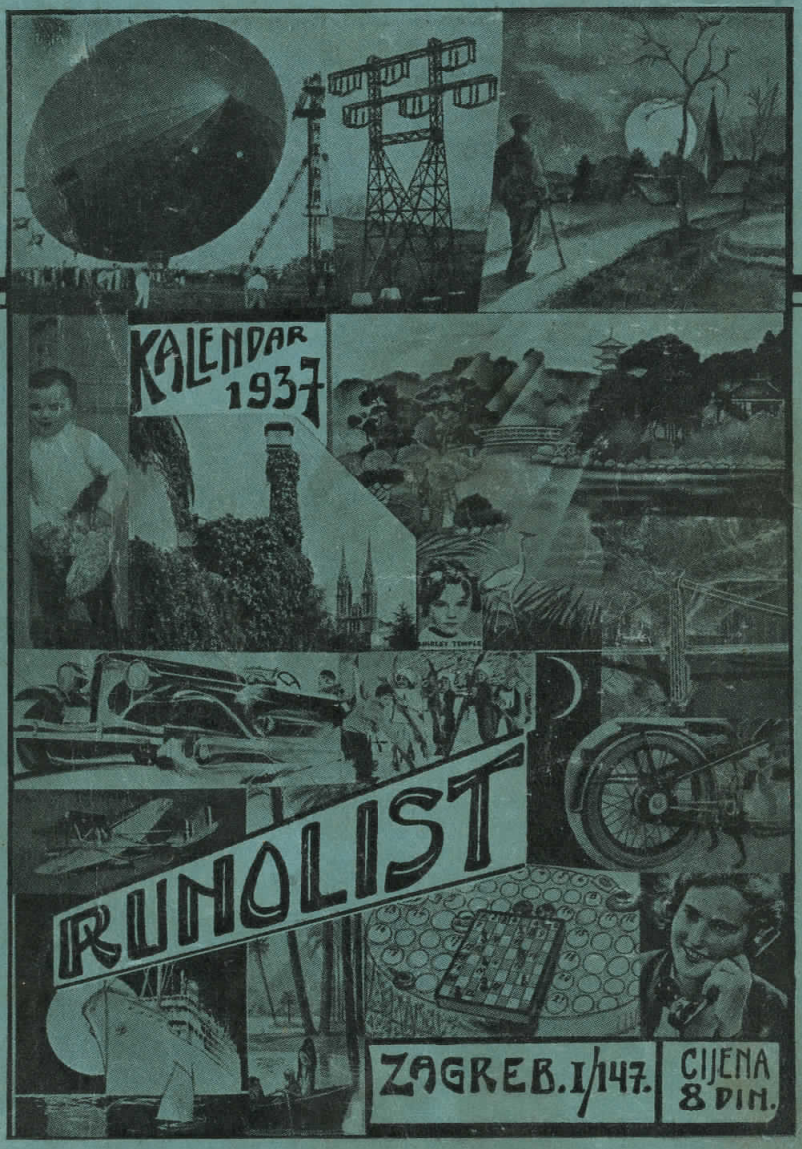
KALENDAR
1937
RUNOLIST
ZAGREB. I/147.
CIJENA
8 DIN.

26817

RUNOLIST

KALENDAR .. 1937

(2. GODINA)

ZAGREB — 1936

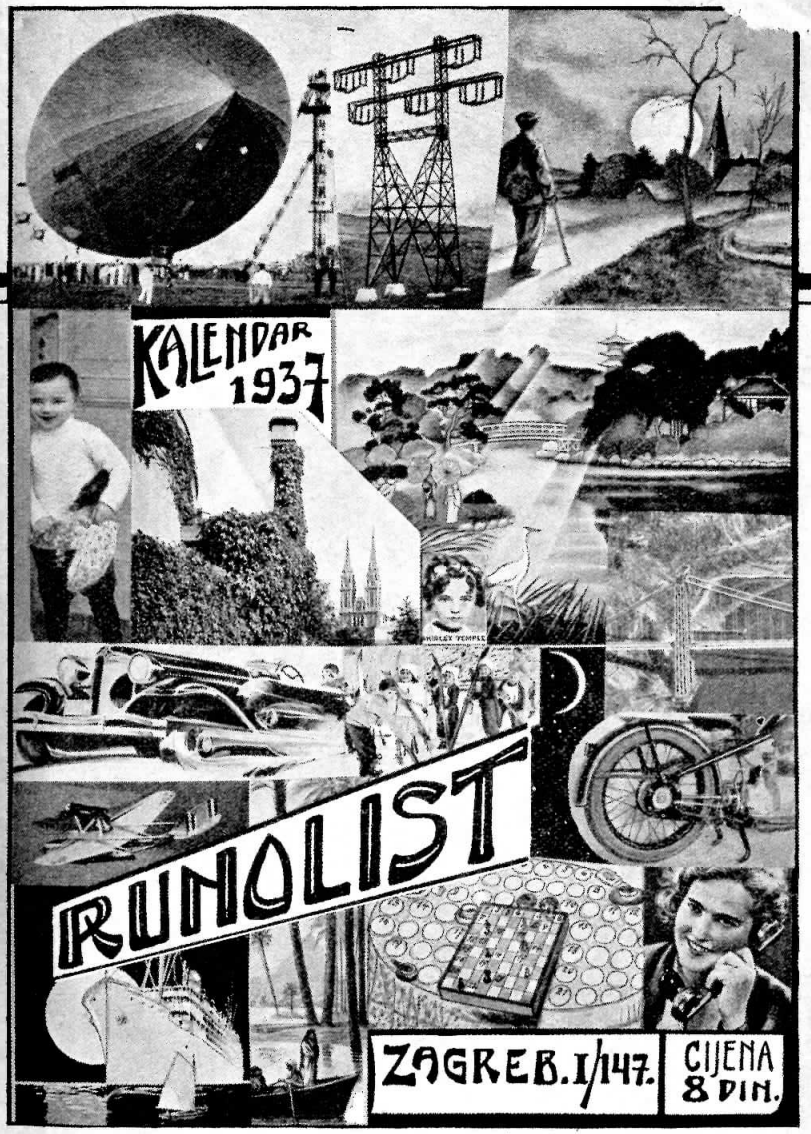
KALENDAR
1937
RUNOLIST
ZAGREB. I/147.
CIJENA
8 DIN.

Cijena pojedinom kom. 8 Din.

Pretiskavanje dozvoljeno samo uz točnu oznaku vrela

S dopuštenjem crkvenog i redovničkog starješinstva

Tiskara »Glasnika Srca Isusova«, ZAGREB I/147.

ŠTO IMAŠ, AKO BOGA NEMAŠ? sve

ŠTO SI DOBIO, AKO SI BOGA IZGUBIO? još više nego što imaš

Glasovi štampe

o I. godištu kalendara »RUNOLISTA«
za prestupnu godinu 1936.

»No, takve knjige još niste kupili za 8 dinara. Ta je jeftina i zanimljiva za staro i mlado, osobito za mladiće i djevojke. Na 255 strana saznate za najzanimivljije stvari, najmodernije stvari, najčudnije stvari... Trajna vrijednost... Odmah sjedni i naruči. Uživat ćeš i dulje od godinu dana. Pročitat ćeš sto puta.«

(»Karitas«, god. 1935, br. 9/10)

»Donosi najraznolikiju sadržinu, zapravo zbirku nadasve zanimljivih svaštica, većinom iz prirode i tehnike te njima srodnih grana nauke. A sve je isprepleteno i drugim poučnim i zabavnim zanimljivostima, te smo tako dobili najzabavniji kalendar, koji možemo svakom preporučiti. Uživat će u njem staro i mlado.«

(»Obitelj«, god. 1935, br. 44, str. 831)

»Egzotični kalendar. Baš pravi za najšire slojeve. Ima nešto plemenitoga amerikanizma.«

(»Kršćanska Škola«, 1935, br. 9, str. 111)

»Ta knjižica ima poleg običajne koledarske vsebine toliko poučnega, novega, zabavnega, toliko snovi iz tehnike in enigmatike, kako ne izlepa kakšna podobna izdaja...«

(»Domoljub«, god. 1935, br. 12, str. 287)

»Vrlo originalni kalendarčić. Pokušaj s katol. strane, da se dadne mladeži (a i ostalim) kalendar,

koji će biti prožet religioznošću, ali koji tu religioznost ne će afiširati na svakoj stranici... Ima tu bezbroj podataka o svim mogućim stvarima, koje mogu vrlo zabaviti duh mladeži, a da pri tom ne zaborave na Boga i na Crkvu. U tom i jest spretnost sastavljača, da je umio unijeti Boga u svu nepreglednu domenu mladenačkih interesa, a da pri tom ne ispadne kao dosadni kakav moralizator.«

(»Vrhbosna«, god. 1935, br. 12, str. 286)

»Zanimljiv je kalendar »Runolist«, koji ide posve svojim osebujnim putem. Taj je kalendar sasma po strani od sastavljanja naših običnih kalendara... sadržaje toliko raznolikog i takovog materijala, koji će te trajno zanimati, posvema neovisno o kalendarskoj godini... Osobita je briga posvećena modernom duševnom športu: enigmatici.«

(»Jutarnji List«, 15. jan. 1936)

»Sadržaj mu je na kojih 250 stranica obilat, raznolik i zanimljiv. Štivo je poučno i zabavno... Svakako to nije kalendar, koji se jednom prelista i preleti te stavi u zakutak.«

(»Život«, god. 1936, br. 1)

»To je nova vrst kalendara... Tu je sva sila kratkih, ali sočnih i poučljivih članaka, pripovijesti, razonoda, izvještaja o novim izumima na polju tehnike, zabave, šale, igre... Ovaj će se kalendar sigurno svakome nametnuti svojim sadržajem, trajnom zanimljivošću i važnošću.«

(»Nedjelja«, god. 1936, br. 4, str. 7)

Mnogobrojna priznanja iz privatnih listova ne donašamo iz principa, no učinit ćemo samo jednu

iznimku, navađajući riječi jednog uzgojitelja (J. B.) na zavodu u B.: ... »vidjevši »Runolist« poraslo je zanimanje. Kako je pri svakoj dobroj stvari, da se najprije traži ono, što ne bi bilo »dobro«, tako i ovdje. No iskanje je ostalo bez uspjeha. Lako si možete misliti, da je sa strane đaka bio »Runolist« primljen s najvećim zanimanjem. To Vam neka bude na utjehu za sav trud, koji ste uložili za to djelo.« —

»Prenašamo ... članak u cijelosti iz kalendara »Runolist«, jednog od najsimpatičnijih naših ovogodišnjih kalendara, kojeg i ovom prilikom svakomu preporučujemo, osobito inteligentnoj publici i učenicima.«

(»Glasnik sv. Terezije«, god. 1936, br. 3)

OSOBNI PODACI

Ime i prezime Viljetić Ivan

rođen u Đakovu kršten Đakovu krizman 1937

Stan o.o. Dominikanski konvikt „Kozolić"

Brojevi

Džepnog sata .....
Dvokolice .....
Automobila .....
Uložne knjižice .....
Legitimacije .....
.....

Telefona .....
Radio aparata .....
Šešira .....
Rukavica .....
Cipela .....
Kaljača .....

Važne adrese (s brojem telefona)

Liječnik .....
Bolnica .....
Župni ured .....
Kateheta ili ispovjednik za zadnji čas .....
.....
Vatrogasno društvo .....
Redarstvena ispostava .....
Društvo za spasavanje .....
.....
.....
.....

Zadesi li me teška nesreća, molim, neka se smjesta pozove:

.....
.....

IMENDANI I ROĐENDANI

(zahvalnost, ljubav i uglađenost traži, da čestitamo!)

Otac .....

Majka .....

Brat .....

.....

.....

.....

.....

Sestra .....

.....

.....

.....

.....

Ne zaboravi ni svoje rodbine, kumova, kumčeta, dobrotvora, katehete, učitelja itd. Moli se za svakoga od ovih!

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Važne adrese (rodbine, znanaca, dobrotvora, prijatelja)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Godine	Sedamdesetn.	Pepelnica	Uskrs	Uzašašće	Duhovi	Tijelovo	Nedj. po Duh.	Prv. ned. adv.
1930	16 febr.	5 mart.	20 apr.	29 maja	8 juna	19 juna	24	30 nov.
1931	1 febr.	18 febr.	5 apr.	14 „	24 maja	4 maja	26	29 nov.
1932	24 jan.	10 febr.	27 mart.	5 „	15 maja	26 maja	27	27 nov.
1933	12 febr.	1 mart.	16 apr.	25 „	4 juna	15 juna	25	3 dec.
1934	28 jan.	14 febr.	1 apr.	10 „	20 maja	31 maja	27	2 dec.
1935	17 febr.	6 mart.	21 apr.	30 „	9 juna	20 juna	24	1 dec.
1936	9 febr.	26 febr.	12 apr.	21 „	31 maja	11 juna	25	29 nov.
1937	24 jan.	10 febr.	28 mart.	6 „	16 maja	27 maja	27	28 nov.
1938	13 febr.	2 mart.	17 apr.	26 „	5 juna	16 juna	24	27 nov.
1939	5 febr.	22 febr.	9 apr.	18 „	28 maja	8 juna	26	3 dec.
1940	21 jan.	7 febr.	24 mart.	2 „	12 maja	23 maja	28	1 dec.
1941	9 febr.	26 febr.	13 apr.	22 „	1 juna	12 juna	25	30 nov.
1942	1 febr.	18 febr.	5 apr.	14 „	24 maja	4 juna	26	29 nov.
1943	21 febr.	10 mart.	25 apr.	3 juna	13 juna	24 juna	23	28 nov.
1944	6 febr.	23 febr.	9 apr.	18 maja	28 maja	8 juna	26	3 dec.
1945	28 jan.	14 febr.	1 apr.	10 „	20 maja	31 maja	27	2 dec.
1946	17 febr.	6 mart.	21 apr.	30 „	9 juna	20 juna	24	1 dec.
1947	2 febr.	19 febr.	6 apr.	15 „	25 maja	5 juna	26	30 nov.
1948	25 jan.	11 febr.	28 mart.	6 „	16 maja	27 maja	27	28 nov.
1949	13 febr.	2 mart.	17 apr.	26 „	5 juna	16 juna	24	17 nov.
1950	5 febr.	22 febr.	9 apr.	28 „	28 maja	8 juna	26	3 dec.

Na Himalaji puši staro i mlado (Foto: A. V.)

1936

Srpanj — Juli

Dani	Rimo-katolici	Grko-katolici
1 S	Presv. Krv Isusov.	18 Leontij m. †
2 Č	Pohod Bl. Dj. Marije	19 Juda Tadej ap. †
3 P	Leon II. p.	20 Metodije ep. m. †
4 S	Uldarik b. ♉	21 Julijan m. †
5 N	**5. p. D.,** Ćiril i Met.	**22 5. po D.** Evsevije ep.
6 P	Izaija pror.	23 Agripina m. †
7 U	Vilibald b.	**24 Rođenje Ivana Krst.**
8 S	Elizabeta kr. portug.	25 Fevronija m. †
9 Č	Veronika Jul. dj.	26 David monah †
10 P	Rufina i Sekunda m.	27 Sampson monah †
11 S	Pijo I. p. m.	28 Kir i Ivan čudotv.
12 N	**6. po Duh.** Ivan Gualb.	**29 6. po D. Petar i P.**
13 P	Anaklet p. m.	30 Zbor 12 apostola
14 U	Bonaventura b. uč.	1 juli Kuzma i Damjan
15 S	Henrik car (Hinko)	2 Haljina presv. Bogor.
16 Č	Gospa Karmelska	3 Jakinto i Anatolij m.
17 P	Aleksij pr.	4 Andrija Kritski
18 S	Kamilo L., Mirko ♋	5 Kirili Metodij.
19 N	**7. po Duh.** Vinko Paul.	6 **7. po D.** Atanasije
20 P	Ilija pror.	7 Toma i Akakije
21 U	Daniel pror.	8 Prokopij vm.
22 S	Marija Magdalena	9 Pankratije m.
23 Č	Apolinar b. m.	10 Antonije Peč.
24 P	Kristina dj. m.	11 Evfimija i Olga
25 S	Jakov ap. Kristofor	12 Proklo i Ilarije m.
26 N	**8. po Duh.** Ana ☽	13 **8. po D.** Zbor arh. G.
27 P	Pantaleon m.	14 Akila
28 U	Viktor I. p. m.	15 Vladimir Vel.
29 S	Marta dj.	16 Antinogen m.
30 Č	Abdon i Senen m.	17 Marina vm.
31 P	Ignacije L. pr. (Vatrosl.)	18 Jakinto i Emilijan m.

1936

Kolovoz — August

Dani	Rimo-katolici	Grko-katolici
1 S	Petar u okovima	19 Makrina
2 N	**9. po Duh.** Alfons Lig.	**20 9. po D. Ilija pror.**
3 P	Augustin b. zagreb. ♌	21 Simeon
4 U	Dominik pr.	22 Marija Magdalena
5 S	Snježna Gospa	23 Trofin m.
6 Č	Preobr. Isusovo	24 Boris i Hljeb
7 P	Kajetan pr.	25 Uspenije sv. Ane
8 S	Cirijak m.	26 Jermolaj m.
9 N	**10. po Duh.** Ivan V. ♎	**27 10. po D.** Pantalejm.
10 P	Lovrinac m.	28 Prohor
11 U	Tiburcij i Suzana m.	29 Kalinik
12 S	Klara dj.	30 Sila
13 Č	Hipolit i Kasijan m.	31 Jevdokim
14 P	Ezebij pr. †	1 aug. Nalazak sv. K. †
15 S	**Velika Gospa**	2 Prenos moći sv. St.
16 N	**11. po Duh.** Joakim pr.	3 **11. po D.** Isaak
17 P	Hiacint pr. ♍	4 7 mladića Efeških †
18 U	Jelena car.	5 Evsignije m. †
19 S	Ivan Eudes pr.	**6 Preobraženje Gospod.**
20 Č	Bernard, Stjepan kr.	7 Dometije m. †
21 P	Ivana Franciska Š. ud	8 Emilijan epk. †
22 S	Simforijan m.	9 Matija ap.
23 N	**12. po Duh.** Filip Ben.	**10 12. po D.** Lavrentij
24 P	Bartol ap.	11 Evplo arhiđ. m. †
25 U	Ljudevit kr. ☽	12 Fotije i Anikit m. †
26 S	Zefirin p. m.	13 Maksim prizn. †
27 Č	Josip Kalasancij pr.	14 Miheja pror. †
28 P	Augustin b. uč.	**15 Uspenije presv. Bog.**
29 S	Glavosjek Ivana Krst.	16 Prenos ubr. Hristova
30 N	**13. po Duh.** Ruža Lim.	**17 13. po D.** Miron m.
31 P	Rajmund Nonat pr.	18 Flor i Lavro m

1936

Rujan — Septembar

Dani	Rimo-katolici	Grko-katolici
1 U	Egidij op. ♍	19 Andrija m.
2 S	Stjepan kr.	20 Samuel pror.
3 Č	Mansuet b.	21 Tadej ap.
4 P	Mojsije pror. Rozalija	22 Agatonik m.
5 S	Lovro Justinijan b.	23 Lup m.
6 N	**14. po Duh.** Zaharija	24 **14. po D.** Evtihije m.
7 P	Bl. Marko Križevčanin	25 Vartolomej ap i **Tit.**
8 U	Mala Gospa ♎	26 Adrijan m.
9 S	Petar Klaver pr.	27 Pimen i Sava
10 Č	Nikola Tolent. pr.	28 Augustin b.
11 P	Proto i Hiacint m.	**29 Ujekov. Iv. Krst.** †
12 S	Ime Marijino	30 Aleksandar
13 N	**15. po Duh.** Amat b.	31 **15. po D.** Poj. pr. B.
14 P	Uzvišenje sv. Kr.	1 sept. Simeon pr.
15 U	Sedam žal. BDM ●	2 Mamant m.
16 S	Kornelij i Cipr. *Kvatre* †	3 Antim m.
17 Č	Rane sv. Franje	4 Vavila m.
18 P	Josip Kupert. *Kvatre* †	5 Zaharije i Jelisava
19 S	Januarij m. *Kvatre* †	6 Evdoksije m.
20 N	**16. po Duh.** Eustahij m.	7 **16. po D.** Sosont m.
21 P	Matej ap. i ev.	**8 Rod. presv. Bogorod.**
22 U	Toma od Vilanove b.	9 Joakim i Ana
23 S	Lino p. m. Tekla dj. ☽	10 Minodora i dr. m.
24 Č	Bl. Dj. M. Otkup. suž.	11 Teodora
25 P	Kleofa učenik, Firmin b.	12 Avtonom m.
26 S	Kanadski mučenici	13 Kornelij m.
27 N	**17. po Duh.** Kuzma i D.	14 **17. po D. Voz. č. K.** †
28 P	Venceslav kr.	15 Nikita vm.
29 U	Mihovil arkanđeo	16 Evfemija m.
30 S	Jeronim crkv. uč. ♍	17 Sofija i 3 kćeri m.

1936

Listopad — Oktobar

Dani	Rimo-katolici	Grko-katolici
1 Č	Remigije b.	18 Evmenije b. čudotv.
2 P	Anđeli Čuvari	19 Trofin m.
3 S	Terzija od Malog Isusa	20 Evstatije vm.
4 N	**18. po Duh.** Franjo As.	21 **18. po D.** Kodrat
5 P	Placido m.	22 Foka m.
6 U	Bruno pr.	23 Začeće Ivana Krst.
7 S	Sv. Krunica ♎	24 Tekla m.
8 Č	Brigita ud.	25 Evfrosinija
9 P	Dionizije, Rustik i El.	26 Sp. smrti Ivana ap.
10 S	Franjo Borgia pr.	27 Kalistrat m.
11 N	**19. po Duh.** Mater.BDM	28 **19. po D.** Hariton pr.
12 P	Maksimilijan b.	29 Kirijak
13 U	Eduardo, prizn.	30 Grigorije m.
14 S	Kalisto p. m.	1 okt. Pokrov Bogorod.
15 Č	Terezija dj. ●	2 Kiprijan m.
16 P	Hedviga ud.	3 Dionisije Areop. m.
17 S	Margareta M. Alakok.	4 Jerotej m.
18 N	**20. po Duh.** Luka ev.	5 **20. po D.** Haritina m.
19 P	Petar Alkantara pr.	6 Toma ap.
20 U	Ivan Kancije, prizn.	7 Sergij i Vakho m.
21 S	Hilarion op. Uršula dj.	8 Pelagija i Tajsija
22 Č	Kordula m.	9 Jakov Alfejev (ml.)
23 P	Ignacij b. ☽	10 Evlampij m.
24 S	Rafael arkanđeo	11 Filip ap.
25 N	**21. po Duh. Krist Kralj**	12 **N. Hrista Kr.,** Prov.
26 P	Evarist p. m.	13 Karpo m.
27 U	Vincencij i Sabina m.	14 Paraskeva (Petka)
28 S	Simon i Juda T. ap.	15 Evtimije
29 Č	Narcis b.	16 Longin m.
30 P	Alfonz Rodriguez pr. ♍	17 Ozija pror.
31 S	Volfgang (Vuk) b.	18 Luka evanđ.

1936

Studeni — Novembar

Dani	Rimo-katolici	Grko-katolici
1 N	**22. po Duh. Svi Sveti**	19 **22. po D.** Joil pror.
2 P	Dušni dan	20 Artemije vm.
3 U	Hubert b.	21 Ilarion Vel.
4 S	Karlo Bor. b. (Dragut.)	22 Averkije ep.
5 Č	Zaharija i El., Emerik	23 Jakov ap. i Ignatij
6 P	Leonardo pr. ☾	24 Areta m.
7 S	Engelbert b.	25 Markijan m.
8 N	**23. p. D.**, Bogomir (Bogd.)	26 **23. po D.** Dimitrije
9 P	Teodor m. (Božidar)	27 Nestor m.
10 U	Andrija Avelin pr.	28 Terentij m. Paraskev.
11 S	Martin b.	29 Anastasija
12 Č	Martin p. m.	30 Zinovij
13 P	Stanislav Kostka pr.	31 Stahij i dr.
14 S	Jozafat b. m. ●	1 nov. Kozma i Damj.
15 N	**24. po Duh.** Albert Vel.	2 **24. po D.** Akindin m.
16 P	Edmund b.	3 Akepsim m.
17 U	Grgur Čudotv. b.	4 Joanikije
18 S	Odo op.	5 Galaktijon m.
19 Č	Elizabeta ud.	6 Pavao b.
20 P	Feliks Valois pr.	7 Lazar pust.
21 S	Prikazanje Bl. Dj. M.	8 **Zbor Mihaila Arh.**
22 N	**25. po Duh.** Cecilija ☽	9 **25. po D.** Onisifor i P.
23 P	Klement p. m.	10 Erast
24 U	Ivan od Križa uč.	11 Teodor Studita
25 S	Katarina dj. m.	12 **Josafat arhiep. m.**
26 Č	Ivan Berchmans prizn.	13 Ivan Zlatousti arhiep.
27 P	Virgilije b.	14 Filip
28 S	Sosten pr. ♌	15 Poč. Božićnog posta
29 N	**1. Adventa.** Saturnin m.	16 **26. po D.** Matej ap.
30 P	Andrija ap.	17 Grigorij b. †

1936

Prosinac — Decembar

Dani	Rimo-katolici	Grko-katolici
1 U	Eligij b., Edmund m.	18 Platon i Roman m. †
2 S	Bibijana dj. m.	19 Avdija pror. †
3 Č	Franjo Ksaverski pr.	20 Grigorij i Proklo †
4 P	Petar Kriz. uč., Barbara	21 **Uvod Bogorodičin**
5 S	Saba op. ☾	22 Filimon - Kekilija m.
6 N	**2. Adventa.** Nikola b.	23 **27. po D.** Amfilohij b.
7 P	Ambrozije b. uč.	24 Katarina vm. †
8 U	**Bezgrešno Začeće BDM**	25 Kliment m. †
9 S	Petar F. pr., Leokadija	26 Alipije †
10 Č	Prenos kuće Loretske	27 Jakov Perzijski vm. †
11 P	Damas p.	28 Stefan m. †
12 S	Maksencij m.	29 Paramon i Filumen m
13 N	**3. Adventa.** Lucija dj.	30 **28. po D.** Andrija Pr.
14 P	Spiridion b. pr. ●	1 dec. Naum pror. †
15 U	Irenej m.	2 Avakum pror. †
16 S	Eusebije b. m. *Kvatre* †	3 Sofonija pror. †
17 Č	Lazar b	4 Varvara vm. †
18 P	Oč. por. BDM *Kvatre* †	5 Sava pr. †
19 S	Nemesij, Vlad. *Kvatre* †	6 **Nikola arhiep. čudot.**
20 N	**4. Adventa.** Eugenij m.	7 **29. po D.** Ambrosije
21 P	Toma ap. ☽	8 Patapije †
22 U	Zenon m.	9 **Prenep. Zač. Bogorod**
23 S	Viktorija dj. m.	10 Mino i dr. m. †
24 Č	Adam i Eva. Badnjak †	11 Daniel pr. †
25 P	**BOŽIĆ (Rod. Kristovo)**	12 Spiridion †
26 S	Stjepan, prvi m.	13 Evstratije i dr.
27 N	**po Božiću.** Ivan ap.	14 **N. sv. Praotaca.** Tirs
28 P	Nevina dječica	15 Elevterije m. †
29 U	Toma b., David prorok	16 Agej pror. †
30 S	Eugenij b.	17 Daniel pror. i 3 ml. †
31 Č	Silvestar I. p.	18 Sebastijan m. †

Bilješke

MUZEJI I GALERIJE U ZAGREBU:

Arheološki muzej (Zrinjski trg 11, prizemno). Dnevno 10—13 s.

Etnografski muzej (Mažuranićev trg 1). Nedjeljom, utorkom i četvrtkom 9—12 s.

Galerija Meštrović (Ilica 12, I kat). Dnevno (osim ponedjeljka) 10-13 s.

Geološko - paleontološki muzej (Demetrova 1). Četvrtkom i nedjeljom 10—13 s.

Moderna galerija suvremene umjetnosti (Strošmayerov trg 12, I kat). Dnevno (osim ponedjeljka) 10—13 s.

Muzej za umjetnost i umjetnički obrt (Trg kralja Aleksandra 10). Dnevno 9—12 s.

Strošmayerova galerija slika (Zrinjski trg 11, II. kat). Dnevno (osim ponedjeljka) 10—13 s.

Zoološki muzej (Demetrova 1). Dnevno 9—12 s.

1937

Siječanj Januar

Dani	Rimo-katolici
1 P	**NOVA GODINA. — OBREZ. ISUS.** — (Čedomil)
2 S	Makarije op. (Blaženko)
3 N	**IME ISUSOVO.** — Genoveva dj. (Zaštitnica Pariza)
4 P	Tito b. (Učenik sv. Pavla ap.)
5 U	Telesfor p. m. (oko g. 127). — (Bogdan)
6 S	**SV. TRI KRALJA (BOGOJAVLJENJE)**
7 Č	Lucijan m. — Marcel b. — Valentin (Zdravko)
8 P	Severin op. (Prop. oko g. 482). — (Zorka. Strahinja)
9 S	Julijan i Bazilisa m., Marcelin b. (Miodrag)
10 N	**1. po Bog. — Sv. Obitelj.** — Agaton papa
11 P	Higin p. m. (Nevesin)
12 U	Arkadije m. — Ernest op. — Tatjana m.
13 S	Leoncije b. — Bogomir op. (Radoslav)
14 Č	Hilarije b. nauč. († g. 308). — Feliks m. (Srećko)
15 P	Pavao pust. — Mavro op.
16 S	Marcel p. m. (Umro u Rimu g. 311)
17 N	**2. po Bog.** — Antun pust. († g. 355). — Sulpicije pr.
18 P	Stolica sv. Petra u Rimu. — Priska dj. m.
19 U	Marije m. — Kanut kr.
20 S	Fabijan p. i Sebastijan vojn., m.
21 Č	Agneza dj. m. (S 13 god. podnijela muč. smrt). (Janja)
22 P	Vincencije i Anastazije m. — (Berivoj)
23 S	Rajmundo de Pen. pr. — Emerenc. dj. m. — (Milivoj)
24 N	**Sedamdesetnica.** — Timotej b. m. — Felicijan m.
25 P	Obraćenje sv. Pavla ap. — Ananija m.
26 U	Polikarpo b. m. (Učenik sv. Pavla ap.). — (Paula)
27 S	Ivan Zlat. (Hrizostom) b. nauč. (Umro god. 407). (Zlatko)
28 Č	Flavijan m. — Julijan pr. — Ildenfonzo pr.
29 P	Franjo Saleški b. nauč. (Umro g. 1622.)
30 S	Martina dj. m. (Muč. u Rimu u 3. vij.). — (Darinka)
31 N	**Šezdesetnica.** — Petar Nolasko pr. — Ludovika ud.

● **Siječanj** (prezimec): prosinec (slov.), leden (češ.), styczeń (polj.), sičen (ukr.), janvar (rus.), january (engl.), janvier, nivôse (franc.), gennaio (tal.), Eis =, Winter = monat (njem.), enero (šp.), télhó (mađ.), januaro (esper.).

Grko-katolici: 7. I. Rođenje Hristovo, 14. I. Obrezovanje Hristovo, 19. I. Bogojavljenje.

Nedjeljna evanđelja:

1. Nadjenuše mu ime Isus (Lk 2, 21)
2. Kad bi Isusu 12 god. (Lk 2, 42—52)
3. Svadba u Kani gal. (Iv 2, 1—11)
4. Radnici u vinogradu (Mt 20, 1—16)
5. Sijač i sjeme (Lk 8, 4—15)

Mjesečeve mijene:

- ☾ 4. I. u 15.22 s (trećak)
- ● 12. I. u 17.47 s (mlađ)
- ☽ 19. I. u 21.02 s (prvak)
- ○ 26. I. u 18.15 s (uštap)

Od 31. XII. do 31. I. poraste dan za 57 min. —

TELEFONI. — Na cijelom svijetu postoji blizu 32.5 milijuna telefonskih brojeva. Na 100 stanovnika otpada u Francuskoj 3.2 telef. broja, u Njemačkoj 4.8, u Engleskoj 4.5, u Danskoj 10, u Švedskoj 9.5, u Švicarskoj 8.8; u Kini pak na 16.000 žitelja samo 3 telef. broja. —

RIM. — U Rimu ima (cf. »Diario Romano e Vaticano«, 1936): 405 katol. crkvi, 207 kapela, 70 oratorija, 44 starokršć. katakombi. —

U LONDONU ILI U DŽUNGLI? — Ravnatelj londonskog prometnog ureda Sir Chartes Biron, koji već 13 godina službuje na tom odgovornom mjestu, upotrijebio je nedavno svoj dopust te se zaputio u Indiju. Posljednjih dana ode u Singapore, da lovi u prašumama i džunglama. Kolonijalni su ga časnici opominjali, neka ne ide bez pratnje u lov, ali on ne posluša. Na povratku sa svoje »šetnje« reče, da bi radije pošao bez oružja u daleku, gustu džunglu, nego se izvrgao opasnostima prometa londonskih ulica. »Londonski su šoferi a osobito motoriste tako bezobzirni, da su pješaci u većoj pogibelji negoli bi bili u indijskoj prašumi.«

Siječanj — 1937 — Januar

1. ANAGRAMI. — Zadanoj se riječi (ili riječima) ništa ne dodaje niti oduzima (kao kod logogrifa), već **premještanjem i s t i h** slova tvori nova riječ (nove riječi). —

Amo spadaju i t. zv. zagonetne posjetnice, napisi i sl. —

Poznata klasična izreka je ona »Carolus Sextus Imperator«, u kojoj je sadržano nekakvo proročanstvo caru Karlu VI. Premećući naime ova slova glasi izreka: »Uxor pariet tres masculos (= Žena će roditi 3 sinčića).

1. Tiho po leđima mojim koracaju mnogi,
   zato ponajviše prostiru po kući mene.
   Stresi mi slova, pa eto domovini miloj
   radnika slavnoga, kojemu »Vicko« ne vene.

2. Šumom gustom vrh sam lijepo obrastao,
   ponosi se sa mnom hrvatska nam gruda.
   Mijesi slova, kazat će ti dio tijela tvoga, —
   ništa drugo osim toga, makar tražiš svuda.

3. G. Anka Zimilja

Što je ova gospođica?

4. Zvijere divlje a i krvoločno.
   Piće zdravo, ugodno i moćno.
   Zamjenica pokazuje točno. —
   Njihov skupni anagram je dalo:
   Zagrebu na jugu mjesto malo.

DODATAK. —

— — — — Drvo, voće
— — — — Piće
— — — — Zmija (Boa constrictor)
— — — — Rijeka, koja utječe u Kaspijsko more

Prvi red slova odozgo - dolje kazuje »zavoj«, a preostala 3 reda imenuje 3 poznate agencije.

ZA BISTRE GLAVE.

1. Milenko je odličan matematičar u svom razredu. Znao je geometrijskih crtarija, koje drugi đaci nisu znali rješavati. Ljubo mu bijaše opasan takmac. Jednog dana iza škole reče Milenko: »Čuj, Ljubo. Uspjelo mi je jednom ravnom crtom rastaviti četverokut u tri trokuta.« — Nacrtaj si četverokut kakav hoćeš, pa kušaj i ti! Ljubi nije uspjelo. Možda će tebi. —

2. Prigodom jedne dvorske proslave odredi indijski maharadža H., da se svima kažnjenicima otpusti polovica one kazne, koju još imadu izdržati. Među robijašima se nalazio jedan osuđenik na doživotnu robiju. Ravnatelj htjede, da i taj čovjek okusi blagodat izdane amnestije. I uspjelo mu je naći rješenje.

Kako je to ravnatelj zgodno izveo?

A.: »Zdravo, Pospišil! Joj kak si se promenil za ovo 20 let, kaj se nismo videli!« —

B.: »Oprostite! Ja nisam Pospišil.« —

A.: »Viš ti njega! I prezime ti nije više ostalo.«

★

Gost: »Hej, kelner! Jučer me netko u vašoj kavani nazvao magarcem. Bi li ga tužio sudu?« — Kelner: »Ne bih vam svjetovao. On je u stanju dokazati svoju tvrdnju, pa ste blamiran.

★

Putnik: »Kako dugo stoji vlak ovdje u tunelu?« — Kondukter: »Dok prestane kiša.«

★

»Gdje vas boli?« — »Na zatiljku.« — »Da, da! To su živci krivi.« — »A jok. Stara mi je bacila flašu v glavu.«

Mladi Indijanac iz Kamenitog Gorja (Am.).

1937

Veljača — Februar

Dani	Rimo-katolici
1 P	Ignacije Bogonosac. b. m. (U Rimu g. 107). — (Ognjan)
2 U	SVIJEĆNICA. (Prikaz. Isusovo u hramu i očišć. Marij.)
3 S	Blaž b. m. (Pogubljen radi sv. vjere g. 316). — (Vlaho)
4 Č	Andrija Korzin b. († g. 1372). — Veronika dj.
5 P	Agata dj. m. (Muč. u Rimu g. 251). — (Dobrana)
6 S	Tito b. — Doroteja dj. m. (g. 308). — (Darinka)
7 N	**Pedesetnica.** — Romualdo op. — Julijana udov.
8 P	Ivan de Mata pr. († g. 1213). — (Slavin)
9 U	Ćiril Aleksandrijski b. nauč. — Apolonija dj.
10 S	Pepelnica. — Skolastika dj. († 548). — (Želimir)
11 Č	Ukazanje Gospe Lurdske (god. 1858). — Adolf pr.
12 P	Sedam osnivača Servita. - Damjan m. - Eulalija dj. m.
13 S	Stjepan b. — Benigno m. — Fuska i Mavra. — (Lijepa)
14 N	**Čista.** Valentin b. (Muč. u Rimu oko g. 270) — (Zdravko)
15 P	Faustin i Jovita m. — Bl. Klaudije Kol. pr. — (Vitomir)
16 U	Julijana dj. m. — Onezim b. m.
17 S	Donat m. — Konstancija dj. — (Stojanka)
18 Č	Simeon b. m. (Brat Jakoba ap.) — Bernardica dj.
19 P	Mansvet b. — Konrad pr. — Gabinij m.
20 S	Eleuterije b. m. — Euherije b.
21 N	**Pačista.** — Severijan b. m. — Eleonora dj. m.
22 P	Stolica sv. Petra u Antiohiji. — (Gojislav)
23 U	Petar Damijan b. nauč. — Romana dj. — (Čudomil)
24 S	Matija ap. m. (Prop. evanđ. u Palest., Egiptu i Maced.)
25 Č	Viktorin i Viktor m. — Valburga dj. — (Hrvoje)
26 P	Aleksandar b. (Branko, Branimir). — Margareta v. C.
27 S	Gabrijel od Žal. Gospe. - Leandar. - Julijan. - (Ostomir)
28 N	**Bezimena.** - Roman op. († 460). - (Bogomil, Bogoljub)

● **Veljača** (svečen): svečan (slov.), únor (češ.), luty (polj.), ljutij (ukr.), febral (rus.), february (engl.), février, pluviôse (franc.), febbraio (tal.), Hornung, Taumonat (njem.), febrero (šp.), télutó (mađ.), februaro (esp.). —

Grko-katolici: 12. II. Tri Svetitelja, 15. II. Sretenije.

Nedjeljna evanđelja:

1. Isus izliječi slijepca (Lk 18, 31—43)
2. Đavao kuša Isusa (Mt 4, 1—11)
3. Preobraženje Isusovo (Mt 17, 1—9)
4. Isus izgoni đavla (Lk 11, 14—28)

Kvaterni post: 17, 19, 20 februara. Na Pepelnicu počinje korizmeni post. —

Mjesečeve mijene:

- 3. II. u 13.04 s (trećak)
- 11. II. u 8.34 s (mlađ)
- 18. II. u 4.50 s (prvak)
- 25. II. u 8.43 s (uštap)

Od 31. I. do 28. II. poraste dan za 1.23 s. —

AVIONSKE PRUGE. — God. 1919. iznašala je duljina avionskih pruga na svijetu samo 1.7 milij. km; god. 1924. već preko 14 milij. km; god. 1929. dapače 85.5 milij. km; a g. 1933. napokon 160 milij. km. —

FORD. — Fordove tvornice u USA i u ostalim inozemnim poduzećima izradile su g. 1934. ukupno 865.037, a god. 1935. čak 1,335.865 automobila. —

ORIJAŠKI VODOVOD. — U San Francisku se oduvijek osjećala nestašica pitke vode, što je uvelike smetalo razvitku grada. Već tamo od vremena, kad se naselište u te krajeve kopači zlata, platilo se jedan kabao vode po 1 dolar. No sada već blagotvorno djeluje podrug godine novi orijaški vodovod. Koncem oktobra 1934. predan je prometu, a irski inžinir Maurice Oshaughnessy, koji je upravljao radovima na ovom velebnom tehničkom djelu, umro je baš uoči svoga triumfa. Vodovodna linija mjeri 150 milja, a voda se dovodi iz umjetnog jezera, izgrađenog u Sierra gorju nedaleko poznate doline Yosemite. Izgradnja je trajala punih 20 godina, a stajala je preko 100 milijuna dolara.

2. LOGOGRIFI. — Oprečni anagram. Ovdje se riječima: a) ili m i j e n j a (plima - klima), b) ili o d u z i m a (djeva - deva), c) ili u m e ć e (akcija - akacija), d) ili d o d a j e (dativ - davati - vladati) koje slovo. —

S time su u vezi i t. zv. piramide, klinovi, vretena i sl.

1. PREMETALJKA.

Hoćeš li u Brod, moraš me proći
Mijenjaj glavu, bljeskam po noći.
Opet, — ko voće dobro će doći.

2. ODUZIMALJKA.

Podneblje mi škodi samo.
Peruanski grad svi znamo.

3. UMETALJKA.

Lapalije te zovem stvari.
Sa slovom: potepusi stari.

4. DODAVALJKA.

Prignuše mi leđa ljeta.
Kucam diljem tuđeg svijeta.
Lista redom stara teta,
kad je hvata briga, sjeta.

5. PIRAMIDA.

— vokal
— — dio kotača
— — — riba
— — — — broj
— — — — — osamljenost

6. KLIN.

— — — — — zanos
— — — — ograda
— — — oružje
— — prijedlog
— konzonant

DODATAK. —

Navedi 3 zvanja, koje vrše slijedeće 3 marne žene:

Slavka Rujal	Tinka Čirak	Mica Sidot

Kako se zove predmet, koji predaje ovaj učeni redovnik na univerzi?

O. Alois Jig O. C.

ZA BISTRE GLAVE.

3. U našem pitomom Zagorju sastanem seljaka na paši, gdje čuva konje i purane. — »Hej, kumek, koliko imaš živadi, a koliko konja?« — Seljak odvrati: »Ako ti se ne će brojiti, onda ću ti samo to spomenuti, da ovdje pase 51 glava i 160 nogu.« —

Deder sad izračunaj i reci, koliko je paslo konja i purana!

4. U blagovaonici 2. razreda prekooceanskog broda sjedi za stolom jedna dama s jednim mladićem. Neki gospodin upita damu, da li je taj mladić s njom u rodu. Dama reče kratko: »Njegova majka je jedinica moje majke.« —

Budući da onaj gospodin nije razumio, kaži mu ti jasnije, da li su i u kakovom su srodstvu.

5. Izračunaj mi deder, koji četiriznamenkasti broj razdijeljen sa svojom četvrtinom daje četiri.

On: »Čuj, sad si vre 2 vure govorila, smem sad ja nekaj povedati?« — Ona: »Još ne! Čekaj! Nis gotova. Samo sem malo odehnula.«

Eskimo majka s djetetom.

★

A: »Dragec! Ti si svaki dan pametniji.« — B: »Nemoj pretjerivati!« — A: »Dobro! Svaki peti dan.«

★

Pepek: »Zar žene zbilja živu dulje od muškaraca?« — Ivek: »Ne znam. Ali udovice svakako.«

★

Razjašnjenje. — Tata, zašto ima žirafa tako dugačak vrat? — Da se može hraniti lišćem s drveća. — A zašto je lišće tako visoko? — Zato, da se žirafa ne treba pригibati.

★

Zaposlen. — Kaj delaš celi dan? — Gledam, kak pajceki deblaju.

1 9 3 7

Ožujak — Mart

Dani	Rimo-katolici
1 P	Albin b. — (Bjelimir)
2 U	Lucije b. m. - Simplicije p. pr. - (Vladimir, Tihomil)
3 S	Kunigunda kr. dj. — Marin pr.
4 Č	Kazimir pr. († g. 1483). — (Zorislav, Zorko)
5 P	Hadrijan. - Euzebije. - Iv. od Kr. - (Miroslav, Dragomir)
6 S	Perpetua i Felicitas m.
7 N	**Sredoposna.** - Toma Akv. nauč. († g. 1284). - (Tomidrag)
8 P	Ivan od Boga pr. (Utemeljitelj reda Milosrdne Braće)
9 U	Franciska Rimska ud. († g. 1440)
10 S	40 mučenika. — Viktor m. — Makarije b.
11 Č	Sofronije b. — Heraklije. — Eulogije m.
12 P	Grgur Vel. p. nauč. († g. 604)
13 S	Eufrazija dj. — Rozalija dj. — (Ruža) — Nicefor b.
14 N	**Gluha.** — Matilda ud. († g. 968)
15 P	Longin m. — (Žarko)
16 U	Cirijak đ. m. - Heribert b. - Kanadski muč. - (Radovan)
17 S	Patricije b. (ap. Irske. † 460). - Gertruda dj. - (Domagoj)
18 Č	Ćiril Jeruzal. b. nauč. — Eduardo kr. m. — (Slavoljub)
19 P	Sedam Žalosti bl. Dj. Marije. — SV. JOSIP
20 S	Niceta b. — (Dobrovoj)
21 N	**Cvjetnica.** — Benedikt op. (Utem. Bened.) — (Boljeslav)
22 P	Oktavijan m. — Epafrodit b.
23 U	Fidelis m. — Oton b. — (Dražen)
24 S	Gabrijel arkanđeo
25 Č	VELIKI ČETVRTAK. — BLAGOVIJEST. — (Predrag)
26 P	VELIKI PETAK. — Emanuel m.
27 S	VELIKA SUB. - Ivan Damasc. b. - Rupert b. - (Branko)
28 N	**USKRS.** — Ivan Kapistran pr.
29 P	USKR. PON. - Eustazije op. pr. - Jona m. - (Branivoj)
30 U	USKRSNI UT. — Kvirin m. — Viktor m. — (Vojmir)
31 S	Balbina dj. m. — Amos pr. — Kornelija dj.

● **Ožujak** (sušec): sušec (slov.), březen (češ.), marzec (polj.), mart (ukr., rus.), march (engl.), mars, ventôse (fr.), marzo (tal.), Lenzmonat (njem.), marzo (šp.), tavaszelő (mađ.), marto (esp.). —

Grko-katolici: 7. II. Mesopust, 14. II. Siropust, 21. II. Prva nedj. posta.

Nedjeljna evanđelja:

1. Isus nahrani 5000 ljudi (Iv 6, 1—15)
2. Židovi hoće da kamen. Isusa (Iv 8, 46—59)
3. Isus svečano ulazi u Jeruz. (Mt 21, 1—9)
4. Uskrsnuće Isusovo (Mt 16, 1—7)

Mjesečeve mijene:

- 5. III. u 10.17 s (trećak)
- 12. III. u 20.32 s (mlađ)
- 19. III. u 12.46 s (prvak)
- 27. III. u 0.12 s (uštap)

Od 28. II. do 31. III. poraste dan za 1.39 s. —

RADIO-STANICA imade na svijetu po najnovijoj statistici oko 35.700. Samo 7.700 služi za zabavu i razonodu. Sve ostale radio-stanice stoje na raspolaganje parobrodarstvu, zrakoplovstvu, vojsci itd. Samo u Evropi služi 2.000 radio-stanica za osiguranje zrakoplovne službe. —

FRANCUSKA. — Po statistici iz prošle god. broji Francuska 87 biskupija s 36.149 župa, gdje djeluje 47.015 svećenika. Prosječno dolazi na 877 vjernika 1 svećenik. No sve biskupije nisu jednako sretne, n. pr. u Parizu otpada na 25.120, a u Marseillu na 1.760 vjernika po 1 svećenik. —

NAJMLAĐI ŠEF STANICE. — Nalazimo se na omanjoj japanskoj željezn. stanici Sko. Otac se je u drugoj polovici prošle god. razbolio, pa je svu službu i odgovornost preuzela u svoje ruke njegova petnaestgodišnja kćerka Inako Sozuki, koja ga je prije izdašno pomagala, pa je tako dobro upućena u tu tešku zadaću. Dnevno prolazi 17 pari vlakova. Taj najmlađi šef stanice vrši svoju službu posve samostalno dnevno od 5 do 22 sata.

3. ŠARADA. — Opisuju se (stihovima) pojedini slogovi, a zatim cijela riječ (pup, čast, pupčast). Ako se riječ ne dijeli strogo u slogove, zove se ŠARADOID (sni - jež - iti).

ŠARADA. —

K d i j e l u dodaj velik b r o j,
z a m j e n i c u, d i o g l a v e,
s u g l a s n i k na koncu još:
ustrajnosti evo slave!

ŠARADOID. —

U p u t n i c u p o s u d i nalijepi, Jovo,
z a r e z n i k a i još jedno malo s l o v o;
»ominozan« rješenje je cijelo ovo.

N. B.: Ovamo spada i t. zv. »čudna«, »šaljiva« jednadžba. Gornje šarade evo:

A + B + C + D + E = X

A = dio, B = broj, C = zamjenica, D = dio glave, E = suglasnik, X = ustrajnost.

4. HOMONIM. — Jedna te ista riječ ima više značenja.

Kuda oko zvjedljivo gajima luta,
ljetnikovci vire kraj gojenog puta. —
Svježu travu košenu rogulje nose,
koju marno veseli kosci, gle, kose. —
Lijeću oko hridastih vrhova gorskih;
rone u pjenu nemirnih valova morskih. —

DODATAK. —

Brojeve 1—7 porazmjesti u svakom redu tako, da u svim smjerovima: okomitim i vodoravnim i dijagonalama dobiješ uvijek 28.

1	2	3	4	5	6	7
1	2	3	4	5	6	7
1	2	3	4	5	6	7
1	2	3	4	5	6	7
1	2	3	4	5	6	7
1	2	3	4	5	6	7
1	2	3	4	5	6	7

ZA BISTRE GLAVE.

6. U jednoj tvornici imade 5 velikih parnih kotlova. Na svakomu se nalazi po jedan širok otvor, da može ući radnik te izvesti sve nužne popravke. Ovi se otvori zatvaraju (radi pritiska pare) iznutra debelim čeličnim poklopcima. Dakako, da su ti poklopci veći negoli sami otvori.

Reci nam, kakav mora da je oblik tih poklopaca (tro- ili četverouglat, jajolik ili okrugao) i zašto?

7. U kapelici je prisustvovalo službi Božjoj 380 ljudi. Muškaraca bijaše za 300 više negoli žena. Koliko je žena bilo nazočno?

Stranac pita šefa stanice: »Zašto je taj kolodvor vaš tako daleko od gradića?« — Šef: »Jer smo ga htjela imati što bliže željezničkoj pruzi.« —

★

Prosjak: »Molim posla i jela.« — Gazda donese komad kolača, što ga je ispekla novo nadošla kuharica: »Evo! Time ćete imati oboje: i jela i posla.« —

★

Učitelj: »Pazi, Pepek! Majka kupi komad mesa, razreže u 10 jednakih dijelova te razdijeli među vas petero. Koliko dobi svaki?« — Pepek: »2 komada.« — Uč.: »Ako razreže u 30 kom.?« — Pepek: »6 kom.« — Uč.: »Što, ako u 150 kom.?« — Pepek: » Gulaš.«

★

»Mama! Piše li se u njemačkom VATER s jedan ili dva »T«?« Majka: »Ajde, ne budi lijen. Dokle pitaš, mogao si međutim već tri »t« napisati.«

1937

Travanj April

Dani	Rimo-katolici
1 Č	Hugo b. — Teodora m. — Venancije b. m. — (Mutimir)
2 P	Franjo Paulski pr. — Urban b.
3 S	Siksto p. m. — Rihardo b. († god. 1253)
4 N	**Bijela nedj.** — Izidor b. nauč.
5 P	Vinko Fererski pr. — (Ratimir)
6 U	Marcelin m. — Celestin p. — Julijana. — Siksto p.
7 S	Epifanije b. m. - Hegerije. - Albert. - Herman Josip pr.
8 Č	Dionizije b. — Kaliopije m. — Amancije b. m.
9 P	Marija Kleofa. — Akacije b. — Hugo b.
10 S	Ezekijel pror. — Makarije b. — Mehtilda dj. († g. 1300)
11 N	**2. po Usk.** — Leo Veliki p. nauč († g. 461)
12 P	Julije p. († god. 352). — (Radivoj)
13 U	Hermenegildo m. — Ida ud.
14 S	Zaštita sv. Josipa. - Justin m. - Tiburcije. - Valerijan
15 Č	Bazilisa i Anastazija m. — Lidvina dj.
16 P	Bernardica S. — Benedikt Labre pr. — Turibij b.
17 S	Anicet p. m. — Rudolf m. (Radojica)
18 N	**3 po Usk.** — Eleuterije pr. — Apolonije. — (Branimir)
19 P	Timon đ. m. — Krescencija. — (Rastislav)
20 U	Sulpicije i Servilijan m.
21 S	Anzelmo b. nauč. — Konrad P. pr.
22 Č	Soter i Kajo m. — (Spasoje)
23 P	Juraj m. († god. 303). — Adalbert b. — (Đurislav)
24 S	Fidelis S. m. — (Vjera)
25 N	**4 po Usk.** — Marko evanđ.
26 P	Kleto i Marcelin p. m. — Ivan Bosko pr.
27 U	Petar. Kaniz. - Ozana Kot. - Teofil (Bogoljub, Selimir)
28 S	Pavao od Križa pr. — Vital m. (Živko)
29 Č	Petar Ver. m. — Robert pr. — (Tvrtko)
30 P	Katarina Sien. dj. († g. 1380). — Hildegarda dj.

● **Travanj** (jurjevčak): mali traven (slov.), duben (češ.), kwiecień (polj.), kviten (ukr.), aprjal (rus.), april (engl.), avril, germanial (fr.), aprile (tal.), Keimmonat (njem.), abril (šp.), tavaszhó (mađ.), aprilo (esp.). —

Grko-katolici: 7. IV. Blagovijest, 25. IV. Cvjetna nedj., 29. IV. Veliki Četvrtak.

Nedjeljna evanđelja:

1. Isus se ukazuje apostolima (Iv 20, 19—31)
2. Isus, dobri Pastir (Iv 10, 11—16)
3. Još malo i ne ćete me vidjeti (Iv 16, 16—22)
4. Idem Onome, koji me posla (Iv 16, 5—14)

Mjesečeve mijene:

☾ 4. IV. u 4.53 s (treća)
● 11. IV. u 6.10 s (mlađ)
☽ 17. IV. u 21.34 s (prvak)
○ 25. IV. u 16.24 s (uštap)

Od 31. III. do 30. IV. poraste dan za 1.34 s. —

SUEZ. — Internacionalno društvo sueskog kanala izdalo je slijedeći zanimljiv iskaz. Od 25. VI. do 25. XII. 1935. prošlo je kroz Suez 325 tal. prevoznih brodova s 246.000 vojnika, 504.000 t živežnih namirnica, 40.000 t ratnog materijala, 45 t otrovnih plinova, 7.000 t strojeva za gradnju cesta, 250.000 t municije i topova, 30.000 t benzina, 10.000 t petroleja, 45.000 konja i mazgi, 5.000 autobusa i teretnih automobila, 270 aviona, 270.000 t raznog inog materijala. Vratilo se 288 tal. lađa s 35.000 ranjenika i bolesnika. Sav taj transport stoji 167 milij. zl. franaka. —

MARŠALU FOCHU otkriven je lijep spomenik. Svečani čin je obavio msgr. Gerlier, biskup Lourdesa i Tarbesa, koji je naročito podvukao u svom govoru plemeniti katolički značaj i izvanrednu skromnost preminulog franc. maršala-domoljuba.

KIP KRALJICE HELENE. — Na području stare Troje otkrili su američki arheolozi dobro sačuvan kip lijepe Helene, žene grčkoga kralja Menelaja, zbog čije je otmice buknuo legendarni rat između Grka i Troje. Mramorni je portret vrlo dobro uščuvan.

MOZAIK (Slogovni i slovčani). — U brojevima označene četvorine stavljaju se slova ili slogovi, što daje različite riječi, kad se ih r a z l i č i t i m (naznačenim) redom svrsta; a kakovu pjesmu ili izreku, kad ih se p o r e d u čita.

Pojedine riječi znače:
1, 21, 7 = študiranje, — 1, 20, = dijelovi tijela, — 6, 5 = seke, — 8, 31, 7 = sjeme, — 10, 33, 28 = kamenica (prečnoustva), — 11, 15 = kijača, — 12, 32 = u sredini

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	8	29	30	31	32	33	34

(ž. r.), — 13, 12 = posred, — 14, 34 = zviježđe; Lope de —, 15, 17, 7 = govorenje neistine, — 16, 15 = u čem se puši duhan, — 18, 9 = sveze, — 21, 2 = djeca, — 22, 19 = mjera za dužine; ritmički spoj arze i teze, — 23, 7 = ures drveća u zimi, — 24, 30 = mamac, — 25, 4 = nekada, — 26, 3 = čemerne, — 27, 3 = pozornice, — 29, 24, 15 = parasit na drveću, — 30, 28, 21 = za blatnog se vremena obuvaju na cipele—.

Čitajući po redu dobivene slogove od 1 do 34 dobit ćeš kiticu jedne Nazorove pjesme iz zbirke »Niza od koralja«.

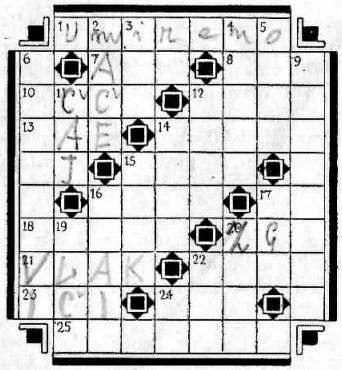

Vodoravno: 1 Stišano, 7 Pjesma, 8 Finska luka, 10 Ticala, 12 Priziv, 13 Muško ime, 14 Oblik od stati, 15 Muško ime, 16 Rima, 17 Oblik pomoć. glag., 18 Teklina, 20 Krat. za zagreb. tramv. udruženje, 21 Vozilo, 22 Vrelo u pust., 23 Hodati, 24 Maštanja (j = i), 25 Preinaka, varijanta.

Okomito: 2 Gat (tal.), 3 Gora na Kreti, 4 Prorok St. Zavjeta, 5 Starogrč. novac, 7 Trg u Zagrebu, 9 Vertikalan, 11 Vrst ljekov. trave, 12 Ušće, 14 Trijem, gdje je grč. filoz. Zenon učio, 15 Orao (pad.), 16 Dalm. selo (iskopine), 17 Prijedlog, 19 Relikvije, 20 Hrv. kompozitor opera, 22 Posvoj. zamjenica, 24 Početna slova glasovitog Mažuranićevog spjeva.

ZA BISTRE GLAVE.

8. Jedan vrstan gimnazijalac — matematičar nađe među antikvarnim knjigama jednu lijepu zbirku pjesama, a na prvoj stranici čita ovo:

Prijatelj, koji mi je poklonio tu knjigu:
na svijet je došô: — — 77, dne 5. maja
sa svijeta je pošô: — 72 —, dne —. ——
Bilo mu je — 1 god., 7 mjes., 1 dan.
Bog mu dao duši lako!

Ona mjesta, gdje su crtice, bijahu posve izlizana. No naš nadobudni učenik ipak je izračunao sve točno, i manjkave podatke ispisao. Kušaj i ti!

9. U jednoj košari imaš 37 jabuka. Koliko puta možeš od 37 jabuka uzeti jednu jabuku?

U kazalištu vidi autor prije izvedbe svoje drame, da ima jako malo ljudi. Počne psovati. Drug mu reče: »Ne psuj ovo malo ljudi dobre volje, nego one mnoge, koji nisu došli!«

★

Spavate li kod otvorenih prozora, kako naredih? — Jest. — No, je li nestalo hunjavice? — To ne. Nestala je novčarka i zlatan sat.

★

Štefek vuče 6 kovčega na kolodvor. Sastane prijatelja: »De pomozi mi nositi!« — »Ne mogu. Inače bi mi rastanak bio težak.«

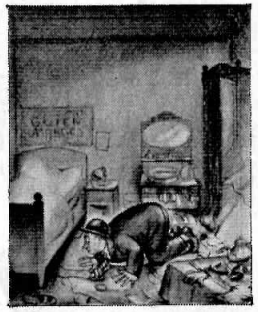

»Gdje mi je šešir?« više rastresenjak.

★

Umoran liječnik naleti u hotel: »Dajte mi brzo! Šta imate?«
Kelner: »Kisela pluća, pohana jetra, hladne noge, želudac . . .«
Liječnik: »Prestanite! Ne nabrajajte sad svojih bolesti. Dođite k meni, kad ordiniram.«

1 9 3 7

Svibanj — Maj

Dani	Rimo-katolici
1 S	Filip i Jakov ap. — Jeremija pror.
2 N	**5 po Usk.** — Atanazije b. nauč.
3 P	Našašće sv. Križa
4 U	Monika ud. — Florijan m. (Cvjetko, Cvijeta)
5 S	Pijo V. p. (Umro god. 1572)
6 Č	**SPASOVO (UZAŠAŠĆE ISUS.)** — Ivan pred vr. lat.
7 P	Stanislav b. m. - Juvenal pr. - (Mladen, Stanko, Stanka)
8 S	Ukazanje sv. Mihovila arkanđela
9 N	**6 po Usk.** — Grgur Nazijanski b. nauč. crkv.
10 P	Antonin b. — Job pror. — Izidor pr.
11 U	Franjo Hieronim pr. — Mamerto b.
12 S	Pankracije m. — Nerej, Ahilej i Domitila m. - (Svevlad)
13 Č	Robert Belarmin kard. nauč. — Servacije b.
14 P	Bonifacije m. — (Dobroslav)
15 S	Ivan de la Sale pr. — Sofija dj. m.
16 N	**DUHOVI.** — Ivan Nepomuk m. († g. 1383). — Ubaldo b.
17 P	DUHOV. PON. — Paskal B. pr. — (Vazmoslav)
18 U	DUHOV. UT. — Venancije m. — Feliks b. m. (Srećko)
19 S	Petar Celestin p. († g. 1296). - Pudencijana dj. - (Rajko)
20 Č	Bernardin Sijenski pr. — Plautila
21 P	Valent b. m. — Bl. Andrija Bobola m. — (Dubravka)
22 S	Julija dj. m. — Jelena dj. — Emil m. (Milan, Radojka)
23 N	**PRESV. TROJSTVO.** — Desiderij — (Željko, Želimir)
24 P	Suzana m. — Ivan Prado pr.
25 U	Urban p. m. — Grgur VII. p. — (Gradimir)
26 S	Filip Neri pr. (Apostol grada Rima)
27 Č	**TIJELOVO.** — Časni Beda pr. nauč. — Ivan p. m.
28 P	Augustin b. kentab. — (Zorka, Rastislav, Jaromir)
29 S	Mar. Magd. de Pacis dj. († god. 1607)
30 N	**2 po Duh.** — Ferdinand kr. — Ivana d' Arc dj.
31 P	Marija Djeliteljica milosti. — Anđela M. dj.

● **Svibanj** (rožnjak): veliki traven, majnik (slov.), kweten (češ.), maj (polj., ukr., rus.), may (engl.), mai floréal (fr.), maggio (tal.), Wonnemonat (njem.), mayo (šp.), tavaszutó (mađ.), majo (esp.). —

Grko-katolici: 2. V. Vaskresenje, 6. V. Georgije Velikomučenik.

Nedjeljna evanđelja:

1. Štogod zaištete u moje ime (Iv 16, 23—30)
2. Obećanje sv. Duha Tješitelja (Iv. 15, 26. 27; 16, 1—4)
3. Tko me ljubi (Iv. 14, 23—31)
4. Dana mi je sva vlast (Mt 28, 18—20)
5. Kraljevska gozba (Lk 14, 16—24)

Kvaterni post: 19, 21, 22 maja. —

Mjesečne mijene:

☾ 3. V. u 19.37 s (trećak) — ☽ 17. V. u 7.49 s (prvak)
● 10. V. u 14.18 s (mlađ) — ♍ 25. V. u 8.38 s (uštap)

Od 30. IV. do 31. V. poraste dan za 1.10 s. —

SAVEZNE DRŽAVE AMERIČKE broje 36.000 žrtava u g. 1934. a god. 1934. oko 36.400) od prometnih automobilskih nezgoda. Rekord nosi New-York, gdje je god. 1899. poginuo samo 1 čovjek pod automob. kotačima, a g. 1929. je usmrćeno već 1344 ljudi.

U zadnjem deceniju postradalo je smrtno prigodom automob. nesreća više ljudi u USA negoli je država izgubila u svim ratovima od god. 1775., naime oko 300.000. — Kod željezničkih nesreća nastradalo je okruglo 5.000. — Broj se je mrtvih kod željezn. nezgoda u USA otprilike smanjio za toliko, za koliko se povećao broj mrtvih prigodom autom. nesreća.

PTICE PJEVICE NA SLOBODI. — Posebnim je zakonom u Italiji strogo zabranjeno hvatati ili ubijati ptice pjevice. Napuljskoj policiji bi dojavljeno, da se ljudi ne drže propisa. Čitava četa agenata dala se u potragu te joj je u zadnje vrijeme uspjelo uhvatiti na djelu. Osim osjetljive kazne budu zaplijenjene sve krletke i pušteno na slobodu 8.000 ptica pjevica.

SKRIVAČICA. — U riječima odn. rečenicama neka se pronađu slova odn. slogovi ili riječi, pomoću kojih se sastavlja traženo rješenje (poslovica, citat itd.).

1. Po—ka—li, ne—ka—kav—, ži—li—ca, ži—vot, po—lu—ta—ma, kva—ka—ti, o—smrt—ni—ca. —
   Uzmi iz svake riječi po jedan slog (po redu), i evo ti krasne rečenice!

2. Sve je crna odnijela rijeka.
   Mačka mijauče, svu noć jauče.
   Kućio kuću, a kuća prazna.
   Bijele novce za crne čuva dane.

   Izvadivši iz svake od ovih 4 izreki po jednu riječ, dobit ćeš jednu hrv. narodnu zagonetku, koju također treba riješiti.

ARITMOGRIF (BROJČANICA). — Određeni brojevi zastupaju stanovita slova. K tomu izvjesni nizovi slova (okomito, gore, dolje) daju kakvo ime, poslovicu i sl. (Na pr. slovo »a« mora imati u cijeloj brojčanici isti broj itd.).

	I		**IV**	**V**				
1	**14**	2	**15**	**3**	16			u daljinu
4	**5**	17	**6**	**17**	**7**	18		poštivajući
	2	14	**8**	**9**	16	**10**		trg u Zagrebu
11	**15**	1	**14**	**2**	18			dio orgulja (sviraonika)
	5	12	**13**	**14**	**5**	18		potitravati
20	**18**	2	**18**	**8**	14			ljupkost
	3	14	**2**	**6**	14	19	15	vrsta obuće
11	**14**	12	**3**	**15**	**5**	18		vrsta poda (u salonu)
	II		**III**	**VI**				

Ako si ispravno riješio, dat će ti nizovi slova I—II, III—IV i V—VI tri vrste športa.

Ivka Pranič **Cerja Milka** **G. Kati Čani**
Osor

Odgonetni zanimanje ovih triju osoba.

ZA BISTRE GLAVE.

10. Gospodin Biranček pođe sa svojom suprugom Irenom i s dva svoja sina-blizanca Ivekom i Pepekom na dulji izlet, u pohode svom kolegi na selo. Na putu evo ih do rijeke. Na daleko i široko nigdje ni mosta ni prelaza, a preko moraju. U grmlju opaze barčicu, koja je mogla nositi samo 85 kg. Gospodin je vagao 78 kg, supruga 69 kg, a blizanci skupa 71 kg.
Kako će se ova obitelj prevesti na toj barčici preko rijeke?

»Cvjetna majska fantazija«
(op. 1. slavnog pijaniste).

A. Šta su vam djeca? — B. Sin je zubar, kćer je operna pjevačica. — A. Hehe. Znam. On liječi, a ona se dreči.

★

Prodavač: Ovaj će vam auto pokazati čitav svijet. — Kupac: Ovaj ili onaj drugi?

★

Putnik nahrupi u stanicu i pita šefa:

G—g—g—dje—e—e je—je—je v—v—la—lak, ko—ko—ko—ji i—ide u Ka—ka—ka—r—lo—lo—lo—vac? — Šef: Sad je baš otišao. Da niste pitali, mogli ste se odvesti.

★

Direktor tamnice na smrt osuđenom: Imate li koju želju? Ispunit će vam se. — Imam. Rado bih učio japanski i kineski.

1937

Lipanj — Juni

Dani		Rimo-katolici
1	U	Fortunat pr. - Gratinijan pr. - Pamfilije m. - (Radovan)
2	S	Marcelin, Petar i Erazmo m. — (Velimir)
3	Č	Klotilda kr. — Cecilije m. — Oliva dj.
4	P	SRCE ISUSOVO. - Franjo Kar. - Kvirin b. - (Predrag)
5	S	Srce Marijino. — Bonifacije b. m. († god. 755)
6	**N**	**3 po Duh.** — Norberto b. (Umro g. 1134)
7	P	Robert op. — Pavao pr.
8	U	Medardo b. (Umro god. 545)
9	S	Primo i Felicijan braća m. — (Prvislav)
10	Č	Margareta kr. ud. — Bogomil. — (Biserka)
11	P	Barnaba ap.
12	S	Ivan Fakundo pr. — (Ninko, Ninka)
13	**N**	**4 po Duh.** — Antun Padovanski pr.
14	P	Bazilije Veliki b. crkv. nauč. († god. 379) — (Zvonimir)
15	U	Vid, Modest i Krescencija m. — (Dobrovit)
16	S	Ivan Franjo Regis pr. — Beno pr. — (Zlatan)
17	Č	Adolf b. — Rajner pr. — (Nevenka)
18	P	Efrem đ. crkv. nauč. — (Ljubomir)
19	S	Julijana Falk. dj. - Gervazije i Protazije m. - (Bogdan)
20	**N**	**5 po Duh.** — Silverij p. m. — Florentina dj.
21	P	Alojzije Gonzaga pr. — (Vjekoslav, -va; Slavko, Slava)
22	U	Paulin b. (Preminuo god. 431)
23	S	Agripina dj. m. — Sidonija (Zdenka)
24	Č	Ivan Krstitelj
25	P	Vilim op. — Ivan knežević hrv. — (Nada)
26	S	Ivan i Pavao m.
27	**N**	**6 po Duh.** — Ladislav pr kr.
28	P	Irenej b. m.
29	**U**	**PETAR I PAVAO ap.** — (Krešimir)
30	S	Spomen sv. Pavla ap. — (Pavlimir)

● **Lipanj** (klasen): rožnik (slov.), červen (češ.), czerwiec (polj.), červen (ukr.), jun (rus.), june (engl.), juin, prairéal (fr.), giugno (tal.), Somer -, Brach -, Gras - monat (njem.), junio (šp.), nyárelö (mađ.), junio (esp.). —

Grko-katolici: 10. V. Vaznesenije Gosp., 20. V. Duhovi.

Nedjeljna evanđelja:

1. Izgubljena ovca (Lk 15, 1—10)
2. Petrov ribolov (Lk 5, 1—11)
3. Ako ne budete prav. (Mt 5, 20—24)
4. Isus nahrani 4000 (Mk 8, 1—9)

Mjesečne mijene:

☾ 2. VI. u 6.24 s (trećak)
● 8. VI. u 21.43 s (mlađ)
☽ 15. VI. u 20.03 s (prvak)
○ 23. VI. u 23.59 s (uštap)

Od 31. V. do 21. VI. poraste dan za 20 min.; zatim do kraja se umanji za 5 min. —

BRAZILIJA. U rudokopu Gavisti našao je jedan radnik posve slučajno kod pretraživanja ilovače: b i j e l i dijamant od 50 karata, a cijene ga na 7.000 funti šterl. To je najsavršeniji od svih dijamanata, koji su posljednjih godina nađeni u brazilskim nalazištima.

ČEHOSLOVAČKA. Prošlog novembra slavio se zanimljiv »jubilej« u jachymovskom rudniku radiuma. Iz uranove rudače dobiven je naime već s t o t i gram radiuma.

ENGLESKA. Prošle god. 1935. tiskano je u Engl. 16.110 knjiga. To je uopće dosada rekordan broj izdanja u jednoj godini (g. 1934. bilo je 15.628 knjiga).

ORIGINALNA ZBIRKA. — Dandanas imade raznih amatera, koji se bave sabiranjem nesamo maraka, rukopisa i sl. nego i paukovih mreža. No rekord ide svakako Mr. Basker-a u Chicagu, koji već godinama puni svoju egzotičnu zbirku: krmećim repićima. Ta originalna zbirka broji već 296.211 komada, među njima ima dakako krasnih i izvanrednih uzoraka. Dobar dio svoga vremena troši Masker u to, da pohađa velike klaonice, ne bi li otkrio još koji lijepi repić, koje ili suši ili ih meće u špirit.

METAMORFOZA. — Prvoj zadanoj se riječi postepeno mijenja slovo po slovo, dok ne nastane posve druga, željena riječ (n. pr. k l i n — plin — plan — ulan — uran — u r a r).

SLOVČANICA i SLOGOVNICA. — Zadana su s l o v a ili s l o g o v i, od kojih valja sastaviti tražene riječi. I ovdje davaju stanoviti nizovi slova odn. slogova kakovu riječ, poslovicu i sl.

Od slijedećih 27 slogova:

Bre, bu, ca, ca, ce, ce, cri, da, der, di, dva, foj, fu, kve, na, na, ne, ni, ni, ra, ru, ta, ti, var, ven, ži, ži;

složi slijedeće riječi:

1. mjesto u savskoj banovini, 2. grad u vrbaskoj ban., 3. planina u našoj državi, 4. rječica u primorskoj banovini, 5. mjesto u savskoj ban., 6. grad u dravskoj ban., 7. mjesto u zetskoj ban., 8. mjesto u savskoj ban., 9. mjesto u drinskoj banovini.

Početna slova ovih devet riječi daju note jedne naše poznate pjesme. Napiši ujedno vrijednosti ovih nota!

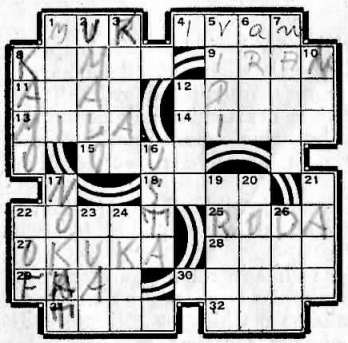

Vodoravno: 1 Znak za šutnju, 4 Muško ime, 8 Sjemenke kakaovca; piće, 9 Azijska država, 11 Prorok St. Zavj., 12 Čađave boje, 13 Žensko ime, 14 Odavle, 15 Sjetilo, 18 Vrsta podupornja, 22 Musl. svete knjige, 25 Ptica selica, 27 Zavoj, 28 Otok na Jadranu, 29 Salonsko odijelo, 30 Šljaka, 31 Šerpinja, 32 Turski dostojanstvenik.

Okomito: 1 Evrop. novac, 2 Doskora, 3 Vitak, 5 S očima, 6 Ž. ime, 7 Godišnjaci, 8 Kuda, 10 Pozdrav, 12 Došljak, 16 Dio lica, 17 Dio prsta, 19 Zavjera, 20 Pokraj, 21 Kraj južne Arabije (u starini), 22 Ptica, 23 Dio tijela, 24 Mjera (stara), 26 Ponos.

ZA BISTRE GLAVE.

11. Svake večeri našla se kod večere sva obitelj na okupu. Kod stola su sjedjeli svi uvijek istim redom: majka, otac, tri sina (Branko, Duško, Zvonko) i tri kćerke (Milka, Olga, Danica). Iza večere svi su obično igrali u dvoje: domino i šah; dakle 4 skupine po dva. — Jednog dana predloži najstariji sin Branko roditeljima, da bi od Nove godine: a) kod večere svi bez razlike mijenjali svoja mjesta; b) iza večere, kod igre, uvijek mijenjali skupine (u dvoje). — Roditelji pristanu, samo otac nadoda, neka Branko, kao nadobudni maturant, izračuna: a) iza koliko će mjeseci opet svi sjedjeti u početnom redu; b) iza koliko će se tjedana opet ponoviti skupine.

Reci nam i ti, što je Branko izračunao!

12. Spoji ovih 16 točaka sa 6 bilo kakvih neisprekidanih pravaca.

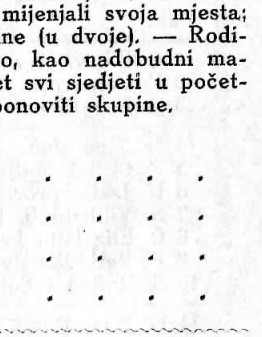

Gost (ljutito): Ja sam pio puno, puno bolje pivo. — Konobar (nedužno): Ali ne kod nas.

★

Opasno je skakati na tramvaj, dok juri.

A. »Dakle, vi ste jedini, koji ste preživjeli jučerašnju strahovitu željezničku nesreću?« — B. »Jesam, hvala Bogu.« — B. »Kako se to dogodilo?« — B. »Na sreću sam zakasnio taj vlak.«

★

Gospodin: »Hej, Ivane! Vi sigurno već dugo služite u toj kući!«

Ivan (sluga): »Pravo velite gospodine! Već treću degeneraciju!«

★

Sve u redu. — Zašto si opet tukao Štefeka? — On je opet srknuo tinte, a nije htio progutati pugačice.

1937

Srpanj — Juli

Dani	Rimo-katolici
1 Č	Presv. Krv Isusova. — (Bogoslav)
2 P	Pohod bl. Djevice Marije. — Oto b.
3 S	Leo II. p. — Heliodor b. — (Svetislav)
4 N	**7 po Duh.** — Uldarik b. — Berta dj.
5 P	Ćiril i Metod slav. ap. — (Bogdan)
6 U	Izaija pror. — (Nedjeljka, Bogomila, Miroljub)
7 S	Vilibald b. (Umro god. 786)
8 Č	Elizabeta kr. ud.
9 P	Veronika Jul. dj. — Brcko b. — Anatolija dj. m.
10 S	Rufina i Sekunda dj. m. — Amalija dj. — (Ljubica)
11 N	**8 po Duh.** — Pijo I. p. m. — Marcijan m.
12 P	Ivan Gvalb. op. († g. 1073). — Hermagora i Fort.
13 U	Anaklet p. — Margareta dj. m. — Eugen. — (Biserka)
14 S	Bonaventura b. crkv. nauč. (Umro god. 1274)
15 Č	Henrik c. — Vladimir kr. — (Hinko)
16 P	Majka Božja Karmelska. — Valentin b. m.
17 S	Aleksije pr. — (Branislav, Branko)
18 N	**9 po Duh.** — Kamilo Lelis pr. (Miroslav, Mirko)
19 P	Vinko Paulski pr. — Aurelija dj. m. — (Zlatka)
20 U	Ilija pror. — Jeronim Emilijan pr.
21 S	Danijel pror. — Prakseda dj. — (Danica, Olga)
22 Č	Marija Magdalena pokornica
23 P	Apolinar b. m. — Primitiva dj. m.
24 S	Kristina dj. m. — Niceta i Akvilina m.
25 N	**10 po Duh.** - Jakov St. ap. - Kristofor m. - (Radoslav)
26 P	Ana, majka bl. Djevice Marije
27 U	Pantaleon m. - Aurelije m. - (Ljerka, Zlatko, Sverad)
28 S	Viktor I. p. m. — Nazarije i dr. m. — (Nevenko)
29 Č	Marta dj. — Lucila i Flora dj. m. — Olaf kr. m.
30 P	Abdon i Senen m. — Rufin m. — Julita m.
31 S	Ignacije Lojolski pr. — (Gorislav, Vatroslav)

● **Srpanj** (jakopovčak): mali srpan (slov), červenec (češ.), lipiec (polj.), lipen (ukr.), jul (rus.), july (engl.), juillet, messidór (fr.), luglio (tal.), Heu - Wärme - monat (njem.), julio (šp.), nyárhó (mađ.), julio (esp.). —

Grko-katolici: 7. VII. Rođ. Ivana Krst., 12. VII. Petar i Pavao ap.

Nedjeljna evanđelja:

1. Lažni proroci (Mt 7, 15—21)
2. Nepravedni upravitelj (Lk 16, 1—9)
4. Isus plače nad Jeruzalemom (Lk 19, 41—47)
4. Farizej i carinik (Lk 18, 9—14)

Mjesečne mijene:

☾ 1. VII. u 14.03 s (trećak)
● 8. VII. u 5.12 s (mlađ)
☽ 15. VII. u 10.36 s (prvak)
○ 23. VII. u 13.45 s (uštap)
☾ 30. VII. u 19.47 s (trećak)

Od 30. VI. do 31. VII. umanji se dan za 52 min. —

MONSTRE MANEVRI američke tihooceanske flote održani su početkom g. 1936. pred glavnom bazom San Pedrom. Rukovodio ih je admiral Riwes. U pokretu bješe 150 ratnih jedinica i 400 hidroaviona.

SOUTHAMPTON, znameniti engl. nogometni klub, slavio je krajem g. 1935. svoj jubilej. Savez je jako bogat te ima i raskošne prostorije i posebnog kuhara. Taj izvrsni kuhar napravi veliku jubilejsku tortu od 40 kg težine. Dokaz osobite kulinarske vještine. Na samoj torti bile su prigotovljene 22 figure nogometaša u početnom stavu prije otpočete utakmice. Kuhara su opsipavali brojnim nazdravicama, no sutradan ostadoše svi bez ručka, jer je njihov »slavni kuhač« negdje u gostioni odviše dugo slavio jubilej...

NAJVEĆA KONJSKA UTRKA na svijetu održana je drugom polovicom ožujka o. g. u Liverpoolu. Na stazi od 7.8 km bilo je 15 zapreka, koje su konji morali dvaput prijeći. Ukupno je trčalo 35 konja, od kojih je samo 10 pretrčalo cijelu stazu. Gledalaca bijaše ¼ milijuna.

KONJIĆEV SKOK.

— Slova ili slogovi, svrstani u dijagram, povezuju se u riječi ili rečenice prema onom pravilu, kako se kod šaha pomiče figura konjić.
Stihovi iz Nazorovih »Niza od koralja«

		Muk	mrak	a-	mnom		
	su-	nja	sa-	ko	tr-	pri-	
i-	nja.	no-	i	sad	tlost	za	ne
gam	Sad	ga-	ne-	ba	blje-	sim.	da-
nim	duć	do			da	svje-	snuv
je	la-	če.	Zvo-	je-	ko-	nju	Ko
	i	bli-	i	pla-	sim.	zra-	
		no	bo-	kam	dim		

POMICALJKA. — Slijedeće riječi treba tako pomaknuti u vodoravnom pravcu, da 2 okomita stupca (odozgo dolje) dadu 2 imena naših književnika (jedan r. god. 1818., drugi r. god. 1816).

Palmotić
preslica
Tatre
sanjkanje
krstoplet

SLAGALJKA. — Ove rastepene kamenčiće složi tako jedne pokraj drugih, da dobiješ jednu hrv. narodnu zagonetku, koju treba također riješiti.

navi	etu i	o u sv	uću u	zvit	svij
svem	aku k	vito	to po	vito	

ČETVORINA. — Postavi brojeve 3—18 tako u jednu četvorinu od 16 polja (4×4), da zbroj svih brojeva: okomito, vodoravno i u dijagonalama iznosi 32.

ZA BISTRE GLAVE.

13. Koji sve vjetrovi duvaju na sjevernom stožeru?

14. Štefek izađe kroz kućna vrata na ulicu te na pločniku sastane svog prijatelja Iveka, koji se začudi i pita: »Kaj tak pušeš kakti kakva lomokotiva?« — Štefek duboko diše i veli: »Ej dragec! I ti bi puhal, da stanuvaš kak i ja. Još nisu ni deset vur, i vre sem moral v toj peterokatnici po štengah iti 12 put dol i 13 put gor.« —

Novi neboder Opere u Chicagu: kao krasne orgulje!

Odgovori, kako je to moguće. Gdje mu je sobica?

15. Dvanaest svijeća gori. Ugasi 5 svijeća. Koliko ostaje?

»Zar je istina, da je naš susjed odsjedio u zatvoru par mjeseci? Mene su nalagali, da je zadnja 2 mjeseca proboravio kod svojih rođaka.«

»Nisu vas nalagali. Njihov brat, stric i djed bili su u istoj ćeliji zemaljske kaznione.«

★

Mali u apoteci: »Molim medicinu protiv boli.« — »Kakvih? Gdje te boli?« — »Sad još ne. Razbio sam veliko zrcalo u sobi. Čim dođe otac kući,odmah ću dobiti boli.«

1937

Kolovoz August

Dani	Rimo-katolici
1 N	**11 po Duh.** — Petar u okovima. — (Vjera. Nada)
2 P	Alfonzo Lig. b. nauč. — Porcijunkula
3 U	Augustin Kažotić b. zagreb. (Umro god. 1323)
4 S	Dominik pr. — (Nedjeljko. Dinko)
5 Č	Snježna Gospa. — Afra m. — Osvald kr.
6 P	Preobraženje Isusovo na gori Taboru (Božje lice)
7 S	Kajetan pr. — Donat b. — (Darko)
8 N	**12 po Duh.** — Cirijak i dr. m. († god. 308)
9 P	Ivan Vianej pr. († god. 1859)
10 U	Lovro m. († god. 258) — (Lovorko)
11 S	Tiburcije i Suzana m. — Digna dj. — Rufin b. i dr. m.
12 Č	Klara dj. — Hilarija. — (Bistra)
13 P	Hipolit i Kasijan m. — Radegunda kr.
14 S	Eusebije pr. — Atanazija ud. — (Dobromir)
15 N	**13 po Duh. VELIKA GOSPA (UZNESENJE BL. DJ. M.)**
16 P	Joakim, otac bl. Gospe. — Rok pr.
17 U	Hijacint pr. — Liberat op. m. (Slobodan)
18 S	Jelena car. — (Jelka) — Leo i Julijana m.
19 Č	Ivan Eudes pr. — Ljudevit b. — Marijan pr.
20 P	Bernard op. — Stjepan kr. — (Krunoslav)
21 S	Ivana Franciska ud. — Sidonije b.
22 N	**14 po Duh.** — Simforijan m. — Timotej m.
23 P	Filip Benicij pr. — (Zdenko) — Viktor b.
24 U	Bartolomej ap. — (Bariša) — Patricije op.
25 S	Ljudevit kr. († god. 1270) — Lucila dj. m.
26 Č	Zefirin m. — Pelagija. — (Dobrovit)
27 P	Josip Kalasancij pr. — (Zlatko) — Eutalija dj. m.
28 S	Augustin b. crkv. nauč. — Aleksandar b. m.
29 N	**15 po Duh.** — Glavosjek Ivana Krstitelja
30 P	Ruža Limska dj. — (Ružica) — Bonifacije i Tekla m.
31 U	Rajmundo pr. (Umro god. 1240). — (Rajko)

● **Kolovoz** (velikomešnjak): veliki srpan (slov.), srpen (češ.), sierpień (polj.), serpen (ukr.), avgust (rus.), august (engl.), août, thermidor (fr.), agosto (tal.), Ernte-, Hitzmonat (njem.), agosto (šp.), nyárutó (mađ.), augusto (esp.).

Grko-katolici: 15. VIII. Preobraženje Kristovo, 28. VIII. Uspenije presv. Bogorodice.

Nedjeljna evanđelja:

1. Isus izliječi gluhonij. (Mk 7, 31—37)
2. Milosrdni Samaritanac (Lk 10, 23—37)
3. Isus izliječi 10 gubavaca (Lk 17, 11—19)
4. Služ. 2 gospodara (Mt 6, 24—33)
5. Mladić iz Naima (Lk 7, 11—16)

Mjesečne mijene:

● 6. VIII. u 13.37 s (mlađ)
☽ 14. VIII. u 3.28 s (prvak)
○ 22. VIII. u 1.47 s (uštap)
☾ 29. VIII. u 0.54 s (trećak)

Od 31. VII. do 31. VIII. smanji se dan za 1.27 s. —

JAPANSKA CAREVINA slavi god. 1940. svoju 2.600 godišnjicu od proglašenja carevinom. Obrazovan je već minule godine posebni odbor za svečanosti. Prvom zasjedanju predsjedao je bivši šef vlade K. Okada.

HOLANDIJA. Katolici sačinjavaju $^1/_3$ pučanstva (oko 2.6 milij.) te su važan faktor državnog sklopa. Za srednje katol. škole namiruje država 80 % izdataka, a ostalo plaćaju katolici. Pred 15 god. pohađalo je kat. sred. škole 244.500 đaka; danas je porastao broj na 400.000.

IZVOZ AUTA IZ NJEMAČKE raste. Od siječnja do listopada g. 1935. izvezeno je 19.500 automobila (u vrijednosti od 38 milij. maraka): prema 11.400 u god. 1934. i 9.500 u god. 1933. (u istim mjesecima dakako).

ZEMLJOPISNA PITANJA. — Na kojoj rijeci leži grad (mjesto)?

Livingston . . . . . — — — — — — —
Soissons . . . . . — — — — —
Varšava . . . . . — — — — —
Iquitos (Peru) . . . . . — — — — — — — —
Ruščuk . . . . . — — — — —
Köln . . . . . — — — — —
Verden (Njem.) . . . . . — — — — —
Prag . . . . . — — — — — —
Firenca . . . . . — — — —

Početna slova nađenih gradova davaju dvije naše rijeke.

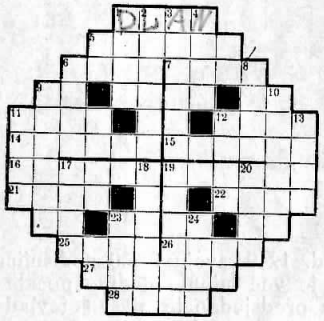

Vodoravno: 1 Dio ruke, 5 Pustinjak, 6 Sudbina, 7 Ikoji, 9 Muz. znak za tremolo, 11 Kovina; planet, 12 Poznati vrh (1182) u sav. ban., 14 Reže drva, 15 Grad u Eritreji, 16 Prostodušan, 19 Biljožder s nogama skakalicama, 21 Mjestance u zet. ban. (solane!), 22 Mladice bilja i drveća, 25 Rijeka u sav. ban., 26 Uspijevanje n. pr. bilina, 27 Gurati, 28 Jezero u Abesiniji.

Okomito: 1 Pjeskovita pličina, 2 Krabuljni ples (tuđ.), 3. Ž. ime, 4 Rimski car, 5 Ponižena nota, 6 Rusko gorje, 8 Zaoblena, 9 Broj, 10 Vepar, 11 Upisivanje, 13 Protest. filozof, 17 Narodni ples, 18 Tal. grad (Radetzky), 19 Smola (tuđ.), 20 Križ, 23 Tvrd, 24 Ž. ime.

DR. IVAN GORA. — Što je ovaj gospodin?

O. ADAM KINCIN. — Kojemu redu pripada taj pater?

DR. EMICA INKA. — Šta bijaše ova liječnica prije podrug decenija?

ZA BISTRE GLAVE.

16. Jedna opeka važe 2.4 kg i još k tomu jednu trećinu svoje težine. — Koliko iznosi čitava težina opeke?

17. Godine 1940. kani tehničar Z., Belgijanac, letjeti svojim novim raketnim zrakoplovom duž ekvatora oko zemlje: brzinom oko 1667 km na sat. Polazna točka bio bi gradić X. u Belgijskom Kongu (Afrika), koji leži točno na ekvatoru. (NB: duljina ekv. okruglo 40.000 km; na ekvatoru su dani i noći jednako dugi). — Sa svojom »raketnom ptícom« uzleti pilot Z. jutrom u 8 s. i odleti ravno prema zapadu. Automatski aparat snima mu samo kod danje rasvjete i to po jedan snimak svaka ½ s. Koliko će fotografija donijeti kući, kad se vrati u svoj gradić X.?

Amerikaski letač s padobranom »šišmiš«, pilot Clem, pravio je pokuse u Miami.

★

Na sudu. — Seljak: »Ja sam posudio veliku zdjelu mlijeka. Ovaj je čovjek to razbio. Tražim odštetu.«

Drugi seljak: »To nije istina, jer prvo: nije mi uopće posudio zdjelu mlijeka; drugo: već je razbijena bila, kad sam je primio; treće onu sam zdjelu čitavu vratio. Pripravan sam priseći.«

★

Turista: »Zašto, gosp. gostioničaru, postavljate toliko suvišnih tanjura, boca i čaša?«

Gostioničar: »Tiše, tiše! Vidite li tamo onu dvojicu gostiju! Već su dobro gucnuli, a sad će se brzo, ko obično, potući i sve porazbijati, a na koncu će sve skupo i kavalirski platiti.«

1937

Rujan Septembar

Dani	Rimo-katolici
1 S	Egidije op. — Verena dj.
2 Č	Stjepan kr. — Zenon m. — Maksima. — (Veljka)
3 P	Mansvet b. — Serapija dj. m. — Simeon Stilita pr.
4 S	Mojsije pror. — Rozalija dj. — (Ružena)
5 N	**16 po Duh.** — Laurencije b. († god. 1455). — (Lovorko)
6 P	Zaharija pr. — (Velislav) — Petronije b.
7 U	Bl. Marko Križevčanin (Krizin) m. — (Krunoslava)
8 S	MALA GOSPA (ROĐENJE BL. DJEVICE MARIJE)
9 Č	Petar Klaver pr. — Gorgonije m.
10 P	Nikola Tolet. pr. († god. 1308). — Pulherija dj.
11 S	Proto i Hijacint m. — Emilijan b. — (Prvan. Lijepa)
12 N	**17 po Duh.** — IME MARIJINO. — Juvencije b.
13 P	Amat b. — (Ljuba. Ljubomir)
14 U	Uzvišenje sv. Križa. — Krescencije m.
15 S	Sedam žalosti bl. Djevice Marije. — Valerijan m.
16 Č	Kornelije i Ciprijan m. — Ludmila dj.
17 P	Rane sv. Franje. — Hildegarda dj.
18 S	Josip Kupertinski pr. — Sofija i Irena m.
19 N	**18 po Duh.** — Januarije i dr. m. — Pompoza dj. m.
20 P	Eustahije m. — Kandida dj. m. — (Radobud)
21 U	Matej apost. i evanđ. — Ifigenija dj.
22 S	Toma Vil. b. — Mauricije m.
23 Č	Lino p. m. — Tekla dj. (m.)
24 P	Bl. Djevica Marija za otkup sužnjeva (De Mercede)
25 S	Kleofa m. — Fimir b.
26 N	**19 po Duh.** - Kanad. muč. - Ciprij. i Just. m. - (Žitomir)
27 P	Kuzma i Damijan m.
28 U	Vjenceslav kr. — (Većeslav)
29 S	Mihovil ankanđeo. — (Mijo). — Gaudelija m.
30 Č	Jeronim crkv. nauč. — (Jerko) — Sofija ud.

● **Rujan** (malomešnjak): kimovec (slov.), září, kosen (češ.), wrzesień (polj.), veresen (ukr.), septjabr (rus.), september (engl.), septêmbre, fructidor (fr.), settembre (tal.), Herbst-, Obst-monat (njem.), setiembre (šp.), öszelö (mađ.), septembro (esp.). —

Grko-katolici: 11. IX. Usjekovanje Ivana Krst., 21. IX. Rođenje presv. Bogorodice, 27. IX. Vozdviženje č. Križa.

Nedjeljna evanđelja:

1. Čovjek s vodenom bolesti (Lk 14, 1—11)
2. Najveća zapovijed (Mt 22, 34—46)
3. Isus izliječi uzetoga (Mt 9, 1—8)
4. Kraljevska gozba (Mt 22, 1—14)

Kvaterni post: 15, 17, 18 septembra. —

Mjesečeve mijene:

● 4. IX. u 23.53 s (mlađ)
☽ 12. IX. u 21.57 s (prvak)
○ 20. IX. u 12.32 s (uštap)
☾ 27. IX. u 6.43 s (trećak)

Od 31. VIII. do 30. IX. smanji se dan za 1.36 s. —

KOPIJA »POSLJEDNJE VEČERE« od Leonarda da Vincia izložena bješe minulog ljeta u Beču, a izradio ju je redovnik Karolas iz samih — m a r a k a.

FRANCUSKU je snašla početkom o. g. nezapamćena poplava. Jedna petina države bila je pod vodom. Šteta ogromna.

VJEČNI GRAD (Rim) mijenja svoje staro lice. Razvija se sve većma u industrijsko središte. Po redu dolazi odmah iza Milana i Turina: sa svojih 4.500 industrij. poduzeća, 6.000 raznih tvrtki, 120.000 radnika ukupno.

U LOS ANGELESU izdala je velika tvornica parfuma katalog s 11.000 raznih brojeva parfuma. Pod br. 230 čitaš i nalaziš »mirisne crven ruže«, pod br. 8.030 »gnjila jaja« itd. Na zdravlje!

Rujan — 1937 — Septembar

PALINDROM. — Čitajući sprijeda ili obratno dobivaš istu riječ ili s istim (melem) ili raznim značenjem (Ruma — Amur).

1. Ljudski rod ispere voda,
   kad se grijehu jadnik poda.

2. Čuj, kad cestom vojnik stupa;
   čuj, kad drumom konjče lupa!

3. Slavonije plodne grad sam davni.
   Natrag ploviš rijekom ruske ravni.

KRIPTOGRAM. — Vrsta »tajnog pisanja«. Ne postoji nikakvo posebno pravilo, jer primjera i vrsta imade sijaset. Treba naći ključ i način rješavanja.

1. Omega = Kriptogram.

2. Diobeni kriptogram.

plan : cio = se
cio
aipn
aloa
sco (ostatak)

Treba naći naziv za

Ključ: 9 3 1 7 2 5 8 6 4

Kada se slova računskog zadatka izmijene brojevima, mora se račun ukazati ispravnim.

ČUDNE JEDNADŽBE. — A + B + C + D + E = Y.

A = vokal, B = lič. zamjenica, C = vokal, D = grčko slovo (Lud. br.), E = lič. zamjenica, Y = poznata carevina.

A + B + C + D + E = X.

A = prijedlog, B = povratna zamjenica, C = samoglasnik, D = kondicional pomoć. glag., E = prijedlog X = naselje.

Rujan — 1937 — Septembar

18. Ličkom prugom voze se 3 profesora: dr. Ček, dr. Lek i dr. Mek. Posve slučajno imadu na tom vlaku ista imena: vlakovođa, ložač i kondukter. — Dr. Lek stanuje u Splitu, a kondukter u jednom gradića između Splita i Zagreba, a profesor, koji nosi isto ime kao i kondukter, u Zagrebu. — Dr. Mek je primio prošlog mjeseca svoju redovitu mjesečnu plaću od 1.714.26 dinara. Kondukter si je prištedio nešto novca te ima u štedioni točno ¼ plaće svoga susjeda: jednog između profesora. — Željeznički namještenik Ček je dobar šahista; već u prvoj igri okretnom manipulacijom izmijeni s ložačem oba tornja pa dobije nesamo ovu igru nego i veći broj slijedećih partija. — —

Kaži nam ime vlakovođe.

Olimpijsko zvono teži (s jarmom) 13.840 kg.

»Šta to radite, susjede? U nedjelju se cijeli dan opijate, a u ponedjeljak tučete ženu i djecu!«

»E dragec! Nedjelju priuštim sebi, a ponedjeljak posvećujem svojoj familiji.«

★

»Gospon sudec, zakaj se na Franceka tak srdite?«

»Ne znam točno zakaj, ali mu ono nemrem nigdar oprostiti!«

★

A. »Šta sudiš o današnjem govorniku?« — B. »Ako ništa ne vjeruje od onoga, šta je govorio, onda je jako pametan i nadaren čovjek.«

★

»Nemam nikakvog apetita.« — Doktor: »Budite fro, jer danas je sve skupo, a plaća vam je malena.«

1937

Listopad — Oktobar

Dani		Rimo-katolici
1	P	Remigije b. (Umro god. 533)
2	S	Anđeli Čuvari. — Teofil pr.
3	N	**20 po Duh.** — Terez. od Maloga Isusa dj. — (Bjeladin)
4	P	Franjo Asiški (Serafinski) pr. — Petronije b.
5	U	Placid m. (Umro god. 539). — (Tihorad)
6	S	Bruno op. — Fides dj. m. (Vjera)
7	Č	Kraljica sv. Krunice. — Julija m. — Justina dj. m.
8	P	Brigita ud. — Demetrije m. — (Zvonimir, Zvonko)
9	S	Dionizije b. m. (1. biskup u Ateni). — Ljudevit Bertr. pr.
10	N	**21 po Duh.** — Franjo Borgija pr. — Leonard pr.
11	P	Materinstvo bl. Dj. Marije. - Nikasije b. m. - (Vojislav)
12	U	Maksimilijan b. (Umro g. 283). — (Većerad)
13	S	Eduardo kr. († god. 1066). — Koloman
14	Č	Kalisto p. m. († god. 223). — (Slavoljub)
15	P	Terezija Avilska dj. (Umrla god. 1592)
16	S	Hedviga kr. († g. 1243). — Viktor p.
17	N	**22 po Duh.** Margareta M. Alakok dj. († g. 1690)
18	P	Luka evanđ. — Julijan pust.
19	U	Petar Alkantarski pr. (Umro g. 1562)
20	S	Ivan Kentski pr. († god. 1473). — Irena dj. m.
21	Č	Hilarion op. — Uršula dj. m.
22	P	Kordula dj. m. — Verekundo b. — (Dražen)
23	S	Ignacije b. — Severin b. — (Jaroslav)
24	N	**23 po Duh.** — Rafael ark — (Misijska nedjelja)
25	P	Hrizanto i Darija m. — (Zlatoslav)
26	U	Evaristo p. m. — (Zemidrag, Zemislav)
27	S	Vincencije i Sabina m. — (Grozdana)
28	Č	Šimun i Juda Tadej ap. — Fidelis m.
29	P	Narcis b. — Zenobije. — Eusebija dj. m.
30	S	Alfonzo Rodriguez pr. — Marcel m. — Klaudije m.
31	N	**24 po Duh. - KRIST KRALJ.** - Volfgang b. - (Vukmir)

● **Listopad** (miholjšćak): vinotok (slov.), říjen, sewen (češ.), pazdziernik (polj.), žovten (ukr.), oktjabr (rus.), octobre, vindemiaire (fr.), ottobre (tal.), Reif-, Wind-monat (njem.), octubre (šp.), őszhó (mađ.), oktobro (esp.). —

Grko-katolici: 14. X. Pokrov. presv. Bogorodice.

Nedjeljna evanđelja:

1. Bolesni sin kralj. (Iv 4, 46—53)
2. Kraljev obračun (Mt 18, 23—35)
3. Porezni novac (Mt 22, 15—21)
4. Jairova kći (Mt 9, 18—26)
5. Oluja na jezeru (Mt 8, 23—27)

Mjesečne mijene:

● 4. X. u 12.58 s (mlađ)
◑ 12. X. u 16.47 s (prvak)
○ 19. X. u 22.47 s (uštap)
◐ 26. X. u 14.26 s (trećak)

Od 30. IX. do 31. X. smanji se dan za 1.37 s. —

NEZAPOSLENOST u Evropi god. 1935. sadržana je u službenoj statistici međunarodnog biroa rada u Ženevi. Zbroj iznaša 7·186 milij. — Brojevi izvan zagrada označuju hiljade; brojevi u zagradama s + ili — kazuju, za koliko se % nezaposlenost povećala odn. umanjila u poredbi s god. 1934.

Engleska 1.948 (— 8·8 %), Njemačka 1.800 (— 25·8 %), Italija 628 (— 27·6 %), Španjolska 580 (+ 11·3 %), Čsl. 556 (— 2·8 %), Franc. 416 (+ 12·2 %), Holand. 337 (+ 13·1 %), Poljska 306 (+ 3·7 %), Austr. 308 (— 10·3 %), Danska 68 (— 9·2 %), Švic. 67 (+ 30 %), Mađ. 46 (+ 1·1 %), Šved. 43 (— 50 %), Bug. 34 (+ 36 %), Norv. 28 (+ 3·6 %), Jugoslavija 12 (+ 10 %), Rum. 12 (— 4 %), Litva 2 (+ 120 %).

NAJVEĆE ORGULJE nalaze se u golemom Royal Albert Hallu (London), čija je restauracija i povećanje stajalo 6 milijuna dinara. Imaju 176 registara, 10.491 svíralu. Električni vodovi orgulja mjere ukupno 140 km. Blagoslov i otvorenje obavilo se poč. god. 1934.

POVJESNA PITANJA. — U koju godinu padaju slijedeći događaji iz svjet. povijesti?

Krištof Kolumbo otkrio Ameriku . . . . . — — — —
Češka postaje kraljevinom . . . . . — — — —
Westfalski mir . . . . . — — — —
Hasan-paša osvojio Bihać . . . . . — — — —
Napoleon ukine dubrovačku republiku . . . — — — —
Razorenje Jeruzalema . . . . . — —
Smrt Hanibala i Scipiona Starijeg . . . . . — — —
Osnovana zagrebačka biskupija . . . . . — — — —
Bitka kod Slankamena . . . . . — — — —

Ako si dobro napisao godine, za koliko je zbroj jedinica i stotica manji od zbroja desetica i tisućica?

Okomito: 1 Vlakanca korijena, 2 Čemer, bolest, 3 Ovdje, 4 Rijeka u Hrv., 5 Ne rano, 6 Trstika, 7 Glavni grad jedne evrop. države, 10 Vrsta kotačâ, 11 Uman, 12 Podmuklica, lukavac, 14 Tal. grad; živci, 15 Glas, 17 Pleteno nosilo, 21 Franc. rijeka (Oise!), 22 Muška imena, 25 Špan. rijeka, 27 Komadićak (kruha), 29 Svjetsko kupalište kod Venecije, 32 Lična zamj.

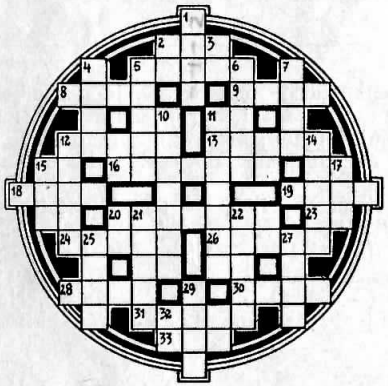

Vodoravno: 2 Jezgra, srčika (stvari), 5 Prsten, 8 Vel. otok; budno stanje, 9 Kapljice vode, 12 Lako, lagodno, 13 Grad u Ohio (USA), 15 Oblik pomoć. glag., 16 Nasljednik, 18 Smjesa, 19 Lijen, mlohav, 20 Mjesto kraj Atene (Miltijad!), 24 Stari zl. novac, 26 Sićušni dijelovi, 28 Visoravan u pred. Aziji, 30 Rijeka, na kojoj leži ruski velegrad, 31 Arapski poglavice, 33 Svjetski jezik.

Opaska. Uredništvo »Runolista« se ne slaže posve s anagramom ove križaljke, u kojoj se nalaze m n o g a slova bez križanja. Isp. članak o »Križaljci« (»Runolist« 1936).

Listopad — 1937 — Oktobar

ZA BISTRE GLAVE.

19. Trgovac A. imađaše 7 zlatnih lančića, svaki od 5 kolutića. Ode uraru, neka bi mu sve kolutiće spojio u j e d a n lančić. Urar će: »Dobro. Od ovih 7 lančića moram 6 lančićima rastvoriti po jedan kolutić i tako spajati. Za svako otvaranje i spajanje računam 10 din. Dakle, račun iznosi 60 din. — Trgovac odgovori: »Ne biste li taj posao mogli izvesti za 50 din., a da ništa ne štetujete?« — Urar se zamisli i reče: »Mogu. Hoću.« —

Kako je urar izveo svoj posao?

20. Nacrtaj si 3 kućice, a svakoj kućici pripada po jedan bunar (Svejedno je, kako i gdje crtaš kućice i bunare). Ukućani s v a k e kućice hoće da si naprave asfaltirani puteljak do s v a k o g bunara, no putevi se ne smiju nigdje križati niti prolaziti kroz koju kućicu ili preko bunara i sl. Sve mora, da je jasno crtano na papiru. —

Da si mjernik, kakav bi im predao nacrt?

Molim, kuda vodi put u cirkus?

Sudac: »Tuženi ste, da ste ubili zeca.«

Planinar: »Ali to sam učinio u »samoobrani«.«

★

Čuvar: »Nosite se odavle. Tu nemate šta da tražite. Ništa niste izgubili.«

Pijanac: »Gospon! Izgubil sem ravnotežu.«

★

X. »Gospodine, vi se sigurno smijete meni.« — Y. »Ni govora.« — X. »Ne lažite, jer inače ne znam, šta bi ovdje u sobi bilo vrijedno, da se ismijehuje.«

★

»Je li vaš suprug profesor još uvijek tako rastresen, da zaboravlja i gubi kišobrane.« — Supruga: »O ne! Popravio se je, jer sada nosi svaki čas tuđe kišobrane kući.«

1937

Studeni — Novembar

Dani	Rimo-katolici
1 P	**SVI SVETI.** Marcel b. — Benigno m.
2 U	Dušni dan. — (Hvalimir). — Marcijan pr.
3 S	Huberto b. — Silvija ud.
4 Č	Karlo Bor. kard. († g. 1584). — (Dragutin. Dragojla)
5 P	Zaharija i Elizab. — Emerik pr. — (Mirko)
6 S	Leonardo pr. — Severije b. m.
7 N	**25 po Duh.** — Engelberto b. — (Anđelko)
8 P	Bogdan p. — Gotfrid b. — (Bogomir)
9 U	Teodor m. — (Božidar). — Orest m.
10 S	Andrija Avelinski pr. — Nimfa dj. — Justo b.
11 Č	Martin b. — (Davorin). — Viktorin m.
12 P	Martin p. m. — Emilijan pr.
13 S	Stanislav Kostka pr. — Didak pr. — (Stanko, -a)
14 N	**26 po Duh.** — Jozafat b. m. — (Časlav)
15 P	Alberto Veliki crkv. nauč. — Leopold pr. († g. 1136)
16 U	Gertruda dj. - Edmund b. - Iv. Trogirski b. - (Svetovit)
17 S	Grgur Čudotvorac b. (Umro god. 270)
18 Č	Edo (Odon) pr. († g. 942). — Hezihije m.
19 P	Elizabeta ud. († god. 1231). — (Jelisava)
20 S	Feliks Valoa pr. — (Prerad) — Benigno b.
21 N	**27 po Duh.** — Prikazanje Marijino u hramu
22 P	Cecilija dj. m. — Mavro m.
23 U	Klement p. m. — (Milivoj. Blagoje)
24 S	Ivan od Križa crkv. nauč.
25 Č	Katarina dj. m. — (Kalina)
26 P	Ivan Berchmans pr. — Silvestar op.
27 S	Virgilije b. — Fakundo m.
28 N	**1 Adv.** — Sosten pr. — (Držislav)
29 P	Saturnin b. m. — Iluminata dj. — (Hranislav)
30 U	Andrija ap. — Justina dj. m.

● **Studeni** (sesvečak): listopad (slov., češ., polj.), nojabr (rus.), padolist (ukr.), november (engl.), novembre, brumaire (fr.), novembre (tal.), Nebel-, Wind-monat (njem.), noviembre (šp.), őszutó (mađ.), novembro (esp.). —

Grko-katolici: 8. XI. Dimitrije vmč., 25. XI. Josafat arhiep. m.

Nedjeljna evanđelja:

1. Dobro sjeme i kukolj (Mt 13, 24—30)
2. Zrno gorušićno (Mt 13, 31—35)
3. Sudnji dan (Mt 26, 15—35)
4. Sudnji dan (Lk 21, 25—33)

Mjesečne mijene:

● 3. XI. u 5.16 s (mlađ)
◑ 11. XI. u 10.33 s (prvak)
♋ 18. XI. u 9.10 s (uštap)
☾ 25. XI. u 1.04 s (trećak)

Od 31. X. do 30. XI. smanji se dan za 1.10 s. —

O PRVOJ VOJNIČKOJ GLAZBI na svijetu piše prije par god. jedan bečki list. — U proljeću g. 1741. prolazili kroz Beč Trenkovi panduri na putu u Šlesku. Gomila naroda na ulicama. Sama Marija Terezija sa svojim dvorom pozdravi Trenka i vojnike. No sve je začudila kapela na čelu vojske: s blistavim, najnovijim glazbalima onoga vremena. U turskoj je vojsci bilo doduše trubljača i bubnjara, ali tu vidimo prviput discipliniranu vojničku kapelu da svira suvislu koračnicu. Svoje glazbenike izučio je i uvježbao sam Trenk. On je skladao prvi marš, koji se svirao. Doskora se po ovom uzoru raširila vojnička glazba po cijelom svijetu.

ČEHOSLOVAČKA je zemlja glazbenika i glazbe. U 12 američkih društava začlanjeno je oko 28.700 članova. Stručni savez je najmoćnija organizacija čsl. glazbenika te je početkom prošle godine brojila preko 21.000 članova.

Prema službenim podacima engl. generalne poštanske direkcije: činovnici su u Vel. Britaniji poslali ili primili u prošloj godini okruglo 7 miljardi pisama i karata, ne brojeći 150 milijuna omota (paketa).

KULIN i KRALJEV i LOVČEV HOD. — Slova ili slogovi, svrstani u dijagram, povezuju se u riječi ili rečenice prema onom pravilu, kako se kod šaha vuče kralj (u svim smjerovima za jedno polje), kula (kudagod: okomito i vodoravno), lovac (diagonalno). — Zbog velike slobode stežu neki kulin i lovčev hod samo na susjedna polja. Toj »prevelikoj slobodi« moglo bi se predusresti, ako se dijagram prema tome zgodno udesi. — Kod lovčeva hoda ima još posebna poteškoća radi dijagonala.

	na	ca-	vi-	be-	
O	slav-	pre-	Dje-	ka-	Sin-
si	ti			di-	la
šta-	li-	ca	joj	ro-	po-
	ska	u	ko-	tlem-	

1. KULIN HOD.
Riječi su iz jedne božićne pjesme.

ni	k me-	že	kom	Maj-	vom	
po-	Bo-	o	Bož-	jom	slo-	
si	sla-	kri-	an-	tim	pro-	
la	nih	la	sve-	de-	zva-	
Zlat-	de-	an-	me	o	o	

2. KRALJEV HOD.
Riječi su iz jedne uskrsne pjesme.

	no-		zre-		mor-	
U	TE!	lo.	NE-	da	ZNA-	na
JE-	kri-	NO	blak	NO,	sa-	NE-
če	DI-	sad	PR-	gaj,	TI	ni-
VI-	o-	TI	ku	STI,	sad	OH,
sko-	LIH	ni-	MOĆ	ku:	DAJ	vom
	me	MA-		MI	li-	

3. LOVČEV HOD.

Sa slovom **U** počni, i dobit ćeš citat iz Nazorove pjesmice »Ostrvce«; sa slogom **Oh** počni, i evo ti mali izvadak iz Nazorove pjesmice »Ladica«.

ZAGONETKA. — Koji slog moraš oduzeti, ako želiš dobiti: 1. od posluživanja: poslužnika; 2. od muškog imena: malog glodavca; 3. od podrtine: staricu rođakinju? — Složi oduzete slogove u jednu riječ, i evo ti jednog sv. sakramenta!

ZA BISTRE GLAVE.

21. Kod gradnje jednog drvenog mosta preko Save zaposleno je 50 radnika. Zlatko M. prođe iza škole pokraj gradnje, pristupi mu jedan poslodavac i reče: »Mladi gospodine! Radnici žele, da svakome povisim dnevnu nadnicu za 3 dinara, no ja ne smijem svake večeri izdati kod isplate više od 1.800 din. Koliko radnika moram otpustiti, da provedem povišicu plaće?« —

Što je morao odgovoriti naš matematičar Zlatko?

22. Joško i Miško uniđu u gostionicu. Miško naruči jedan vrč od 1 litre jakog dalmatinca. Joško će: »Čuj, dragec! Ovo je vino prejako za moju slabu glavu. Daj pomiješaj s vodom onako, kako ti već znaš!« Miško dakle otpije najprije 1/5 iz vrča, te iza toga nadolije vodom do vrha; zatim opet otpije 3 deci, te nadolije opet vode do ruba; napokon popije ½ vrča, a budući da je još uvijek prejako za Joška, napuni opet vodom do vrha i pruži: »Eto. Sad je dobro za te. Popij ½ litre ove »medicine«, a ostatak ćemo nadoliti vodom i dati konobaru (da mu ne škodi) mjesto napojnice.« —

Reci nam: 1. Koliko je vode umiješao Miško? — 2. Koliko vina odn. vode popio Miško, a koliko Joško? — 3. Koliko je % vina i vode bilo u vrču, koji je primio konobar?

Nadzornik: »Koje grane uzgoja rabite u školi najradije?«
Seoski učitelj: »Najradije imam brezove i vrbine grane, jer bez toga ne mogu s mjesta kod ove divlje djece.«

★

Tužba. — Kaj niste vidli, gospon stražar, kak me je onaj falot s nogom tukel? — Jesam. — No, pa zakaj mi niste pomogli? — Hej! Mislil sem, da se igrate nogometa.

1 9 3 7

Prosinac Decembar

Dani	Rimo-katolici
1 S	Eligije b. — Edmundo m. — (Berislav)
2 Č	Bibijana dj. m. († god. 363) — Poncijan m.
3 P	Franjo Ksaverski pr. (Apostol Indije. † g. 1552)
4 S	Petar Hrizolog nauč. — Barbara dj. m. — (Inoslav)
5 N	**2 Adv.** — Saba op. — Bl. Nikola Tavelić
6 P	Nikola b. — (Vladivoj) — Azela dj.
7 U	Ambrozije crkv. nauč. — Urban b.
8 S	**BEZGREŠNO ZAČEĆE BL. DJEVICE MARIJE**
9 Č	Petar Fourier pr. — Leokadija dj. m.
10 P	Prenos sv. Kućice u Loreto. — (Radomira)
11 S	Damas p. (Umro god. 385). — Sabin b.
12 N	**3 Adv.** — Maksencije m. — (Većemir)
13 P	Lucija dj. m. — Otilija. — (Jasna)
14 U	Spiridion b. — (Dušan) — Viator b.
15 S	Irenej m. — (Božena) — Valerijan b.
16 Č	Eusebije b. m. — Adelhajda ud. — Albina dj. m.
17 P	Lazar b. — Ivan de Mata pr.
18 S	Očekivanje poroda bl. Djevice Marije. — Gracijan b.
19 N	**4 Adv.** — Nemezije pr. — Fausta. — (Vlatko, Vladimir)
20 P	Eugenije m. — Amon i dr. m. — (Slobodan)
21 U	Toma apost. — (Tomislav) — Glicerije m.
22 S	Zenon m. — Heremon b. m.
23 Č	Viktorija dj. m. — (Neda)
24 P	Badnjak (Adam i Eva)
25 S	**BOŽIĆ (ROĐENJE ISUSOVO OD MARIJE DJEVICE)**
26 N	**Stjepan,** prvi mučenik. — (Krunije)
27 P	Ivan apost. i evanđ. — (Ivka)
28 U	Nevina dječica (Mladenci). — Teofila dj. m.
29 S	Toma b. m. — (Trpimir)
30 Č	Eugenije b. — Honorije m.
31 P	Silvestar p. (Umro god. 335). — Kolumba dj. m.

● **Prosinec** (gruden): gruden (slov.), prosinec (češ.), grudzień (polj.), gruden (ukr.), dekabr (rus.), december (engl.), decembre, frumaire (fr.), decembre (tal.), Schnee-, Christ-monat (njem.), deciembre (šp.), télelö (mađ.), decembro (esp.). —

Grko-katolici: 4. XII. Uvod Bogorodičin, 19. XII. Sv. Nikola arhiep., 22. XII. Prenepor. Začeće presv. Bogorodice.

Nedjeljna evanđelja:

1. Ivan šalje učenike k Isusu (Mt 11, 2—11)
2. Židovski poslanici k Ivanu (Iv 1, 19—28)
3. Ivan propovijeda na Jordanu (Lk 3, 1—6)
4. Udes proroka (Lk 23, 34—39)

Kvaterni post: 15, 17, 18 decembra. Post na Badnjak. —

Mjesečne mijene:

● 3. XII. u 0.11 s (mlađ)
◑ 11. XII. u 14.12 s (prvak)
○ 17. XII. u 19.52 s (uštap)
◐ 24. XII. u 15.20 s (trećak)

Do 22. XII. dan se smanji za 20 min., a zatim do 31. XII. poraste za 4 min. —

O UNUTARNJEM DUGU velesila teško je navesti točne i pouzdane cifre. Slijedeći su brojevi približni. Engleska: 7 miljardi funti šterl., Francuska: 320 miljardi franaka, Japan: 10 miljardi jena, USA: 30 miljardi dolara, Njemačka: 13 miljardi maraka. — Izrazimo li u dinarskoj valuti, to tereti svakog građanina u Engl.: 36.300 din., Franc.: 22.600 din., Japan: 1.500 d., USA: 4.800 d., Njemačke: 3.600 dinara.

U MAROKU živi jedan Francuz (NWJ), čija djeca su došla na svijet ovako: prvo dijete u Evropi (Pariz), drugo u Braziliji (Porto Alegre), treće u Maroku (Udida), a budući da se obitelj želi preseliti u Indokinu, četvrto bi dijete ugledalo svijetlo na četvrtom kontinentu.

LANČANICA ili VERIŽNA ZAGONETKA. — Slova ili slogovi se upliću i vežu poput lanca (verige) n. pr. Karlo - lovac.

ČAROBNI (MAGIČNI) KVADRAT. — Iste riječi okomito i vodoravno.

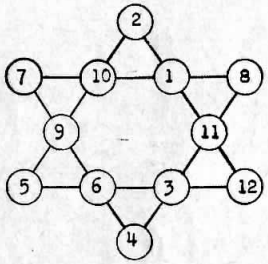

Zvijezda.

Brojeve 1—12 smjesti u kružnice zvijezde tako, da zbrojevi po četiri broja jedne crte uvijek iznose 26.

Vodoravno: 1 Zauzimanje, 4 Ž. ime (vok.), 7 Nagl. dio stope, 8 Cesta, 9 Broj, 10 Predan, 12 Pritok Maas-e, 14 Grad u Španiji, 16 Prašci protiv glavobolje, 22 Redni broj, 23 Oznaka vremena, 24 Štipavac, 25 Nazdravica (tuđ. fon.), 26 Bespravni i potlačeni dio pučanstva, 27 Prozorčići, 28 Grad u Rumunjskoj.

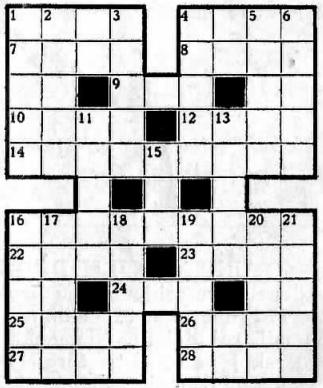

Okomito: 1 Grčki otok, 2 Geološka formacija, 3 Priča, 4 Montura, 5 Hrv. pisac (Sv. Pismo), 6 Sparnost, 11 Uzbuna, 13 Onim smjerom, 15 Slovo hebrej. alfabeta, 16 Čestica vrem. rečenica, 17 Strana svijeta, 18 Žila kucavica, 19 Varnica, 20 Soba, 21 Mjesto mladicama posađeno.

ZAGONETKA. — Koje slovo moraš dodati, ako hoćeš pretvoriti: 1. suhu žitaricu u vrst kobasice; 2. bodljikavo grmlje u ribanje; 3. noćne ptice u nacrte i planove; 4. bašču u dio tijela; 5. slatkovodnu ribu u prelaz preko rijeke? Iz dodanih slova možeš složiti jedan evropski glavni grad.

ZA BISTRE GLAVE.

23. Prošlih praznika iza nedjeljne sv. Mise odvezu se vlakom u 10 s. prije podne dva susjeda sa svojim suprugama i svojom djecom na izlet u A. Svi su zajednički jeli triput na dan: u 7, 12 i 19 s. Kod svakog jela je svaki uzeo po 1 papirnati ubrus. Ukupno su ponijeli sa sobom 169 komada. Odlučiše, da će iz A. otputovati vlakom kući 3 sata iza onog obroka, kod kojega im nestane papirnatih ubrusa. Vožnja kući u B. traje punih 8 sati. —

Izračunaj, junače: 1. Koliko je svaki dobio ubrusa; — 2. koliko je djece bilo na okupu; — 3. koliko djevojčica, koliko dječaka (dječaka ćeš nabrojiti jednog više negoli djevojčica!); — 4. u koji dan sedmice pada njihov odlazak; — 5. u koliko su sati odjurili vlakom iz A., a u koliko su sati doputovali u B. —

24. Uzmimo, da je u lijepom maksimirskom jezeru (u Zagrebu) mjesto vode živa. Na zelenoj obali čeka te lagan čamčić sav iz srebra. — Izračunaj točno, koliko se puta u 1 satu možeš provesti s jedne obale na drugu.

25. Spretan Jankec napravio je iz ljepenke krasnu potkovu sa 6 rupica, koje bijahu jednako udaljene jedna od druge. Njemu kao vještaku je uspjelo, da sa škarama dvaput ravno junački zareže te potkovicu razreže u 6 komadića, a na svakom komadiću po jedna luknja. —

Kušaj i ti! Možda ti uspije.

Utjeha. Radnik pade u duboku vodu i viče: »Pomoć! Pomoć! Ne znam plivati.« —

Slučajni prolaznik: »I ja ne znam plivati, pa ne pravim radi toga tako strašne galame.«

★

Recept. — Umišljeni bolesnik zvoni noću po liječnika. — Šta želite? — Doktore! Progutao sam miša. Šta da činim? — Ajte kući pa progutnite još mačku, i smirit ćete se sigurno.

POGLAVARSTVO KATOLIČKE CRKVE

SV. OTAC PAPA PIJO XI., Vrhovni poglavar Crkve, Namjesnik Kristov
Rođen (Ahil Ratti) 31. V. 1857., vlada od 6. II. 1922.

PACCELLI Eugenio, Državni tajnik sv. Oca Pape.
Kardinal. — Rođen 2. III. 1876. u Rimu.

DR. PELLEGRINETTI Hermenegildo, nadbiskup.
Nuncije: Zastupnik sv. Oca Pape u našoj državi.

Episkopat u našoj državi

Zagrebački nadbiskup	Dr BAUER Antun
Zagr. nadb. s pravom nasljed. . .	Dr STEPINAC Alojzije
Sarajevski nadbiskup	Dr ŠARIĆ Ivan Ev.
Beogradski nadbiskup	O. RODIĆ Rafael
Barski nadbiskup	Dr DOBREČIĆ Nikola
Nadbiskup	Dr JEGLIČ Anton B.
Banjalučki biskup	O. GARIĆ Josip
Dubrovački biskup	Dr CAREVIĆ Josip M.
Đakovački biskup	Dr AKŠAMOVIĆ Antun
Hvarski biskup	Msgr PUŠIĆ Miho
Kotorski biskup	Dr UCCELLINI Franjo
Krčki biskup	Dr SREBRNIĆ Josip
Križevački biskup	Dr NJARADI Dionizije
Ljubljanski biskup	Dr ROŽMAN Gregorij
Mariborski biskup	Dr TOMAŽIĆ Ivan Josip
Mostarski biskup	O. MIŠIĆ Alojzije
Senjski biskup	Dr BURIĆ Viktor
Skopljanski biskup	Dr GNIDOVEC Ivan Fr.
Splitski biskup	Dr BONEFAČIĆ Klement Kvirin
Subotički biskup	Msgr BUDANOVIĆ Lajčo
Šibenički biskup	Dr Fra MILETA Jerolim
Velikobečkerečki biskup	O. RODIĆ Rafael
Pomoćni biskup zagrebački	Dr SALIS-SEVIS Franjo

RODOSLOVLJE KRALJEVSKOGA DOMA

Njegovo Veličanstvo

Kralj PETAR II., rođen u Beogradu 6. septembra 1923. godine.

Njeno Veličanstvo

Kraljica Marija, rođena u Goti 27. decembra 1899. godine kći Rumunjskog Kralja Ferdinanda I.

Njegovo Kraljevsko Visočanstvo

Kraljević TOMISLAV, rođen u Beogradu 19. januara 1928. godine.

Njegovo Kraljevsko Visočanstvo

Kraljević ANDREJ, rođen na Bledu 28. juna 1929. godine

Njegovo Kraljevsko Visočanstvo

Knez ARSEN, rođen u Temišvaru 4. aprila 1859. godine, oženjen Knjeginjom Aurorom (Zorka) Demidov od San Donata, umrla 1904. godine.

Njegovo Kraljevsko Visočanstvo

Knez Namjesnik PAVLE, rođen u Petrogradu 15. aprila 1893. godine.

Njeno Kraljevsko Visočanstvo

Knjeginja OLGA kći Kraljevića Nikole Grčkog, rođena u Dvorcu Tatoju (Grčka) 11. juna 1903. godine.

Njegovo Kraljevsko Visočanstvo

Knez ALEKSANDAR, rođen u White Logde (Engleska) 13. augusta 1924. godine

Njegovo Kraljevsko Visočanstvo

Knez NIKOLA, rođen u Londonu 29. juna 1928. godine.

Njeno Kraljevsko Visočanstvo

Princesa JELISAVETA, rođena 7. aprila u 1936. godine u Beogradu

Njegovo Kraljevsko Visočanstvo

Kraljević ĐORĐE, rođen na Crnojevića Rijeci 27. augusta 1887. godine.

Dva logora i dvije zastave

Pred nama se odvija moderni velefilm, — tonfilm.
Gledajmo otvorenih očiju! Slušajmo nezačepljenih ušiju!

*

A)

U davnoj prošlosti: na visoravni oholog i razvratnog Babilona, sjajne i raskošne i bogate gospodarice Istoka, vrve i gmižu čete za četama oko tabora, u kome se nalazi uzurparator: odbačeni i prokleti arkandeo Lucifer.

Što je Lucifer? — On je zakleti dušmanin Božji, vjere, Crkve. Paklenom mržnjom mrzi Boga, a iz zavisti proganja vjernike, napada svetinje. On je skrivio brojne poraze Božjih četa i Božjih ljudi, koje hvata u svoje prljave mreže, da žrtvama — poput otrovnog pauka — ispija krv i mozak, stid i vjeru, nevinost i strah Božji. Bahati Lucifer šepiri se na uzdignutom sjedalu, samo da infernalnim dahom osjetnosti i bludnosti, bogatstva i moći, sve zarazi i okuži, svukuda zmijskilukavo dopre. Na zastavi Beliala kači se sedmokraka zvijezda, u čijim kracima urezano je 7 glavnih grijeha, koji spadaju u obljubljenu djelatnost sotoninog programa među mladeži i narodima. Judinim srebrnjacima postizava svagdje svoju paklenu svrhu. Svi su mu SAVEZNICI dobro došli, ako ih podžiže i podjaruje isti prezir i ista mržnja na Boga i vjeru...

B)

Na ubavim nizinama milovidne okolice jeruzalemske motrimo drugu pojavu, kojom se razlila sva rajska milina i dobrota. Evo Spasitelja svijeta, Boga-Čovjeka, Isusa Krista!

Na pobjedonosnom stijegu njegovu odsjeva znak sv. Križa i presv. Srca, pred kojim već stoljećima u prah skršeni i smrvljeni padaju zakleti neprijatelji Božji. A njegovi se SLJEDBENICI ne biju oružjem, koje rđa, niti blagom, koje propada i prolazi, nego trajnim i jakim vrednotama: istine, pravde, ljubavi, poniznosti, čistoće.

Pobjednik đavla, svijeta i putenosti. On, kao svemožni Stvorac, mogao je u jedan hip dočarati neiscrpljive arzenale hipermodernog, ubojitog, obrambenog, navalnog oružja svake ruke, ali — čemu? Jedan mig njegovog svevidljivog oka — jedan kret njegove svemoćne ruke, — jedan akt njegove poklona vrijedne sv. Volje, i — — gle: svi dušmani Boga i vjere jadno se skotrljaše niz granitnu stijenu u bezdanu provaliju poput golišavih šišmiša i vrabaca. Provjerene dokumente pružaju brojne stranice svjetske povijesti.

NAJNOVIJI POPIS PUČANSTVA NA SVIJETU

objelodanio je nedavno međunarodni ured rada. Prema ovoj statistici ima na zemlji oko 2.041 milijun ljudi. Kina 450 milij., Indija 359, Sovj. Rusija 166, USA 125 milijuna.

C)

Ogledajmo se i danas malo po svijetu! Kakav se barjak vije u Rusiji, Meksiku, Španiji? Nisu li dva poznata tabora?! Na jednoj strani fronte: stara a uvijek mladahna Crkva katolička. S druge strane: organizirano neprijateljstvo protiv nje, i život pohlepe za užitkom svake ruke.

Kad se zacrvenio Meksiko, zacrvenila Španija, zar su bjesnjeli proti veleposjednika, veletvorničara, kapitalističkog isisavanja, zar su progonili tlačitelje radničkih masa? Nipošto! Nego: svi đavoli s Luciferom na čelu jurnuše na Crkvu, vjeru, samostane, svećenike, redove. A ipak svi dobro znadu, da su ruski vlastodršci: bogati kapitalisti; da je španjolski Lenjin L. Cabalero: milijunaš i veleposjednik, komu robijaše špan. proletarijat; da je sve rudno blago Meksika u rukama novčanih trustova, a ogromna petrolejska vrela: tuđe vlasništvo! — Da li se nacionalsocijalistički pokret u Njemačkoj okomio na industrijske kartele, koji ko limune cijede na 100.000 radnika, — ili na velebanke na pr. Dresdener Bank, koja sputava jednu trećinu njem. gospodarstva?? Ni zbora! Neprijatelja je tražila »oslobođena« masa u redovima: katoličkih svećenika i redovnika, katoličkih prosvjetnih institucija, katoličkih omladinskih organizacija!! — Leo Blum, stostruki milijunaš, izabran je vođom proletarijata! — Uvijek stara stvar! — Dakle, primjera i dokaza na pretek! Crpimo odatle poželjne i potrebne koristi za se, za svoj narod, za svetu svoju vjeru!

*

Okrenimo se i po našim gradovima i selima! Otvorimo oči i čitajmo, otvorimo uši i slušajmo! Organizirani agenti i maskirani huškači dosadno nasrću ko muhe prema ulijenici. — Svuda po svijetu je krvopijama na putu Crkva, pa đavolskom mržnjom traže sebi ravne saveznike: u mizernim knjigama i revijama, novinama i letacima, lažima i klevetama, nemoralu i bezvjerstvu, plažama i kinima i pornografiji itd. — Münchenski »Völkischer Beobachter«, izvrsno upućeno glasilo u sovjetske tajne makinacije i spretno u otkrivanju komunističkih mreža i spletki po Evropi, donosi nedavno podrobniji prikaz s podacima o organizaciji boljševičkoj, o novijim komunističkim metodama, o selidbi centrale Kominterne (Komunističke Internacionale) iz Praga u Pariz.

Nego, katolici Hrvati budno prate svako kretanje i gibanje ove zavedene šačice vukova među ovcama stada Kristova. Katolici znadu, da se vanjska reforma ne temelji na frazama i galami, nego na solidnoj izgradnji NUTARNJEG čovjeka u Bogu.

ENGLESKI JEZIK posjeduje prema novom proračunu okruglo 425.000 riječi. Od 100.000 engl. riječi — po najnovijem ispitivanju — germanskog su podrijetla 60.000, grčkog ili latinskog 30.000, iz raznih drugih jezika je uzeto 11 hiljada riječi.

Kakovo vrijeme?

Proricati vrijeme i pisati prognoze nije baš zahvalan posao. Ovu vrst proroka često prati smiješak, sažaljenje a i zavist »cijenjene publike« (osobito ako se pogodi!). Na velike razmake vremena nije moguće točno označiti meteorološke promjene s pomagalima, koja nam danas stoje na raspolaganje.

Sjećam se, da je prije više godina negdje u uglednoj reviji »Stimmen der Zeit« otisnuta učena radnja o meteorologiji te je pri tome iznesen aksiom: Iza jednakih vremenskih faktora slijedi jednako vrijeme. Time je slijedeće rečeno: Bilježi decenijima točno podatke svoga kraja, pa kad nastupi dan, koji se posve poklapa s onim vremenskim bilješkama pred x—y godina, uslijedit će takovo vrijeme kaošto bijaše onda.

Kao pomagala služe osim toplomjera (termometra) još i tlakomjer (barometar), higrometar (za mjerenje rosišta), psihometar (za mjerenje atmosf. vlage), anemometar (za mjer. jakosti i brzine vjetra), atmometar (za mjer. pare) itd.

Glavni pokretač promjene vremena je sunčana energija. Nejednakim grijanjem zemlje (ekvator, polarni pojasi, more, kopno) nastaje razlika u pritisku odn. strujanju zraka (cikloni, anticikloni, polarna linija, pojas visokog pritiska). — **Ciklonom** (drugo je ciklon = vihor!) označujemo područje niskog uzdušnog tlaka, okruženog višim tlakom; tu kruže vjetrovi špiralno oko središta (minimum pritiska): na sjevernoj polutci smjerom suprotnim kazaljci na uri, na južnoj pak smjerom kazaljke. Dodirom obaju dijelova fronte: toplog (u uzlaznom gibanju) i hladnog dijela nastaju oborine. Cikloni se redovno gibliju od zapada prema istoku sa kojih 40 km na sat te uvjetuju vrijeme u umjerenom pojasu. **Anticiklonom** označujemo domenu visokog uzdušnog tlaka, u čijem je središtu najjači pritisak (maximum tlaka); tu kruže vjetrovi od središta: na sjevernoj polutci smjerom kazaljke, na južnoj suprotno. Vrijeme mirno i bez oborina (moguća su LOKALNA poremećenja!).

I. TLAK ili PRITISAK zraka.

1. Mičeš li se vani na otvorenom prostoru u smjeru vjetrova, onda ti je s desne strane: područje VISOKOG tlaka ili maximuma, a s lijeve strane: područje NISKOGA tlaka ili minimuma. To vrijedi za sjevernu polukuglu zemaljsku. Na južnoj je obratno. — Što su veće razlike između visokog i niskog tlaka, to je vjetar jači i žešći. Vjetar duva od »visokog« prema »niskom«, a smjer se mijenja uslijed kretanja zemlje oko osi (na sjev. polutci u Evropi većinom prema zapadu). — Dok je u jezgri »visokog tlaka« mirno, dotle na istočnoj strani ovoga maximuma duva SZ, na južnom SI, na zapadnom JI, na sjev. JZ.

2. Rečeni »visoki« i »niski« pritisci redovito su u gibanju i pomaku. Budući da se »niski« brže kreće od »visokog«, to posljednji kroz dulje vremena uvjetuje meteorološke prilike, pa ga valja ozbiljno uzeti u kalkulaciju kod svih prognoza. No kraj toga ne smije se zanemariti »niski« tlak, koji ima svoje čudne »mušice« u samom proricanju lijepog ili lošeg vremena.

Opaska. Tlakomjer pravi vrlo dobre usluge, samo ga treba znati ispravno čitati. Skala mora da je adaptirana kraju, jer jedna te ista skala ne vrijedi u Danskoj i u Arabiji.

II. VJETAR.

1. Ako za lijepih dana duva vjetar uvijek u istom pravcu, prilično jednakom snagom, očekuje se trajno lijepo vrijeme. Čim se pak smjer i jakost vjetra promijeni, predstoji promjena vremena.

2. U gorskim krajevima vladat će trajno ugodno vrijeme, ako preko dana puše vjetar iz nizine prema gorskim visinama, a noću obratno.

3. Duva li vjetar pred večer sve jače (umjesto da se stiša), donijet će burnije vrijeme s oborinama.

4. Ako se iza mirne noći diže pred zoru laki vjetrić te biva sve žešći do kojih 14 sati, a izatoga polako popušta, dok se pred večer sasma smiri, računaj na stalno, suho, lijepo vrijeme.

III. OBLACI. MAGLA.

1. U izgledu je bolje vrijeme, ako gomile oblaka idu istim smjerom, kao i vjetar u nizini, jer su znakom, da napetost popušta.

2. Ako pak te naslage oblaka stoje preko dana, a podvečer se ne uklone, očekuje se pogoršanje vremena.

3. Narastu li naslage oblaka poput kakovog velegorja, čije podnice ostaju vodoravne (ako izblanjane), a vjetar jednako uvijek puše, bit će bure i oborine. Ako je pak takav grupasti oblak, s odrezanom podnicom, osamljen, pokazuje lijepo vrijeme.

4. Ako »tornjasta« naslaga oblaka s vrha svijetli kao smotak metlice ili kista, a sam vrh naliči klobuku gljive, bit će suho. No većkrat se ovakav oblak brzo prometne u crni olujni oblak.

5. Bijele gomile naslaganih oblaka ne ulijevaju nikakve bojazni.

6. Preteča su slabog vremena s oborinama: pernati oblaci na zapadnom nebu, ako se tako brzo primiču, da im gibanje prostim okom lako pratiš; a pogotovu, ako se još k tome tanka naslaga pernatih oblaka protegne po cijelom nebu.

7. Kad sunce zalazi iza niske i jednoliko visoke ograde oblaka, a nebo je inače iznad ove ograde jasno i čisto, dobar je to znak; ako je pak nebo iznad ovakove ograde oblaka osuto pernatim oblacima ili naslagama, vjerojatno slijedi promjena.

8. Trajno lijepo vrijeme očekuj, ako pojedinačni oblaci, preko dana na nebu, iščeznu navečer (izuzev zimsko doba). Obratno pak, ako se podvečer istom sve više i gušće okupljaju oblaci, slijedi promjena vremena.

9. Povoljan je znak, ako pernati oblaci na jutarnjem nebu visoko i skoro nepomično stoje a preko dana nestanu.

10. Kad se u dolinama gorskih predjela sabire magla večerom i noću, a jutrom dosta brzo iščezne, slijedi lijepo vrijeme.

11. Siguran znak povoljnog vremena jest, ako iza sunčanog zapada ostane dosta dugo srebrnasti sjaj i srebrnasta pruga na zapadu, koja se malo pomalo staplja u plavetilo zapadnog neba.

O p a s k a. Nazivi oblaka: a) prema obliku: stratus (položito u slojeve naslagani), cumulus (glavičasti); okomito razvijeni cumulus i cumulonimbus (grmljavinski), nimbostratus (kišni, olujni).

b) prema visini: niski do 2 km u vis (stratus, stratocumulus, nimbus), srednji 2—6 km u vis (altostratus, altocumulus, krupne ovčice), visoki iznad 6 km u vis (cirrus, pernati; cirrocumulus i cirrostratus, sitne ovčice).

IV. TEMPERATURA. — MJESEC i ZVIJEZDE.

1. Temperatura zavisi o godišnjoj dobi, o vjetrovima i njihovim smjerovima.

2. Nema ozbiljne bojazni, ako iza toplih dana slijede svježe, hladne noći.

3. Znaci su lijepog vremena, ako a) noću u šumi ćutiš neku toplinu zraka, dok je izvan šume svježe i hladno; b) večerom ili noću, penjući se na brijeg, iznenada osjetiš, kao da si dospio u sloj tople zračne struje.

4. Ako je zrak neobično čist, a daleke predmete gledaš posve blizu; zatim, ako slabe zvukove iz daljine vrlo jasno čuješ, očekuju se promjene (oborine).

5. Obojeni, jako maleni koluti ili dvorovi oko mjeseca navještaju skoru oborinu.

6. Ako zvijezde, osobito jutrom, vrlo živahno trepere; zatim, ako je večernje rumenilo veoma intenzivno i dugotrajno (a rano sviće), očekuje se pogoršanje vremena.

★

Tko se bavi meteorološkom prognozom, neka se osvrće slobodno na iznesene opaske, pa će se uvjeriti, da mu iskazuju bar nekakvu uslugu. Opažanja lokalne prirode dobro je uzeti u opću kalkulaciju. — Kod prognoza susrećemo i praznovjerja, ali to ne spada ovamo i treba ih suzbijati. Naš narod ima puno zdravog smisla za prirodu i njezine pojave, što svjedoče mnoge izreke, crtice, poslovice.

Nebo se smije i plače, mrgodi i vedri, mijenja boju i raspoloženje. Baš kao ljudsko lice, na kojemu odgonećeš razne nepoznanice. Od davnine goni nešto čovjeka, da čita fiziognomiju nebesku.

Baš oblake, to krasno djelo ruku Božjih, mogu istom naši novovjeki piloti i letači izbliza promatrati i nadiviti im se, kad otvorenim očima i razdragani zaplove u veličanstveno »more« visinskih naslaga, — kilometre u vis...

Katastrofe na moru

Kad je govor o katastrofama na moru, pada nam na pamet strahovita nesreća »Titanica« i tragični požari »Atlantique« i »Georges-Philippar«.

Oceanski kolos »Titanic« sudario se god. 1912. s ogromnim ledenjakom te povukao sa sobom u morsku dubinu hiljade putnika. Danas se tehnika pobrinula tako svojski, te je nemoguća katastrofa u onim groznim razmjerima.

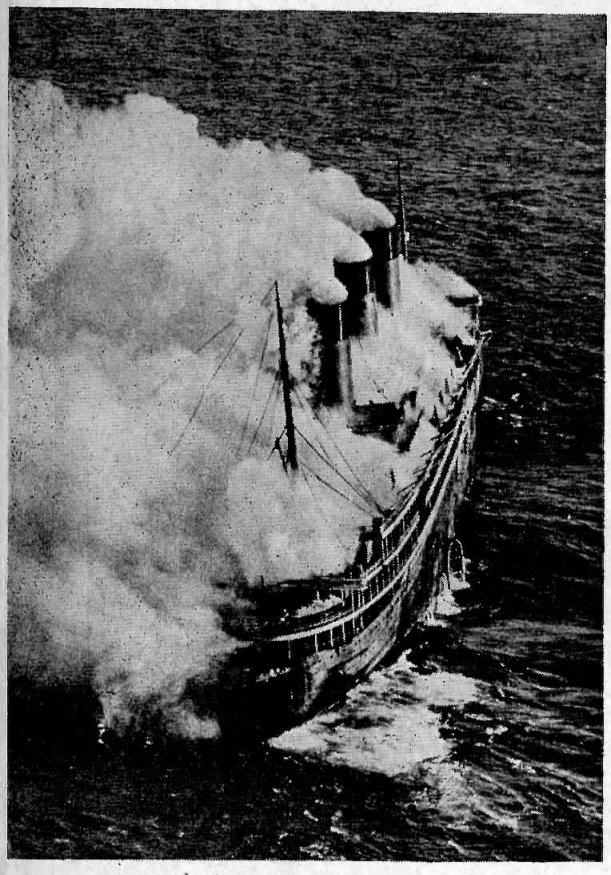

Golemi požar na francuskom putničkom parobrodu »Atlantique«

1. Radio-telegrafista mijenja danas situaciju na brodovima. Dok je prije od dosade zijevao, danas mu je služba nadasve naporna. On je sada desna ruka kapetanova; on odlučuje nerijetko sudbinom broda, putnika, posade. Bez njega ne bi brodovi tako sigurno plovili morima kroz maglu, oluju, uragan. Radiotelegrafska je služba besprekidna. Rad brodske radio stanice vrlo je točno uređen: od 15—18. i od 45—48. minute a k tomu još od 35—45. minute svakoga sata na dugom valu isključivo — prestaje svaki radio-telegrafski rad na brodovima i na svim morima i oceanima, napeto slušajući (na valu 600 m), ne čuje li se odakle SOS zov u pomoć. Čim se zamijeti takav stravičan SOS vapaj, odmah nastaje utrka radiotelegrafista, tko će prvi sakupiti one brodove, koji su najbliže mjestu nesreće, a njihovi signali imadu sada prednost pred svim ostalima, jer na njima je ovčas, da se posvete spasavanju. Dotle radio-telegrafisti napeto slušaju, kako teče akcija oko spasavanja. Istom kad je sve spašeno, otpočinje redoviti radio-telegrafski promet punom parom. Budnost i spremnost nigdje ne vrijedi toliko, kao baš na morima, gdje se nikada ne zna, kad može jedan ili drugi brod snaći katastrofa.

2. Radio na brodovima služi najpripravnije putnicima, jer mogu dobiti radiotelefonsku vezu s bilo kojim gradom ili avionom ili parobrodom ili brzim vlakom.

Zakonski propisi u svim državama nalažu, da bilo kakvi brodovi stanovite veličine moraju imati radio za prijem i odašiljanje.

Iako je tehnika naprijed pokročila i omogućila opsežan rad, ipak radiotelegrafiste imadu naporniji posao, pun odgovornosti.

3. Katastrofalni pak požari gore navedenih franc. orijaša pobudili su veći oprez kod svih mornarica i upozorili na nedostatak zaštitnih sredstava protiv požara. Površna i zlobna glasila navađala su slabu konstrukciju kao razlog. To ne stoji nikako. I kraj najboljih konstrukcija nisu isključene nezgode na kopnu, a niti na — moru.

Stečena iskustva upotrijebit će se i ovdje, kao i gore glede radio-telegrafije. »Gradom na vodi« prozvaše novi prekooceanski kolos »Normandie«: s njegovih 25.000 vratiju, više tisuća soba, zatim prostorija, skladišta i kabina. Da se pogibao za vatru smanji na minimum na tako ogromnom prostoru, trebalo je paziti kod gradnje same, a treba paziti i svaki čas kasnije.

Preživjeli putnici sa »Georges Philippara« pričaju, da se vatra po palubama strašnom brzinom širila. Da se to ubuduće spriječi, sav uređaj na »Normandiji« je iz posebnog materijala, koji odolijeva vatri; svi električni vodovi prolaze kroz čelične ovoje; zidovi, stropovi, podovi, stubišta obzidano je ili presvučeno plohama negorivog materijala. — Tehničari stvoriše automatske mehanizme i urediše čitavu kontrolu, te sve gravitira »središnjici za sigurnost«. Naprave za gašenje su savršeno instalirane. U centrali su danju i noću osim časnika još dva stražara i jedan telefonista; osam ljudi neprestance obilazi svim sektorima parobroda, budno pazeći, nije li tko iz nepažnje prouzrokovao kakovu nesmotrenost.

Sve u svemu: ljudska tehnika i uredba učinila je sve, da se ukloni svaka pogibao požara.

Zračna plovidba

U stratosferu

Dva su problema, koji ne daju tehničarima 20. stoljeća ni mira ni pokoja. Prvi je: let u samu stratosferu, drugi je: uzlet vlastitom snagom. — Potonji se istom razvija; modeli

niču a i propadaju. Sigurno je to, da čovječjom snagom tjerani avioni ne će imati nepomična nego gibljiva krila kao u ptice.

A čemu let u stratosferu? Osim studija treba naglasiti i eminentno praktičnu stranu i svrhu. U visini naime iznad 10 km omogućuju atmosferske prilike brzinu od barem 1 km na sek., što bi za redoviti saobraćaj bilo poželjno i od goleme važnosti. Profesor zrakoplovstva na bečkoj tehničkoj visokoj školi R. Katzmayr (NWJ) izvješćuje u par poteza ovako:

S tehničke strane je stratosferski let dobrim dijelom već riješen. Poznate su dimenzije i oblici aviona, koji bi određeni bili za visinske letove. Teško se odvijalo pitanje motora, no i to je u principu riješeno konstruiranjem kompresor-motora i pomoću t. zv. pomičnih zračnih vijaka (Verstell-luft-schrauben). U pokusnom se još stadiju nalazi problem čovjeka, koji će sedići u stratosferske visine. Dva su puta otvorena: ili se čitava posada stavi u posebno udešenu gondolu, koja odolijeva pritisku i prilivu zraka; ili se pojedince obuče u odijelo »zračnih ronilaca«.

Pred gondolom stratostata vidiš smjele Američane: Alberta V. Stivens-a (lijevo) *i Orvila A. Andersona* (desno), *koji su letjeli u stratosferu i dosegli rekordnu visinu od 22.570 m.*

Čini se, da su zasada najviše uspjeha polučili članovi posebne vojničke škole u Montecellio, koji se treniraju naročito za neobične životne uslove kod stratosferskih plovidbi. Nedavno je uspjelo časniku Donati-ju, da pola sata leti u visini od 10 km.

★

Ovom zgodom dodajemo prikaz grozne katastrofe ruskog stratosferskog balona »Osaviakhim I«, koji se predprošlog ljeta digao u vis 22 km, i u toj visini (kako su pokazivali neki još nerazlupani instrumenti) ostao oko 12 minuta.

Izgleda, da piloti nisu na vrijeme poduzeli sve nužne mjere i protumjere kod spuštanja. Iz balona je ispušteno previše plina, samo da se postigne rekord, i tu leži pravi uzrok jezovite katastrofe. Kod spuštanja je balon počeo naglo padati uslijed tolikog gubitka plina, a kad je dospio u gušće slojeve

zraka, to je trenje jače djelovalo na veći balon negoli na manju gondolu. Gondola se otrgne od balona i pojuri strahovitom brzinom, dočim je balon, riješen tereta, sunuo u vis, gdje se rasprsnuo. Piloti su predosjećali nesreću, stoga je i njihova posljednja vijest glasila, da je stanje balona beznadno. To se sigurno zbilo u onom momentu, kad uvidješe, da im ne će poći za rukom da smanje brzinu spuštanja . . .

Avion iz gume

Senzacionalna se novost javlja iz Moskve, da su uspjeli pokusi s avionom iz gume. Pobližih podataka iz razumljivih razloga nema, ali se naslućuje, da je glavno u sastavini same gume. Početak pravog preokreta za izgradnju budućih jednoplošnjaka! Sav je aparat iz gume, izuzev dakako napravu kormila i kamere za motor. Nosivost je 160 kg, a najveća brzina s motorom od 20 PS iznaša 120 km na sat. Zanimljivo je, da sav jednoplošnjak važe samo 80 kg. Cijena je vanredno niska: 1000 rubalja. Moguće imamo pred sobom model toli nestrpljivo očekivanog »pučkog« aviona.

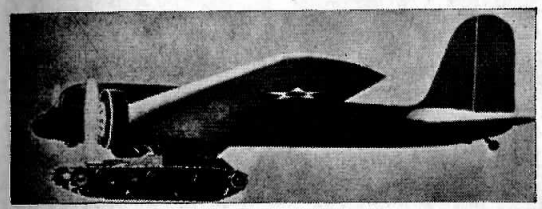

Leteći tank u Americi. Prije spuštanja stavi se tank u pogon, da dobije istu brzinu kao i zrakoplov. Kad zrakoplov odloži tank na zemlju, leti dalje.

Hasardiranje u zraku

Zbilo se u Los Angeles-u. Strastveni igrači zabranjenih hasardnih igara htjedoše izbjeći očima i progonu policije, pa šta učiniše? Posjedovali su jedan zrakoplov. Svi unutra pa u zrak. da ondje gore bacaju fantastične svote u ludo. Redarstvo je ipak ušlo u trag ovoj »letećoj bandi«. Budući da je zabranjena i sama uredbi hasardiranja, lako im se kod spuštanja dokazala krivnja. Avion bi zaplijenjen.

Kuda u magli?

Unatoč zamjernih iznašašća i napretka u zrakoplovstvu ipak prijeti još uvijek pilotima jedna avet, a to je — magla.

Ovaj problem ozbiljno i uspješno proučava nacionalni fizikalni laboratorij u Engleskoj. Jer se pri tome radi o vrlo skupim

aparatima i investicijama, pripomoć pruža i sama engl. vlada. — Srčika rješenja stoji u tome, da se pilotu omogući te svjetlotelegrafskim putem dobije točnu sliku aerodroma i okolice. Zato su na uzletištu montirane posebne aparature, pomoću kojih se emitira skica i tloris zemljišta, a pilot motri pred sobom ovu čudnu projekciju sa svoga sjedala. Zgodnom manipulacijom i izračunavanjem moći će piloti doskora da se snađu i u gustoj magli.

Letimičan pogled u neke hangare

Posljednja dva decenija neslućenom se brzinom i vještinom množe i usavršuju lijetala (avioni) raznih kategorija: lovci, izvidnički, bombaši itd. Podaci su novi i pouzdani iz stručnog pera R. Krömera (NWJ).

Najteži b o m b a š je dosad talij. tip »Savoia« (45 t ukupne nosivosti i naoružanja, 200 km brzine na sat, 2.500 m uspona, 8 motora s 6.000 PS, 1.050 km akcionog radija); slijedi ruski »Maxim Gorki« (40 t, 6.400 PS) i franc. »Excelsior« (32 t, 250 km, 3.000 km akc. rad.).

Kategorija t. zv. višesvrhovnih aviona stoji u tom, što bez naročite preudezbe mogu služiti raznim ciljevima (izviđanju, navali, lovu, bombardiranju) n. pr. engl. »Hawker Hardy« (2.13 + 0.75 + 0.25 t nosivosti, 305 km na sat, 6.900 m uspona, 525 PS, 600 km leta), franc. »Amiot 143« (8.35 + 3.48 + 0.8 t, 4 čovjeka posade, 4 brzometne puške, 310 km na sat, 8.500 m uspona, 1.520 PS, 2.000 km leta).

Pojedine b o m b e (razorne, plamene, plinske, oklopne granate) imadu težinu od 3 do 1.000 kg, a naslagane su u magazine unutar trupa; izbacuju se pak mehanički ili automatski. Modernim se aparatima postizava vrlo velika i neobična sigurnost u gađanju iz zraka.

Moderni su aeroplani velikim dijelom iz lakog metala (durala) i čelika. Prednost imadu hladionici motora: zrakom a ne vodom (radi štednje i smrzavanja). Njemačka upotrebljava Diesel-ove motore mjesto benzinskih (opet radi štednje a i pogibao eksplozije je smanjena).

Naveli bismo i čitavu statistiku, ali uzalud, jer znademo, da se prave cifre i brojevi taje. Na papiru je zbroj svih lijetala u Francuskoj oko 6.200, u Rusiji 5.300, u Engleskoj preko 4.000, u Italiji 2.100 itd.

Grozno je d j e l o v a n j e ovoga ubojitog oružja: bombardiranje iz zraka. Sa 10.000 tona bombi može se zapaliti 10.000 km² površine sa zgradama ili 1.000 km² izgrađene plohe otrovati otrovnim plinovima ili 200 km² izgrađenog zemljišta (Beč ima površinu od 276 km²) razoriti ili napokon 9.000 km² plohe sa zgradama zapaliti i otrovnim plinovima otrovati.

Od kuge, glada i RATA, oslobodi nas, Gospodine!

Šah u zraku

U Hanworth-u se gradi luksusni zrakoplov za maharadžu od Patiala. Konstrukteri i inžinjeri se natječu, kako bi sve što praktičnije i raskošnije uredili. Pri tome se uzimaju u obzir svakovrsne željice bogatog maharadže, koji je strastveni šahista. Napravljena je šahovska ploča s figurama, koje sigurno stoje, ma kakvegod salto pravio avion. Ta ploča je elektromagnetska, a pojedine se figure mogu micati pomoću posebno konstruiranih poluga za svako polje.

Tragika 8 km visoko u zraku

Čuli smo nešto o rekordima junaka, koji su još na životu. Spomenimo nešto i o »junaku zraka«, koji je izdahnuo osam kilometara visoko gore: iznad mora oblaka! O tome je predmetu lijepim člankom (kojim se ovdje služimo) izvijestio svojedobno »Jutarnji List« (27. II. 1935) svoje čitaoce.

Od vajkada vuče čovjeka nešto gore nebu pod oblake; da se otisne od tvrde zemlje i zaplovi u meke visine . . . Evo aviona! Evo letača!

Čovjek hoće da se opet spusti prisilno ili svojevoljno, ostavivši avion . . . Evo padobrana! Evo skakača!

Pioniri, žrtvujući svoje vlastite živote, utiru put nasljednicima, da se mogu sigurnije poslužiti pronašašćima tehnike. Tako bijaše kod brodova, kod željeznice, u tvornicama, u rudokopima, kod ekspedicija, — tako je i kod zrakoplovstva! — Jedan takav pionir bijaše John Tranum, po narodnosti Danac, po zanimanju: letač i skakač padobranom. Sa dvadeset godina ode u Ameriku, gdje nađe zaposlenje kao mehaničar u jednoj tvornici aviona. Kad je tvornica počela izrađivati i padobrane, trebalo je konstrukcije točno ispitati pomoću praktičnih pokusa: skokovima iz aviona s raznih visina. Javio se dobrovoljno Tranum, pak je u kratko vrijeme postao pravi vještak u toj struci, da su mu se svi divili. Prirođena neustrašivost bješe skopčana s tehničkim znanjem i točnim proračunavanjem. On nije slijepo srljao u očite pogibelji. To bi bilo ludo. On bijaše vrlo oprezan. Ni jedna osoba nije smjela dirnuti njegovog padobrana prije skoka, a on sam ga je pomno složio i pregledao.

Kako bijaše sam poučljiv, tako je i druge najpripravnije poučavao.

Najprije u Americi, zatim u Engleskoj stekao je dobar glas i svjetsku slavu kao vrstan umjetnik. Njegovi su skokovi vanredno važni u historiji avijacije. Posljednji svoj rekord postavio je dne 15. svibnja 1933. u Engleskoj, skočivši s visine od 6.500 m. — John Tranum je društven, skroman, tih; rijetko govori o svojim uspjesima i svojoj slavi. Svaki ipak znade, da se u tom čovjeku krije mnogo duševne energije i fizičke snage, što iziskuju te vrsti zanimanja.

Tranumovi skokovi imađahu i te kakovu praktičnu vrijednost. Prema njegovim uputama izrađivani su i popravljeni padobrani, i sigurnost je bivala sve većom. Nije čudo, da su premnogi civilni i vojnički stručnjaci raznih zemalja stajali u permanentnoj vezi s Tranumom.

★

Nastalo je novo pitanje: koja je najveća visina, iz koje bi mogao i smio skočiti čovjek. Stoga odluči Tranum da skoči s padobranom s visine od preko 8.000 m, a padobran da otvori istom onda, kad je 1.000 m nad zemljom. Težak i smion pothvat! Pristao je i na to, da se skok prenese preko radia. I sam si je montirao u svoju polarnu opremu (jer u visini od 8.000 m vlada polarna studen!) mali radio aparat, koji bijaše u vezi sa stanicom u Kopenhagenu; i dok bi padao, govorio bi po mogućnosti i prema silama u mikrofon . . .

Jednoga dana dovršene su sve pripreme za let. Dospjevši sa svojom pratnjom 8 km visoko opazi, da je zračna struja odviše jaka. Kao razuman čovjek odustane od nakane i nepromišljenosti.

Osvanu 15. ožujak g. 1935., zadnji dan života Tranumovoga. — On je dosada izveo svega: s e d a m t i s u ć a s k o k o v a s p a d o b r a n o m, uvijek trijezno i oprezno i junački.

Avion se podigne u zračne visine. Upravljao je njegov pratilac kapetan Laerum. Dostignuvši 8.400 metara okrene se prema Tranumu, davši mu znak da skoči. Tranum nije reagirao. Kapetanu se činilo, kao da je Tranuma uhvatila groznica, nervoza. Ponovno se okrene i vikne:

»Ajde, druže! Vrijeme je! Skoči!«

U taj se čas stropošta tijelo Tranumovo u nutrinu aviona. Što će Laerum drugo nego da se smjesta što brže spusti na zemlju? Dohrle liječnici, kušaju sva sredstva, ali — uzalud. Prije samog skoka umre od kljenuti srca . . . Srce mu nije

bilo bogzna kako jako, a samo zanimanje često je sililo srce na teško i naporno djelovanje, nepravilno kucanje. I ova napetost je pospješila samu kljenut. Smrtna postelja Tranumova bio je avion: preko 8.000 metara daleko gore u zračnim visinama . . .

AERODROMI NA PUČINI

Iz dana u dan razvija se sve više zrakoplovna služba. Radi se o tome, da prekooceanska veza Evrope sa dalekim zapadom i istokom bude što uspješnija i sigurnija. U tu je svrhu predprošle godine osnovano »Seadrome Ocean Corporation« pregovarajući s američkom i britanskom vladom. Ukoliko su planovi odobreni, izmiče se još našoj znatiželji.

Svakih 450 milja kani se postaviti po jedan oceanski aerodrom te na taj način omogućiti zrakoplovima da ponesu veće terete, jer bi treba manje benzina. Prije svega radi se o zračnoj pruzi preko Atlantika, u drugom istom redu preko Pacifika odn. London—Australija. Prema proračunu stajao bi svaki takav aerodrom 1 milijun funti šterlina. Društvo jamči, da bi se isplatio, i da bi vožnja pojeftinila.

A kako bi se gradila ova morska pristaništa? Tu ima riječ moderna tehnika. Čujmo!

Najgornja ravna ploha (1.500 stopa duga, 150 do 300 stopa šir. — Engl. stopa mjeri 30.48 cm.) bila bi iz posebne vrsti čelika. To je t. zv. morska »paluba«.

Ispod ove »palube« nizala bi se tri sprata. — U PRVOM katu (visokom 12 stopa) nalazio bi se prvorazredni hotel sa sobama za 100 osoba, zatim odjelenja za poslugu. — Slijedi DRUGI kat prema dolje (28 stopa visok) zapremaju hangari i radionice za popravke samih aparata i aerodroma. — Tik do morske površine je TREĆI sprat (visok 12 stopa) za strojeve i električnu centralu. Dijelovi pod vodom bili bi građeni od željeza.

Čitavo to oceansko uzletište počivalo bi na 32 željezna stupa, koji sežu 40 stopa ispod morske razine te su pričvršćeni na četverouglaste bove, u koje ne može prodrijeti voda. Ispod bova su čvrsti željezni cilindri, koji su zabijeni u goleme plivajuće tankove: 208 stopa pod morskom površinom. Izumitelji su na taj način prenijeli težište duboko ispod plivajućeg materijala, a cijeli aerodrom bi bio izvrgnut samo oko 2 % sili valova. — Ovo golemo pristanište bilo bi pričvršćeno za morsko dno golemim sidrima i provideno specijalnim pomicaljkama, koje bi se držale pravcem protivnim od strujanja vjetra. Ukoliko ove naprave ne bi zadostajale, stavila bi se u pogon 4 motora, koji tjeraju vijke i nadomještaju pomicaljke. Samo se od sebe razumije, da će se za sidra upotrijebiti debela čelična užeta, koja će odolijevati bijesu valova i vjetrova.

Stručnjaci tvrde, da su ovakova prekooceanska pristaništa prikladnija negoli brodovi, te da se s vremenom može misliti i na moderna ljetovališta sred bučne i bijesne pučine morske . . .

GOLEMO UZLETIŠTE

Jedno od najvećih uzletišta na svijetu nalazit će se blizu grada Frankfurta na Majni. Prije dvije godine otpočeše početni radovi, a ove će se god. dovršiti. Aerodrom gradi njemačko zrakoplovno društvo Südwestdeutscher Flugbetrieb A. G. na prostoru od nekih 1.136 jutara; bit će razdijeljeno u dva golema uzletišta: jedno za avione, a drugo odijeljeno za oba zračna orijaša (Graf Zeppelin i LZ 129, koji je prekršten u Hindenburg-a). Uzletište se nalazi u krasnoj okolici, okruženoj gustom šumom. Na rubovima aerodroma postavljeno je 48 jakih reflektora, potpuno osiguravši prilaz i spuštanje zračnim prometalima. Posebna 35 reflektoora imade u okolici, koji će omogućiti spuštanje i za jake, guste magle.

Najveća senzacija toga aerodroma je najgorostasniji hangar svijeta, određen za zračne orijaše. Golema se vrata pomiču električnim aparatima. Posebne tračnice vode kroz hangar, pa tako olakšavaju ulaz i izlaz div-zrakoplovima. U sredini hangara je visok čelični jarbol, o koji se veže zrakoplov, i taj je jarbol na pomičnoj podlozi, da se može zajedno s orijašem izvesti napolje. — Spremišta za pogonski materijal, službene prostorije i činovnički domovi izgrađeni su po najmodernijim nacrtima u blizini samog uzletišta: svjetske zrakoplovne luke.

INTERNACIONALNA MISIJA RADIA

Sve više raste broj slušača, koje se sakupljaju oko jedne emisione stanice kod svečanih zgoda. Prigodom salcburških svečanih igara god. 1925. prenašale su koncerat samo 2, a god. 1931. već 173 stanice. U martu g. 1924. slušala je Beethovenovu jubilejsku proslavu iz bečkog Konzerthausa srednja Evropa, a godinu kasnije, prigodom Schubertovih svečanosti čitava Evropa. — Rođendanom svjetske povezanosti emisija smatra se oktobar g. 1928., kad se je reportaža prvog puta Zeppelina iz Lakehursta (Amerika) prenašala preko 9 evropskih emisionih postaja. U godini 1930. preuzelo je svega 242 stanica na svijetu prenašanje svečanog otvorenja konferencije za razoružanje u Londonu. — Najveći događaj te vrsti bijaše dosada prijenos »Mladež pjeva« dne 27. okt. 1935, kad je 31 nacija svih kontinenata ukopčalo svoje radio stanice kroz puna 2 sata.

Prva interkontinentalna konferencija svjetskog radio prometa (u Parizu) bavila se pitanjem i proučavanjem, kako da se 200 milijunima slušača osigura jasan prijem. Odatle bjelodano izbija golema važnost radia kao veze između svih naroda na kugli zemaljskoj.

RADIO S TELEFONSKOM BROJČANICOM

Radio je čudo dvadesetog vijeka. Razvija se rapidno. Još se sjećamo, kao da je jučer, detektora sa slušalicama. Slijede sve bolje konstrukcije prijemnika, u čemu se takmiče razne izložbe. Ovogodišnji lajpciški sajam pobudio je divljenje i senzaciju s radio aparatima marke Nordmark. Tim se aparatom rukovodi kao s telefonskom brojčanicom, pa se mirno i odmah nađe željena stanica. Duljina vala X - stanice iznaša, recimo, 456. Na brojčanici okrećeš, kao na telefonu, po redu brojeve 4, 5, 6 i evo ti tražene X - stanice!

Engl. letač John Tranum skače iz visine od 7.000 m sa zatvorenim padobranom. (crtao O. Linnekogel).

S padobranom u naručaj majčici Zemlji

Parobrodi imaju u slučaju nesreće »čamce za spasavanje«, a zrakoplovi »padobrane«. No s padobranom se leti zemlju nesamo u slučaju nužde i nezgode, nego i zato, da se n. pr. na udaljenom ratištu opskrbi vojska vodom, živežem, lijekovima, municijom (Abesinija!), i da se predaju pošte i pošiljke.

Koliko se već teoretizovalo i od medicinskih stručnjaka dokazivalo, da je pad s velike visine štetan pa i smrtonosan po čovječji organizam. Ali praksa je bolji učitelj. U Rusiji je skakalo iz zrakoplova već mnogo muškaraca a i žena. Rekord kod muških iznaša 8.100 m, a kod ženskih 6.000 m visine. Ovo skakanje s velikih visina, a da se padobran otvori istom nekoliko stotinjak metara iznad zemlje, postao je pravom manijom. Nema sumnje, da i ovdje treba posebno čvrste tjelesne konstrukcije a i trainings.

Da iz aparata, koji nisko lete, skače s padobranom u isto vrijeme više desetak ljudi, nije nikakva senzacija više. Ali scena prigodom jesenskih manevara g. 1935. u Kijevu zaslužuje pažnju. Eskadra 18 zrakoplova preletjela je važno čvorište iza linija. Iz tih aparata spustilo se s padobranom iz svakoga po 30 vojnika, oboružanih lakim brzometnim puškama i pištoljama. Dakle, iz oblaka je palo 500 vojnika. Drugom zgodom doletjelo iz visina 2.500 ljudi.

I u drugim se državama prihvatiše toga »sporta«.

=

Povijest padobrana ima i crno uokvirenih stranica. Biramo od najnovijih. U Wellingtonu (Nova Zelandija) održan je avijatički meeting (i skakanje s padobranom) pred 10.000 gledalaca. Poznati Frazer James skočio je iz visine od 1.000 m, ali padobran se na nesreću nije otvorio. Ostao je razmrskan na zemlji pred očima sviju. U panici je teško ranjeno nekoliko žena. —

=

Šta skakači s padobranom proživljavaju u velikim visinama i kako im je pri duši, možemo saznati jedino preko njihove reportaže. Evo dva zanimljiva prikaza iz prošle godine.

PRVO. Prizor je uzet iz letilišta u Čeljabinsku (Ural). Avijonom je pilotirao Grekov a skupa s njim je letio pilot i skakač Zabjelin, koji je noću skočio iz visine od 4.500 m. Sa zatvorenim padobranom padao je u crnoj noći prema zemlji 3.700 m, za što je trebao 66.5 sek., a s otvorenim padobranom preletio je preostalih 800 m u 2.36 min. Novinarima je dao otprilike slijedeći interview:

Tri je sata ujutro. Izvršene su već sve potrebne pripreme za uspon avijonom. Moj drug Grekov pregledao je još jednom aparat, a ja vrpcu, kojom se otvara padobran. Sve u redu. Na lijevu si ruku pričvrstim kronometar, taj putokaz smrti za svakoga, koji skače iz većih visina padobranom, — a na prsa malu džepnu svjetiljku, kod čijeg svijetla mogu čitati sudbonosne brojke na kronometru.

I avijon se podigne. Jedino je kruta zima smetala našem veselom raspoloženju. Nad nama zvjezdano nebo, inače potpuna tama.

Brzo se digosmo do visine od 3.000 m. Već su nas okružili gusti oblaci. Trebalo je misliti na spuštanje. Evo nas već preko 4.000 m visoko!

Uzdignutom mi rukom daje Grekov znak, da skačem. Otvorim vrata svoje kabine. Nisam oklijevao. Danas je to moj 18. skok padobranom. Stavim u pogon kronometar, zapalim električnu svjetiljku. Moram priznati, da mi je srce burno kucalo, tako, te sam ga čuo unatoč huke i buke motora. — Prekoračim prag kabine..., zrak je oko mene zazviždao..., skoknem u crnu noć...,

U prvi te mah obuzima užasan osjećaj. Kolikogod sam puta skakao, nikad se nisam mogao oteti strašnom dojmu, kad mi se tijelo koprcalo u zraku. Tek kad se tijelo donekle ispravi i zadobije ravnotežu, osjeća se, kako juri strahovitom brzinom kroz zrak i mrak. Osobito u noći čini se ta brzina većom, a svi su dojmovi snažniji i nezaboravniji.

Jedini posao za vrijeme toga leta u smrt bio je napeto gledanje u kronometar. O svakom pokretu kazaljke zavisio je život moj. Činilo mi se, da se kazaljka sporo miče. Palo mi je na pamet, šta bi bilo, da kazaljka slučajno zapne a aparat zataji. Osjetih neku čudnu jezu po cijelom tijelu. Inače oko sebe ništa ne vidim. Sve je neprozirna noć. Kazaljka mi već pokazuje, da sam preletio preko 4.000 m. Skrajnje je vrijeme dakle, pa otvorim padobran.

Jak udarac i — padobran se rastvori. Odmah te podilazi posve drugo čuvstvo, osjećaj, kao da lebdiš u zraku; kao da si izbjegao smrtnoj opasnosti. Sada sam imao dosta vremena da se obazrem oko sebe. Iako nisam ništa vidio, ipak sam naslućivao, da nisam daleko od zemlje.

Napokon! Udarim nogama o tlo. Pristao sam u šumi. Najprije se oslobodim padobrana i potražim izlaz iz šume. Sudeći po rasvjeti nalazio sam se 1 km daleko od uzletišta. Čuo sam već i šum Grekova aparata, koji se upravo spuštao na aerodrom. — —

DRUGO. Skokom iz avijona »R 5«, kojim je pilotirao Suhanov, skočio je prošle godine s padobranom poznati ruski majstor u skakanju K. Kajtanov iz visine 6.800 m bez aparata s kisikom. Iza svoga 204. skoka dao je novinarima otprilike ovu izjavu:

Obično se preokrenem dvaput u zraku, onda povučem otponac, kojim se otvara funkcioniranje padobrana. Zadnji puta mi se dogodilo, da se padobran nije odmah otvorio, kad sam htio, već 200 m iza pada osjetih, da se je rastvorio. Dvije sam minute polako padao, kad eto zapadoh u veliku buru. Padobran se neprestano trzao pod zamasima vjetra, a mene strah, da ne pukne uslijed jake bure. Bilo mi je jako vruće unatoč oštre zime. Znoj me probio po čitavom tijelu, a bilo je tuklo barem 150 puta u minuti. Konačno dospijem u mirnu zonu — sav sretan.

Oko mene je kružio Suhanov sa svojom velikom »pticom«. Mahao sam mu rukom u znak, da je sve u najboljem redu. Leteći 1.500 m nad zemljom počeo sam odabirati mjesto gdje da pristanem. Htio sam se spustiti u prikrajku šume. Naporim trzajima tijela uspjelo mi

je da se približim šumi. Padobran se zakvačio u visoku smreku, a ja padoh u mekani snijeg. U početku nisam mogao ustati, jer sam se osjećao iscrpljenim. Otkopčam polako padobran i složim ga. Doskora dodoše seljaci, pribaviše mi konja, i za pola sata eto me na glavnu cestu, gdje me dočeka auto.

★

TREĆE. Vrlo neugodno i potresno je PRVO skakanje s padobranom. Imade ih, koji će radije izgorjeti sa zrakoplovom, nego poći na rub kabine, maknuti noge i pojuriti u prazninu... Čovječje tijelo leti doduše prema zemlji uslijed teže, ali ispočetka ne ide okomito dolje već vodoravno. Zašto? Zato, jer ono ima u sebi još brzinu aeroplana (oko 150 km na sat), iz kojeg je upravo iskočilo; slično kao kod skakanja iz ekspresnog tramvaja! Tijelo dakle lebdi kao na kakovom zračnom jastuku... Iza nekoliko sekundi ostavi te ona brzina a prevlada potpuno zakon teže, uslijed čega se tijelo koprca i poleti poput strijele prema zemlji.

Stručnjaci zahtijevaju, neka bi se uvelo, da svi putnici obligatno uzmu padobrane. Da li će pak svi htjeti iskočiti u slučaju nesreće ili defekta, drugo je pitanje.

Pilot Bert Acosta pripovijeda uzbudljivu scenu svoga leta.

Prigodom velikog putovanja oko zemlje pratilo je svjetsku eskadru, dok je letjela iznad američke Unije, više aeroplana s reporterima i novinarima i fotografima. Upravo sam letio sa svojim aparatom, na kojemu se nalazio samo jedan passagier, novinar, iznad Rocky Mountains, Kamenog gorja, kadno eto motor štrajkuje i iznenada zastane. Pod nama nepregledna šuma. Nigdje zgodne plohe za spuštanje. Preostaje nam jedno, da aparat prepustim njegovoj sudbini, a mi skok van. Prije samog uzleta točno sam poučio našeg novinara, kako se manipulira s padobranom. Dakle ostavim kormilo i pohitim prema vratima kabine. »Skačite!« kriknuh novinaru. A on? Zdvojno i bez riječi bulji u me. Opet vičem. Badava. Na smrt blijedim licem kima, da ne će, i trese se upadno grčevito. Upotrijebim silu, a on se luđački brani i navaljuje. Mogao sam ga jednostavno odrinuti te skočiti u bezdan sam svojim padobranom. Ali, kao kapetan broda, tako i pilot aeroplana ostavlja zadnji svoju poziciju. Tako evo ostadoh na aparatu. Pohitim do kormila, jer znadem, da ćemo za nekoliko sekundi naletjeti krošnje. I čuj! Zaglušnim šumom i trijeskom uleti aparat u lišće i granje te se raspoloví. Teži dio s motorom probije si put do zemlje i u tlo, a lakši dio s nama dvojicom ostade — Bogu hvala na tom čudu! — među granama visjeti. Nego, čim stupismo na tvrdu zemlju, spopadne me tolika ljutina, da sam nesretnog novinara iščuškao na mrtvo ime... za nagradu...

★

Uvježbani skakači otvaraju padobrane kasnije, a ne neposredno iza skoka, jer u potonjem slučaju mogli bi se uslijed struje zraka zaplesti u sam zrakoplov. No time nije rečeno, da se ne može poletjeti s otvorenim padobranom. Ali onda se valja popeti na krov, na gornju plohu te se odanle otisnuti kao kakav kukac ili ptica, kad hoće odletjeti s čvrste plohe.

Konstrukteri rade i na tome, da olakote skok iz zrakoplova. U tu svrhu urediše tako, da putnik sjedi na spremnici zgusnutog zraka. Samo pokret jedne poluge, i naprava s kondenziranim zrakom »odapne« i izbaci putnika kojih 8 metara daleko izvan aparata (dakako, da je putnik opremljen padobranom!). Ovomu je izumu poslužila kao podloga cirkuska produkcija, gdje iz »topa« izleti »živo ljudsko tane«.

Postoje i automatski padobrani. Zadesi li aeroplan nezgoda ili defekat, pilot povuče zavor, i otvori se ogroman padobran, da čitav aparat s putnicima lebdi i polako se spušta na zemlju...

Iz Los Angelesa do New-Yorka *(2450 milja) letio je oko Nove Godine 1936. tridesetgodišnji milijunašev sin Howard Hughes sa svojim avionom: za 9 sati 27 minuta i 10 sekundi (Time je potukao rekord pukovnika Turnera, koji je taj put preletio za 10 s. 2 m. 51 s.). — Prosječna brzina iznosila mu je 260 milja na sat. To mu je uspjelo zato, što je uzeo sa sobom aparat za kisik, i što je neko vrijeme letio u visini od 6.000 m (od Indianopolisa do Columbusa u državi Ohio), te ovdje dosegao čak 295 milja prosječne brzine na sat.*

Stewardesse (čitaj: stjuerdesse) **u zraku.** — *Amerikanska zrakoplovna društva traže za svoje ogromne putničke aeroplane najradije žensku poslugu, konobarice (stewardesse). Za ovo novo žensko zvanje, koje se skupo plaća, postoji živahan interes. Ali zahtjevi su teški. — Prije svega je propisana dob i težina, zdrava i otporna konstrukcija i konstitucija, puno zdravlja, bez i najmanje vrtoglavice ili znakova »morske bolesti«. Zatim mora svršiti tečajeve električnog kuhanja, podvorbe, bolničarke. Napokon mora proći športske kurzeve: spuštanja s padobranom.*

S robotom u avionu. — *Glasovita američka avijatičarka Amelija Earhart kani postići rekord leta oko zemlje, koji dosada drži Wiley Post. Posebni ogromni avion svršit će se po svoj prilici ove godine, a imat će mjesta za 2 pilota i 10 putnika. No prvi puta leti i kormilari sama. Dvjema radio aparatima prikratit će si vrijeme: jedan služi za zabavu, drugi za izvještajnu meteorološku službu.*

U avion bit će ugrađen i robot (umjetni čovjek-stroj). Taj će automat precizno raditi, dok se avijatičarka za sat-dva odmori. Usto pomaže taj robot, da pilot ima obje ruke slobodne. — Taj avion moći će da prevali i 305 km na sat, a izdržat će prugu od 34.000 km (5—6 dana).

Čovjek leti. — *Na londonskom uzletištu Hanworth Park producirao se Američanin Clem Sohn, koji se avionom digao u vis 3.000 m. Iz te je visine skočio dolje, proviđen plátnenim »krilima«, (vidi sliku na str. 53), koja bijahu pričvršćena na leđima i rukama. Lepršao je po zraku 2. 700 m dolje. Kad se spustio već kojih 300 m iznad tla, otvori padobra i neozlijeđen dospije sretno na zemlju.*

Njemački jedriličar *Hans Ott upravo je postigao novi rekord bezmotornog leta: u Tandelu (30 km južno od Buenos Airesa), ostavši u zraku 10½ sati.*

Pilot i Br. 13

Poznato je smiješno praznovjerje, koje je skopčano s brojem 13. Ovo ludo naziranje je tako zavrtilo mozgom nekih, da ćeš naići i na hotele, u kojima se kod numeracije soba preskače br. 13, a piše 12 a! — Nije tomu dugo, što je slavni amer. pilot navijestio pravi rat takvoj smušenosti, skopčanoj s raznim drugim glupim okolnostima n. pr. da se ne ustaje lijevom nogom i sl.

Dakle. Američki pilot Louis Barr objavio je u novinama, da će se u petak dne 13. marta o. g. po trinaesti puta spustiti padobranom; točno u 13 sati sjesti u avion. Brojna publika čeka na aerodromu. — Pilot je već prije sastavio popis svih PROPISA praznovjernih ljudi, pa ih je točno izveo. Evo: ostavivši sobu razbilo mu se zrcalo, dakako hotice! Vani bijahu prislonjene ljestve, ispod kojih se morao provući. Na putu pustiše crnu mačku, koja je prešla preko ulice i jadno mijaukala. Na uzletištu pružiše mu sandwiches sa solnikom, a sol se je prosula. U avion je ušao s krive strane.

Publika je oduševljeno pljeskala i s dalekozorom pratila uspon aviona. Točno u 13 sati i 13 minuta dosegao je visinu od 1300 metara. U taj čas zakorakne lijevom nogom na lijevu plohu i sa padobranom skoči na leđa u dubinu . . . Pilot leti i juri prema zemlji. Samo još 600 pa 400 pa 300 m. Praznovjerni dršću. Nesreća je tu. A taj »nesretni« broj TRINAEST! Nismo li rekli?

U taj čas se rastvori padobran a pilot sretno prispije na tvrdo tlo. Na sreću prošlo je sve bez nesreće. Takovo pljeskanje čulo se na aerodromu samo onda još, kad se spustio slavni Charlie Lindbergh!! U triumfu odnesoše ga na ramenima u obližnju restauraciju, da se oporavi od pretjeranih eksperimenata. — Mislite li, da su se praznovjerni tvrdoglavci iza ove doduše smiješne ali vrlo opasne predstave popravili?

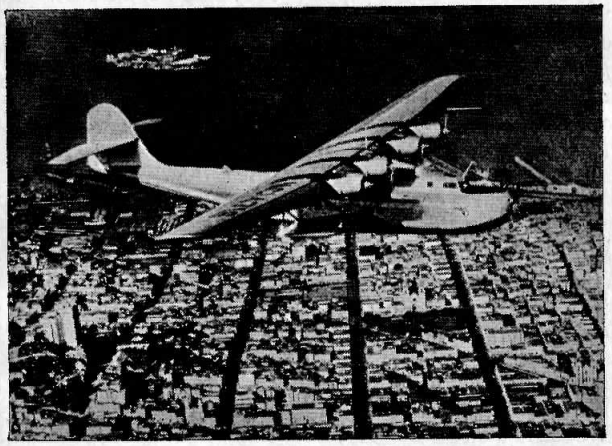

Najveći američki zrakoplov »China Clipper« leti iznad San Francisca.

Luđak u avionu

Među najpopularnije pilote Engleske spada bez sumnje Tommy Rose. Taj je časnik u zadnje vrijeme poduzeo uspjeli rekordni let London-Capetown. Ne znam, kako dugo, vršio je službu šefa instruktora Midland Aero Club-a u Birmingham-u. Doživio je dosta jezovitih pustolovina, no slijedeća je najjezovitija. (NWJ)

Nekog sunčanog dana pristupi k njemu odlično obučen čovjek, četrdesetih godina, i izjavi, da imade posvršiti važnih posala u više engleskih gradova; ne bi li mu mogao staviti na raspolaganje jedan avion s pilotom; plaćat će po tarifi.

Onoga pilota, koji je obično takovu službu obavljao, nije bilo u blizini. A u vidu je ipak lijepa zasluga! Dakle: sâm se Rose ponudi, da će izvesti njegove naloge. Razloga za kakovu sumnju nije imao, tà gospodin bijaše doduše nešto nervozan i nagao, ali inače dobroćudno stvorenje.

Prva stanica je Bristol. Tu ostavi taj gospodin »s cvikerom« hitno avion te autom odjuri u grad. Iza nekoliko sati se vrati, pa sjedne zadovoljno na svoje prijašnje mjesto. »Molim, dalje u London.« Opet isti prizor. Na povratku iz grada upita časnik Rose svoga gosta: »A kamo sada!« — Zbunjeno i zabezeknut sažme ramenima i reče: »Nemam ni pojma!« — »No, gospodine, vi ćete ipak znati,

kuda putujete«, otpovrnu pilot. — Passagier će na to grubo: »Pa rekoh vam, da ne znam.« — Ljutito sjedne pilot na svoje mjesto, uzleti sa svojom pticom natrag u Birmingham.

Burna je to vožnja bila. Avion je dospio u područje guste magle, zatim u jake zračne struje, da je obojicu dobrano izdrmalo. Najedamput, kao da je putnik poludio! Nekoliko je minuta divljao, a onda se tresao kao šiba na vodi te mucao nerazumljive riječi. »Sirotu je sigurno uhvatio strah,« mišljaše Tommy Rose, i mirno leti dalje. Svakako se je morao za nuždu spustiti prije određenog cilja.

Slijedećeg jutra osvanu krasan dan. Putniku »s cvikerom« ni traga. Iza dugog čekanja pođe sam u hangar, odlučivši da će se odmah vratiti bez putnika. Kako li se začudi, kad opazi svoga putnika u aparatu! »Ja sjedim ovdje već od ranog jutra. Bojao sam se, da me ne zaboravite.«

Kimao sam glasom. Uzletismo. Aparat je oštro rezao zrak. Gost promatra cijelo vrijeme s vidljivim interesom okolicu. Jednoć se prigne malo previše kroz prozor i — ode mu »cviker«. Rose se smiješio. Ali ne dugo. Pilotovo uvježbano uho brzo zamijeti, da motor nepravilno funkcionira, konačno prestane raditi. Zrakoplov se naglo spuštao. Šta je to? Kontrolni aparati su svi u redu. Gdje je pogreška?

Iznenada ga prodru srsi. Da nije ludi čovjek s cvikerom . . . Pilot naglo ustane, prigne se, da prigleda, šta je s putnikom. I zbilja! Čovjek je s obadvijema rukama grčevito stiskao grlo benzinskog reservoira i tako zatvorio motoru pogonski materijal. »Dakle, ipak je luđak sa mnom.« Učini kret rukom, kao da će ga odgurnuti. Gost je samo jednom rukom mahnuo, dok je drugom trzao po aparatima. Avion leti prema zemlji. Radi se o sekundama . . . Tomy Rose počne kao bijesan udarati šakama gostu po glavi. Badava. Napokon brzo pogleda pilota u lice i vidjevši bjesnoću naglo se umiri; kao da ga je to privelo k svijesti. Zbunjeno smješkajući se sjedne na svoje staro mjesto.

Bijaše zaista zadnji hip. Rose se zdvojno prihvati posla i zagospoduje opet pomahnitalim avionom . . . Na koncu konca sretno se spusti u Birminghamu. Putnik sa smiješkom pruži ruku pilotu veleć: »Good bye! Evo me sutra amo i platit ću sav svoj račun.«

Dojdućeg dana ugleda naš pilot svoga gosta u klubu, kamo je došao da namiri svoj dug. »Ne biste li mi, gospodine, dali svoju točnu adresu?« reče na rastanku Tomy Rose. — »Dakako, rado,« i diktira je točno. A kako je glasila: LUDNICA za neizlječive. Sva se prisutna gospoda nezamjetljivo lecnu, isprate ga na ulicu, naruče mu uljudno auto i »pod paskom« otpreme KUĆI . . .

njem. upravljivog zrakoplova »Hindenburga« (LZ — 129) trajao je 61 s. 39 min. (iz Friedrichshafena u Lakehurst). Kod svoga pristajanja (9. VI. 1936) privezan je »Hindenburg« uz jarbol, koji je prije služio postradalim meričkim zrakoplovima »Akron-u« i »Makon-u«. — Pogonskog ulja za motore ukrcat će taj zračni orijaš 50.000 l, a vodika 40.000 m³, da nadoknadi one količine, koje je utrošio na letu iz Njem. u Ameriku; sve će nabaviti od Standart Oil Company iz New-Jersey. — Putnika bijaše 51, članova posade 56. Pošta, koju je sa sobom ponio orijaš, brojila je 200.000 pisama.

Prvi pokusni let LZ-129 (»Hindenburg«) iznad Bodenskog jezera.

Na pučini čitao je sv. Misu o. Schulte, uz posebnu dozvolu sv. Oca Pape. — Na povratku pristao je prviput na golemom aerodromu kod Frankfurta na Majni, a povratak (od Lakehursta do Frankf.) trajao je samo 49 sati.

Međutim je »Hindenburg« na svom trećem letu u Ameriku trebao 59 sati, a početkom jula dapače samo 51 s. i 59 min.

Balon bez posade, s aparatima, pušten je u veljači o. g. s epservatorija u Kijevu. Dosegao je visinu od 40.300 m, a zabilježio studen od 43 st. C. —

U sjevernom čilenskom gradu Antofagasta (70.000 stan.) rodila je nedavno jedna gospođa imenom Ramieriez 17. dijete. Dojenče, zdrav **dječačić**, imalo je po **6 prstiju** na rukama i nogama. Tako i sva njegova braća i sestre. Ovom je djetetu kumovao sam predsjednik republike Chile: Arturo Alesssandri. U svome je govoru istakao, da je njegova zemlja jedina, u kojoj 17 djece jedne te iste obitelji imade 408 prstiju na nogama i rukama! —

»Kralj valcera « zove se glasoviti Johann Strauß. Njegovu unuku istoga imena sada je 60 godina, a za svoga 40-godišnjega rad kao dirigenta dirigirao je po svijetu punih 10.000 koncerata.

KONCERAT U ZRAKU.

Profesor Franjo Wagner, rodom iz Karlsbada, virtuoz na glasoviru, bijaše sigurno prvi pijanista, koji je 1.000 m iznad pučine davao koncerat. Vozio se upravljivim zrakoplovom »Hindenburgom« te je dne 8. maja dao preko radia koncerat najprije za Evropu, zatim za ameriku National-Broadcasting-Company. Na Zeppelinu se nalazio jedan glasovir tvrtke Blüthner: izvrstan instrumenat; težina iznosi samo $^1/_3$ težine običnih klavira. I Evropa i Amerika odgovoriše preko radia, da su izvrsno čuli sve točke koncerta (Brahms-ov valcer, Chopin-ov Prelude, Schubert-Liszt-ov »Ständchen«, napokon valcer »Plavi Dunav«).

U Lakehurstu dočekaše slavnog virtuoza predstavnici Rockefellerovog koncerna, te ga pozvaše, neka bi i za njihov radio dao koncerat. Izvedene su iste točke, ali je prof. Wagner dodao još »Rapsodiju sfera«, koju je komponovao prigodom svog leta »Hindenburgom«. — Nadalje je dobio poziv iz Hollywooda, da bi ondje dao koncerat u zračnim visinama: i time građu za jedan velefilm.

RAKETNA POŠTA.

Austrijskom je tehničaru Fritz-u Schmiedl-u uspio prvi pokus s raketnom poštom prije 5 godina, i to s vrška Hochtrötsch-a prema Semriach-u. Ova prva poštanska raketa R1 ponijela je sa sobom 333 poštanskih pošiljki u metalnoj kapsuli, a na odredište se spustila pomoću padobrana. Posebne marke za taj let spadaju u neobičnu rijetkost filatelije. Iza prvog lijepog uspjeha radi se dalje oko usavršivanja.

Pod kraj g. 1934. vršio je jedan njem. inžinjer iste pokuse u Lumingtonu, na otoku Wight-u (Engl.), te htjede ispaliti jednu pošt. raketu, no lokalne vlasti nisu dozvolile.

PRVI AEROVLAK.

Od Moskve do Vladivostoka putuje se željeznicom 14 dana, a novi aerovlak prevaliti će taj put za DVA dana. Početkom veljače o. g. startao je prvi takav aerovlak. Sastoji od jednog običnog tromotornog zrakoplova, za koji su prikopčana još dva aparata bez motora. U prvom su putnici, a u ostalim je pošta i teret.

PRESVETO U AVIONU. — Prigodom nacionalnog euharist. kongresa g. 1935. u Kolumbiji odletio je preuzv. g. biskup Gonzales u avionu sa Svetotajstvom iz Bogota u Medellin. Akoprem se prije samog kongresa još nije znalo, da li je sv. Otac podijelio potrebitu dozvolu, ipak se na aerodromu sabralo preko 100.000 gledalaca: čekajući biskupa s Presvetim, koje se poslije u autu svečano provelo prema katedrali. Auto bi sav posut cvijećem. —

GRAF ZEPPELIN. — Prigodom zaključka prošlogodišnjeg (1935) sezonskog letenja »Graia Zeppelina« saopćila je uprava slijedeće podatke. Tokom sedmogodišnje (g. 1935) sezone preletio je taj zrakoplov ukupno 355.221 km, prenio je 1.437 putnika (ako se uračuna i posada, iznaša broj putnika 5.227 osoba) i 13.952 kg robe, prtljage, pošte. Izvršio je navedene sezonske godine 82 letova (uračunav i manje lokalne letove).

Od početka redovite putničko-poštanske službe (18. rujna 1928) zrakoplov je izvršio 505 letova a preletio je 1,355.872 km. —

Zrakoplovom svaki dan u školu

DJECA U ŠKOLU.

Američanski milijunaš Rompton stanuje sa svoja dva sinčića na svom posjedu u Kaliforniji. Ali djeca idu u školu svaki dan u San Francisco, 200 km daleko. Kako? Zrakoplovom svaki dan u školu i iz škole! Mnogi saučenici zavidaju dječacima na toj rijetkoj sreći. A djeca su već tako privikla letenju, da u zrakoplovu uče i izrađuju svoje školske zadaće. —

IZ ENGLESKE NA DALEKI ISTOK. — Dandanas se može dospjeti zračnim putem iz Londona u Indiju za 6 ¼ dana, u Australiju za 12 ½ dana; dočim morskim putem treba 18 odnosno 32 dana. A London—Sydney iznaša oko 20.000 km, dakle polovicu ekvatora! Imperial Airways najavlja, da se grade posebni brzovozni zrakoplovi, koji će g. 1937. preuzeti daleke puteve te znatno skratiti rečene daljine t. j. London—Indija iznašat će 2 dana, a do Sydney (Australija) 7 dana. —

OPERACIJA U ZRAKU. — Slijedeći nesretan slučaj desio se u Lowell-u, većem industrijskom gradu sjev.-amer. države Massachusett. Kod željeznica i brodova upotrebljavaju se ogromna dizala za tovarenje i istovarivanje. Na takovom jednom dizalu nalazio se upravo inžinjer John McGoy, neobično visoko gore, da pregleda nedostatke dizala. Nesreća htjede, te se dizalo naglo spusti, a pomična kola ostanu visjeti u zraku. Omašan željezni balvan prođe kroz ruku ižinjerovu. Smjesta su alarmirani vatrogasci, da izbave nesretnika, koji je od boli strahovito vikao u pomoć. No pomoći se nije dalo, jer se odmah vidjelo, da treba odrezati ruku. Ali kako? Prizvani liječnik dr. Norman Long brzo se odluči: prihvati svjetiljku i kirurške potrepštine te se sa svećenikom uspne 20 m u zrak k unesrećenom čovjeku. Dok je svećenik podijelio zadnju pomast, dotle je doktor gledao da se domogne prignječene ruke. Za čas je odrezao bolesnu ruku. Sve bez anestezije. Pacijenat je pokazao veoma jaku volju, pa je dapače s kirurgom šale zbijao prigodom bolne amputacije. Unatoč izvanredne sposobnosti Long-ove ipak bi bolesnik preminuo uslijed gubitka krvi, da nije svoj dio pridonijela i oštra zima. Krv se kod izlaza odmah sledila i skrutila.

»LUDI GROF« I »PAMETNI OČEVICI«

Nema danas čovjeka pod nebom, koji nije čuo za zepeline. Ovi se zračni orijaši nazivlju po »Grofu Zeppelinu«, koji je svojim izumom i imenom utisnuo trajan žig u slavnu povijest jedne vrste prometala, za kojima su se stoljeća borila i težila.

Čim se pojavila samo ideja o zračnom orijašu, i sami su stručnjaci kimali glavom. Grof Zeppelin bijaše ispočetka svoga rada omiljelim predmetom karikatura, a prijatelji i znanci nazivahu ga »ludim grofom«... Unatoč svega nije se dao taj poduzetni i pametni »ludi grof« smesti. On je za svoju zamisao žrtvovao sjajnu karijeru i sav imetak.

Kao aktivni general zatraži god. 1890. da ga stave u mirovinu. Potpomagan od revnog saradnika inžinjera Dün-a i Rober-a posveti se Zeppelin problemu UPRAVLJIVOG ZRAKOPLOVA. Do onog časa su baloni s posadama bili prepušteni vjetru na milost i nemilost, koji se (vjetar) često fatalno odupirao ljudskoj volji.

Odmah ispočetka odlučio se grof Zeppelin za t. zv. krutu konstrukciju, koja dakako nije dopuštala većih dimenzija te bješe skučena na manje jedinice. God. 1898. osnovano je dion. društvo s kapitalom od 800.000 maraka (sam Z. ulagao je lično 420.000 M). »LZ—1« je lijepo napredovao i već 2. VII. digne se u zrak nad bodemsko jezero. Poslije ciglih 3 putovanja bi demontiran, pošto sredstva nisu dopuštala, da se ponovno puni plinom.

Ljudi slabe volje, bez poduzetna duha, zdvojili bi iza početnih neuspjeha. Ne tako grof Z. — Žilavom reklamom, ustrajnim sabiranjem uvijek se našlo potrebitih novčanih svota. Slijedile su konstrukcije jedna za drugom do zadnjih LZ—128 i LZ—129. Ustrajnost ga je dovela do konačnog triumfa.

»P a m e t n i o č e v i c i« morali su na svoju sramotu zabilježiti u svoje anale, da je »l u d i g r o f« pobijedio. Početkom god. 1935. preletio je orijaš »Graf Zeppelin« jedan milijun km. Akoprem sam grof nije doživio ovaj rijetki događaj, ipak je njegovo ime nerazriješivo skopčano s tim najnovijim uspjehom moderne tehnike.

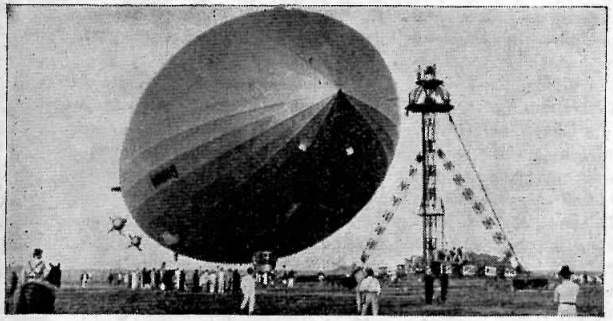

Dolazak upravljivog div - zrakoplova »Hindenburga« u Rio de Janeiro na prvom prekooceanskom putovanju.

NOVI NJEM. PUTNIČKI ZRAČNI ORIJAŠ »Hindenburg« prebrodio je liniju od kojih 10.000 km bez spuštanja (150 km na sat) na svom prvom putu u Rio de Janeiro.

VISINSKI USPON. — Dva su tal. avijatičara sa svojim aparatima dosegla visinu od 14.000 odn. 13.800 m, kod temperature od minus 62 stup. C.

Pučinom morskom

Novi prekooceanski giganti.

Svima su u pameti predratni oceanski kolosi »Berengaria«, »Leviathan«, »Olympic«, »Aquitania«, »Mauretania«, »Ile de France«.

Slijedili su dalnji nebojše: »Majestetic«, »Bremen«, »Europa«, »Rex«, a napokon posljednja dva prekooceanska giganta: »Normandie« (franc. linije »Compagnie Générale Transatlantique«) i »Queen Mary« (engleske linije »Cunard«).

Ne smije se zaboraviti, da su kod gradnje nebojša u prvom redu momenti komercijalne i tehničke prirode, a u drugom redu tek rekordi i nadbijanje u veličini i brzini. — Prvo: konstrukcija prekooceanskih kolosa je vrlo skupa a amortizacija se proteže na relativno malo godina, budući da su ovi kolosi sposobni za službu najviše 25 - 30 godina. — Drugo: Što je brzina broda veća, to rastu TROŠKOVI za GORIVO u horendnoj progresiji; prevozne se pak cijene ne mogu povisiti u istom razmjeru. — Treće: Postoje i TEHNIČKI razlozi, zašto se brzina broda ne može povećati do skrajnih granica mogućnosti. Računi naime pokazuju, da je brod to brži, što mu je trup dulji, povećavši naravno proporcionalno i otpornost stijena. Zato treba oko 25% manje pogonske snage 300 metara dugačak brod, da ide brzinom od 28 uzlova na sat (uzao = morska milja = 1852 m), negoli 225 m dugi parobrod.

Ako je dakle brod dug i brz, onda treba puno prostora za gorivo, uslijed toga valja povećati u proporciji i ostale prostorije, a time se komplicira i onako već težak tehnički problem.

Za »NORMANDIE« dane su kod porinuća u more (u luci Saint Nazaire) slijedeći poluslužbeni podaci: duljina 313.75 m, širina 36.40 m, visina 39 m, gazi vodu kod srednjeg opterećenja 11.16 m duboko. Broji 11 paluba jednu nad drugom, od kojih se 5 proteže skroz od prove do krme. Metalni trup teži 30.000 tona. Premda je kod konstrukcije sve, što bijaše moguće, svareno električnim putem, ipak je utrošeno 11 milijuna šarafa, čija bi duljina, da se polože jedan za drugim, iznosila 650 km. Strojevi produciraju snagu od 160.000 HP. Turbo-dinamo motori u jakosti od 60.000 ampera snabdjevaju i pokreću rasvjetnu instalaciju. — Važna novost u konstrukciji jest u tome, što mu je prova vrlo visoka a specijalni kljun jako dug; valovi se razbijaju na posebno konstruiranoj i čvrstoj barijeri na kraju kljuna te padaju s jedne i s druge strane u more. Na taj se način izbjegne smanjivanju brzine, kad su valovi morski neobično visoki i burni. — Komfor na brodu je pravo remek-djelo dekorativne umjetnosti.

Samo porinuće u more ovoga kolosa »Normandie« pripremalo se mjesecima, jer to je kompliciranija operacija negoli se obično misli. Predhode zamršena proračunavanja. Nije šala. Radilo se o masi od 31.715 tona. Ta je masa klizala preko debele naslage voska i sapuna po teškoj hrastovoj rešetci, za koju se potrošilo ništa manje nego 1.800 m³ drva. Uposleno bijaše oko 600 stručnih radnika. Na zapovjedničkom se mostu nalazio novoimenovani kapetan René Pugnet, koji se za vrijeme rata istakao kao korvetni kapetan u obrani hidroavionske baze na otoku Krfu.

Prvi brod francuske linije porinut je u more god. 1863. i zvao se »Washington«: dug 108 m, brzina 10 uzlova, a 450 HP. To »čudo« nazvaše u ono vrijeme »sinom zraka i vatre«. A šta istom »Normandie«?

NB: Iznenađenja glede podataka i naknadnih službenih ispravaka nisu isključena . . .

A kakav je materijalni probitak putovanja »Normandie«? Vrlo dobar! Svako od prvih 7 putovanja dalo je (u dinarskoj valuti) oko 19 milijuna din. od toga svaki puta čistih preko 6 milijuna din.

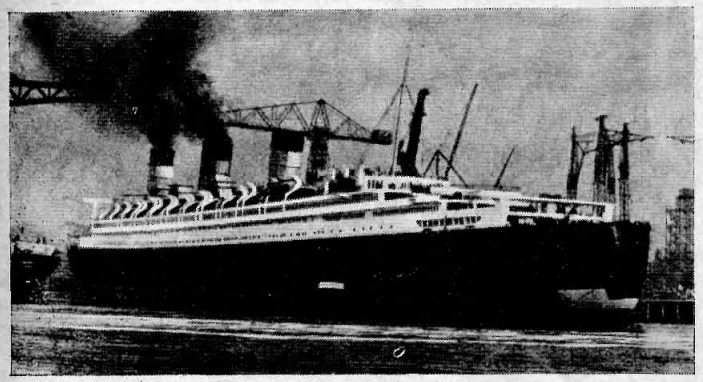

A »*Queen Mary*«? (Vidi sliku)

Čitavu se godinu dana čistilo i proširivalo korito rijeke Clyde, samo da prva pokusna vožnja od Clydebank do Southampton uspije bez upadica. Najviše se gosti iz cijeloga svijeta, koji su željeli prisustvovati ovomu historijskom činu. Kumstvo je preuzela kraljica majka Mary. — Gigant »Queen Mary« zove na tri sirene, koje sačinjavaju najjači signal na svijetu, a čuje se na milje daleko; dok u Cludenbank-u prozori zveče, dotle se na samom brodu ništa ne čuje osim tihanog vibriranja zraka (iza dugih pokusa stručnjaka izabran je ton A, dvije oktave dublje od srednjega C).

Skupe karte za ovu prvu vožnju prodane su na jagmu; osim 2.600 putnika pristupilo je još 1.000 osoba na brod. Mnogi agenti preprodavaju karte uz višu cijenu. Ali uprava broda proglasi, da su karte odn. kabine izdate na IME i da će se voditi točna kontrola. Na taj način doći će u škripac oni brojni agenti . . .

A troškovi? Bez sumnje golemi! Njem. je »Bremen« stajao oko 900 milijuna din., talij. »Rex« preko 1.07 miljarde din., franc. »Normandie« preko podrug miljarde, a engl. barem 2.7 miljarde dinara. — Samo dok-bassin za »Queen Mary« stajao je lijepu svoticu od kojih 1.9 miljardu dinara!

POD VODOM HILJADE MILJA DALEKO.

Velika ekspedicija mnogobrojnih učenjaka američkog narodnog vijeća za znanstvena istraživanja i hidrografskog instituta: pod vodstvom kapetana L. R. Leahy-a preduzela si zadaću, da istraži dubine mora oko Antila (dio Atlantskog Oceana), uzroke čestih potresa i obilatih bujica lave, uslijed čega mnogo trpe pogranična područja.

Gdjekoja Jules Verne-ova »fantazija« postala je zbiljom n. pr. putovanje oko zemlje za 80 dana, a sada: putovanje pod vodom 7.000 milja. Posebno izgrađenom podmornicom zaplovit će učenjaci od Paname, a provideni su najmodernijim i najprokušanijim aparatima. Očekuju se senzacionalna otkrića prvog reda.

ŠEIK BISER-OTOČJA U EVROPI.

Za London nije nikakva osobita senzacija, kad dođe kakav sultan ili bogataš s dalekog Orijenta. Ali dolazak vladara i posjednika biser-otočja Bahrein (u perzijskom zaljevu, 552 km², 120.000 stan.) na londonskom kolodvoru Viktorija svratilo je na se neobičnu pozornost službenih krugova, fotografa, filmskih operatera. Nije ni čudo, jer taj bogataš ne dolazi često u metropolu brit. imperija. Sultan Hamad ben Isa al Khalifah ubire samo od biserja oko trećinu miljarde dinara. Njegova rezidencija t. zv. »Brijeg magle« koči se u oholim visinama te surim okom gleda plave vale Perzijskog Zaljeva. Ti su dvori snabdjeveni bajoslovnom raskoši. Sultan ističe, kako na početku vladavine njegove ne bijaše nijedne škole, a sad ih ima 5 za dječake, 2 za djevojčice. »Nadam se, da će djeca naša postati pametnijom, negoli im roditelji bjehu.«

A krije se u tom neka druga pozadina. Znamo, da sultanat Bahrein spada pod brit. protektorat; da se Iran badava otimao za njim; da je na tom otočju važna zrakoplovna baza, i — da su u zadnje vrijeme otkrivena bogata i izdašna petrolejska vrela. Sada bi se imao izraditi plan o eksploataciji »tekućeg smeđeg zlata«, što bi donijelo teške milijune u riznicu bogatom vladaru.

Nasipi i zaustave

Nasipi štite od poplava, ne daju da presahnu veće rijeke, čine ih plovnima, pomažu da se natapaju čitave provincije, štite vodene životinje, sapinju razornu djelatnost divljih bujica, snabdjevaju s elektricitetom industriju.

Oko 30 divskih nasipa grade Savezne Države Američke. A bit će ih još više. Navest ćemo najvažnije.

1. *Conchas* (New-Mexico) nasip ima da dade umjetno jezero 16 milja dugačko. Proračun iznosi samo 9 milijuna dolara. Kod kopanja temelja bijaše zaposleno 4.000 radnika.
2. *Parker* (Arizona) Zaustava je veoma važna u svrhu natapanja puste Arizone. Troškovi će biti oko 13. milij. dol.
3. *Boulder* (Kolorado rijeka) napravit će pomoću nasipa jezero, dugačko 115 milja (na najdubljem mjestu mjerit će preko 170 m). Sve električne turbine producirat će 1.8 milijuna PS. Preko gorja Sierra Nevada vodit će vodovi visoke napetosti u Kaliforniju; onamo će voditi i gigantski akvedukt (vodovod), koji će natapati sušne predjele. A troškovi? Zaustava će stajati 50 milij., vodovod 220 milij., elektrana i vodovi 155 milij., dolara. Kolosalni planovi, kolosalne svote!

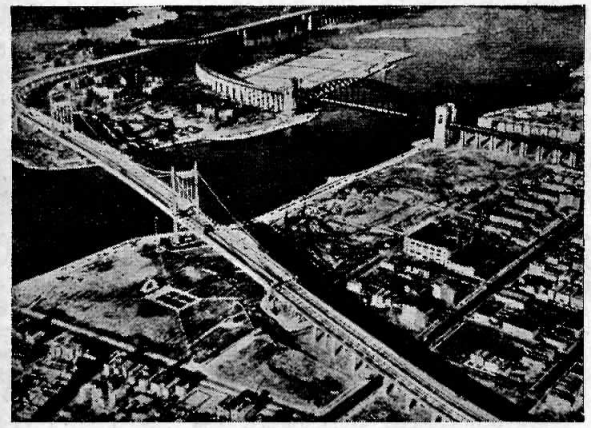

New York: Najnoviji most.

Ove tri zaustave pretvorit će čitave provincije na jugozapadu USA u plodne krajeve. —

Daleko na sjevero-zapadu USA, na rijeci Columbia, izgrađuju se dvije veličanstvene zaustave: Grand Coulee i Bonneville, koje će s ostalim radnjama proizvađati 21 milijun PS.

Ni Tennessee država USA ne zaostaje (donji Mississippi). Na ušću rijeka Clinch i Powel izgradio se je tijekom 2 godina Norris nasip (34 milij. dol.), 76 m visok, a umjetno jezero obuhvata 800 km. Cementa je trebalo 1 milijun m³! Druga zaustava (Joe Wheeler) stajat će 22 milij., a treća (Pickwick) zaustava: 25 milij. dolara. —

Posve amerikanski zvuči slijedeći plan, koji će ujedno u djelo privesti davne sanje čovječanstva. Radi se o tom, da se iskoristi energija plime i oseke. Svota od 36 milij. dol. je osigurana. Na atlantskoj obali države Maine (USA) gradi se Passamoquoddy nasip. Za vrijeme plime punit će se ogromni reservoiri, a praznit će se, kad nastupe oseke; energiju će pretvarati u struju.

ŠTO JE S »PLAVOM VRPCOM«?

Pobliže o tom napisao je »Runolist 1936« nekoliko opaski. Radi se o najnovijim morskim gorostasima »Normandie« (franc.) i »Queen Mary« (engl.). Koji je od ovih kolosa dobiva »modru vrpcu«? Sigurno je samo to zasad, da ju je talij. »Rex« izgubio.

Kod toga se nešto muti. Francuska je linija gradila »Normandie«, da pokrene turizam, koji je međutim zapeo uslijed privrednih neprilika u Americi. Cunard linija nije mirno spavala, jer Englezi moraju imati još VEĆI parobrod negoli predstavljaju službene statistike o franc. kolosu. Čim je »Queen Mary« dovršen, svečano i ponosno objaviše Cunardovi direktori razmjere svoga morskog orijaša. Lukavi Francuzi nadmudriše Engleze: zatajivši prije prave razmjere, koje su sada istom objavili t. j. »Normandie« ima 80.799 tona sadržine (»Queen Mary« 80.773) i 1.029 stopa duljine (»Queen Mary« 1.018). Osim toga još nešto. »Normandie« se još »odmara«, a franc. inžinjeri izmijenjuju vijke, koji će brže i sigurnije sjeći oceansku pučinu. — Englezima ne preostade ino nego da svom prirođenom flegmatikom slegnu s ramenima i izjave, da im nije stalo do rekorda već do udobnosti putnika . . .

Međutim eto novine pišu, da je »Queen Mary« ipak osvojila toli željenu »modru vrpcu«.

SMRT JE GLUHA, SMRT JE SLIJEPA; nit' šta čuje, nit' šta vidi.

Početkom je aprila ove god. 1936. Stari je običaj u Mađarskoj, da vjerenik upriliči podoknicu svojoj budućoj supruzi. Tako bi i u Nagybecskereku. — Kasno navečer dođe zaručnik pred kuću svoje zaručnice, a otmjena ciganska kapela svirala je vrlo tiho i nježno izabrane muzičke komade. Na koncu je odsvirala prigušenim glazbalima omiljelu pjesmu djevojčinu. Svaki čas su očekivali znak, da je čula ovu serenadu, tim više, što je njezin prozor bio rasvjetljen ko obično. No ništa se ne miče. Napokon kuca zaručnik na vrata. Pojavi se majka. Rekoše joj svoje mišljenje a i svoju sumnju, svoju uznemirenost. Majka pohrli u sobu svoje drage kćerke. Oh kako se prestravi, kad opazi, da u njoj nema više života! Umrla je. Bog ju je pozvao k sebi na račun. — Tako je ona tiha podoknica bila zapravo dirljiva . . . tužaljka. Smrt je slijepa bila za ovo dvoje ljudi. Smrt nije slušala njihove želje. Došla je nepozvana, kad su je najmanje očekivali. Blago si ga čovjeku, ako čiste savjesti uvijek pripravno i mirno očekuje poziv Božji!

Dragutin pl. Domjanić: K A J.

Vre tičeki spiju
a šume mučiju
naj moja popevka zvoni
po dolu i gaju,
po dragome kraju,
od kojega lepšega ni.

Tu brat mi je vsaki,
tu doma sam taki,
pogodit bi mogel i speč.
Poznati su puti,
tu vsigda je čuti
ljubljenu domaću mi reč.

I srce mi greje
i z menom se smeje
i v žalosti plače takaj.
Em nikaj ni slajše
ne čuje se rajše
neg dobri i dragi naš KAJ.

PRVI CENTENARIJ »LIJEPE NAŠE DOMOVINE«

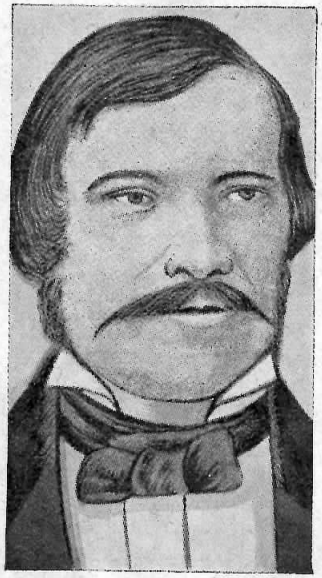

Antun pl. Mihanović (1796-1861)

Klanjec je malo i milovidno mjestance u pitomom našem hrvatskom Zagorju. Na trgu je spomenik Antunu MIHANOVIĆ-u Petropoljskom (1796—1861), pjesniku himne »Lijepe naše domovine«, koju je zamislio u Zelenjaku (Mihanovićev dô) godine 1835.

Dne 24. XI. 1935. pohrlilo je oko 20.000 ljudi (unatoč jakog kišnog vremena) u divni Zelenjak, u ubavu dolinu kraj Sutle, na podnožju slov. i zagorskih planina. Tamo je podignut spomenik Mihanoviću: stup iz domaćeg kamena, s kamenom ogradom povezanom lancima, s jednom brončanom reljefnom pločom, na kojoj je prikazan pjesnik, i s drugom pločom, koja sadržaje riječi iz himne.

Tekst »Lijepe naše« je priprost, no nikao je iz dubine domoljubne duše; iz toplog srca, čija se toplina presađuje u sva pokoljenja. I melodija, koju je ishitrio graničarski časnik RUNJANIN Josip (1821—1878), svakomu je srcu prirasla.

Iza sv. službe Božje i blagoslova spomenika zaredaše patriotski govori, pjesme, deklamacije. Pjevačka društva i glazbe uveličaše proslavu. — Ovaj centenarij slavio je sav hrvatski narod naš diljem lijepe domovine svoje, gdje su kroz do i brijeg zanosno odjekivali mili zvuci.

Josip Runjanin (1821—1878)

Grof Petar Zrinjski kao 10-godišnji dječak.

govu istinu i pravdu. Naroda nije uspio ni da zarazi otrov dekadentnog samoživstva, ni da ga rastoči pohlepna glad za izobiljem i uživanjem, ni nezapamćena ekonomska kriza, ni oštra ofenziva moderne skepse nije uspjela da naš narod demoralizuje, slomi ili natjera u zdvojnost. On je u masi ostao idealista, poštenjak i optimista. Obična je tendenciozna izmišljotina, da naše narodne mase pčijukaju s komunizmom. Tko dolazi u kontakt s narodom, vidi svaki dan, da su to fraze. Narod trpi, ali ne sumnja u ideale i ne odriče se primata duhovnih vrijednosti. On ljubi i uzvišenije stvari nego što su kruh i put. On se svaki dan: i moli Bogu i manifestira za pravdu i nesebično ljubi rod i dom. — Zar to on opet nije sjajno pokazao i u ovim velikim i lijepim jubilejskim sve-

»Sva se je zemlja podigla na noge i našla kao jedan čovjek uz stari svoj: i kulturni i nacionalni ideal, što ga već 100 godina utjelovljuje i personificira ta časna hrvatska himna. Naši redovi nisu razbijeni; naš put nije prekinut. Mi smo i danas narod pun vitalnosti, pun vjere u Boga i u nje-

Spomenik pjesniku Mihanoviću u dolini Sutle.

čanostima »LIJEPE NAŠE«. Ničim nije profanirana velika idejna sadržina ovog plemenitog, historijskog simbola. Sve one iz inteligencije, koji su mu bili počeli propovijedati bezboštvo i materijalizam, beskičmenjaštvo i trgovanje sa savješću i uvjerenjem, a za nagradu i korito, odgurnuo je on nemilice na stranu i javno ih se odrekao. A svoje je povjerenje plebiscitarno dao ljudima plemenite duše i čistih ruku, štovateljima svetinja i ideala.« (»Katolički Tjednik«, br. 52, god. 1935)

Smotra hrvatske narodne PJESME u Zagrebu. — Dne 7. lipnja o. g., bila je impozantna revija naših narodnih napjeva, plesova, nošnja. U kazalištu je nastupilo 25 pjevačkih zborova na čelu s gradšćanskim Hrvatima. Pjesme iz drevnog doba, izvorno narodni plesovi i običaji, privlačljivo su dotjerano reproducirani. U Zagrebačkom Zboru bijaše drugi impozantni dio smotre, kojoj je prisustvovao i sam g. dr. Vlatko Maček. Svi bijahu ganuti i razdragani nad svečanom izvedbom i oduševljenim raspoloženjem. Izvedbe u b. Hrvatskom Sokolu, u Glazbenom Zavodu i na sportskim igralištima sačinjavahu jednu jedinstvenu velebnu cjelinu. Čitav Zagreb bijaše tako rekavši pozornicom ove reprezentativne revije, u kojoj se zrcalila staro-hrvatska kultura i čisto narodna, zanosna misao.

Vrlo je sretna misao, da se po izbor zbor ovih naših seljačkih reprezentanata pošalje na XI. Olimpijadu u Berlin, neka i strani svijet vidi i čuje, kako stoji sa niveau-om naše nepatvorene domaće uljudbe.

Hrvatske edicije na svjetskoj katol. izložbi u Rimu. — Polovicom svibnja otvorena je u Vatikanskom Gradu svjetska izložba katoličke štampe. Posjetioca zapanjuje savršeno tehničko djelo i uređenje paviljona, u kojima su napravljene u najmodernijem stilu raskošne dvorane. Svaki katolički narod, red i misija ima svoju vlastitu dvoranu. Veći narodi imadu veću dvoranu.

Ne zaostajemo ni mi Hrvati. Zastupani su svi naši katolički listovi. Naš paviljon nadmašuje ostale paviljone svojom ukusnošću i preglednošću. — Tu se može rukama pipati, kako je krupna ona lažna krilatica, da je Crkva neprijateljica umjetnosti i znanosti. Sad neka dođu vikači u Rim, i neka pošalju svoje reportere dnevnici boljih kvaliteta, da se na licu mjesta osvjedoče, kako katolička Crkva u isti mah: pobija moderne zablude i služi se tekovinama ljudskoga napretka!

Proslava 1.050 godišnjice smrti sv. Metoda. (u Zagrebu 21—25. XI. 1935)

Svetoga Ćirila i Metoda slavi savkoliki kršćanski slavenski svijet kao svoje odlične učitelje i prosvjetitelje. To veliko djelo njihovo i njihovih učenika od zamašne je važnosti navlastito za nas Hrvate, jer po njima dođosmo do glagoljice, pomoću koje smo stekli pravo, da kao katolici rimskoga obreda možemo upotrebljavati svoj narodni jezik u crkvi. Za Hrvate je imala ta proslava nesamo crkveni i vjerski značaj, nego i karakter narodnog blagdana.

Četiristogodišnji jubilej proslavio je velezaslužni **Uršulinski red** i u Zagrebu dne 17. novembra 1935. (i 25. XI)

Ovaj stari crkveni red, uvijek osut svježim i mladim pupoljcima redovničkih zvanja za ženski svijet: osnovala je sv. Anđela Merici, koja iz poniznosti nije dopustila, da Družba nosi njezino ime. Sveta je Uršula pak glavna zaštitnica ovog reda, čije su stranice sve ispisane tihim no pred Bogom velikim zaslugama za sv. Crkvu. Specijalni zadatak baš ovog reda jest: »poučavanje i odgoj djevojaka, tako da ih pomaže u čuvanju milosti i prijateljstva Božjega, tog vrela svakoga duhovnog dobra, da ih uči kršćanski nauk i prikladne znanosti, da ih sprema na pobožnost i kršćanski moral.« A bit i jezgra i duh uršulinskog reda stoji u LJUBAVI Božjoj: daleko od blesavosti i smiješnosti svjetskog naraštaja;

u ljubavi prema Bogu . . . . . Zaručnice Isusove,
u ljubavi prema učenicama . . . . . časne MAJKE,
u međusobnoj ljubavi . . . . . časne SESTRE,
u ljubavi prema bližnjemu u dalekim i zapuštenim poganskim krajevima . . . . . požrtvovne MISIONARKE apostolskog duha.

Hrana i jakost reda stoji u . . . pobožnoj MOLITVI, a konačna svrha svega djelovanja je spas neumrlih duša bližnjega.

Ima i danas, u naše materijalističko i senzualno doba, dosta plemenitih djevojaka, koje iskreno i ozbiljno traže informacije glede svoga redovničkog zvanja kod »Starješinstva Uršulinskog reda u Varaždinu«. Ima, hvala Bogu, dosta dobrih djevojaka, koje ne blješti prolazna taština niti ne privlači niska pohota, već slobodnim duhom i mirnim srcem i vedrim okom, unatoč svih križeva na putu života, u djevičanstvu i posluhu i siromaštvu: zadovoljne služe Isusu, Kralju srca svoga.

SIGURNO STE VEĆ ČITALI (ako ne prije, to barem sada ovdje):

------ **DA** je na zadnjoj velikoj svjetskoj izložbi u Chicagu bio izložen: **najmanji rotacioni stroj** u veličini običnog pisaćeg stroja (pravo čudo moderne tehnike!) i **najveća boca,** koja sadržaje 650 l šampanjca (pomoću naročite aparature mogli su prolaznici i posjetioci izložbe izvaditi jednu čašicu šampanjca za probu!). —

------ **DA** cijelo čovječanstvo na zemlji: svakoga sata **popije:** podrug milijuna l vina, pola milij. l pive, isto toliko rakije, 50 milij. šalica kave; **pojede:** 25 milij. kg krumpira, 30 milij. kg kruha. —

------ **DA** svakog sata izbace **rotacione mašine svijeta** preko 16 milij. primjeraka raznih novina; a dnevna naklada sviju novina broji oko 390 milij. primjeraka.

------ **DA je najveći paket** primio prije par godina (1933) londonski muzej iz Australije; bio je to kit: težak 65.000 kg; »paket« bijaše 25 m dug, 4 m visok, 3 m širok; a stavljen je u pogon prigodom dizanja najveći elevator svijeta u Londonu, koji odjednom diže u vis 150.000 kg. —

------ **DA** je abesinski car Haile Selassie **dao osigurati** kod engleskog Loyda: sebe za 800.000 engl. funti, svoje privatno vlasništvo za 400.000 a nekretnine za 600.000 engl. funti! —

------ **DA** su neke važnije **sirovine** ovako podijeljene: pamuka proizvađaju Udružene Države Amerike 60 %, a Indija 20 % (dakle $^4/_5$ sveukupne svjetske proizvodnje!); ovčje vune USA i Argentina i Australija zajedno 60 %; lana Rusija 60 %; jute Indija 90 % od cjelokupne svjetske proizvodnje. — Petroleja daje USA $^2/_3$; željeza USA 40 %, Francuska 25 %, Švedska 5 %, Njemačka 3 %. Bakra daje USA $^2/_3$; cina preko 90 % Engleska s kolonijama. —

------ **DA** je Ministarstvo Pravde u Nikaragui izdalo naredbu, da ženski svjedoci na sudu ne moraju broj svojih godina g l a s n o kazati nego smiju sucu šapnuti u uho. Ova se galantna odredba temelji na činjenici, da sva sila ženskih svjedoka griješi u tom pogledu. Postoji opravdana nada, da će se odsada govoriti prava istina . . . ! —

------ **DA** je pohvatana u Chicagu (koncem g. 1935) opasna banda razbojnika i ucjenjivača: na čelu sa šestoricom braće Tuchy. Redarstvo je tragalo za njima i za njihovim ortacima 2 ½ godine — s konačnim uspjehom.

------ **DA** je u Grčkoj i Čileu najskuplje. Skupoća se popela ovdje za 2.000 ½. Izatoga slijedi USA sa 200 ½, Francuska sa 197 %. Do ove je statistike došlo španjolsko ministarstvo vanjskih posala, jer je imalo odrediti, koliko će iznašati nadoplatak na skupoću diplomatima stranih država.

------ **DA** je najveći brod svijeta »Quen Mary« krenuo 24. III. o. g. iz brodogradilišta Clydea. Prisutno bijaše 2 milijuna gledalaca.

------ **DA** je sredinom veljače iznenadila katastrofalna poplava 14 američkih saveznih država. Ljudskih žrtava nabrojiše nekoliko stotina, a oko ½ milijuna ljudi ostalo je bez krova nad glavom. Štetu procijenjuju na blizu pola miljarde dolara.

------ **DA** u Indijskom Oceanu imade golemih školjki, čija duljina iznosi i 1 ½ m, a težina 200 kg.

------ **DA** postoji vrsta rakova s modrom krvi. Krvna naime tjelešca ovih životinja ne sadržavaju željeza nego bakar.

------ **DA** u afrič. zaštićenim dijelovima za divljač imade još 20 kom t. zv. bijelih nosoroga.

NAJVEĆA AUTOMOBILSKA IZLOŽBA NA SVIJETU

održana je prigodom 50-godišnjeg jubileja automobilizma: početkom o. god. u Berlinu. Kod raznih izložba često se čuje pitanje, šta je novo. Konačno, izložba nije radi senzacije ili igrarija, nego da se pokaže, što je dosada postignuto na rečenom području. Za to bi trebalo knjige ispisati. Ovdje napominjemo neka samo točke, neke »novosti«: senzacionalan izum umjetnog benzina; njem. umjetna guma je toliko dotjerana, da je 20—30 % bolja od prirodne gume. — Prođeš li sve paviljone i dvorane, pregledaš li sve u tančine, onda ćeš istom vidjeti izbliza, kakav je triumfalan put prevalila automobilska tehnika u ovo pola stoljeća.

Sportska senzacija

Svojim brojem i uporabom nosi dvokolica još uvijek priličan rekord. A postala je i ogrankom športa, koji se osobito kod Francuza razvija u športsku senzaciju prvog reda. Poznate su »Tour de France«, koja traje oko 10 dana, a dvokolicama valja prevaliti 6.000 km od Pariza na sjever tik i duž cijele francuske granice (Normandiju, Elzašku, Vogeze, Nancy, Besançon, Jura alpe, Lyon, Grenoble, Nizza, Toulon, Marseille, Pireneje, Bordeaux, Nantes, Cherbourg, Paris). Nepojmljivih poteškoća prave brojni i mučni usponi, nizbrdice, zavoji. Natjecatelja je obično mnogo (n. pr. god. 1929. javilo se 200; a nagrade ukupno 2 milijuna franaka). Pomno se pazi i na marke raznih firmi dvokolica, kojima je ova »tour« najunosnija reklama. Nekoliko godina pobijedala je marka Alcyon.

Neviđene su pripreme, golemi troškovi. Firme riskiraju doduše milijune, ali se i osiguraju pomoću liječnika specijalista, da li njihov »zastupnik-natjecatelj« posjeduje sve osebine baš za ovu granu športa gledom na težinu, zdravlje, uzdržljivost, otpornost, želudac, mišice, zglobove, ev. starijih preloma kostiju itd. Iza traininga, a svakako prije samog nastupa, poduzima se pokusna vožnja Paris-Bruxelles. Komu je brzina ispod 42 km na sat, isključuje se bez daljnjega od natjecanja. Training obuhvaća osobito otpor i bešćutnost tijela, jer nije šala: 6.000 km naporno voziti svom snagom i biti uvijek u sedlu!

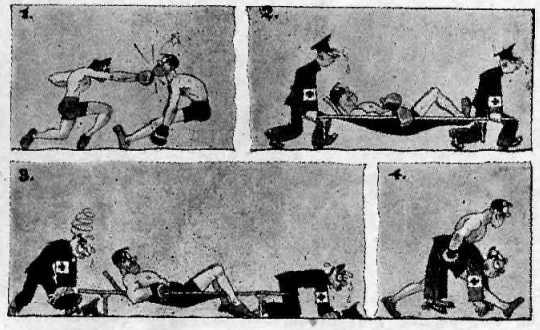

Kod svake od 23 etapa uređena je prava bolnica, jer u obzir dolaze n e s a m o mnogi natjecatelji nego i brojno kontrolno osoblje. Championi dopušu bez daha i uznojeni do etapnih stanica, prekriveni naslagom prašine, izobličeni, da ih jedva prepoznaješ. Kod svake stanice uzimaju kratku kupelj, nešto pojedu i popiju (strogo prema športskom menu-u!), ranjena se mjesta liječe a zatim opet — na put! Između pojedinih stanica ne smije se samovoljno prekinuti vožnja; na stanovitim točkama puta čekaju

poslužnici s malim košaricama »zaire« i provijanta, što u slučaju potrebe uhvate biciklisti u punoj vožnji i okoriste se za vrijeme vožnje, ako im dopušta teren. Koliko puta nema na desetke kilometara nigdje nikoga. Nepredviđene defekte popravlja si svaki sam, te gleda da brzo nadoknadi izgubljeno vrijeme. Za tih osamljenih kretanja gdjekojega obuzme depresija i neka zdvojnost, plaču ko djeca, bacaju se nemoćno kraj puta u jarak, dozivlju pomoć . . . Živci izdadoše! Mali kontrolni automobili kreću unutar pojedinih etapnih odsjeka i pružaju takovim »nesretnicima« kakovogod nedužno sredstvo kao »lijek«, tješe i bodre, i gle, umišljenost ubrzo prestaje, bolesnik »ozdravi«.

Svaki natjecatelj, iako nije nagrađen, dobro je naplaćen, jer kod ove »tour« pridonose debele svote: športska društva, novine, reklame, tvornice. A pogotovu, koga zapadne nagrada! Taj se može iza par nastupa lijepo opskrbiti za sav preostali život.

Ovogodišnja »Tour de France« je jubilarna (trideseta). I naši su sudjelovali, ali za vrijeme vožnje ispali. Pobjednik bijaše Belgijanac Silvere M a e s, koji je za cijelo vrijeme naporne vožnje bio u vodstvu.

Utrkivačka jurnjava kroz pustinju

Iza svršenog istočno-afričkog rata upriličeno je po ravnoj libijskoj pustinji kolosalno natjecanje automobilima. Pozadina je grandiozna afrička pustinja, kroz koju se provlači trkalište u duljini od 13.1 km, načičkano sa 150.000 gledalaca: afrički tipovi u bijelim tropskim odijelima, na tribinama kraj grmovlja i šikarja. Ovoj najvećoj kolonijalnoj sportskoj priredbi prisustvovale su vlasti, maršal Balbo, generalitet, tripolitanski dostojanstvenici, inozemni gosti i uzvanici. Radilo se o triumfu moderne tehnike.

Zastupane su prvorazredne svjetske marke. Gledaš čuvene prvake: R. Caracciolu, T. Nuvolari, A. Varzi, L. Fagioli, H. von Stuck, Chiron, Rosenmeyer. Dakle: elita evropske utrkivačke garde!

Iznenada dopire od strane starta prema tribinama zaglušno brujanje 26 ogromnih auta. Kao da si ih ispalio iz topa, tako jure kolosi, da u 40 runda prevale 524 km. Grozničava napetost obuzela je gledaoce. Uzrujanje raste od časa do časa. Nenadano javlja radio: »Kola gore!« i zaista. Plameni jezik i dim opaža se nadaleko. Zapalio se Rosenmeyerov auto. Na sreću ostade vozač bez ozlijeda.

Na posljetku pobijedi Varzi s 227 km na sat i uz svečane ceremonije primi veliku nagradu tripolitanskog pobjednika. — Drugi je Stuck, treći Fagioli, četvrti Caracciola.

IZ SPORTSKOG ALBUMA GOD. 1935—6.

I. Četvrta zimsko sportska olimpijada u Garmisch-Partenkirchenu (1935—6) bijaše senzacija prvog reda. Skijaški stadion, organizacija, rasvjeta, sanitetska služba s ambulantama, obavještavanja (zvučnici, radio, telefoni, semafori) itd. bilo je savršeno i praktično uređeno. Posjet je nadmašio svako očekivanje: zahvaljujuć žilavoj propagandi. Val olimpijskog oduševljenja dotjerao je zadnjeg dana na stadion (usprkos slabog vremena!) blizu 130.000 posjetnika; dakle više negoli g. 1932. u Los Angeles-u.

Naravno, ovdje ne dajemo iscrpljivi prikaz sviju natjecanja i pobjeda. Ograničujemo se samo na neke podatke.

UMJETNO SKLIZANJE: a) g o s p o d e: olimpijski prvak Austrijanac Karlo Schäffer (422.7).

b) d a m a: olimpijska prvakinja Norvežanka Sonja Henie (427.5), jedan decenij nepobjediva prvakinja sklizačica. Ona je potpisala ugovor u Hollywoodu, stupivši na taj način među zvijezde sportskog filma. Osigurana je gaža od 100.000 dolara i procenti rasprodanih filmova. Tim je korakom mlada Sonja prestala da bude amaterkom t. j. ne smije više sudjelovati kod svjetskih utakmica. Možda je i skrajnje vrijeme, jer se kod zadnjih olimp. natjecanja pojavila ozbiljna takmičarka u osobi 16-godišnje Engleskinje Colledge Cecilia (418.1).

SKIJANJE (alpska kombinacija: a) gospode: Nijemac Franz Pfnür (99.25)

b) dama: Njem. student. Christl Cranz (97.06)

ŠTAFETA 4 × 10.000 m: Olimp. prvak Finska (2 s, 41 min., 3 sek.)

TRČANJE 50 km: Šveđanin E. Viklund (3 : 30, 11)

SAMOSTALNI SKOKOVI: Olimp. prvak Norvežanin Ruud Birger s 232 boda (75 i 74.5 m)

★

Službenih tablica nema, no privatno se ipak vode, a prema tome stoji opći placement (ženske se broje zasebice, jer mnogo država nastupa samo s muškima!):

MUŠKI. 1 Norveška 83 točke, — 2. Finska 37 točke, — 3. Švedska 35 toč., — 4. Njemačka 31 toč., — 5. Amerika 30 toč., — 6. Austrija 25 toč., — 7. Švicarska 20 toč., — 8. Vel. Britanija 16 toč., — 9. Kanada 9 toč., — 10. Čehoslovačka 7 toč., — 11. Madžarska 7 toč., — 12. Holandija 4 toč., — 13. Italija 3 toč., — 14. Japan 3 toč., — 15. Poljska 2 toč., — 16. Belgija 2 točke.

ŽENSKE: 1. Njemačka 14 točke, — 2. Norveška 10 toč., — 3. Vel. Britanija 5 toč., — 4. Švedska 4 toč., — 5. Švicarska 3 toč., — 6. Belgija 3 toč., — 7. Amerika 2 toč., — 8. Austrija 1 točku.

★

A što je s našim športašima na olimpijadi? Ako o njima nije sastavljena posebna tablica, iz toga ne slijedi, da se i oni nisu istaknuli. Jesu! Osobito Ćiril Praček, Franjo Čop i Alojz Klančnik. No nije nikakvo čudo, da kod natjecanja s prvacima cijeloga svijeta, naši nisu dvspjeli u prednje redove. Bit će poticaj za intenzivniji rad u buduće.

2. U F-I-S (u ovoj vrhovnoj nogometnoj federaciji je začlanjeno oko 53 nacija)

natjecanju 21—22. februara o. g. u Innsbrucku sudjelovalo je 15 narodnosti. Naši su se dobro plasirali, bolje negoli na zimskoj olimpijadi.

3. Međunarodno skijaško natjecanje na PLANICI (15. marta o. g.).

Lani je skočio Norvežanin Birger Ruud 92 m. Na olimpijadi u Garmischu iznosio je najbolji skok 76 metara.

Prve 4 nagrade dobili su Austrijanci, i to:

1. Bradl Josef, skočivši *101 m e t a r,* s 213.6 bodova.
2. Hell Gregor s 208.6 bodova.
3. Rieger Rudolf s 203.7 boda.
4. Reindl dr. Harald sa 189.5 boda.

Inače je skočio iza Bradla najbolje: dr. Reindl 88 i 89 m, zatim Aschelbach 76 i 96 m, nadalje Čehoslovak Badjurek. Na petom se mjestu plasirao naš Albin Novšak 89.5 m. Naš drugi predstavnik bijaše Pribovšek 75 m.

Svjetski prvak u tenisu

Prigodom turneje po Evropi, donijele su bečke novine čitave stupce o Fred-u PERRY-u, svjetskom prvaku u tenisu, koji sad poduzima turneje po Evropi. Ugledna NWJ piše u svom broju od 17. IV. o. g. par zanimljivih podataka.

I tu se vidi, kao u svakoj drugoj manualnoj ili intelektualnoj struci, da bez naprezanja i dosljednog rada nema poželjnih uspjeha, nema savršenstva. Čedni bijahu počeci, ali energija je svladala sve poteškoće. Dvadesetsedamgodišnji Perry proučavao je način igre kod svih prominentnih igrača tenisa. Njegov kolega Austin igra doduše ljepše i briljantnije, no igra Perry-eva je savršenija. Perry nije jednostran, igra mu je izjednačena, posjeduje vlastiti stil, koji je dotjeran do zadnjih granica mogućnosti. Upada njegov borbeni temperamenat i činjenica, da loptu tuče za dijelak sekunde prije negoli protivnik. U god. 1934. i 1935. stekao je u Wimbledonu (protiv Lott-a, Menzel-a, Wood-a) zasluženo svjetsko prvenstvo.

Milijunska vojska skijaša u Japanu

Sportski pokret u Japanu nije starijega datuma. Unatoč tome pokazuje zamjerne discipline, napredak, iznenađenje n. pr. u Los Angelesu, kod olimpijade god. 1932. Predsjednik internacionalnog olimpijskog odbora, grof Baillet-Latour, poći će u Japan, da na licu mjesta prouči preduvjete za slijedeću olimpijadu g. 1940, jer Japan se nalazi među onima, koji imadu najviše izgleda.

Manje je poznato, da je skijanje u Japanu veoma popularno. Japanski smučarski savez navađa službenu statistiku skijaša od *pet* milijuna članova. Sjeverni otok Hokkaido nazivlje se »skijaškim rajem«. Lijepi teren za 30 skakaonica! U pučkim školama je smučanje obligatno. No i cijena je neobično niska. Dječje skije s gumenim čizmicama stoje najviše 20—30 dinara. — Sezona traje oko pola godine. Posebni vlakovi prenašaju iz gradova čitave bujice skijaša u alpske predjele. Dođu li zbilja god. 1940. gosti sa svih strana svijeta u Japan, bez sumnje će pošteno razrogačiti oči.

Novi ogranak sportske discipline

Na tvrdoj i mekoj zemlji imade sva sila raznih vrsta sporta. Zemlja je zemlja. Trebaju nam krila, da poletimo u zrak. Eto! To će biti najnoviji ogranak sporta u najbližoj budućnosti!

Zračno jedrenje. Koncem ove god. 1936. imat će Austrija oko 200 zračnih jedrilica na raspolaganje, a na kojih 30 vježbališta trenirat će se odraslija mladež u umijeću »lebdenja«. Nesamo zato, jer je to jedrenje jeftinije i lakše negoli s aeroplanom, već i zato, jer je u tom neki posebni i privlačljivi čar, kad neovisno o motoru, kad samo s vlastitim silama lebdiš iznad prašne i tvrde zemlje . . .

Motorni jedrenjak potisnuo bi jedrilicu i osvojio svijet kao motorni kotač po zemlji. Na taj bi se način realizirale sanje »izleta« i »putovanja« . . . —

Sigurnost vožnje pomoću zrakoplova danas je sve veća, nezgoda imade sve manje. Budući da se mnogi žele voziti zrakoplovom, misli se u većim gradovima na t. zv. »zračne taksije«, koji bi svojim malim aparatima u najkraće vrijeme prevezli putnike do željenog aerodroma u tu- i inozemstvu. —

ZIMSKI SPORT ZA LJETNIH MJESECI. — Austrijanci priređuju već dvije godine redom: u LIPNJU natjecajno skijanje na Großglockneru. Start se nalazio na Adlersruhe a cilj na ledenjaku Pasterze. Visinska razlika ovih mjesta iznosi 1.200 m, a trasa pruge nešto preko 3 km. Za ovogodišnju priredbu vladao je neobičan interes. Svega je prijavljeno što domaćih što stranih skijaša ukupno 132. Apsolutnu pobjedu izvojštili su Austrijanci (prvak Friedl Pfeifer). Najbolji stranac dolazi istom na 5. mjestu (Giovanni Steger). Od dama zauzima 1. mjesto Paola Wiesinger (iz Italije).

MEĐUNARODNI JAHAČKI TURNIR održan je početkom lipnja (1936) u Varšavi. Kao predstavnik »Zagrebačkog jahačkog društva« postigao je lijepe uspjehe g. Mihajlo Dudiškin. Glavni pobjednik bijaše njemački kapetan von Barnekow, komu je generalni inspektor poljske vojske: general Rydz-Šmiglow podijelio zlatnu kolajnu s likom maršala Pilsudskoga.

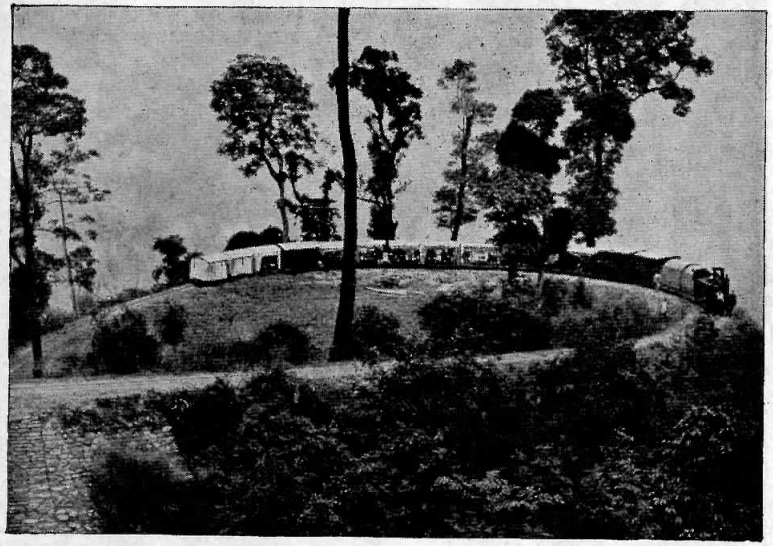

Željeznica od Siliguri do Darjeelinga (Himalaja)

Peti zalet na vrh Himalaje

Po peti put je krenula britanska ekspedicija, da se ove godine definitivno popne na najviši vrh zemlje, na Mount Everest. Ovaj snijegom zatrpani vrh od 8.840 m udaljen je samo par stotina km od Darjeelinga i čini se blizu, da ga rukom dohvatiš, pa ipak se toliko opire čovječjim koracima! Između vrhova kod Darjeelinga i Mount Everesta leži slobodna država Nepal, kroz koju je najstrože zabranjen Evropejcima prolaz. Sa sjeverne strane bi se moglo približiti, no potrebna je posebna dozvola Dalai Lame u Lhasi, koja se vrlo rijetko izdaje, budući da fanatički vjernici smatraju oskvrnjenjem svaki posjet bijelaca »božići-majci bregova«.

Malo ima krajeva na kugli zemaljskoj, kuda nije stupala čovječja noga, a to su: ili samotne pustinje ili neprohodne džungle ili arktične osame ili nepristupačni planinski vršci. Putem prema Mount Everestu nailaziš na sve ove 4 zapreke: tamne džungle Sikkim, pustoš i stijenje tibetske visoravni, snijegom zatrpane uspone gorske, nepodnošljivu studen, divlje snježne vijavice, teški tehnički problemi kod uspinjanja po ledenim stijenama, rijetku atmosferu (5 odaha kod svakog koraka!).

1. Prva engl. ekspedicija: dala se na put god. 1921., i time počinje jedan zanimljivi historijat. Godišnja doba bijaše nezgodno

birana radi jakih monsuna i snježnih mećava. Uspevši se 7.100 m, vrate se u ishodni logor, da na proljeće nastave uspon. Posljednji logor bi utvrđen u visini od 7.700 m, a Mallory i Norton i Somervell dosegoše visinu od 8.224 m, te se vratiše, jer im »zamriješe sva sjetila«. Par dana kasnije doprije kapetan Finch i Geoffrey (s aparatima za kisik) 8.320 m. I ovi se brzo povrate, jer im se »skoro sva uda ukočiše«. Kod jednog ponovnog napora odnese lavina 7 nosača.

2. Druga engl. ekspedicija god. 1924. borila se od prvih svojih početaka sa svim neprijateljskim elementima divlje prirode. Logor br. 6 smjestiše u visini od 8.168 m, a prije povratka dopre Norton i Somervell 8.570 m daleko prema vršku. — Dne 7. juna zapute se George Mallory i Andrew Irvine prema vrhu; slijedećeg dana vide ih oko 1 sat kako se penju na kamenu piramidu prema vrhu, 200 m ispod vrha; ubrzo zastru oblaci i magle taj prizor. Izatoga im se zameo svaki trag. Istom god. 1933. nađoše nekakve skijaške batine s kolutima! No lješinama ni traga.

3. Treća engl. ekspedicija god. 1933. Udaljivši se od zadnjega logora popne se Wynn Harris i Wager i F. S. Smythe po prilici tako visoko kao i Norton god. 1924. ali neprekidne mećave omele su svaki daljnji pokušaj za onu sezonu.

4. Četvrta engl. ekspedicija poduzeta je godine 1935.

Nova ekspedicija, nova iskustva! Neupućeni misle, da je zima i visina glavna zapreka; da posljednji par stotinu metara ne pravi nikakve poteškoće. A baš zadnjih 300—400 m treba ravno u vis svladati akrobatskom bravurom i mukom. Osim pogibelji od lavina valja imati na pameti, da se osjetljivo ćuti manjak kisika u onim visinama, pa se kod 8.000 m visine pomičeš naprijed 60 m u satu! Napokon: grozna diferencija temperature; o podne probijaju žarke sunčane zrake tanke slojeve zraka, te nerijetko žežu sa 80 stupnjeva vrućine, a iza sunčanog zalaza spadne živa do 30 i 35 stup. ispod ništice. Najpodesnije vrijeme za uspješno penjanje je maj i juni. Ova je »šetnja« donijela dragocjenih rezultata i podataka.

5. Peta engl. ekspedicija dala se na put ove godine (1936).

Mjesece je trajala savjesna i revna priprava za ovu, kako se nadaju, zadnju navalu na najviši vrh svijeta, na 8.840 m visoki Mount

---

PLESAČI NA DNU MORSKOM. — U svjetskom kupalištu Miame (Florida) potražiše za goste egzotičnu plesnu dvoranu i nađoše je: gdje? Na dnu morskom. Izgradiše veliko ronilačko stakleno zvono, koje uroniše nekoliko metara ispod površine morske. U tom staklenom zvonu t. j. staklenoj plesnoj dvorani moglo se kretati 50 plesačkih parova. Rasvjetu pružaju jaki reflektori, a jazz-glazba dovodi se odozgor pomoću megafona. Krasno je promatrati, kako se ribe priljubljuju uz rasvjetljena stakla. — Sva ova rijetka zabava ispod morske razine stoji dakako mnogo novaca, te si mogu priuštiti samo najbogatiji.

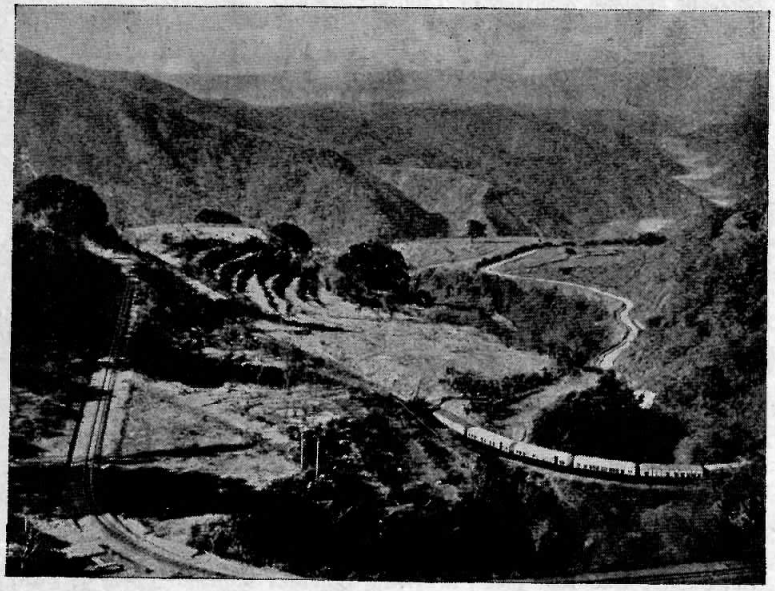

Gorska željeznica od Kalke do Simle (Himalaja)

Everest. U tom nazrijevaju Englezi i svoj nacionalni ponos. — Prije svega okupio je oko sebe čuveni istraživač Himalaje Mr. Hugy Ruttlegde četicu tehnički najsposobnijih alpinista, koji bijahu članovi prošle ekspedicije, koji su se podvrgli teškim ispitima i liječničkim pregledbama, koji su u posebnim komoricama s razrijeđenim zrakom prokušali otpornost tjelesnih sila. Odlučeno je da se podigne još jedan logor (br. 7) pod samim vrhom. Sve se je urotilo proti zadnjih 400 m . . ., za koji se računa tamo i natrag oko 15 sati napornog »hoda«. Posebna i ozbiljna briga posvećena je radio napravi (pomoću kratkih valova).

Lako je iz daljine i iz sigurnih zakloništa gledati, slušati i čitati, a možda se i - - ljutiti, što stvar bržim tempom ne napreduje. No pogledajmo si takovo penjanje iznad 8.000 m visine nešto izbliza! Pužeš i pomičeš se po rukama, nogama i koljenima. Svakih 10—12 koraka popostaneš, jer pluća, pluća, kao da će se raskinuti! Svakih tridesetak metara moraš se odmarati od napora, i malo sjesti. Strašno ti je suho te žeđaš, bez prestanka te goni na kašalj. Neizrecive patnje za naporno tijelo. Recimo da ti na tle padne kakav predmet, nepojmljivih te stoji muka, da se okreneš, prigneš, digneš

Kod inače običnih kretanja n. pr. da dohvatiš nešto snijega, doručak kuhaš ili obučeš odijelo, utrošiš skoro toliko energije, koliko kod uspona na jedan alpinski vrh. Pomanjkanje kisika je za gibanje pravo mučeništvo. Svaka zapreka podeseterostručuje pogibao za nesigurno i oslabljeno tijelo. Koje čudo, ako je dosada našlo ovdje u ledu i snijegu Mount Everesta DESET hrabrih pionira svoje posljednje počivalište?!

Prema izvještajima iz engl. vrela: i ova je ekspedicija propala. — U zadnji čas javljaju, da je njemačka himalajska ekspedicija s 55 urođeničkih nosača, s Pavlom Bauerom, stigla na podnožje Sikena.

SPORT

Već prije nego su se današnji internacionalni klubovi složili u sportska udruženja, Crkva je preporučivala i promicala i sama gojila zdravu i pristojnu kulturu tijela (n. pr. u zavodima, u gimnastičkim sekcijama i sl.), ali takovu kulturu tijela, koja ne ide nastranama ni pretjerivanjima ni ludovanjima usuret; koja nije sama sebi ciljem.

Iza svjetskog se rata razmahao sport u pravi pokret, koji je u stanju sa svim šarenim varijantama (atletika, utrkivanje, trčanje, skakanje, micanje, bacanje, rvanje, plivanje, jahanje, jedrenje, veslanje, klizanje, sanjkanje, skijanje, mačevanje, gimnastika, motoristika, automobilistika, avijatika, rukomet, nogomet, tenis, ping-pong, kuglanje, hazena, golf, polo, hockey itd.) klonule živce osvježiti, tjelesnu otpornost ojačati, iz velegradske potištenosti i prašine povući na svježi zrak i pribaviti potrebnu, poželjnu razonodu. U tako izgipčanom tijelu ne će zakržljaviti duh, nego će lakše hrliti stazama razumne pučke odgoje.

★

Zabacuje se s pravom samo onaj i onakav sport, kojim se:

1. krnji i ruglu izvrgava vjera, crkveni službenici, Božje zapovijedi (hotice izmičući službi Božjoj u nedjelje i blagdane itd.);
2. zanemaruju obiteljske, roditeljske, zvanične dužnosti;
3. lakoumno gazi moral i moralne obveze, bračna vjernost i veza;
4. kultura tijela pretjeriva i uzdiže do smiješnosti te postavlja čak kao neki »nadomjestak religije«, kao neki »spas« u nevolji;
5. promiče isprsavanje, surovost, bezglava jurnjava, nekršćanstvo.

Crkva želi potpuno osposobljenje tijela i duše. — Što će ti golovi i bodovi i olimpijske kolajne za trenirano tijelo, ako ti je d u š a kržljava i pusta? Čemu izvježbano tijelo, ako upropastiš i izgubiš DUŠU svoju? Čemu one kategorije sporta, gdje se divljaštvom i bokson (uz frenetično urlanje neodgojene svjetine) tuče pojam bratske ljubavi?! Čemu izrod nogometaškog ogranka, ako se surovošću i nedisciplinošću ranjava kolega?! Ima li svrhu bezkičmena pretjeranost, ako se time škodi vlastitom zdravlju te narušavaju snage i živce?! — S takovim se pojmom sporta ne slažu ni zdrav razum čovječji niti ljubav prema bližnjemu niti objektivna solidarnost i uviđavnost, niti plemenitost čuvstava, pa ni . . . CRKVA!!

Otvorimo oči! Objektivni i neutralni posmatrači ipak će kimati glavom, ako im novine misle, da su postigle vršak moderne kulture, kad uz mršave vijesti i još mršavije članke izvješćuju kilometarskim stupcima o sportu; ako je ljubiteljima sporta: sport — mjesto p e r i f e r i j s k e zabave — CENTAR čitavog dnevnog rada i življenja . . . Zar superiorne vrednote jednoga čovjeka zaista stoje u podacima o obujmu prsiju, snazi mišičja, boji i otpornosti kože i sl.? Nezdrave pojave davno izumrlog teoretskog materijalizma! — Ima li danas i jednog ozbiljnog mislioca, kojemu ne će sažaljni smiješak zatitrati oko usana, kad se uspoređuje HEROIZAM sestre bolničarke s nastupom nogometaša, o kome se stupci pune, a o njoj baš - - ništa?! O poredbi ni govora! A ipak boksač žanje slavu i priznanje, dočim za požrtvovne intelektualne radnike i askezi posvećene osobe, koji se neisporedivo više treniraju, ne smažu neznalice ni riječi!

REKORD I RAZOČARANJA.

Alfredo Fernando nosi naslov »rekordno izdržljivog plesača«. U ogromnoj new-yorškoj dvorani Madison Square Garden plesao je 21 dan i 21 noć. Publike je došlo i otišlo 2.5 milijuna uz ulaznicu od 5 centi do 5 dolara. Plesača bješe u pripravi na pretek: na red je došlo samo 5.000 partija, a otplesano je 8.500 plesova (kompozicija). Hranio se za vrijeme samog plesanja. Čuvene tvrtke dale su badava sve, što je god trebao za to vrijeme: cigarete, salicil-vazelin, rublje itd. Na koncu zasuše rekordera s lovor-vijencima, gomilama cvijeća. Slijedila su moljakanja za autograme. Pošta donese 5.000 listova.

Iza ovih izliva entuziazma slijedio je tuš, razočaranje. Na godišnjoj turneji u Capetown-u (južna Afrika) plesao je doduše samo 6 dana i noći, ali većinom u PRAZNOJ dvorani, izuzev prijatelje, suce i neke znatiželjnike. — Bože moj, čime si neki tuku skupocjeno vrijeme odn. kako si služe svagdanji kruh! — A kako je promjenljiva sreća, na kojoj mnogi temelje svoje zadovoljstvo!!

Pavao Taržanin bio je dijete svoga doba: nesamo istaknuti intelektualac već i upućen u sve grane onovremenog sporta. Dokazom je prva poslanica Korinćanima, gdje se kao zaglavak ističe jedar, zdrav, moderan sportski aksiom (1 Kor. 9, 27): »Tijelo si činim podložnim, da ne budem zabačen.«

U ispravnom kršćanskom shvaćanju navađa se sport kao izvrsno sredstvo protiv mlohavosti, napastima, besposlici, mekoputnosti, sjetilnosti i mekušnosti. All right! — Naš ideal harmonički razvijenog muža nije niti beskrvni i koštunjavi asketa, niti bezdušni i degradirani atleta, nego povezanost između lijepe i jake duše te zdravog i čvrstog tijela, koje služi duši, da se jednoć s njom zavijeke proslavi.

U nedjelju dne 26. aprila o. g. preuzv. je gosp. nadbiskup-koadjutor dr. Alojzije Stepinac blagoslovio tenis igralište sportskog kluba »Concordije«. Predsjednik društva dr. Lujo Thaller ističe u svom pozdravnom govoru razloge, zašto je upriličena baš t a k o v a svečanost. Htjelo se naime pokazati: 1. da Crkva nije protivnica sporta; 2. da sport mora biti idealizam a ne trgovina ili cirkus. A upravo Crkva je čuvar morala i idealizma. — Iza blagoslova tenisa progovori Preuzvišeni važne riječi; između ostaloga i to, da Crkva goji drugo mišljenje o sportu negoli pretjerano moderan svijet. No to ne znači, da je Crkva protivnica sporta. Ona je protiv pretjeranosti, protiv zanemarivanja primitivnih dužnosti; protiv toga, da čovjek sebe degradira s dostojanstva vladara nad prirodom . . . do sramote jadnoga roba.

ČOVJEK S REKORDIMA.

U starosti od 65 god. umro je u Marlow-u (Buckinghamshire) engleski glumac i pisac komedija Oskar Asche, koji spada među istaknute predstavljače Shakespearovih drama. Svoju slavu zahvaljuje mimičnoj komediji »Čin-Čin-Čau«, koja se prvi puta izvela u Londonu g. 1916. te je ostala na repertoiru do g. 1921. Rekordan uspjeh dokazuju 2.238 opetovanja (reprize) pred sveudilj rasprodanim domom. Tantijeme mu pribaviše preko 200.000 funti. Umro je sred oskudnih materijalnih prilika, jer je mnogo novaca izgubio raznim neuspjelim spekulacijama.

S GUSLAMA POD ZEMLJU. — NWJ piše o smrti glasovitog mađ. primaša Marci Mase-u. U prvoj polovici marta o. g. izvađao je taj guslač izvanrednom virtuoznošću svoje komade kod jednog koncerta. Sve je zanesenjački osluškivalo njegovo krasno guslanje, kad li ga odjednom spopane srčana kap, i on klone pred svima na tle. Svoj ljubljeni instrumenat tako je grčevito obuhvatio svojim prstima i rukama, da mu ne mogoše izvaditi iz zagrljaja. Ne preostane ino, nego da ga pokopaju zajedno s njegovom violinom . . .

ŠAH. — Pravila o toj plemenitoj igri donio je »Runolist« 1936. — Evo ovdje jedne novosti!

Villgrattner Anton povećao je dosadašnju šahovsku plohu na 100 polja (10 × 10), a figure od 16 na 20. Pridošla su dakle za svakoga igrača: 2 vojnika u prvom redu, a u drugom redu »tank« desno uz kraljicu, i »avion« lijevo uz kraljicu. Tank sadržaje kretnje tornja i trkača, a avion kretnje konja i trkača.

Bečlija Villinger konstruirao je novi šah (stara pravila ostaju!), koji predočuje abesinsko ratište. Od običnog se šaha razlikuje modernim izgledom i većim brojem figura.

NA ŠALATI

je izgrađeno jedno od najvećih teniskih igrališta u Evropi. Taj teniski stadion moći će da primi 6.500 gledalaca.

Na tom stadionu odigrali su dne 10 i 11 srpnja naši tenis igrači, igru s njemačkom reprezentacijom (von Gramm, Henckel, Menzel i Lund), koju su sjajno dobili Nijemci sa 3 : 2.

NOGOMET.

Pravu senzaciju svjetskih razmjera pobudila je (pred 10.000 gledalaca) nogometna utakmica u Zagrebu dne 17. maja, koja se odigrala između nepobjeđenog još na kontinentu Liverpoola i našega Građanskoga. Svršila je s rezultatom 5 : 1 (2 : 1) u prilog našima.

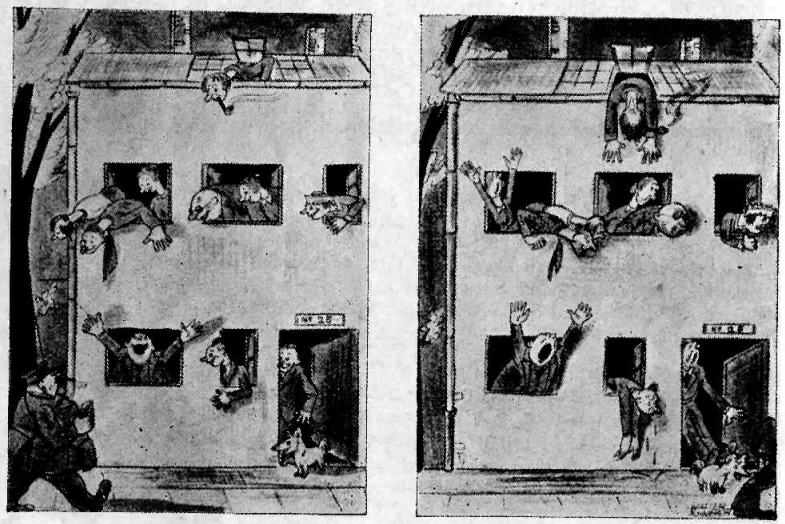

Poštar s novcem dolazi . . . . . i prolazi

TENIS.

Naši tenis-junaci (Pallada, Punčeć, Kukuljević, Mitić) izvojevaše sjajnu pobjedu sred pariskog teniskog stadiona »Roland Garros-a« dne 8 juna o. g. sa 3 : 2. Ova je pobjeda to značajnija, što je Francuska dosada već 6-puta osvojila Davis-cup (engl., čitaj: Devis-kap), počasni prelazni pokal kao najveću trofeju međunarodnog teniskog sporta (darovao D. F. Davis god. 1900, državni sekr. USA. Pobjednici: USA 1920-1926, Francuska 1927-33, Engleska 1933). Usto ima Francuska više teniskih igrališta negoli mi igrača; napokon je tek nedavno svojom svjetski renomiranom momčadi premoćno tukla Engleze.

Ista naša teniska momčad pobijedila je (u turneji za osvajanje Davisovog pehara) odličnu austrijsku momčad u Beču dne 15. juna o. g. sa 4 : 1.

NEPOJMLJIVI HEROIZAM

Nepregledna množina svijeta sabrala se mjeseca maja o. god. u antwerpenskoj luci te ispunila sve ulice, koje vode do starodrevne katedrale, »ponosa belgijske gotike«. Upravo je pristao parobrod s lijesom. Počasna paljba. Čete su svečano postrojene. Prisutan je belgijski kralj, cijeli diplomatski zbor, mehelnski kardinal s biskupima i svećenstvom. Kudagod prolazi lafeta s lijesom, svjetina s poštovanjem otkriva glave i u tišini časti mrtvoga heroja.

Znate li, tko je u lijesu?

U lijesu je tijelo skromnog redovnika P. Damiana, Flamanca, koji je umro na dalekom Havajskom otočju, zapljuskivanom valovljem Tihog Oceana, u 49. godini života, podlegavši razornoj gubi, koja ga je nemilosrdno pokosila sred viteške njege bolesnika.

★

Budući da se oko g. 1850. guba počela širiti i po »raju Tihog Oceana«, stjeraše sve jadnike gubavce na kameni i brodovima nepristupačni otočić Molokai, gdje država sagradi sklonište. Već odmah na početku našlo se na okupu 500 bolesnika (jedna trećina kršćani). Grozan bješe to život. Gubavci se podavahu razvratnostima i zdvojnosti.

Dne 27. januara 1936. dignuti su sa svim počastima posmrtni ostaci iz groba. Crkveni i svjetski dostojanstvenici doletiše iz Honolulu s 9 vojničkih zrakoplova. Pokraj lijesa prodefiliraše zadnji puta kolone zahvalnih gubavaca: potresno pjevajući turobne havajske napjeve . . . Iza svečanog rekvijema odneseno bi tijelo avionom u Honolulu, a 3. februara ukrcaše na amerikanski krstaš »Republic«. U San Francisku

svečano bješe izloženo u Marijinoj katedrali, gdje je preko 200.000 vjernika iskazalo počitanje viteškom misionaru gubavaca. Isti krstaš odveze dne 17. februara lijes u Cristobal (Panama), odakle ga napokon brod »Mercator« prenese u Antwerpen. —

I gle! P. Damian, mlad i krepak redovnik, posve siromašan, herojskom odlučnošću zakorakne sa svojih bujnih 35 godina na taj osamljeni otok, da se sav dragovoljno ovdje žrtvuje: iz čiste ljubavi prema dragome Bogu i patničkom bližnjemu. Potrebno mu rublje pokloniše gubavci. Tjednima je spavao pod pandanus drvećem, jer ne imađaše nigdje ništa.

Svom dušom i toplim srcem i jakom rukom radio je oko spasavanja duša ovih nesretnih sirotana. Samo u jednoj godini 1885. umrlo je pred njegovim očinskim očima 1.800 gubavaca.

Napokon zahvati i njega — strašna guba. Požrtvovni P. Damian poče pomalo da se raspada tjelesno: tvoreći i dalje viteška djela ljubavi, koja cvate samo u krilu sv. Crkve katoličke. Nov duh, odanost u volju Božju, duh strpljivosti — provejava kolonijom gubavaca . . . . -

Punih 47 godina bjelasa se na otoku Molokai mramorni križ, nadgrobni spomenik P. Damianu de Veuster-u, koji umre dne 15. aprila 1885. kao žrtva svoga uzvišenog zvanja. A gubavci, njegova ljubljena djeca, dolažahu sa svojim izranjenim tjelesima na njegov grob i moljahu se usrdno svom nezaboravnom ocu, mučeniku kršćanske karitas.

Prigodom smrti ovog junaka dalekih, bučnim valovjem oplakivanih tihooceanskih hridi, osvrnule su se dostojnim prikazom svjetske novine, zaboravivši na čas svoje obično pohlepno i materijalističko naziranje. Jedne engleske novine napisaše: »Život P. Damiana je odveć dragocjen, a da se izgubi uspomena na nj. Samo tri takova primjera nabraja naše stoljeće: generala Gordona, samog samcatog među divljim hordama Kartuma; Livingstona, samoga u srcu Afrike; i većeg od ove dvojice: Patra Damiana, samoga među gubavcima u Molokai.«

Sve tamo od godine smrti ovoga mučenika pale američki ratni brodovi počasnu paljbu, kadgod prolaze pokraj hridovitog otočića Molokai, posljednjeg počivališta umornog heroja . . .

Protestantski pomorski kapelan Heims putovao je oko havajskog otočja te kasnije napisao u svom djelu slijedeće značajne riječi:

»Skidaj šešir, tkogod putuješ pokraj molokai-skih pećina!«

Po izbor-zbor na turneji.

Svjetski glas uživaju »Wiener Sangerknaben«, bečki po izbor pjevački zbor od 18 dječaka, probranih i odličnih pjevača. Nedavno se je vratio s 9-mjesečne turneje po Južnoj Americi, Australiji, Novoj Zelandiji, Fidži i Havajskom otočju, Sjevernoj Americi i Francuskoj: pod vodstvom rektora prof. Josipa Schmitta i kapelnika Viktora Gomboza. Taj je zbor svagdje osvojio publiku svojim dotjeranim izvađanjem i otmenim nastupom.

Bečki po izbor zbor pjevača prije pokusa (Wiener Sängerknaben)

Veoma smiona bijaše osnova, da se s ovim zborom odvije čitav jedan velefilm »Singende Jugend«. Teška zadaća za pisca, režisere, pjevače, priređivače. Svakomu se pjevaču obećalo, na izričitu zamolbu, da će odigrati jednu »glavnu ulogu«.

Prije svega kapital! Veleton-film stoji skupe novce. No konzorcij austrijskih i nizozemskih proizvađača riješi to delikatno pitanje u razmjerno kratkom roku.

Zatim se latiše posla sami korifeje i stručnjaci: H. Ortner dramaturške i tekstovne podloge, dr. G. Gruber muzikalnog vodstva, O. Reinhofer skladanja, M. Neufeld režije.

Trebalo je najprije snimati u n a r a v i. Autima se odvezoše svi u Hinterbichl (ist. Tirol). Krasno je snimljena n. pr. sv. Misa (u pozadini Großvenediger). Istom izatoga otpočne filmovanje u prostranim atelierima »Selenophona« (Wien, Schönbrunn).

Nepomućeni djetinji dašak provejava ovim mladenačkim velefilmom, gdje čuješ samo čiste tonove i gledaš poljane neuvelih ljepota pramaljetne prirode Božje, do kojih se ne vinuše stariji starovi, koji prolaze kroz oborine i bure: ispresjeckane čas tišim čas glasnijim, onda opet prikrivenim i očitim SOS- zovovima...

Pokraj Kupe, vodice studene,
kad se dižu gorice visoke,
stupi Vila vrh goleme stijene,
da razgleda krajeve široke.

Pa uz gore od ZAGREBA grada
kad si gledom pase oči svoje,
milim glasom zapjeva si tada:
»Oj sokole domovine moje!«

Glavni stane hrvatskih sinova,
kruno moja, oj vilinsko gnijezdo,
oj hrvatski oče svih gradova,
oj ZAGREBE, oj slavjanska zvijezdo!

(Pavao Štos)

IZ BIJELOG ZAGREBA

»Društvo za spasavanje« prevezlo je prošle godine (1935) ukupno: 6.989 osoba. Od toga bijaše 3.814 žena, a 3.175 muškaraca. Prevoza je izvršeno danju 5.195, a noću 1.794.

Morske ribe pojeli su u god. 1935. zagrepčani 281.150 kg (u god. 1934. pojedeno je slatkovodne ribe 170.000 kg); prema tomu je interes za morsku ribu daleko porastao.

Promet stranaca. — U prošloj godini (1935) doputovalo je u Zagreb 57.968 stranaca. Od toga broja otpada na inozemce 24.141, a tuzemce 33.827. Inozemni proboraviše 49.387 dana, tuzemci 72.001 dan.

Elektrika. — U prošloj godini (1935) dobila je zagreb. elektr. centrala preko 9.000 novih potrošača, izgubila je preko 6.000, ostao višak od 2.802 konzumenata; ukupni broj potrošača porasao je na 41.632.

Proizvodnja iznosi u Zagrebu: 37,087.087 kvs, iz Karlovca dobavljeno 3,104.350 kvs. Proizvodnja porasla prema preidućoj god. za 19 %.

Potrošak za javnu rasvjetu 2,078.937 kvs, za vlastiti trošak u centrali itd. 2,838.597 kvs, gubici struje 3,192.174 kvs, Karlovcu dano 1,514.000 kvs, gradskom vodovodu 4,405.629 kvs, na rasvjetnoj struji prodano 8,278.014 kvs, na motornoj struji 12,457.547 kvs. Potrošnja porasla prema g. 1934. za 7.5%

Kabela je položeno za 25 km, zračnih vodova za 35 km.

Živežne namirnice. Ukupne količine dopremljene u gradsku tržnicu Pod Zidom i na sva ostala zagrebačka tržišta osim prodavaonice na veliko (u Branimirovoj ulici). Brojke izvan zagrada odnose se na god. 1935, prva brojka u zagradama na god. 1934, a druga na g. 1933. Brojke su zaokružene. Povrće: 17·367 milij. (17·688 milij., 17·333 milij.); domaće i južno voće: 8·775 milij. (9·909 milij., 9·727 milij.); kruh: 1·59 milij. (1·509 milij., 1·242 milij.); pecivo: 1·226 milij. (0·811 milij., 0·937 milij.); mlijeko: 20·959 milij. (21·623 milij., 13·895 milij.); mlječni proizvodi: 2·876 milij. (3·144 milij., 3·277 milij.); živa perad: 0·648 milij. (0·652 milij., 0·568 milij.); zaklana perad: 0·379 milij. (0·397 milij., 0·4 milij.); jaja: 19·248 milij. (22·940 milij., 17·263 milij.); divljač: 0·012 milij. (0·016 milij., 0·018 milij.); ribe: 0·452 milij. (0·388 milij., 0·303 milij.); meso: 4·356 milij. (4·663 milij., 5·082 milij.); mast: 0·19 milij. (0·282 milij., 0·260 milij.).

Ukupni prihod na svim tržnicama i trgovima (okruglim brojevima) bilježi tržno nadzorništvo god. 1935: Tržnica Pod Zidom: 2·268 milij. dinara; lokali u tržnici: 0·279 milij. din.; tržnica Arko-Jadran d. d.: 0·154 milij din.; tržnica u Branimirovoj ulici: 0·409 milij. din.; ostala tržišta i sajmište: 4·080 milij. din.

U Zagrebu je potrošeno u god. 1935.:

a) voda: 12,705.374 m³ (t. j. 12 miljardi 705 milijuna 370 l. za kupanje, pranje, polijevanje, piće itd.).

b) vina: okruglo 100.000 hl.

c) pive: 480.000 l.

d) rakije i likera: 500.000 l.

Opaska. Registriranih gostionica i vinotočja ima u Zagrebu oko 400. Faktični potrošak alkoholnih pića je veći, jer imade dosta tajnih vinotočja.

Brojimo li Z. sa 210.000 stanovnika, to otpada na pojedinca dnevno vode 165 l; godišnje: vina 47 l, pive 2.5 l.

Stoke je izveženo u inozemstvo (g. 1935.) prema referatu banovinskog vijeća u Zagrebu: za 110 milijuna Din.

Ribarska zajednica na Sušaku dostigla je prošle god.: 52 zadruge i 129 ribarskih skupina; stavila je u promet 682.589 kg riba u vrijednosti od 2,838.620 Din.

Društvo sv. Jeronima raspačalo je u minuloj godini: 186.746 jeronimskih knjiga, 91.000 brošura, 247.000 brojeva časopisa.

Dobrotvorno društvo »Prehrana« razdijelilo je siromasima i sirotinji od g. 1919 do danas blizu 4.3 milijuna objeda, a od početka svoga rada oko 14.5 milij. obroka hrane.

Prinosi Zagreba državnoj blagajni iznosili su proračunske god. 1923—5. okruglo: 227·6 milij. porezi i daće kod pore znih ureda, 231 milij. carine, 12 milij. službenički porez, 100 milij. trošarine poduzeća, 150 milij. dobitak monopola. — Na gradskim daćama, prirezima, dažbinama oko 130 milijuna dinara.

KULTURA DUHANA U DALMACIJI i HERCEGOVINI.

God. 1900 — gojitelja 29.694, strukova 130,124.000, mtc 53.653

„ 1905 — „ 38.198, „ 185,404.000, „ 53.163

„ 1910 — „ 41.555, „ 191,985.000, „ 67.651

„ 1912 — „ 40.029, „ 198,960.000, „ 61.301

„ 1913 — „ 39.009, „ 196,500.000, „ 69.152

Poslije rata bilo je u Dalm. i Herc. duhana:

God. 1923 —	površina u ha	3.789	mtc	21.254	otkup. vrij.	62·7	milij.	din.
„ 1924 —	„ „	11.675	„	142.688	„ „	208·1	„	„
„ 1930 —	„ „	3.003	„	42.150	„ „	70	„	„
„ 1932 —	„ „	4.473	„	48.218	„ „	53·04	„	„
„ 1934 —	„ „	1.049	„	13.862	„ „	8·7	„	„
„ 1935 —	„ „	2.422	„	25.000	„ „	25	„	„

KATASTROFALNI PROLOM OBLAKA i strahovito nevrijeme snašlo je Zagreb dne 30. maja o. g. za prvih popodnevnih satova jake sparine. Prema približnom računu geofizičkog zavoda palo je na jedan km² na Griču 84.2 litara, u Maksimiru 75 l, u Botaničkom vrtu 72 l, na Savi 48 l, na Borongaju 42 l vode (tu se naime nalaze stanice geofizičkog zavoda). Ako Zagreb ima površinu od 11.186 jutara, to je na 1 m² palo prosječno 60 litara vode. Prema tome se slilo na Zagreb ukupno oko 4 miljarde litara vode. Godine 1926 palo je doduše oborine 116.9 litara na 1 m², ali u 24 sata, dok je kod zadnje opisane katastrofe pala ona ogromna količina vode u cigla 2 sata. Odatle se poima, zašto je sada bilo toliko nevolja, dočim g. 1926. ni izdaleka tako.

JUBILEJSKA BROJČANICA (Za nadobudne povjesničare)

I.

— — — — Rijeka vraćena Hrvatskoj
— — — — Milenij hrv. Kraljevstva
— — — — Zagreb postao kr. slob. gradom
— — — — Stjepan Tvrtko I. umro
— — — — Smrt sv. Djevice Orleanske
— — — — Nikola Jurišić zaustavi Sulejmana kod Kiseka
— — — — Jerusolim osvojen
— — — — Tihomir, veliki župan raški
— — — — Otvorenje sueskog prokopa
— — — — Mučenička smrt Zrinjskog i Frankopana

II

Ako pogodiš ove četverobrojčane) datume iz hrv. i svjetske povijesti, onda će ti brojevi u nizu od I. do II. dati jednu lijepu našu narodnu proslavu, ukoliko zamijeniš brojeve slovima ovako: 1 — a, 5 — a, 6 — a, 3 — e, 9 — i, 2 — j, 7 — l, 0 — n, 4 — p, 8 — š.

HRVATSKI ARITMOGRIF

I			III		V					
7	9	13	3	17	4	14	3			zimski sport
5	11	2	17	16	4	2				ime iznio
5 11	1	20	11	2	18	8	2			izbroj'mo
	6	14	1	12	19	3	15	1		stubice (kajk.)
5 11	3	2	11	3	7	7	4			predstojnica (lat.)
	8	4	11	8	1	13	4	10	4	pekmez (tuđ.)
8	3	7	12	3	15	4				kazula
5	11	4	10	11	1	16	4	12		prastar
II			IV		VI					

Tri niza slova I—II, III—IV i V—VI daju 3 hrv. kralja.

STAROST NEKIH DRVEĆA:

Jabuka	200 god.	Lipa i hrast	1000 god.
Bukva i divlji kesten	250 „	Jela	1200 „
Kruška	300 „	Borovica	2000 „
Bor	500 „	Tisa i indij. smokva	3000 „
Omorika	800 „	Mamut drvo	5000 „
Bukva obična	900 „	Zmaj drvo (na Teneriffi)	6000 „

STAROST NEKIH ŽIVOTINJA: oko

Tigar	30 god.	Salamander veliki i biserna školjka	100 god.
Deva	60 „	Štuka	100 „
Slon	200 „	Šaran	150 „
Krokodil	300 „	Kornjača 350 god., — Kit	500 „
Guska	50 god.		
Sova i roda	70 „		
Vrana, orao, papiga, gavran, labud	100 „		
Jastrijeb	115 „		
Sokol	160 „		

TO JE ZANIMLJIVO

● Na poljoprivrednoj izložbi u Los Angelos-u dobio je jedan kalifornijski farmer odlikovanje zato, što je prikazao čudesno drvo, na kome je raslo i rodilo 16 vrsti voća (čak i badem i dunja!). Za to je uložio dugogodišnji rad i brigu bezbrojnim pokusima i cijepljenjima. —

● U prvoj polovici ožujka o. g., pao je u ocean blizu Montauk Point-a (istočni rt Long Island-a u Americi) ranim jutrom ogroman meteor, koji je za čas potpuno rasvijetlio obzorje. U isto vrijeme osjetio se na obali Jersey lak udarac potresa. Rijetka je pojava popraćena šumom i grmljavinom. Očevici su motrili užarenu jezgru s žutim repom.

● Od g. 1830. do konca 1935. izrađeno je oko 2 milijuna biljardskih kugli. Jedan odrasli slon pruža materijala prosječno za 7 biljardskih kugli. Prema tome je pobijeno samo za volju biljarda oko 300.000 slonova.

● **HOFFMANNOVIM KAPLJICAMA** služi se cio svijet već 250 god. — Friedrich Hoffmann (rođ. g. 1660) bijaše uz Boerhavea najugledniji liječnik svoga vremena. Bio je osobni doktor kralja Friedricha I. Njegove kaljice (glavna sadržina eter i alkohol) popularizirali su svoga pronalazača.

● U Engleskom gradiću Bitterne (blizu Southamptona) proslavila je nedavno miss M. Godwin, prodavačica novina, svoj 99. rođendan. Ta najstarija kolporterka vrši revno svoje zvanje, nudeć novine po najživljim ulicama gradića, od jutra do mraka, — već 85 godina! Čestitarima novinarima izjavi ta gospojica slijedeće: »Nadam se, da ću se skoro moći da povučem od posla. U mojoj dobi osjeća se kadikad potreba, da malo otpočinem.« —

● Njemački se alpinista Linck popeo ove nedjelju dne 22. marta ove godine na najviši vrh američkog kontinenta, na 7.010 m visoku Aconcaguu, gdje je istaknuo tri zastave: argentisku državnu, njemačku s kukastim križem i olimpijsku —

● Domaći i inostrani novinari u Somaliji pozvani su na palubu bolničarskog broda »Gradisca«. Vele, da je to najmoderniji bolničarski brod na svijetu sa 754 kreveta.

● U Rimu postoji institut »Centro-Radio-Medico«, koji liječi radiotelegrafskim putem. Sa mnogo brodova u Sredozemnom i Jadranskom moru zatražiše hitno diagnozu i naputke za liječenje. S uspjehom!

Mali »majstor« kod ozbiljnog posla

Odlomak najnovije povijesti bivše Abesinije

Svršetkom rata između Italije i Abesinije ispisana je opet jedna važna stranica najnovije svjetske povijesti. Neprijateljstva otpočeše početkom listopada g. 1935. Prilično ispočetka pade u ruke tal. četa, koje su prodirale iz Eritreje, sveti grad Aksum i Adua (gdje pretrpješe Talijani težak poraz god. 1896) na sjeveru, a utvrđeni grad Ual-Ual zauzeše trupe, koje uznapredovaše na jugu iz tal. Somalije.

Neobično brdoviti i neprohodni krajevi uslijed pomanjkanja puteva i cesta, zatim pustinje, nestašica pitke vode, konačno tropska žega bijahu moćni saveznici na abesinskoj strani (ne brojeći inozemne »prijatelje« i dobavljače ratnog materijala!). A kod Talijana zaslužuju udivljenje nadčovječni napori pionirskih odreda; pridolazi nadmoć moderne tehnike osobito tankova i aviona. — Veliki proroci nagovještćivahu: dugogodišnje ratovanje i nemogućnost osvajanja, a mali proroci: nesposobnost i neuspjeh evropskih vojnika na vrućem afričkom tlu.

Nego, događaji su se odvijali neslućenom brzinom i postepenim, stalnim napredovanjem: najprije pod vrhovnim vodstvom generala De Bono, zatim maršala Badoglio. Makale linija postade pravim afričkim Verdunom, koji je odolijevao svim napadajima i opkoljivanjima junačkih abes. armija pod vrsnim vodstvom rasova Sejuma, Kase i Imru-a. — Nemoguće je na uski prostor makar i letimice nanizati sve pokretne odsjeke obesinskog sukoba. Otvorimo samo kartu i čitajmo najvažnija mjesta, pa će nam pasti na pamet tragična poglavlja i sudbonosni bojevi, koji su povezani s dotičnim imenima.

Tembienska visoravan mogla bi pričati o promjenljivoj ratnoj sreći i konačnom porazu; Amba Alagi o katastrofi hrabrih četa ratnog ministra rasa Mulugete i očajnom uzmaku. Prodiranje prema Tana jezeru na krajnjem desnom krilu, preko Ašangi jezera i Magdale prema Desiu (sjedištu abes. generalštaba) u sredini, kroz Danakilsku pustinju i Aussa sultanat na lijevom krilu: pripraviše i uskoriše sigurno rasulo sjev. vojske. Prodor Grazianijeve armije kod Dola (do Negeli-ja) proti rasa Deste uzdrmao je čitavom južnom frontom, a generalna ofenziva kroz Ogadensku pustinju preko Goraheja na moderno utvrđene položaje kod Sasabaneha zapečati sudbinom vojske vrsnih vojskovođa đedasa Našibu i Vehib paše. — Sigurno je, da je car Haile Selassie mogao svojedobno i pravovremeno, uz povoljne uslove sklopiti mir, koji mu je nuđao Duce, no neki »moćni zli dusi« ometoše sve i turnuše zemlju sve dublje u jaz do konačne nečasne kapituacije. Tako se ta »duga« i nadasve mučna vojna svršila za ciglih SEDAM mjeseci.

TAKOĐER JEDAN »GODIŠNJI RAČUN«.

S dobro upućene zvanične strane daje se (cf. »Wochenpost«) zanimljivi »godišnji račun« jedne londonske dame iz viših krugova: samo za njegu lica i tijela (okrugle su brojke u dinarima radije prenisko nego previsoko uzete):

masaža lica	32.000 din.	električne kupelji (tjedno jedna) . . .	16.500 din.
pribor za njegu teinta .	3.200 ,,	medicinalne kupke (mjesečno dvije) . .	2.300 ,,
nadoknadni pribor . .	3.800 ,,	švedska gimnastika . . .	32.000 ,,
3 kutije rouge . . .	2.900 ,,	parfumi i toaletne vodice za kupanje	25.000 ,,
12 kutija pudera	1.700 ,,	utenzilija za kup. . . .	6.100 ,,
elektr. baterije i četkice .	1.500 ,,	dva posjeta pariške »akademije za ljepotu«	15.000 ,,
njega kose	9.000 ,,		
njega nokata	4.700 ,,		
mačevalačka gimnast. .	6.000 ,,		

Zbroji sve ove »sitne« izdatke, i evo ti prilične svotice: ne za potrebitu njegu neumrle duše, nego za pretjeranu njegu raspadljivog tijela!

ČAROBNA VRPCA

Tko već nije motrio i pratio magično privlačljive prizore čarobne filmske vrpce na bijeloj plohi? Pa još k tome izvjedljivo osluškivao, kad je ta tonfilmska vrpca progovorila, propjevala, prosvirala!

Film je narastao i dozrio danas, za ciglih 40 godina opstanka svoga, do muževne snage i neslućenog upliva. Triumf moderne tehnike, modernog napretka!

★

Zameci kinematografije sežu u davninu staro-kineske igre sa sjenama. Koncem XVII. stoljeća konstruirao je u samostanu Heysen kod Fulde: Isusovac Atanazije Kircher (1602—1680) prvu »laterna magica«, koju opširno opisuje u svom dvosveščanom djelu »Ars magna lucis et umbrae« (1646). Kako je smiješno i žalosno, kad čitaš u zadnje vrijeme, prigodom 40-godišnjice jubileja filma, »objektivne« prikaze o razvitku filma, a nigdje ni spomena o svećeniku, Isusovcu Kircheru!! Zahvaljujemo na takovim »objektivnim« radnjama!!

Rečena manipulacija s »čarobnom svjetiljkom« ujedno je prvo projiciranje pomoću svijetla i brušene leće i slika u staklu. Odsada se taj problem usavršuje zahvatom fotografije, živih snimaka, pomičnih trakova iz celuloida, pojačanjem žarišta svijetla, poboljšanjem leće.

Prošle godine dne 6. nov. proslavljena bi u pariskoj Sorbonni 40-godišnjica rođenja kinematografije po braći Lumière Louis i Auguste. Skoro istih dana slaviše u Njemačkoj Maxa Skladanowsky-a. Na pariskoj proslavi pokazivao je sâm Lumière Louis (r. 5. X. 1864. u Besançonu) svoje najstarije filmove. Svečanosti je prisustvovalo 20 država po svojim zastupnicima, s predsjednikom republike Albertom Lebrunom na čelu. — Prema povjesničkim zapiscima nije Lumière jedini otac moderne kinematografije. Nijemac Max Skladanowsky prikazuje u studenom g. 1895. svoje filmove u berlinskom »Wintergarten-u«, a Lumière drži dne 28. dec. iste godine javnu kinematografsku predstavu u podrumu pariskog »Grand Cafe«.

Dalje usavršuje i podiže rečeni izum Pathè u Francuskoj, a Oskar Meßter u Njemačkoj. Slijedi zvučni film, kolorirani, plastični itd.

★

Film je neka vrsta slikovnice, koja interesira, zabavlja, rastresuje malu i veliku djecu, odrasle. Može — poput štampe — da uzgaja ili truje, sije dobro i zlo sjeme, pšenicu i kukolj.

Na udaru je osobito MLADEŽ, u kojoj prevlada mašta i čuvstvo, a film po svojoj naravi izvanredno pogoduje tome, jer ne stavlja zahtjeve na razum i mozganje. Mladež je i onako već lako upaljiva i uzbudljiva, pa neka se još upletu loši i prljavi filmovi, evo jada i nevolje po moralni život omladine. Ako je pak mladež jednom blatna i nemoralna i bludna i izmoždena, vjera će pomalo blijediti, trnuti, propadati. Na to računa zlobna, podzemna, tamna kampanja i rabota svih boja i nijansa . . .

U Americi se s oduševljenjem složilo oko 10 milijuna poštenih članova sviju biskupija (a ima i protestanata i židova) u »Legion of decency«, »Legiju Pristojnosti« s lozinkom: n e p r i s t o j n i f i l m o v i z a n e p r i s t o j n e l j u d e. Radije ništa negoli onakav prljavi i sladunjavi nešta loših filmova! — Koliko puta otrovnica nije vidljiva, ne sunča se nasred puta, već iz prikrajka tamnog gustika vreba na nevine žrtve! Smrtonosan otrov ima razorne učinke, iako se uštrca u manjim količinama, injekcijama...

U svim kulturnim se zemljama razmahao hvalevrijedan katolički pokret, koji ide za tim, da preko katol. kritike i cenzure i

saradnje paralizuje štetan upliv prostih filmova nesamo bojkotom nego i nabavkom i produciranjem pristojnih: poučnih i zabavnih prizora. — Sv. je Crkva od vajkada promicala znanost i tehniku. To znade svaki, koji nije zlobnik ili analfabeta. Ako pak sv. Crkva muževni ustaje protiv djelomično ili totalno prljavih filmova, to čini, da obrani vjeru, moral, humanost, zdravu srčiku. Kad niska narav podivlja, zar je to viši cilj čovjekov? Kad film preuzme sumnjivo vodstvo, jesi li onda u sigurnim rukama? Ako diktira lakoumna erotika i sablažnjiva senzualnost, zar je onda spašen čist obiteljski život i kućni mir, vjerenička čistoća i vjernost, nevinost bezazlene mladosti?

Porazne statistike skrhanih mlađahnih stabalaca i zgaženih nježnih biljki, o kojima pišu brojni stupci štampe i sudski protokoli, vidljivo upiru u razorno djelovanje rđavih filmova, u oskvrnjene dvorane modernih kina . . . — Zapretana se duševna snaga nastoji riješiti spona, pa eto ih u - - kino, da »uživaju«. Iza gibanja vrpce, napetosti scena, odvijanja škakljivih zapletaja slijedi: tupost, pustoš. Narkoza uspavljuje samostalnost i otpornost duševnih sila, tiranija hvata u mrežu maštu, bez skrupula nalijeću apeli na niske prohtjeve i instinkte.

Ako svi konstruktivni faktori sa svojom teoretskom i praktičnom spremom, dižući i materijalno: ekonomsko privredno područje KATOLIČKE filmske agencije, sudjeluju, uklonit će se ono, što je pogubno i zarazno, a film će postati pozitivnim, djelotvornim, korisnim kulturnim faktorom. Onda će se ispuniti u pravom i punom smislu izrečena riječ prigodom I. internacionalnog katoličkog filmskog kongresa g. 1928. u Haagu: »Le film transforme le monde.«

FILMSKI ZAPISCI

NOVI FILMSKI GRAD

kani izgraditi tal. vlada u neposrednoj blizini Rima već god. 1937. Kompleks zemljišta mjeri oko 60 ha. Taj kinematografski grad gradit će se po uzoru njem. Neubabelsberg-a, franc. Joinville-a, amer. Hollywooda i Los Angeles-a.

FILMSKI SEMINAR U PRAGU.

Pri savezu čsl. filmske industrije u Pragu osnovan kuratorij za filmske studije radi s uspjehom na planu, da se osnuje filmski seminar. Izabrani i daroviti filmski adepti imat će zgode, da jedamput tjedno gledaju nove, s umjetničkog stanovišta dotjerane filmove, te ih pod vrsnim vodstvom stručnjaka analizuju s gledišta glume, režije, scene, fotografije, dijaloga itd. Vodi se i diskusija. U tom bi se seminaru izobrazio kadar filmskih starova i pisaca, koji će osvježiti čsl. film u svakom pogledu.

GRETA GARBO,

popularna umjetnica, prima danomice preko hiljadu pisama s preraznim ponudama i planovima. Uredila je čitav mali biro, gdje će se odgovarati na svaki list, jer to traži uljudnost i bon-ton!! Budući da su premnogi listovi i stilistično i sadržajno nalik jedan drugomu, to su činovnici sastavili nekih 20 formulara (obrazaca), koji se šalju adresatima . . . na utjehu!

PLAĆE AMERIKANSKIH STAROVA

ne zanimaju samo starove same i publiku i čitače, nego i porezne činovnike, koji ubiru prilično velike sume kao porez na razne gage. Iz popisa poreznog ureda razabire se godišnja plaća pojedinih umjetnika. Prvo mjesto zauzima Janet Gaynor s ¼ milijuna dolara, zatim slijede (brojevi označuju hiljade): Maurice Chevalier sa samo 150 dol., Frederic March 140, George Arliss 135, Wallace Beery 100 dol., Clark Gables 90, Hellen Twelvtrees 70, Claudette Colbert 60, Loretta Young 50, Grace Moore 40, Edmund Love 30, a najmlađi star 6-godišnja Shirley Temple samo 20.000 (dvadeset hiljada) dolara.

FILM — KINO

Fox - film snima već kojih 2 god. Danteovo pjesničko remek djelo »Pakao«. Kod stvaranja ovoga filma zaposleno je oko 10.000 tehničkog osoblja i glumaca. —

Za egzotični film »Grobni spomenik velike ljubavi« stavili su pred kojih 7 god. indijski velikaši i princevi njem. Ufi raznih dragocjenih predmeta na raspolaganje (sagove, nošnje, draperije, urese, oružje itd.) u vrijednosti od 10 milij. maraka. To je blago bez prestanka čuvalo 50 redarstvenika. Kod filmskog prizora u mošeji grada Delhi-ja sudjeluje 40.000 Indijaca kao statisti. Broj svih osoba, koji sudjelovahu u tom filmu, iznašao je 70.000 sa 17 jezika i 143 dijalekata. Kod snimanja napadaja na jednu karavanu stavio je maharadža od Jaipor-a na raspolaganje 1000 konja i 500 deva. —

Najnovija moda londonska traži, da se »psetanca« vode u kino. Ta »privilegirana« paščad pozorno i mirno prati zvučni film. Neki je »pasji psiholog« došao do zaključka, da su i psići privikli gledati filmove, što je znak njihove razvijene inteligencije (?!). Prije je ta paščad u kinu lajala i tulila, no danas je pošla korak naprijed. — B r a v o ! ! !

Filmski grad kraj Rima. Talijanska se filmska industrija zadnjih godina, snažnom potporom vlade, moćno razvila. U blizini Rima našlo se ogromno zemljište za gradnju ateliérijera i laboratorija: po uzoru američkog Hollywooda i Los Angelesa, francuskog Joinville-a, njemačkog Neubabelsberga. Evo skice tog kompleksa:

Novi mikrofon. Početkom lipnja o. g. iskušan je s potpunim uspjehom u Kölnu jedan novi njem. mikrofon, koji može hvatati sve tonove i primati ih iz određenog pravca. Zgodnom manipulacijom povećava se ili smanjuje udaljenost između mikrofona i orkestra, a da se ništa ne treba micati sa svog mjesta. Postizava se veća punoća tona.

Najveći kinematograf otvoren je mjeseca lipnja g. 1936. u moskovskom centralnom parku kulture, a zove se »Gigant«. Odjednom može da primi oko 20.000 gledalaca. Dakako da su s golemim prostorom skladno udešeni i ostali uređaji. Tako na pr. projekciono platno mjeri 170 m² (inače oko 30 m²); jakost zvučne aparature iznosi 400 vata (inače 5—10 vata); projekciona kabina udaljena od platna 110 metara.

RADIO

Dne 27. oktobra 1935. (od 18—20 sati) prenosilo je preko 500 radio stanica priredbu, koju su davala djeca svih 5 kontinenata pod naslovom »Djeca pjevaju preko granice«. Kao središte ove emisije izabran je Berlin, gdje se sastaju vodovi iz čitavog svijeta. Svaka država imađaše na raspolaganje 3—5 minuta. Ova prva internacionalna emisija provedena je tako precizno, da je svaka država imala točno određenu minutu, u kojoj se morala javiti.

Koliko smo sami pratili ovu prekrasnu emisiju, tvrdimo, da su najljepše uspjele one točke: 1. gdje su pjevali samo d j e č j i glasovi (ne muški ili mješoviti!) n. pr. Španija, Holandija (duet!), Švicarska (»ku-ku, ku-ku«!), Čehoslovačka (»la-la-la«!) itd.; 2. gdje je pratnja (glasovirska ili orkestralna) bila neobično diskretna: pružajući poželjnu pozadinu glasićima n. pr. Italija, Austrija (tri domoljubne pjesme! Jodler »holdie . . . « !), Norveška (dječji zbor k bariton-solu!), Brazilija itd.; 3. gdje se isticao meki d j e č j i s o l o n. pr. Francuska, Belgija (lijepe i svježe figurice!); 4. gdje se nije išlo za virtuoznošću dječjih grla već za izrazom meke, nevine i poletne mladenačke duše.

Ova emisija bijaše ujedno neiskazano zanimljiva revija nacionalnog timbra i značaja pjevanja u pojedinim zemljama. Kako nam je strano no ipak privlačljivo bilo pjevanje iz Honolulu, iz Tokia, iz Oslo (zbor katedrale!), iz Saveznih Država Američkih, iz Siama!

MORZEOV ALFABET.

a . —	j . — — —	s . . .	1 . — — — —
ä . — . —	k — . —	t —	2 . . — — —
b — . . .	l . — . .	u . . —	3 . . . — —
c — . — .	m — —	ü . . — —	4 . . . . —
d — . .	n — .	v . . . —	5 . . . . .
e .	o — — —	w . — —	6 — . . . .
f . . — .	ö — — — .	x — . . —	7 — — . . .
g — — .	p . — — .	y — . — —	8 — — — . .
h	q — — . —	z — — . .	9 — — — — .
i . .	r . — .	ch — — — —	0 — — — — —

16-god. div Nacken (205 cm)
19-god. princesa Elizabeta (54 cm)
i 24-godišnjak (59 cm)

● **U prisutnosti visokih crkvenih dostojanstvenika prikazao je g. 1935. u Fontenoy-sous-Boisu (Francuska) svoju mladu sv. Misu franjevački pater Ivan Muhamed Ben Abd El Jalil. Propovijedao je sam nadbiskup Baudrillart. Prije osam godina obratio se s islama na katoličku vjeru i stupio u franjevce.**

● **U jednom od najnaprednijih misijskih područja Južne Afrike, u zemlji Basuto, umrla je g. 1935. kraljica Veronika Ma Bereng. Zajedno sa svojim mužem, kraljem Grifiktom Lerotholijem primljena je prije 35 god. u krilo kat. Crkve. Živjela je uzornim životom revne katolikinje. Primala je često sv. pričest i u djelatne dane. Bila je skromna, priprosta, dobrostiva srca. Kod njezine smrtne postelje molio je sam kralj molitve za umiruće.**

● **TALIJANSKA FLOTA nema gigantskih nebojša niti posjeduje ratnih brodova s velikim akcionim radiusom, no zato ima lakih i najbržih jedinica na svijetu. Njezini ratni brodovi sa 5—7.000 tona prevale preko 75 km na sat, a strojevi proizvode 145—150.000 PS (»Trieste«, »Balzano«).**

● **NAJVEĆA NESREĆA**, koja je zatekla USA u 20. vijeku je katastrofalna poplava mjeseca marta o. g. Ogromne štete učinila je osobito rijeka Ohio, koja je poplavila krajeve na 300 km daleko. Washington se nalazio u središtu poplave. U samom Pittsburgu cijeni se šteta na 25 milij. dol., inače u drugih 10 saveznih država na 150 milij. dol.

● **ABESINIJA. — Nevjerojatna je izdržljivost i »training« urođenika ove nepregledne visoravni. Gologlavi, bosonogi i oskudno odjeveni izlažu se nesnosnom žaru tropskog sunca. Čitav svoj život, da tako reknemo, trče strmenitim gorama i neprohodnim gudurama i klancima. Zato je brzo raznašanje vijesti puno sigurniji i izdržljiviji etiopski trkač negoli konjanik. Urođenici stupaju bosonogi po vrućem pijesku i po vulkanskoj lavi (70—80 stupnjeva Celzija!) i po oštrim bridovima hridi i pećina; na taj način pribave si tvrda stopala, koja nadomještaju sandale. Evo zato je i moderna abesinska vojska viđena ovom naravnom, sigurnom i jeftinom obućom!**

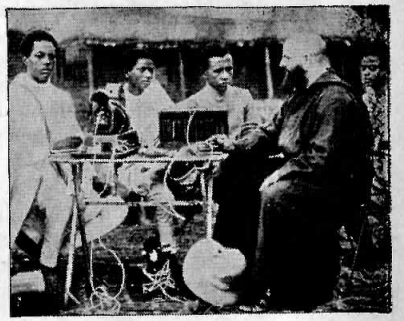

O. Esuyen tumači mladim Abesincima radio

ZVJEZDICE

Ne mislimo one zvijezde na plavetnom svodu nebeskom, koje titraju i svjetlucaju u mrku nojcu te podrhtavajući znatiželjno žmirkaju po vijugastim i samotnim puteljcima, nego one »zvijezde«, koje se ističu kod raznih nastupa i produkcija (muzikalnih, dramskih, opernih). Pogledat ćemo izbliza »ZVJEZDICE«, koje već sa svoga djetinjeg ponašanja, izvanredne nadarenosti, nevine neprisiljenosti osvajaju nepokvarena srca starih i mladih: dočaravajući bar nekakav ulomak iz izgubljenog raja zemaljskog, — smiješak djevičanske prirode Božje . . .

Bilo je »dječjih čudovišta«, zvjezdica, koje kasnije ugasnuše, a ne zna im se više ni ime. No ima i takovih sićušnih genija, koji već za najranijih godinica dadoše naslućivati aureolu buduće slave. Navest ćemo nekoliko primjera (s glazbenog područja), što pobudno i odgojno djeluju na sve.

A. »Zvjezdice«, koje do danas ne utrnuše

1. Ivan Sebastijan BACH (1685—1750) izgubi mile roditelje prije svoje desete godine. U ovom je djetetu bujao veliki muzički genij. Svojim je krasnim sopranom uzveličavao službu Božju. — O, koliko je puta taj dječačić pohlepno pogledavao za onom svescom, u koju je brat mu Ivan Krištof upisivao probrane preludije učitelja Pachelbela! Kako ga je u srcu boljelo, kad je brat sve ovo zaključavao! A naš mali Sebastijan? Noću je izvlačio svojim tanahnim prstićima bratovu svesku iz rešetkastog ormarića pa bježi kriomice gore na tavan! Zašto? Da kod mjesečeve rasvjete prepisuje svoje drage note. Tu si je pribavio i klicu kasnije teške očne bolesti. Mali je slovio kao vanredno čudovište na orguljama. Njegova tehnika pedala, okretnost prstića, vedra glavica zadiviše i virtuoze.

To stoji, da ova zvjezdica nikad ne bi postala nenatkriljivim klasikom kontrapunktike i virtuoznog orguljaša, da nije u NAJRANIJOJ dobi svojoj ozbiljno radio i savjesno upotrijebio bogate darove Božje.

2. Juraj Fridrik HäNDEL (1685—1759) je korifeja glazb. klasika. Već kao 7-godišnje dijete igrao je okretno klavikord i orgulje; posvema je srastao s glazbom, koja ga je pratila sve do groba. Otac je posjedovao klavikord (preteča današnjeg glasovira, s jako nježnim zvukom, puno manjeg oblika), ali nije dao sinčiću,

koga je odredio za pravničko zvanje. Da malomu oduzme svaku prigodu za sviranje, dade odnijeti instrumenat u jednu osamljenu izbicu na tavanu. Dječarac ne mogaše pregorjeti toga. Žrtvuje san i počinak te se šuljao noću na tavan, da pri mjesečini prebire tihe i nježne tipke: uživajući u čarnom carstvu tonova. Prigodom jednog putovanja vidi i čuje ovo malo čudo od djeteta orguljati sam herceg (Sachsen-Weißenfels-ki) te opomenu oca, neka bi se bolje poskrbio za izobrazbu svoga talentiranog dečka. S 11 godina slavio je već mali organista prave triumfe na berlinskom dvoru.

Upravo se iskreno diviti moramo, kako su ova nježna djeca herojske žrtve prinosila, samo da utaže veliku glad i žeđ za učenjem i izobrazbom, i kako su objeručke prihvatila ono zvanje, na koje ih je sam Bog zvao.

3. Franjo Josip HAYDN (1732—1809) je istaknuti odvjetak jedne skroz naskroz muzikalne familije. Dobri su roditelji čeznuli za tim, da im pobožno dijete prigrli uzvišeno svećeničko zvanje. No Svevišnji odredi drukčije. Glasoviti kapelnik sv. Stjepana u Beču Juraj Reutter čuje divan glasić našeg 6-godišnjeg dječačića te ga uvrsti među pjevače svoga po izbor zbora. — Da je ovo dijete doseglo kasnije visine klasične savršenosti u muzici, puno se ima pripisati (uz sjajnu nadarenost) i neobičnoj marljivosti. Istaknuti treba fenomenalnu sposobnost, da ono, što je samo čuo, bez posebnog studija shvati i usvoji. Budući da su ga vršnjaci smetali u sabranosti, uze naš mladi Josip svoj »klavirček« (klavikord) pod pazuh pa s njim na tavan, da se ondje nesmetano vježba.

Čudnovato! To je već treće dijete, koje bježi na tavan, ne zato da se igra i zabavlja, već da u sabranosti uči i napreduje. Kako to postiđuje onu malu i veliku djecu, koja imaju sve na raspolaganje, a ipak slabo ili nikako ne prolaze . . . To su prave »ZVJEZDICE«, koje svijetle svojim darom i MAROM i željeznom voljicom dapače i odraslim muževima. — Bože, daj i nama takovih »zvjezdica«!

U žiću našeg dječaka Josipa nailazimo na pretek gorčina i nemilosrdnosti sa strane njegovih hranitelja. Kod kuće bijaše 12 djece. Josipa uze k sebi jedan od rođaka. Već kao nježno stvorenje iskusilo je, kako je gorak tuđi krušac. Primao je više batina negoli hrane, pa ipak je ostao i za sve ove darove zahvalan kroz čitav svoj život . . .

4. Ludvig van BEETHOVEN (1770—1827). Otac htjede iz svoga mališa SILOM iskalupiti nekakav »Wunderkind«, premda je dijete to i bilo, ali n a č i n bijaše promašen. Mali morade dugo stajati pokraj klavira i na taj način vježbati. Otac bi dolazio

pijan kući, pa bi nemilosrdno zatvarao dijete u podrum, da uči i da se muči. A posljedica? Ostavila je dječaka njegova prirođena veselost, iščezne s djetinjeg lišca bezazleni smiješak, a potezići poprimiše već zarana neku gorčinu, koja budi samilost . . . Jadno je dijete s 8 godina nastupalo kao glasovirač, samo da zasluži novac i pomogne ocu do . . . vina, a otac postupa sve surovije; dolazeći s prijateljima pijan kući: trga sneno dijete iz posteljice i sili ga, da kod klavira vježba i probdije noć, dok ne svane jutro. Oko srca te steže, kad promatraš, kako ovom darovitom mladom stvorenju ne bijaše dozvoljeno da se s drugovima poigra. Koje čudo, ako se u lijepo lice usjekoše crte ozbiljnosti i plahosti, i ako je od naravi izbjegavao ljudsko društvo?! Majka bijaše jedina, koja je imala puno srce ljubavi i samilosti za svog dragog patnika, akoprem je i ona puno gorčine gutala.

Ljudevitu su 13 god., i već mu tiskahu tri glasovirske sonate. Sam veliki Mozart, čuvši jednoć koncertirati u Beču 17-godišnjeg mladića, izjavi prisutnima: »Pazite na ovoga! O njemu će jedamput svijet govoriti.« — I doista. Dragi Bog je obilato naplatio sve muke i trpljenja. Beethovena ubrajamo među nedostižive velikane klasične sinfonije.

5. Wolfgang Amadeus MOZART (1756—1791) je u potpunom smislu »čudo od djeteta«, sjajna »zvjezdica« prvoga reda na muzičkom horizontu. Cijela mu je mladost ukopčana u srdačnošću i ljubavlju protkani život obiteljski. Upada osobito djetinja poslušnost i poučljivost, što mu je blagoslovio Gospod, koji ljubi onu djecu, koja točno vrše IV. zapovijed Božju. S 3 godine već tucka i slaže terce na klaviru, a s 5 god. je pravi glasovirač i skladatelj kraćih komada. Ljeti 1762. poduzme otac sa svoje dvoje djece (petero je umrlo): šestgodišnjim sinčićem i jedanaestljetnom kćerkicom »Nannerl« prve umjetničke turneje. Dječarac je sa svojom bajoslovnom tehnikom, svježim i čednim i privrženim temperamentom osvojio srca sviju. Na povratku se lati i gusala, te je i kod toga u kratko vrijeme kolosalno napredovao. Već dojdućeg ljeta otputuje obitelj na gostovanja u inozemstvo (Pariz, London). U Parizu objelodani mali Wolfgang svoje prvijence sonate, a u Londonu violinske sonate i prvu sinfoniju. Vrativši se kući u Salzburg g. 1766. nastavljaju se ozbiljni studiji.

God. 1768. poduzeta je druga turneja u Beč. Tu sklada 12-godišnji dječak prvu operu »Die verstellte Einfalt«, no radi intriga, koje su ga pratile kroz sav ostali život, otklonjena je izvedba, jer se pjevače i glazbenike huckalo, da se ipak ne će stavljati pod komandu dvanaestljetnog dečkiša. Opera je izvedena slijedeće godine

u Salzburgu. I mladenački plodovi ovog genijalnog djeteta mogu se staviti na odlično mjesto te već pokazuju zametke značajnog izražaja kasnijeg majstora.

Triumfalno putovanje g. 1769. po Italiji praćeno je rijetkim entuzijazmom. Evo nekih zanimljivih podataka. — U RIMU se izvađalo svakog Velikog Petka u Sikstinskoj kapeli glasoviti Allegri-jev 9-glasni Miserere, čiju su partituru ljubomorno sakrivali i čuvali, da je ne bi nitko prepisao. Dječak Wolfgang pribivao je izvedbi, i iza prvog i jedinog slušanja ove skladbe napiše: partituru napamet i doslovce! Sv. ga Otac odlikuje redom »zlatne ostruge«. — U NAPULJU su mnogi uporno zahtjevali, neka bi dječak s prstića skinuo ukrasni prsten, jer mišljahu, da se u njemu sakriva čarobna moć nenadmašive virtuoznosti. — U BOLONJI staviše dječaka u strogu klauzuru i pružiše teške zadaće, koje je Wolfgang u najkraće vrijeme riješio s izvanrednom sigurnošću. Izatoga ga imenovahu članom »Filharmonijske Akademije« i počastiše naslovom »Cavaliere filarmonico«. — U MILANU primi taj mladi umjetnik ponudu, da komponuje operu u 3 čina »Mitridat« za poklade 1770. Opera bi brzo dogotovljena, te se morala *20 puta* uzastopce opetovati uz ogromno povlađivanje publike i kritike.

Ovim grandioznim uspjesima završava Wolfgang periodu dječačke dobi, pune reda, rada, smaganja, napretka. Na ovim turnejama, još kao dječak, čuti i gleda, kako mu *TUĐA* zemlja daje priznanje, kako ga *TUĐA* gruda bodri i tješi, a *VLASTITA* domovina — u svojoj sitničavosti i kratkovidnosti — sve uskraćuje, pa još k tomu mnogu gorku pribavlja . . .

B. »Zvjezdice« današnjih dneva

I u naše dane zamijećujemo svjetlucavih »zvjezdica«, koje se i te kako ističu. Bog zna, kako će dugo! Ne će li prevladati taština i oholost i zloba, pa bi zakržljavilo ono, što je s mukom stečeno. Svakako i ova djeca davaju poticaje na ozbiljan rad, potiču, da i ti zdušno vršiš (dakako uz odmor i igru!) svoje sitne dužnosti. Lijenčine — male i velike — nikad ne će ništa zamjerno postići.

1. U Budimpešti je nastupio u martu o. g. gudalački fenomen u osobi 15-godišnjeg Roberta *Virovai-a*, talentiranog učenika sijedog maestra dra Jeno pl. Hubay-a. Radio prijenos najavlja svijetu, da je na pomolu pravi mladenački virtuoz na guslama.

2. Malomu *Mirchi* je istom 11 godina pa već igra za Continental filmove savršenom dotjeranošću kao pjevač chansona: i to u 4 jezika (njem., franc., rum., mad.)

3. Senzaciju pobuđuju zagrebačka djeca *Lea i Braco:* mala po godinama, velika po uspjesima. Glazbeni i glumački talenat jako nadilazi prosječne dječje sposobnosti.

4. Najmlađi glumac razgranjenog filmskog poduzeća MGM (Metro-Goldwyn-Mayer) je osmoljetni Jackie *Cooper,* koji djetinjom neprisiljenošću proživljava sve ono, što izvrsno glumi.

5. Izvanredno nadareno dijete je 5-god. djevojčica *Stark* Traudl u Beču, koja je već nekoliko puta s uspjehom nastupala za film. Sada mora učiti engleski, da se kasnije uzmogne prevesti preko Kanala.

6. Muzički krugovi u San Franciscu s interesom prate umjetničku karijeru maloga guslača Grišu *Golubova,* dijete ruskih useljenika. Kao petgodišnje čudovište pobudio je dječak prije nekoliko ljeta pravu senzaciju. Tri već godine sudjeluje kao član Los-Angeles orkestra. Vele, da će u Evropu na turneju.

7. Najmlađa zvjezdica MGM bit će nesumnjivo 4-godišnja *Quigley* Juanita, koja srčano, bez treme, udara u glasovir, pleše, pjeva, recitira pjesmice u 3 jezika.

8. I darovita djeca moraju puno raditi i učiti. To dokazuje među inim 15-god. dječak Albert *Beaucamp,* sin organiste katedrale Notre-Dame u Rouenu. Pred biranom i stručnom publikom izvađao je Albert minulog aprila na velikim notre-damskim orguljama u Parizu Bacha i svoje kompozicije. Već prije navršene sedme godine žića poučavao je otac svoje dijete u orguljanju. S 13 godinica sklada već 4 djela za orgulje. Inače se dječak s drugim svojim vršnjacima veselo, slobodno, djetinje igra i zabavlja. No promatraj ga kod sviraonika! Pa to je posve drugi čovjek. Tako je čitavim bićem predan i odan svojem pozivu odozgora!

9. Sve pak dječje starove nadvisuje savjesno odgojeno dijete, šestgodišnja *Shirley Temple* (izgovaraj: Širli Templ). (Isporedi »Runolist« 1936).

Nastupom nevine djece otvara se dandanašnjem blaziranom, mondenom, izmoždenom svijetu dražesno carstvo inače neviđene i

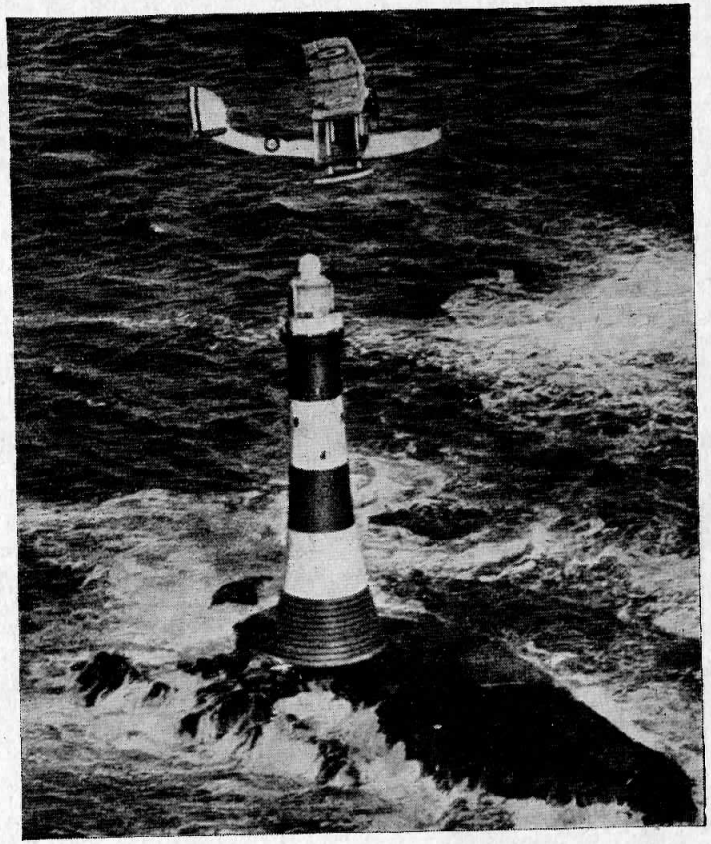

Mnogi čuvari svjetionika daleko od obale i ljudi čame tjednima u osami: sred valova morskih. Dandanas ih pohađaju zrakoplovi i donose poštu i hranu.

neslućene bajnosti, koja privlači svačije srce, koje nije u surovosti otvrdnulo ili se u nečistoći raspalo. Dijelak pravoga raja! Samo neka se ova »divna gluma« održi u čistoj i privlačljivoj kolotečini: daleko od nadutosti i jagme za senzualnošću. Ako neoronula dječja nevinost i nenapirlitana mladenačka bezazlenost produhovi i osvježi i pročisti i razgrije: hladnu, prljavu filmsku vrpcu, blago si ga kinu u buduće! Ako anđelak pridrži krila te sve gledaoce i slušaoce podigne iz prašine u čišće visine, roditelji se te zvjezdice mogu podičiti misijom svoga miloga maloga čeda.

I zaista! Neki tajinstveni fluidum prelazi s bijele plohe na svu djecu, koja gledaju i slušaju u tonfilmu to rijetko čudovište, nadareno osobitim darovima Božjim. Koje čudo, ako se filmska poduzeća trgaju i natežu za ovaj malešni fenomen od ciglih 6 godinica života! Konačno pobijedi Fox-film, osiguravši si zvjezdicu Shirley dugoročnim ugovorom.

Čujte sad jedan događaj, o kojem su se raspisale engl. novine! Ova »mala« uzbunila je »velike« u samoj slavnoj prijestolnici britanske imperije! Na ovogodišnjem naime pedagoškom kongresu u Londonu održao je glasoviti pedagog prof. Sydney Caroll senzacionalan govor, čiji bi smisao sažet u ovu izreku: »Došlo je tako daleko, da je Shirley Temple potisnula Shakespeare-a.« — Dakle: slabo šestgodišnje dijete pobijeđuje najvećeg dramatičara sviju vremena? — Dodaje se još neko obrazloženje: »Osamdeset posto engleske djece ne govori sada klasičnom engleštinom neumrlog Shakespeare-a, već pučkim anglo-američkim akcentom malešnog filmskog stara S. T.« — Šta je na stvari? Zar se davaju PRLJAVI filmovi? Nipošto! Kad su se davali takvi filmovi, sve je šutjelo. Zar se odvijaju prizori odurnog salonskog ljubakanja? Ni govora? Kad se nešto takovo prikazuje, sve mramorkom šuti. — Eto, šta je! Škole su po razredima polazile u kino, da gledaju i slušaju malu umjetnicu, »najobljubljenije dijete na svijetu«, »američkog naroda ljubimče br. 1.«, a djeca su oponašala dražesni akcenat engl. izgovora, nevine manire, ljupke dječje izraze. To bijaše pravi film baš za DJECU, gdje ne igraju s t a r i umjetnici sa svojim blaziranim nastupima i izvještačenim kretnjama, nego DIJETE. Ova mala, izvanredno darovita plavušasta glavica s uvojcima progovorila je izravno srcima engleske mladeži te ih IGRAJUĆKE na juriš osvojila. — I gle! Školska je vlast zabranila mladeži skupno pohađanje filmova Shirley-jevih, naglašujući, da se mora ukloniti smetajući upliv dječjeg ljubimca, i da sam Shakespeare mora spasiti prestige čistog engleskog jezika . . . Novine opažaju: Otkad postoji brit. imperij, nije se vrhovna vlast uplela u borbu protiv jedne slabašne 6-god. djevojčice, da »spasi englesku mladež« . . . Ako su kinematografske predstave za engl. djecu s v e b e z

i z n i m k e zbilja tako nedužne i moralno čiste, da im taj zavidan renome jedino ometa nastup nedužnog djeteta s tipično djetinjim manirama, onda svakoga zadivljuje taj visoki niveau . . . Hvala Bogu!

Nedavno je glasovita Lady Cavendish pohodila Hollywood (najveći filmski grad kraj Los Angelesa u Kaliforniji) pa si izbliza pogledala malu Shirley. S toplim je osvjedočenjem naglasila, da je to dijete odista veliko čudovište, no kraj svega toga ostala je tako naravno i puno djetinje bezazlenosti, da je prinuđena izraziti najdublje poštovanje M A J C I, koja je svojim osebujnim uzgojem postigla, te si ljubljenu kćerkicu očuva od odvratne razmaženosti, oholosti i taštine. —

Te riječi mnogima u spomenar!

Nije tome dugo, što je ova »zvjezdica« proslavila svoj 7. rođendan (r. 23. IV. 1929. u St. Monika, Cal.). Toga dana bile su ferije. Darova bijaše jako puno, usto jedan kolač sa 7 zapaljenih svjećica, pa i lijepa lutka, koju je darovao guverner države Tennesee. A šta dijete? Kćerkica zamoli svoju milu majčicu, neka bi je odvezla u bolnicu, gdje bi nadarila bolesnu dječicu. Ova ljubav prema jadnicima bolesnicima također je jedan od privlačljivih strana brižne majčine uzgoje. Majka je dakako rado udovoljila molbi svoga milog čeda.

10. Nema tome davno, što su pariske novine raspisale natječaj za male djevojčice. Uvjet: posvemašna sličnost Shirley zvjezdici. Nagrada: besplatna vožnja u Hollywood za dijete i pratnju: na luksusnom parobrodu; vožnja i boravak traju dva i po mjeseca.

Sve je hrlilo u kino, kad se davao film male kalifornijske zvjezdice. samo da mamice čuju i vide, nema li njihovo dijete karakteristične preduvjete za natječaj. Kosa ne smije da je bojadisana; inače izgovor, srebrni glasić, hod, kretnje, pjevanje, gluma i kašljucanje prema originalu. Posebni jury ima odlučiti. Jednog dana dohrli neka gospoja svojoj prijateljici Marbeuf, supruzi bankov. činovnika, pa reče oduševljeno: »Tvoja mala Ginetta je pravi dvojnik!« I zbilja dopane ovo dijete prva nagrada. Ovo malo čudovište pratit će na put pregršti dobrih želja, a i puno zavisti odbijenih natjecatelja, koji se boje, da mala Ginetta, sada milo i skromno dijete, ne dođe natrag u domovinu kao »afektirano i razmaženo derište« . . .

Među male filmske anđelke spada neosporivo i 5-godišnja talentirana *S y b i l J a s o n*. Već s tri godine isticalo se to dijete plavih očiju, smeđe kose, tupastog nosića: svojim ljupkim glasićem, pjevajuć pjesmice lih za nju skladane, plešući i oponašajući savršeno djetinje. Sad je taj mili anđelak angažovan kod Hollywooda. Filmske

tvrtke bacaju u zadnje vrijeme na pregršte takove filmove, u kojima nastupaju dječji »starovi«, jer to privlači neodoljivom silom publiku, koja se već zasitila »starijih« starova. Ovo malo ljupko stvorenje nastupa u Warner Bros-ovom filmu »Mala bomba«.

Senzacija svoje vrsti je 7-godišnji advokat Bajron Gilbert u Atčizoni (Atchison, Kansas, USA), koji je pred posebnom komisijom položio advokatski ispit.

C. Ugasle »Zvijezde«

Od mnogih »zvjezdica« postadoše »zvijezde«. — A onda? — onda? - - - Sve prolazi na tom jadnom svijetu. Jedino je mijena stalna. Tako i ovdje. Dulja ili kraća senzacija, i gle: slave nestane, taština se rasplinu. Blistava imena filmskih diva i divova izblijediše do nečitljivosti. Obožavanih ljepota raspadljivog tijela nema više, kao da ih ni bilo nije. Nakon kratkotrajnog cvjetanja i mirisanja: povenule su ruže, turobno pognuli glavice cvijeci. Nenadoknadljive girls-e i boy-e potisnuše s pozorišta i parketa i briljantnih uloga NOVE MASKE . . .

Sic transit gloria mundi. Tako prolazi slava svijeta! — SAV čar, zanos, fasciniranje, smiješak i glas i kretnja i gluma: mala krijesnica, koje je nestalo u tamnom šumskom gustiku. Iz komedija nastadoše tragedije.

Čitavu legiju krije već crna majčica zemlja. Isti kruti i neotklonjivi udes, kao i kod o b i č n e djece Adamove i Evine! Digni poklopac lijesu ove ili one obožavane zvijezde! Ne ćeš dugo buljiti u očne šupljine, kao onda za života. Hitro si zalupio poklopcem i — bježiš, jelde? Rumenila nema, jer ljepota se raspala. Iskre utrnuše, jer oči ugasnuše. Neodoljivi timbar obligatnog visokog C-a zanijemio je zauvijek, jer one divne glasilnice rastočiše crvi. Kopkaj i traži dalje pa nam reci: šta si našao, a da protrnuo nisi . . !

Ove i slične misli nisu fantazija. Buncanje bi bilo, kad bi tko protivno navađao i nizao i sanjario i ludovao. —

Ima ih još jedna legija. Legija onih, koji su u ovom izdanju još u popisu onih centrifugalnih filmskih sila, koje nervozno pokreću svjetskim ateljeima: kruto goneć režisere i operatere, no kod slijedećeg izdanja filmskog almanaha BRISANI i isključeni od svake KONKURENCIJE . . . Sa zgražanjem i gnušanjem čitamo, da je dosta njih počinilo samoubojstvo: mizerno i kukavno završivši karijeru: bez Boga, vjere i morala. Šta imaju od svega onog flirta, aplauza, treninga, produciranja ? ?

A i dandanašnje »veličine«! Gdjekoja »zvijezda«, da je u njezinoj vlasti, zaustavila bi malu i veliku kazaljku na zlatnom satiću te slatkim i uvjerljivim glasićem šaputala među sitne poklopčiće: »Ne hitite tako ludo, kazaljke male! Još par godinica vremena mi dajte!« Ali satić je hladan i gluh . . . pa tucka i kucka kao za okladu brzo i dalje . . . Filmska diva gleda, a satić se ne da ! —

*

U buffetu jednog bečkog kazališta izvlači iz kotlića vruće kobasice visoki i plećat čovjek, te ih uz glasnu reklamu nudi na prodaju. Tko je to? To je negdašnji j u n a k američkih filmova: slavni Edo Pol!

U jednoj pak bečkoj kavanici sjedi kraj prozora starija dama. No, pa šta? Čekaj: to je ona nekoć šarmantna i glasovita g l u m i c a: Carmen Cartellieri!

Ona plavokosa, vitka žena u ponošenim haljinama, koja svake skoro večeri sjedi u jednoj pariskoj maloj kavani, nije nitko drugi, nego bivša slavljena ljepotica u najskupljim toilettama, l j u b i m č e publike: Imogena Robetson!

No to nije sve. Takovim nizanjem savremenih fotografija mogli bismo ispuniti debele i debele albume.

Svijet je platio svojim »ljubimcima« dok je išlo, i dok ih je trebao. Poslije ih je odgurnuo po strani, jer se narinuše drugi, koje čeka i s t a s u d b i n a.

Ova ozbiljna misao, koja se ne da izbrisati nikakvim smijuljenjem, ironijom, frazeologijom, pametnom glupošću, sažimanjem ramena, — otvorila je gdjekojoj ZVIJEZDI tiha vrata samostanska još prije negoli ju je odgurnuo svijet. I tamo je našla potpuno zadovoljstvo, onaj mir srca, one čari neprolaznih vrednota, kojih svijet ili ignorira ili ne poznaje, a kojih siromašne bogatašice nisu uživale u vihoru »zaglušnog aplauza« . . . »razdragane publike« . . .

D. Najblistavije zvjezdice na plavetnom nebu

Na daleko krasnijem katoličkom nebu imamo neizrecivo blistavijih zvjezdica, koje nitko ne će nikad skinuti s plavetila, i koje će svakomu sijati na puteljku života u neopisivom čaru i bajnosti.

To su oni mlađahni sveci, dječaci i mladići, — to su one nježne djevice i djevojčice, — koji su mogli »uživati«, ali im je upravo mladost bila usponom do herojskih čina nadvladavanja sa-

moga sebe, zlih i podmuklih nagona tjelesnih; — koji su si mogli »dozvoliti« sve i sva, ali su dotjerali do savršenog gospodstva nad svim porivima i mamilima »slatkih« prijatelja i prijateljica. Nadljudskom snagom i odlučnošću boriše se slabašnim ručicama protiv nemoćnog bijesa paklene aždaje.

Nije nam moguće, da ovdje bar približno nabrojimo te mladolike heroje katoličke Crkve: heroje sa čistim srcima i jakom voljom, heroje: s lovor-vijencem oko junačkih čela i s ljiljan-cvijetom u nepovrijeđenim desnicama. Morali bismo otvoriti rimski Martirologij, i jošte ne bi bilo dosta. »Et alibi aliorum . . .« — Morali bismo prelistavati ogromne folijante Bolandista te čitati na hiljade stupaca, punih divnih trainings mladih Božjih vitezova i mladih Božjih junakinja u golemoj areni naše suzne doli, prema kojima su sva moderna sportska natezanja i natjecanja kukavne karikature . . .

Zagrabimo na sreću iz punine naših današnjih dneva!

GUY de FONTGALLAND poznat je kod nas pod imenom »Živka, djeteta Euharistije«. Preminuo je g. 1925. u 11 godini svoje nevine dječačke dobi, i već nosi naslov »sluge Božjega«. Dne 25. ožujka o. g. preneseno je njegovo malo tijelo iz seoskog groblja u Die: u kriptu sjemenišne crkve u Valence (Franc.). Tijelo se nije raspalo nego je potpuno sačuvano. Žile na rukama i nogama se dobro zamiječuju, a ispod poluotvorenih kapaka proviruju modre zjenice ovoga mladoga, modernog svetog dječaka. —

Iste godine, kada i mali Živko, umro je u Turinu (Italija) 24-godišnji sveučilištarac

PIER GIORGIO FRASSATI, sin senatorov. Taj mladi student vodio je pravi i neokaljani đački život. On je shvatio »sveučilišnu slobodu« u nenaličenom i neiskrivljenom smislu, i zato je do »nečega« višega dotjerao, negoli premnogi mu suvremeni slabići i oholice. On je marljivo učio, no volio je p r i s t o j n o đačko drugovanje, pravio je vesele izlete, bio je istaknuti planinar. U svemu se ozbiljno čuvao GRIJEHA. Isticao se djelima ljubavi Božje i bližnjega. Sv. Pričest bješe mu svakidnevna hrana i jakost. Kao član Katoličke omladine uvijek je težio za savršenijim životom. I gle! Sada se vodi postupak za beatifikaciju ovog čelik-značaja u osobi mladoga, modernog svetog mladića.

Proći će dani, prohujat će ljeta, a pisca ovih redaka ne će biti više među živima. Drugi će nastavljati popis mladih heroja sv. rimokatoličke Crkve i u našoj miloj domovini. Dao Bog, da naša draga Hrvatska, koja je već tolikih junaka odnjihala na svom majčinom krilu, uvrsti po koje nevino i dobro dijete, dječaka i mladića i dje-

vojku, u album mladih svetaca! Nije isključeno, da bi i kojega među ovim čitačima taknula sv. milost Božja te njegovo (njezino), c r v e n i m rumen-žarom obasjano ime dospije u ljiljan-b i j e l i katalog blještavih zvjezdica našega m o d r o g hrvatskog KATOLIČKOG neba . . .

Tužan rendezvous iza 20 godina. — Mjeseca lipnja o. g. bijaše jednog lijepog dana u otmjenom new-yorškom hotelu pripremljena večera za 6 gosti u posebnom rezerviranom appartementu. No za stolom je sjedjela samo jedna dama srednjih godina . . . sama samcata. Ime joj je Katarina Lambert.

Točno prije 2 desetljeća bilo je na okupu 6 nadobudnih girlsa, koje su djelovale kao prvorazredne ZVIJEZDE na glasovitim pozornicama Novoga Svijeta. Žudile su za svjetskom slavom i neugaslim karijerama, težile su za avanturama i obožavanjima; pa skupno, čvrsto odlučiše, da se točno iza 20 godina sastanu u određenom luksusnom hotelu, te si ispripovijede divne i čarne dogodovštine svojih nabujalih mladih ljeta . . .

Čas sastanka je upravo kucnuo . . . Raskošni stol je bogato prostrt za 6 prijateljica, za 6 ZVIJEZDA . . .

No za stolom sjedi s a m o Kata Lambert, kojoj ne bijaše dosuđena besmrtna karijera; povukla se u tihi obiteljski dom. A gdje su druge? Zar su zaboravile na obećanje? — Nipošto! — Ali . . ali . . !

Fili Alsop umre brzo iza vjenčanja, uslijed komplikacija jedne teške operacije. — Bessie Pool je tragično zaglavila; preko palube brodića pade u more, te su je kao lješinu izvukli iz vode. — Mansfield Marta igrala je u Hollywoodu glavnu ulogu u jednom filmu, opasno se razboli, i — umre. — Glasovita glumica Lilian Tashman: u zenitu slave i štovanja, morala se podvrći operaciji, ali slabo srce nije uzdržalo napore. — Ljepotica Oliva Thomas, boraveći jednoć sa svojim suprugom u Parizu, popije u nesmotrenosti količinu sublimata, pa izdahne u strahovitim mukama.

Zar to nije tužan rendezvous iza 20 godina? — Kakove su se sve misli rojile samotnoj Kati Lambert za stolom, gdje je 5 praznih mjesta buljilo u nju i pričalo čitave romane ispraznosti i prolaznosti . . . ? !

Na krasnom svijećnjaku utrnulo je PET lijepih svijeća, a samo JEDNA ozbiljno i zamišljeno treperi za preminulim drugaricama.

Coogan Jackie rodio se g. 1914. Kaošto danas Shirley Temple, tako je i on u svojim djetinjim i dječačkim godinicama osvajao američku publiku: nastupajući u nijemom filmu. Magnetskim čarom

igrao je svoje privlačljive uloge. — Sa 13 godina posveti se naukama, ostavi film, i prigrli pozornicu. No mladenačka popularnost počela je sve više blijediti, a slava mladih dneva pomalo venuti. Traže se surogati, koji bi nesamo njemu nego i merkantilizmu, posve shvatljivo!, pomogli. —

Ništa na tom svijetu nije stalno; stalna jeste samo mijena! —

Već kao 5-godišnje dijete, sinčić uglednog rimskog književnika, istakao se *Enzo Frateili* kao slikar i crtač. Oko god. 1927. čitasmo, da su znameniti nakladnici naručivali od 13-god. dječaka ilustracije i crteže za dječje edicije. Taj je talenat, da tako reknemo, s neba pao. Kako druga djeca vole igru, tako je Enzo posve neprisiljeno volio slikanje. Kraj svega toga nije izgubio dječjeg naivnog čara. Nije se imalo bojati, da će ga rana zrelost baciti u mladenačku starost. Ovo se stavlja na srce onim nesnosljivo taštim roditeljima, koji ovakova »dječja čuda« povlače po svijetu okolo, dok napokon ne naprave iz njih »jadno isprazne i nesretne artiste«.

Oko srca te zebe, kad čitaš tople retke na hladnoj artiji papira o slavnoj nekoć *Sarah Bernhardt*, koju su godine 1923. na mrtvačkim kolima, punim vijenaca, odvezli na pariško groblje Père Lachaise. Tovari ruža i vijenaca podsjećali su ne toliko na »neuvelu« slavu i triumfe, koliko na čemer i kukanje, koje je ova odbačena umjetnica proživjela zadnjih ljeta . . . u nožnoj protezi (umjetno izrađenoj spravi za nadoknadu izgubljene noge). Skoro pola stoljeća čarala je kontinente svojom pojavom i spremom, a slavoluke joj pletoše preko oba oceana . . . No dugovi, bolesti, dobačene milostinje ogorčiše preostalu stazu njezinog putovanja među zaboravljivom i nezahvalnom »publikom« ovog svijeta.

U skrajnjem siromaštvu i gorkoj zapuštenosti zaklopila je svoje suzne i umorne oči u londonskoj bolnici »stara Kate«. Pokojna *Miss Kate Foote*, kćerka američkog pukovnika, slovila je kao čuvena ljepotica, slavila je nezapamćene triumfe. Tri se puta udala i baštinila velike svote novaca, ali sve brzo potrošila u svojoj rasipnosti i lakoumnosti. Nakon smrti svoga trećeg muža izgubila je u Monte Karlu za nekoliko dana u igri čitav svoj imutak od 25.000 funti. Siromašna, napuštena od svojih prijašnjih obožavatelja i laskavaca, gotovo ukočena, prodavala je pred vratima onog istog kazališta, gdje je slavno i pobjedonosno nastupala; — prodavala je prolaznicima — — žigice.

Zar ne, da časti, slasti, novci, ljepota, laskanje . . . prolaze?! da VRLO BRZO prolaze?!

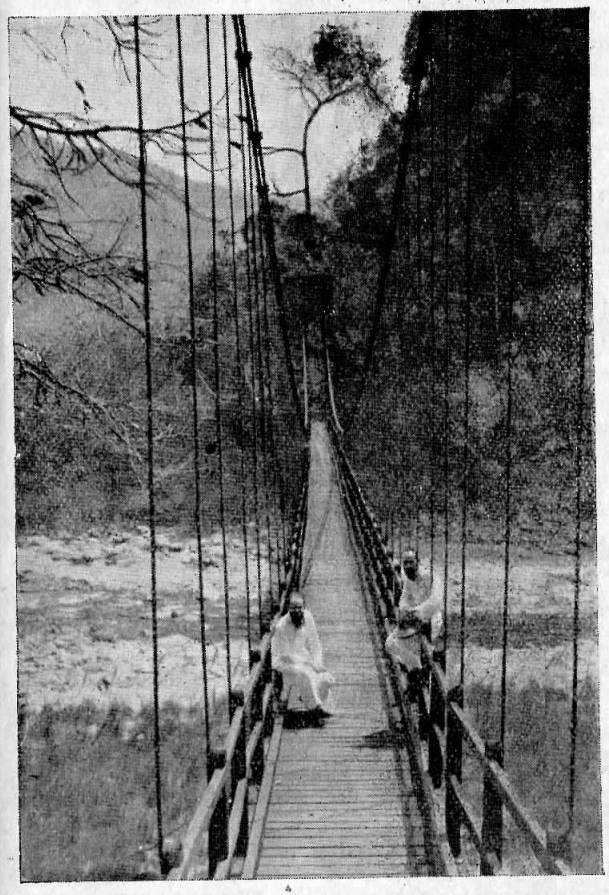

Foto: Ant. Vizjak D. I.

Krasan most preko Balasana (ispod samog Kurseonga), na početku glasovitih terajskih džungli.

RIJETKOST. Početkom ove godine umrla je najpopularnija osoba Vatikana: Rinaldo Jaccini u 91. godini života. On je 71 god. bio zaposlen u papinskim stajama kao konjušnik i kočijaš. Svoju časnu službu obnašao je za vladavine pet papa: Pija IX., Leona XIII., Pija X., Benedikta XV. i Pija XI.

ZADNJI ŽIVI ČASNIK negdašnje papinske vojske umro je prošle godine, navršivši ravnih 100 ljeta. Bijaše to grof Luigi de Courten, koji se g. 1870 kod obrane Rima borio protiv garibaldijevaca.

VJERUJEM U CRKVU KATOLIČKU.

Marconi Guilelmo (r. 25. IV. 1874.) je poznat i glasovit učenjak svjetskog glasa. On se ne stidi svoje katoličke vjere. On se time dapače diči! — To je gorka pilula za one, koji na vas dušak viču i žučljivo »dokazuju«, kako se vjera i znanost ne podnose, i da iskren učenjak ne može da bude uvjereni katolik ! !

U razgovoru sa zastupnikom agencije Mundo izjavi Marconi: Kako mnoge stvari sama nauka nije u stanju rastumačiti n. pr. tajnu našeg postanka; tko smo mi; odakle polazimo; kako ulazimo u život; otkada je čovjek počeo misliti, ispitivati razna pitanja, koja nije mogao protumačiti itd. Ponosno izjavljujem, da ja vjerujem, i da sam katolik. Vjerujem u silu molitve. A vjerujem u to nesamo kao *iskreni katolik*, nego također i kao *čovjek nauke*.

Poznati botaničar Tidreston Ivan prešao je s anglikanske crkve u krilo katoličke Crkve. On je danas profesorom na kat. sveučilištu u Washingtonu, a 30 godina već je članom ministarskog Savjeta u Udruženim Državama Američkim.

Sa sitnim slovima donijele su velike novine vijest, da je Lu Tseng Tsiang, bivši kineski ministar vanjskih posala, a kasnije predsjednik vlade prigrlio sv. katoličku vjeru, stupio u samostan te ove godine bio zaređen za svećenika u opatiji St. André (Belgija).

Čovjek uređuje globus (kuglu zemaljsku)

KLIMA U SIBIRIJI. — Kad se hoće označiti pustoš i kruta zima, upotrebljava se riječ Sibirija. Učenjaci tvrde, da je Karsko more sa svojom ledenom strujom krivo polarnoj zimi, koja hara Sibirijom, jer odbija toplu Zatonsku struju (Golf Stream), koja tako blago utječe na klimu nordijskih zemalja (Finske i Norveške). — Govori se o gigantskom planu. Od južnog rta Novaje Zemlje do otoka Vajgača, a od ovoga do kopna imale bi se izgraditi gigantske zaustave, koje bi skrenule toplu Zatonsku struju drugim smjerom sve do obala sjeverne Sibirije. Ako to uspije, dobit će Sibirija blažu klimu.

VRSTA »KINESKOG ZIDA«. — Zadnjih godina prodire sve dublje u tijelo Saveznih Država Američkih (USA) suša, a time i goleme nevolje i štete za poljodjeljstvo. Nastaju veće i veće pješčane

pustare. Kako da se prodiranju razornih elemenata na put stane? Ljeti pješčane a zimi snježne vijavice sve uništuju.

Useljenici nađoše u svoje vrijeme plodnu zemlju; iskrčiše i popališe nepregledne šume; prostrani pašnjaci prerijski propadoše; invazija razornih elemenata protegla se sve dalje na zapad. Dva i po stoljeća vuklo se — bez ikakvog plana — iz plodnih krajeva neizmjerno bogatstvo. Tlo je preorano, isušilo se, ostalo nezaštićeno od vjetrova (jer nestade šuma).

Katastrofa u formi »suhog nevremena« nahrupi divljom žestinom 11. maja 1934. Isušenu i rahlu zemlju livada, oranica, pašnjaka uzvitla orkanski vjetar te odnese sa zapada prema istoku, gdje opet načini novu štetu: zatrpavši čitave žitorodne predjele. Ali to još ne bi sve. Vode, prolomi oblaka, poplave ispirahu humus (plodnu zemlju) i otplaviše je u rijeke, a rijekama u more. Sam Mississippi odnese godišnje približno 400 milijuna m³ plodne zemlje u meksički zaljev. Ostanu polja izrovana, farme isprane, pašnjaci opustošeni. Nanesenu štetu svake godine procijenjuju na blizu pola miljarde dolara.

Da se doskoči toj katastrofalnoj najezdi nevremena i nasrtljivom uništavanju, odlučila je vlada, da zasadi paralelno: oko 100 širokih pošumljenih pruga: u duljini od Kanade (na sjeveru) do Texasa (na jugu): kroz države Dakota, Nebraska, Kansas i Oklahoma. Ovi bi široki i dugački šumski nasadi: vrste »kineskog zida«:

1. *ublažili sušu;* vlaga između šumskih nasada je sigurno 6—10% veća negoli na otvorenom polju. Veća pak vlaga uvjetovat će češće oborine.
2. *usporili divlju brzinu vjetra* za kojih 35%. Lakše i sigurnije bi se spasio humus za trajanje žestokih oluja.

Nasade bi se ogradilo i čuvalo. Posebne vele-vrtlarije bi namakle potreban broj i vrste drveća: godišnje više stotina hiljada (ne brojeći razno šiblje, grmlje i šikarje). — Troškovi bi opsezali 80—100 milijuna dolara, a skoro isključiv dobitak zapao bi same farmere.

● **REKORD SVOJE VRSTI postigao je u mjestu Val di Ledro kod Rive na Gatskom jezeru (Italija) listonoša Toniatti, koji je proslavio 60-godišnjicu službovanja. Taj je čovjek dnevice pješačio po 12 km u udaljeno selo preko 500 m visokog brijega, da preda poštu u selu. — Zanimljivo bi bilo, koliko je u svemu prošao km za vrijeme svoga službovanja, i kamo bi sve dospio, ako se u obzir uzme čitav broj prevaljenih km. Izračunaj i visinu brda, stratosferskih razmjera, ako se računa dnevno, da je iz nadmorske visine od kojih 150 m prelazio brijeg od 500 m tamo i natrag. — To je svakako rekord svoje vrsti. Starac se čuti još uvijek bodrim i ne misli, da se povuče u mirovinu.**

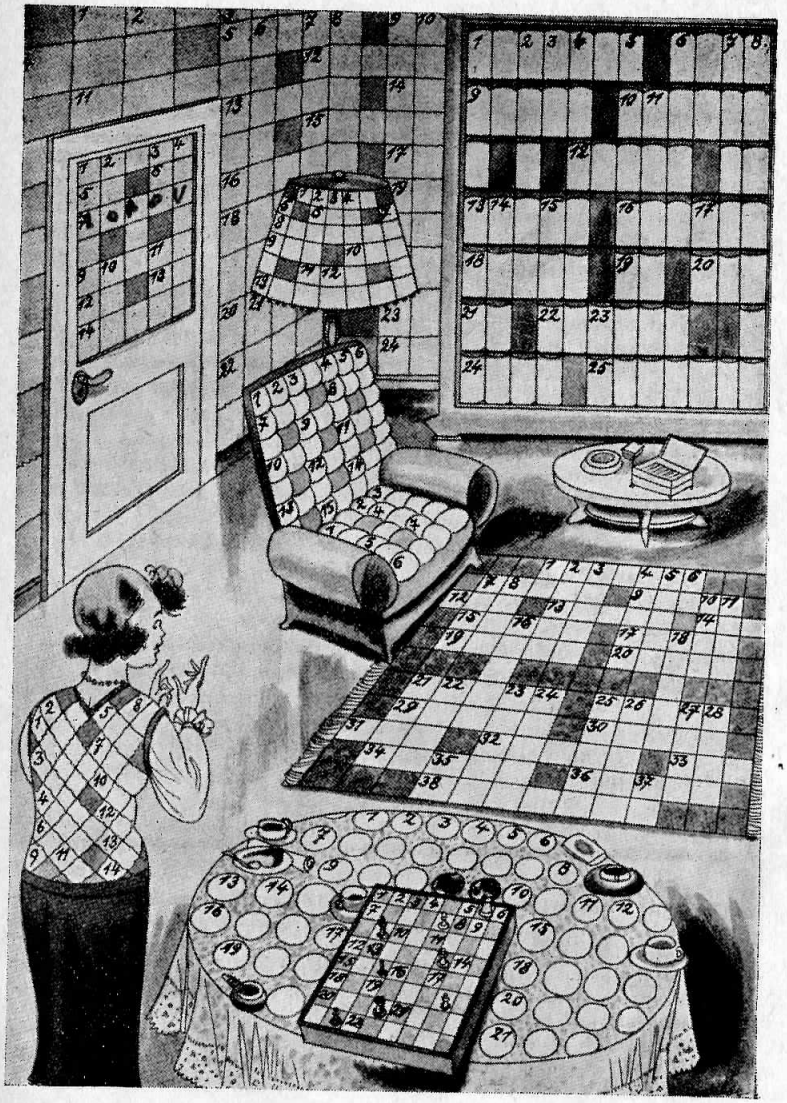

VRATA. — **Okomito**: 1 Pritok Save, 2 Broj, 3 Grad (luka) u Finskoj, 4 Reporter, 8 Svadba, 10 Ptica pjevica, 11 Stara mjera (u Bosni). — **Vodoravno:** 1 Badalj, 5 Poluostrvo, 6 Bolest, 7 Lupež, 9 Grad u državi Ohio (USA), 12 Dom. životinja, 13 Prijedlog, 14 afrički (abes.) vojnik.

NASLONJAČ. — **Okomito:** 1 Član jednog dijela Katol. Akcije, 2 Tal. nota, 3 Žensko narodno ime, 4 Posjed, 5 Pokaz.»zamjenica, 6 Ikonosac, 11 Pića, 12 Žensko ime. — **Vodoravno:** 1 Podijeliti jedan sakramenat, 7 Starorimski »Abel«, 8 Biljka (opojna), 9 Portugalska luka u Africi, 10 Pojava na koži, 11 Tornjaj se iz . . ., 12 Čestica, 13 Egirova žena (nordijska mitologija); nije kasan, 14 Dio lica, 15 Muško ime (24. XVII.).

SJEDALO. — **Okomito:** 1 Moto, 2 Lektira, 3 Grad u juž.-ist. Belgiji. — **Vodoravno:** 1 Izobličenost vrata, 4 Kratica muzikalna, 5 Slog, 6 Oblik kisika.

STOL. — **Okomito:** 1 Ž. ime; prekid, 2 Tijek, 3 Glas (u zboru), 4 Kratica za »lijevo naokolo«, 5 Uzvik, 6 Blato, 8 Grdosije, 9 Ž. ime, 11 Izdjelan, 12 Predano, 13 Krat. za »to jest«, 14 Urednost, 17 Rod papiga. — **Vodoravno:** 1 Stellage, 7 Pokrivalo (vrsta), 9 Čin, 10 Egzotična vod. biljka, 13 Dio ruže, 15 Stanje vode, 16 Odziv, 18 Broj, 19 Što svaki voli (poklon), 20 Pritok Une, 21 Preostalo.

HALJETAK. — **Okomito:** 1 Kralj Židovski, 2 I, 3 Odijelo, 4 Pisaonik, 5 Čestica sporednih reč., 6 Zbogom (dječje), 7 Zvijer, 8 Grč. slovo, 12 Slov. filolog i u enjak (1797—1835). — **Vodoravno:** 1 Lat. kratica za svece, 3 Nizozemski grad (Konvencije!), 4 Zglavkar, 6 Vrsta sweatera (engl.), 9 Mjesto u Slavoniji, 10 Muš. ime, 11 Ptičica (narječje), 13 Češki pisac naturalist. romana (r. 1903), 14 Lat. kratica za poglavlje.

SAG. — **Okomito:** 1 Inicijali hrv. pjesnika (r. 1818), 2 Muš. ime, 3 One žele nešto, 4 Muško nar. ime (i-j), 5 Tanak, 6 Prijedlog, 7 Ž. ime, 8 Ime rus. komp. Stravinski-ja, 10 Država azijska, 11 Jarak, 13 Predstavnik banovine, 14 Štipavac, 16 Koš (tur.), 17 Staro glazbalo sa žicama, 21 Dio sobe, 22 Pojava na orahu, 23 Pokretalo, stroj, 24 Trkalište, 25 Repatica, 26 Drž. blagajne, 27 Atenjanin, 28 Pocikivanje, 35 Početno slovo ptica pjevica i selica: hrv. i lat., 37 Ruska rijeka. — **Vodoravno:** 1 Pomno, 7 Nar. glazbalo, 9 Gljivična bolest vinove loze. 12 Glazbalo, 13 Biljka kao bršljan (tamus com.), 14 Žitarica, 15 Jutrom osut kapljicama, 16 Stanje drijema, 17 Kalem, 19 Mjesto borbe, 20 Zavoj, 21 Prijedlog, 25 Magarac, 29 Govornik, 30 Obrađ. zemlju, 31 Glas, 32 Vruće vrelo, 33 Hyp. od Ivana, 34 Mjera (engl.), 36 Vrijes, 38 Šuma zasađena stanovitim drvećem.

ŠAH. — **Okomito:** 1 Šahovska figura, 2 Član talij., 3 Uzahan, 4 Svečanost, 5 Zareznik, 6 Iz platna, 9 Ž. ime, 11 Iz mjedi, 13 Dijelovi stope, 17 Poljodj. oruđe, 19 Glazbalo. — **Vodoravno:** 1 Smotak, 7 Ž. ime, 8 Treba u kućanstvu, 10 Ratno brodovlje, 12 Poslužnik, 14 Poluostrvo, 15 Inicijali ishitrioca »Lijepe naše«, 16 Fakin, 18 Obradba, 20 Čitav (ek.), 21 Zamah (tuđ.), 22 Tal. grad i luka.

OSJENJIVAČ. — **Okomito:** 2 Osjetljivica trop. biljka, 3 Čestica, 4 Pripada perz. kralju (558—529), 5 Svjetiljka, 7 Čast, 12 Rijeka u Rusiji. — **Vodoravno:** 1 Sos, 6 Čestica, 8 Visoka vojnička čast, 9 Drag, 10 Obadvoje, 11 Dozivanje, 13 Država USA na Meks. zatonu.

KNJIŽNICA. — **Okomito:** 1 Abnormalan, 2 Priprema za peč. divljači, 3 Inicijali hrv. književnika (1838—1881), 4 Nije visina, 5 Bjelančevina (lat.), 6 Ptica grab., 7 Dobro, gojen, 8 Lijepa ulica, 11 Spremnice, 14 Jedinka neke vrste, 15 Opetovan, 17 Grč. slovo, 23 Nota solmizacije. — **Vodoravno:** 1 Tropsko voće, 6 Ž. ime, 9 Indijansko pleme, 10 Pripada lordu, 12 Vrsta trop. konja, 13 Brbljanja(!), 16 Klonuo, 18 U ranama, 19 Moja (krat.), 20 Pokaz. zamj., 21 Karta, 22 Drago kamenje, 24 Župa blizu Zagreba, 25 Bezbojno ulje (pad.).

STAROKLASIČNE GRČKE SVEČANE IGRE.

U starodrevnoj Sirakuzi izvađale su se ove godine starogrčke svečane igre s kolosalnim uspjehom. Iza Euripidovog »Hipolita« došao je na red Sofoklov »Edip na Kolonu«. Jedva si možemo predstaviti, kako je ta priredba oduševila mnogobrojnu publiku. Ovakovi klasični komadi vuku i DANAS naše MODERNE gledaoce i slušaoce, koji su se sigurno već zasitili ultramodernih plitkih i meckavih drama . . .

AMPERE ANDRE MARIE (1775 1836). Dne 10. lipnja o. g. slavila se stogodišnjica smrti slavnoga franc. matematičara i fizičara Ampera. Ovaj učenjak svjetskoga glasa bijaše duboko uvjeren katolik. Dnevice se molio dulje vremena pred Svetotajstvom. Kad mu je na samrtnoj postelji savjetovao neko, da pročita koje poglavlje iz knjige »Nasljeduj Krista«, odvrati: »Znam je napamet cijelu.« Na njegovu su grobu napisane značajne riječi: »Pravi kršćanin.«

NAKLADA ENGL. LISTOVA. — Najnovija statistika navađa slijedeće brojke istisaka londonskih listova (nakladu): brojevi označuju hiljade. Daily Expres 2.126, Daily Herald preko 2.000, Daily Mail 1.649, News Chronicle 1.036, Daily Telegraph 491, Evening Standard 403, Times 191, Morning Post 119.

NA JEDNOM DRVETU KALAMLJENO 16 vrsta voća. — Prema vijesti »Detroit-a Times«, koji izlazi u Detroitu u USA uspjelo je nekome M. E. J. Ardu nakon mučnog posla nakalamiti na jedno drvo 16 drugih vrsta voćki. Ovako je taj Ardo u gradiću Orlando u Floridi veoma ponosan, što sa jednog drveta ubire 17 vrsti plodova.

MODERNIM BABILONOM NAZIVLJU NEW-YORK. — Veliki New-York sastoji iz više gradova, od kojih n. pr. Queens broji oko podrug milijuna a Brooklyn oko 2 milijuna žitelja. Površina velegrada zaprema 768 km², ima 162 javna perivoja, 662 škole, 500 hotela, 2.800 crkvi i sinagoga. Gradski proračun iznosi okruglo pola miljarde dolara. Svaka obitelj plaća mjesečno prosječno 46 dol. najamnine. Dnevno se troši 4.5 milij. litara vode. — Grad broji 19.000 redara, 11.000 odvjetnika, 105.000 šofera, 2oo.ooo služavki, 6.500 zubara, 12.ooo liječnika, 22.ooo diplomiranih bolničarki, 95.000 strojopisačica itd.

NOVA REPATICA! — Polovicom svibnja g. 1910. vidjesmo Halleyev komet. Pojavit će se u god. 1986., dakle iza 76 god. — Bilo je opet polovicom svibnja ove godine, kad li amer. astronom L. C. Peltier otkrije novu repaticu. Prozvana bi njegovim imenom »Peltierov komet«. Tvrde, da juri prema zemlji vrtoglavom brzinom od 45 km na sekundu. Dne 3—4 aug. poslije 23 sati moglo se lijepo vidjeti i prostim oko (mjesečina je smetala!) u zviježđu Pegazu. Sad bijaše najveći i najbliži zemlji. Izatoga juri između bete i thete Vodenjaka, ispod game i delte Kozoroga, dok napokon na južnom horizontu sasma ne iščezne kod epsilona Microscopii.

● DUŽNICI USA. — Najnoviji popis svojih dužnika iz svjetskog rata izdalo je god. 1936. Ministarstvo financija Udruženih Država Američkih. Ta interesantna tablica izgleda ovako (brojevi označuju milijune dolara): Velika Britanija 4956.6, Francuska 4041.2, Italija 2014.1, Njemačka 1278.3, Belgija 243.6, Poljska 237.4, Čehoslovačka 165.5, Rumunjska 64, Jugoslavija 61.6, Austrija 23.9, Armenija 21.5, Estonska 19, Finska 8.5, Letonska 7.8, Litva 7, Mađarska 2.2, Nicaragua 0.5.

Majčina ljubav i »Vražji otok«

Pod kraj prošle godine ukrca se u Marseille-u na prekooceanski parobrod jedna odlična Francuskinja, da se poveze na »Vražji otok« franc. Guayane. Putuje pod krivim imenom. Samo vlasti i najuža rodbina znade za njezinu gorku sudbinu.

Madame Germaine Davin i njezin jedinac Guy Davin provađali su u Parizu udoban i veseo život. Gospođa je pripadala najvišim pariškim krugovima. Nenadano se nadvije nad ove sretnike crni, olujni oblak. Veséljakovića Guy-a okriviše, da je dokončao život nekom svom prijatelju, amerikancu Wall-u Cliftonu. To je umorstvo neko vrijeme punilo novinske stupce.

Nikomu ne bijahu jasni motivi ovoga zločina. A i branitelj se ozbiljno trudio, da otare krivicu sa svog štićenika; tà umoreni Wall stajao je u očitoj vezi s gangsterskim aferama u Americi, odakle je pobjegao u Francusku . . . Javno mnijenje i simpatije puka bjehu na strani slabašnog i razmaženog Guy-a, koji da nije u stanju izvesti tako brutalno nedjelo i zločin. Advokati mu doduše spasiše život, no osuda je glasila na vječitu robiju u Bagno na »Vražjem otoku«.

Senzacionalan proces provađao se prije 2 god. Davin Guy morade se s drugim osuđenicima ukrcati u Ré na »brod smrti«, da se odveze na »suhu gilotinu« daleke Guayane. Od žalosti pade majka u nesvijest.

S dozvolom vlasti promijeni Germaine Davin svoje ime, da ne bude predmetom izvjedljivosti i sažaljivanja. Izatoga se lati posla. Dokazivala je nevinost svoga sina. Pružala je podatke o neubrojivosti svoga jedinca. Bez uspjeha!

Ali majka ne može da živi bez svoga sina. Šta će? Najprije je svoje ogromno bogatstvo uložila u dobrotvorne ustanove. Zatim je slala molbe za molbom, da smije sa sinom u progonstvo. Konačno bi joj dozvoljeno, da se smije na »Vražjem otoku« nastaniti kao privatna osoba. Unikum u povijesti robijaških kolonija!

Gospođa Germaine kupi si dakle prostranu farmu na otoku robijaša. Hoće da ostatak svoga života sprovede sred ubitačne i nezdrave klime: u blizini svoga ljubljenog jedinca . . . Nepojmljivi heroizam jedne inače razmažene, bogate, elegantne gospoje iz najuglednijih društvenih slojeva francuske metropole! — »Život bez njega, život bez moga jedinog sina, za me je smrt, isto tako, kao njemu život bez majke.«

Naočigled ovoga izvanrednog slučaja smekšala se ponešto stroga uprava robijaške kolonije. Najprije dozvoliše, da od vremena do vremena pohodi kažnjenik broj taj i taj svoju majku na farmi. Poslije će smjeti u svom robijaškom odijelu, obrijane glave, da bude majci trajno pri ruci kao upravitelj dobara . . . . .

Pariz? Taj moderni Babilon, koji se inače vječito smješka ... guje, presenećeno šuti i bez daha se divi. Frapira ga ova jedna zlatna stranica hiljadusveščanih djela, koja ističu herojske čine tople majčine ljubavi.

Krasan prilog »Majčinim danima« u dalekoj Guayani . . . !

OTROVNA GUJA

Četrdeset je godina farmer Fitz Simon proživio u osamljenim prašumama i džunglama divlje Južne Afrike, te znade pričati nebrojeno potresnih i uzbudljivih dogodovština. Među brojne neprijatelje, koji vrebaju na živote ljudske, ubraja se otrovnica, crna mamba.

Tražeći zlato kopali su na jednoj farmi duboki rov. U taj se rov spusti u košari nekog dana 20-godišnji sin farmerov John, a slijedio ga je uzastopce po istom užetu urođeni radnik. No uže nije bilo tako jako, da izdrži dvostruki teret. Prekine se, i obojica se nađoše na dnu duboke iskopine. Oni gore na rubu jame bespomoćno vikahu u dubinu, no nema znaka nikakova. Istom iza jedne ure stigne gospodar, otac John-ov. Brzo naruči novo, jače uže, pa se sam spusti dolje k onoj dvojici. Prosvijetlivši dno rova opazi na svoj užas: svoga dragog sina i radnika — mrtve u kutu, a pokraj njih ubijenu . . . mambu. Bože moj! Čovjek ne zna, gdje ga čeka smrt. — Kasnija liječnička pregledba ustanovi, da je John dobio dva ujeda u lice a jedan u ruku, crnac pak dva ujeda u leđa a jedan u stegno. Grozna se morala odigrati borba na dnu tamnog rova, gdje je doduše ubijena velika mamba, no i ugasla dva života ljudska.

★

Mladi farmer pođe veselo u lov sa svojim prijateljem. Ubiju i jednu crnu mambu, prekrasan uzorak! Privežu je užetom i odvukoše kući. Farmeru se htjelo malo lude šale, pa šta napravi? Crknutu mambu odvuče u spavaonicu, postavi zmiju u naravni položaj, te ode u blagovalište, da se proveseli sa svojim gostima-lovcima. Već se smrkavalo. Najednom pošalje ženu u spavaonicu pod izlikom, neka bi nešto donesla. Znatiželjno i napeto čekahu svi, kad će žena vrisnuti i zvati u pomoć. Žena zaista ode u pokrajnu sobu, zatvori iza sebe vrata i . . . . nije se dulje vremena vratila. Obuzet nekom neodređenom slutnjom i uzbuđen pohiti farmer do spavaonice. Gosti za njim. Vrata teškom mukom odmakne. A šta opaze? Mrtvu ženu pokraj vratiju: sa strahovito iscerenim potezima lica. Ali osim one crknute mambe opaze u sobi još jednu mambu: ž i v u, koja je slijedila tragove do kućice te se kroz otvoreni prozor prizemlja uvukla u spavaonicu Tu je tako tragično platila svojim dragim životom siromašna žena . . . jednu l u d u, n e s l a n u š a l u.

Ivan Jambrec: STARE HIŽE.

1. Stare si šepćeju hiže
krovek se krovu pritišće.
Drugi su došli ve cajti,
staro zabadav se išće.

2. Nema veselja vu hižah,
vtihnuli bregi i doli.
Vnogo ih plače na cesti,
vnogi su gladni i goli.

3. Čovek na Boga pozabil,
na rojenog brata si pljuje.
Tâk malo se lepoga vidi,
tak malo se dobroga čuje.

4. Stare si šepćeju hiže,
črni popucali trami.
Zlo je pritislo vse ljude,
vsemu zlu — krivi smo sami.

(»Hrvatska Prosvjeta«, br. 9, god. 1935)

DEVET MUZA (kćeri Zevsove) personificiraju u grčkoj mitologiji (bajoslovlju) znanost i umjetnost. Njihov broj devet s najobičnijim imenima nalazi se najprije u povjesničara Hesioda. Abecednim redom — prema grčkom izgovoru (u zagradama hrvatski) su ove:

1. Erato (Erato): *s citarom u ruci* (Ljub. pjesma)
2. Eutérpe (Euterpa): *s dvostrukom frulom* (Lirika. Frulanje)
3. Kallíope (Kaliopa): *s knjigom ili smotkom pergam.* (Epsko pjesn.)
4. Klio ili Kleio (Klija): *sa smotkom artije* (Povijest)
5. Melpómene (Melpomena): *s trag. obrazinom* (Tragedija)
6. Poly(hy)mnia (Polihimnija): *sva ogrnuta* (Himna. Glazba)
7. Terpsihóre (Terpsihora): *s lirom* (Ples. Lagotna lirika)
8. Thalía ili Thaleía (Talija): *s komič. obrazinom* (Komedija)
9. Uránia (Uranija): *s globusom* (Astronomija)

Kod igranja biljara neka se tako igra bijelom kuglom, da pogodi crvenu kuglu iza 1 - 4 dodira okrajka (vidi slike!). Konstruiraj geometrijski lik, gdje ćeš prikazati 5-struki dodir biljarskog okvira!

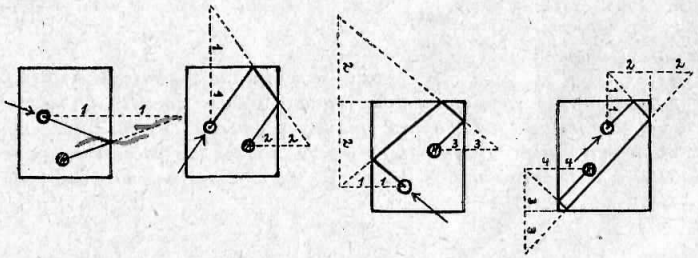

DVA DIVNA FENOMENA

1. Dne 8. siječnja 1936.

bila je posvemašnja POMRČINA MJESECA.

Svi znamo, da je mjesec pratilac naše zemlje, i da se okreće oko nje, a s njom oko sunca. Vrteći se tako mjesec oko zemlje dolazi naravno u stav između zemlje i sunca. No to gibanje nije matematički vodoravno, i zato ne vidimo pomrčine svaki mjesec dana. Pomrčina mjeseca nastaje dakle, kad za uštapa dođe naša zemlja sa suncem i mjesecom u isti pravac: nalazeći se između ova dva nebeska tijela. Budući da je naša zemlja kudikamo veća od mjeseca, a mjesec nije daleko, to zastre naša zemlja svojom površinom sunčane zrake i zasjeni mjesečevu plohu (na kojoj možeš lako motriti oblu sjenu naše zemlje). — Da imade pak stanovnika na mjesecu, oni bi za vrijeme ove veličanstvene pojave gledali dakako: pomrčinu sunca.

Divan bješe to fenomen! Pusto stijenje i gorje mjesečevo ima inače samo svijetlo-bijelu i crnu boju, no sada je svjetlucao bakrenasto-crvenkastim svijetlom. Mnogi, koji inače nemaju puno interesa za nadzemaljske stvari i pojave, upraviše svoje oči prema mjesečevoj plohi, na kojoj mogahu promatrati projiciranu sjenu našega planeta. Očiti optički dokaz, da stanujemo na tamnoj kugli, koja juri svemirom, a prima svijetlo od sunca, te na svom putu baca u svemirsku »prazninu« dugačku sjenu u obliku stošca (čuna). Ta sjena mjeri blizu podrug milijuna km. Jer je pak mjesec udaljen od zemlje 384.400 km, to je onaj dio čunaste sjene naše zemlje, kroz koju hiti mjesec, uvijek još tako širok, kako se to opazilo kod te pomrčine mjeseca, da se mjesec preko 3 sata giblje u toj sjeni. — Za učene astronome nema ta pojava ništa osobito, jer sve mogu u tančine izračunati unaprijed, baš kao da se svemir ravna po našim astronomima! Da živimo pak na mjesecu za vrijeme toga fenomena, ne bi nam bilo svejedno. Za trajanja mjesečevog dana žeže sunce gole stijene i pećine mjesečeve hipertropskim žarom. A za vrijeme opisane pomrčine oduzima zemlja mjesecu vruće zrake sunčane, i na kolutastim gorama mjesečevim zavlada opet noć sa svojih stotinu i više stupnjeva Celzija ispod ništice . . .

2. Dne 19. lipnja 1936.

bila je potpuna POMRČINA SUNCA.

Kad mjesec prolazi između sunca i naše zemlje te se nalazi točno u vodoravnoj crti (u fazi mlađa) s ova dva tijela, onda imamo mi pomrčinu sunca. Budući pak da je mjesec sa svojim promjerom od 3480 km 14 puta manji od zemlje (a po obujmu 50 puta manji),

to ne može baciti na zemlju tako široku sjenu, da bi zakrilio svu površinu zemlje. Kuda dakle prolazi prava mjesečeva sjena, ondje je totalna pomrčina sunca za nas; kuda se miče polusjena, u onim krajevima je djelomična (parcijalna) pomrčina sunca; u ostalim dijelovima zemlje uopće ne opažaju pomrčinu. Učene glave izračunaju daleko unaprijed nesamo vrijeme na sekundu, nego točno i krajeve na zemlji, kuda prolazi obrub sjene mjesečeve. Zato je mnogo znanstvenih ekspedicija otputovalo u one krajeve, gdje se vidi totalna pomrčina sunca, najviše u Sibiriju (par desetak državnih, i isto toliko privatnih).

Čuje se tu i tamo predbacivanje, zašto idu ekspedicije tako daleko, da promatraju sunce, kad ga svaki dan skoro imaju pred sobom. I to još za ono par minuta, kad se sunčana ploha ni ne vidi. — Čujmo! Uzmi svoj sat s radio-kazaljkama, koje svijetle! Po danu se ništa ne opaža. Istom u tami, po noći. Slično kod sunca. Uslijed jarke svijetlosti ne može se promatrati ni korona (najviši sloj sunčane atmosfere t. j. heliosfera) ni protuberance (jezičaste erupcije plinova). Kod totalne (posvemašnje) pomrčine sunca, kad je čitavo blještavo sunce prikriveno, mogu se gledati na desetke hiljada km dugačke protuberance i zrakasti vijenac. Treba ispitivati spektralne pojave, magnetske pojave u vezi s t. zv. Einsteinovim efektom (navodnim otklonom zrake svijetla u gravitacionom polju sunca).

Mjesecima se pripravljale razne ekspedicije (amer., jap., tal., engl., polj., čsl. itd.) na taj rijedak i grandiozan fenomen. Budući pak da jedan oblak ili uopće naoblaka može sve pokvariti, pripravljeni bijahu zrakoplovi (t. zv. leteće zvjezdarnice), koji bi se digli i 7.000 m visoko, iznad oblaka. Pomrčinu sunca snimali su i filmski. Točniji podaci i rezultati saznat će se kasnije, dok se sav pribrani materijal uredi i prouči.

Njemački astronomi s astro-fizikalnog opservatorija u Potsdamu vršili su svoja opažanja kod idealno lijepog vremena. Oko 1 s. noću alarmiralo se sve zvjezdarne o pojavljivanju jedne nove zvijezde treće veličine u zviježđu Cepheus.

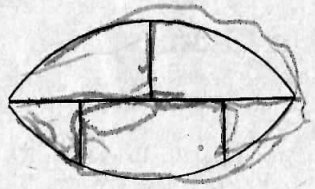

Ovaj geometrijske lik valja izvući u tri maha olovkom t. j. olovku možeš odignuti kod crtanja dva puta od papira. — Pa to je lako, jelde?

Kušaj deder, prijane!

Odakle udaraju gromovi?

Zemlju si predstavljamo kao veliki kondenzator (sabirač elektriciteta), čiji jedan pol je naša kugla zemaljska, a drugi pol je rijetki sloj atmosfere u visini od 80 km. Između oba ova sloja, dobre vodiče, nalazi se gusta naslaga naše atmosfere kao slab vodič elektricitete. Razlika napetosti između oba navedena sloja kondenzatora iznaša nekoliko milijuna volta; a radi prevelike udaljenosti ne mogu iskre preskakivati.

Za vrijeme oluje pomiče se i proteže električno polje i tako nastaju ispražnjavanja; električne iskre kilometarskih duljina prodiru kroz izolirajuću zračnu naslagu naše guste atmosfere. Moderna je elektrotehnika riješila zagonetku, odakle udaraju strijele: da li iz oblaka ili iz zemlje. Rješenje glasi, da gromovi pucaju IZ ZEMLJE a ne iz oblaka.

Elektriciteta se kreće veoma brzo, to znamo. A ipak ju je trebalo fotografirati. Poduzete su izvjesne mjere: radi brzine preskakivanja iskara. Konstruirana je kamera, koja se nepojmljivom hitrinom okreće oko svoje osi, a objektiv (otvorena leća) neprestano kruži po nebu. Usprkos kretanja snimljeni su vanredno jasni snimci. Ta su kretanja (do 1.500 okretaja u minuti!) brža negoli brzina munje. Prema tome je uspjelo analizovati čitav proces udaranja groma.

Iz brojnih snimaka razabire se, da munja nije u stanju da začas prodre kroz gušći sloj naše atmosfere. Olujni oblaci šalju predhodno neke vrsti ticala, svijetle emanacije, prema zemlji, koja si sve bliže probijaju put do kore zemaljske. Ne slijedi uvijek iza svake emanacije iz oblaka: samo ispražnjenje. Barem 10 puta većom brzinom nego je emanacija iz oblaka (ispražnjenje iz oblaka), koja se na svom putu u zemljinu atmosferu razgranjuje i gubi, slijedi ispražnjenje t. j. snažan mlaz izbija iz zemlje.

Dakle, prema tome oblaci samo pripremaju, provociraju, ispražnjenje zemljinog elektriciteta. Našim očima škodi optička varka. Oči su nam tako slabe i nesavršene, da ne mogu točno registrirati PRAVAC kretanja munje, te si na taj način uobrazujemo, kao da gromovi pucaju iz oblaka. (W. u. F., 1936, br. 6)

Autom iz Londona u Kalkutu

Saradnjom sviju zainteresovanih država provesti će se gigantski plan, da se izgradi odn. posve iznova uredi nova, široka, lijepa auto-cesta, koja će spajati zapad i istok.

»A 1« vodit će ovako: London — Dover, Calais, Bruxelles, Koblenz, Wiesbaden, Frankfurt, Regensburg, Passau, Linz, Wien, Budimpešta, Beograd, Sofija, Plovdiv, Istambul. Dakle preko 3.000 km.

Nadalje: Alepo, Bagdad, Teheran, Mešed, Dusbad, Lahore, Delhi, Kalkuta. Ovaj drugi dio puta oko 9.000 km. Svega okruglo 12.000 km. — Ovom modernom cestom moći ćeš udobno i u najkraće vrijeme dospjeti iz Londona u Kalkutu po 8 metara širokoj cesti, gdje će internacionalna društva staviti svoje stanice za tankovanje i carinarnice. Potrebni su kapitali djelomično osigurani.

Zar i danas cirkusi?

Cirkus nije ni danas nikakva zastarjela roba. Nasuprot. U pomodnom ruhu je pravi pravcati magnet za najšire slojeve pučanstva. Ova preduzeća s mnogo umjetnika i artista i pomoćnog osoblja naliče čitavoj vojsci na maršu ili kakovoj tvornici.

Njemačka je kolijevka velikih i izabranih cirkusa, koji prolaze državama i zemljama. Zaredamo li brojno osoblje, zavirimo li u opsežne inventare, u izdatke i nabavke, smrknut će nam se pred očima i pojmit ćemo krize, koje su snašle i oborile mnoge cirkuse. Cirkusi i te kako zasijecaju u privredni život. U 40 njemačkih cirkusa hrli godišnje 22 milijuna posjetilaca. Ulaznice odbacuju okruglo 60 milijuna maraka. Ukupna pak režija stoji skoro polovicu ubrane svote t. j. 27 milijuna maraka.

Najmoderniji i treći na svijetu po veličini je glasoviti cirkus Karl KRONE (München), koji se nazivlje »putujućim gradom«. U golemom šatoru ima mjesta za 10.000 gledalaca. U ostale šatore smještene su jestvionice i spavaonice za 800 članova zaposlenog personala. Napokon su tu i šatori za 600 živih životinja.

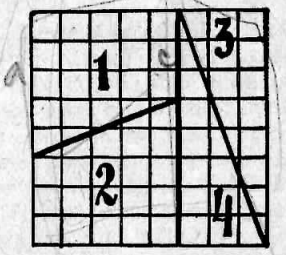

Nacrtaj si prvi lik, kvadrat s 8 × 8 polja. Zatim izreži taj kvadrat onako, kako ti pokazuju crte, a i s t e te odreske (da ne bi tko rekao, da si varao!) sastavi opet u jedan paralelogram, kako je označeno u drugom liku.

Šta vidimo?

U prvom liku ima 64 polja t. j. 8 × 8. u drugom pak liku 65 polja t. j. 5 × 13. Zar je zbilja 64 jednako 65?

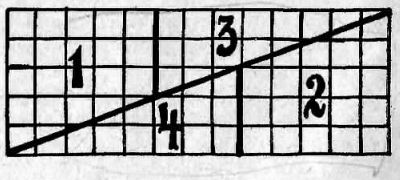

Izdaci su golemi. Samo željeznički transporti ovoga cirkusa za vrijeme ljetne sezone progutaju svotu od 15 milijuna dinara. Iznajmljivanje potrebitog prostora za predstave traži sigurno kod turneja svega 3½ milijuna din. Za razne poreze i prireze izdaje Karl Krone godišnje 32 milijuna dinara. Plaće činovnika, namještenika i artista sačinjavaju na godinu preko 380 milijuna din. K tomu još pridolaze teški i skupi izdaci za životinje (dnevno: 25 mtc slame, 30 mtc sijena, 20 mtc zobi, 30 mtc repe, 20 mtc mekinja; 220 mtc piljevine itd. itd.), za vlastitu rasvjetu i instalaciju (dnevice: 400 l benzina, 50 mtc ugljena itd.). Ima još bezbroj točaka izvan ovog popisa n. pr. uzme li Krone tuljane na turneju, svaki dan mora dopremiti zrakoplovom iz Hamburga oko 100 kg svježe morske ribe u ledu; inače prave svome krotitelju bezbroj neprilika kod egzaktnih produkcija, gdje mora ovim sladokuscima svaku kretnju naplatiti garantirano dobrim i svježim ribama.

Osoblje. Osim nekoliko desetak prvorazrednih artista i umjetnika, osim 100 članova baleta, mora K. Krone držati preko 480 specijalista i majstora (15 blagajnika, 43 člana reklamnog odsjeka, 4 režisera, 65 glazbenika s 3 dirigenta, 110 graditelja šatora, 40 poslužitelja u štalama, 25 specijalista za fasade, 5 elektrotehničara, 5 strojovođa, 10 šofera, 4 pilota za svoje reklamne avione, barem 100 kontrolora itd.).

Sada shvaćamo donekle rekordnu brzinu rada, kad se ogromni šatori podignu odn. raspreme za ciglih 8 sati; kad se golemo tovarenje u vagone svrši za samo 2 sata naporna posla. Za čitav taj div-cirkus su potrebna 3 posebna vlaka s ukupno 220 vagona ! !

Bilanca. Svakidnevno daje Krone dvije predstave: dakle ukupno za 20.000 gledalaca. Ulaznice (kad su sva mjesta rasprodana) odbacuju oko 950.000 dinara. Režijski izdaci iznašaju dnevno ¼ milijuna din., a uzdržavanje cjelokupnog poduzeća s plaćama iziskuje svaki dan opet svojih ¼ milij. din. Dakle tekući dnevni troškovi proždiru pola milijuna dinara. — Čim popušta priliv posjetilaca, već se seli u slijedeći grad. Računati valja i sa zaprekama: konkurencije, lošeg vremena, nepovoljnih prilika.

U kalkulaciju se uzima i to, da godišnje stoji na raspolaganje za predstave, dakle za primitak: samo oko 215 dana, dočim izdaci gutaju svote SVAKI dan u godini. Spomenuti nam je i to, da pohađanje lijepe menažerije nosi tjedno 300—350.000 dinara. Zatim se na vagone prodaje i izvaža đubre, što opet odbacuje par desetak hiljada sedmično.

Kod svega toga potrebna je dalekovidnost, štedljivost, spretnost i stručna obrazovanost. Racionalno gospodarstvo ima stotinu očiju i ruku . . .

SENZACIJA u UMJETNOSTI. — Slijedeće retke vadimo iz uglednog dnevnika »The Sunday Statesman« od 31. maja 1936. — Tko nije čuo o glasovitom Mojsiji, o krasnom djelu Michel Angela Buonarroti-a (1475—1564)? Koliko je puta ta umjetnina slikana, analizovana, fotografovana, opisana! Predmet je posve iscrpljen. Pa ipak nije.

Michel Angelov Mojsija nalazi se kao spomenik u Rimu na grobu Pape Julija II. (1443—1513, vladao 1503 do smrti), u velebnoj crkvi »Sv. Petra u okovima«. Jednog oblačnog i kišnog dana uđe nedavno u tu crkvu vatikanski povjesničar umjetnina: svećenik Don Giuseppe PARRONI, da ispituje klasičnu sliku sv. Margarete od Guercini-ja. Sjedne pred sliku, no nije mu išlo od ruke. Ustane i pokroči prema Mojsiji, kako je inače često običavao. Iznenada opazi nešto novo; pokroči bliže i promatraše Mojsijevu bradu pod zavojima ustiju. Jedva se snađe. Opazi konture muške glave, a pokraj toga opet jedan lik. No za danas dosta.

Slijedećeg jutra pohrli opet na svoj posao. U prvi mah ne opazi ništa osebujno. Ali kad se stavi na ono isto mjesto, gdje stajaše dan prije, razabra posve jasno jednu glavu, a kraj nje lijevo: konture bradatog lica samoga umjetnika. Da bude u stvari još sigurniji, dovede trećeg dana fotografa, koji snimi nekoliko snimaka. Razvijene ploče pokazaše točno, da je Don Parroni dobro vidio.

Nastane znanstveno razglabanje, a rezultat bijaše, da manji portret bez sumnje predočuje Papu Julija II., koji ima upadnu sličnost s onim poznatim slikama glasovitog Pape. O crtama profila druge glave, koja bi imala predočivati Michel Angela, dosta se prepiralo. Konačno bi i ta sumnja raspršena, jer majstora je odavao njegov karakteristično zavinuti nos i brada. Ta se zanimljiva silhueta vidi samo iz stalne daljine i s jednog određenog mjesta, a najljepše pri zalazu sunca, kad se sjene oštrije ističu.

Čudno! Kako pisci pod svoje pjesme i članke i radnje pišu svoje ime, a slikari i kipari urezuju i crtaju svoje ime sa: sculp. ili pinx., tako je naš neumrli Michel Angelo u svoga divnog Mojsiju stavio (i to u bradu) dva lika: vidljiva samo po stanovitim uslovima . . . : lik svoga nezaboravnog pokrovitelja, komu je dao to velebno djelo kao spomenik na grob, — i svoj lik, lik čednog i poniznog kipara . . .

NAŠE NARODNE ZAGONETKE.

1. Poručuje cicíban cicíbanici: pošlji mene šetlju petlju na magarici; pokíse mi bíjela pjena na zagalici.
2. Prođoh put i rasput, nađoh prut nedjeljan; reče Bog: Ostav' to, to je moj potrebač.

ZA NADOBUDNE FRANCUZE

Šarada

Chez tous les boulangers on trouve mon premier;
En cherchant dans la gamme on trouve mon dernier;
Allez donc, paresseux, imiter mon entier.

Homonim

Dans les airs je m'élève et domine la sphère,
Et je deviens un crime en descendant sur terre.

Pitalica

Quels grands hommes sont nés à Paris?

Anagram

Nuit et jour, en votre corps,
vous sert et jamais ne dort.
— Autrement, c'est un fruit rond,
qui en quartiers se partage.
— Enfin, animal sauvage,
Ancêtre d'aliboron.

Zagonetke

I.

Les cinq voyelles, une consonne:
voilà tout ce qui forme mon nom.
Me connais — tu? Je te donne
Bien des plumes, mais pas de crayon.

II.

Par moi tout finit, tout commence,
En moi, la terre prend sa naissance.
Si je n'existais pas, enfin,
Un instant n'aurait pas de fin.
Je ne suis point dans un lieu,
Et je forme à moi seul la moitie de l'Etat.
Je ne suis pourtant que la queue
D'un rat.

Grozna lomača u kazalištu

U velikom kazalištu na bečkom Ringu davale se upravo čuvene »Hoffmannove priče« od skladatelja Offenbacha. Bilo je baš dneva 8. prosinca g. 1881. — Oko 7 s. pojavi se, iz nepoznatih uzroka, vatra na samoj pozornici. Jezovitom se brzinom raširio oganj te zahvatio svu nutrinu ljudstvom natrpanog kazališta. One večeri našlo je smrt 384 ljudi, a 11 je teško ozlijeđeno.

Proces (24. IV. — 16. V. 1882) o ovoj groznoj katastrofi spada među najsenzacionalnije u 19. vijeku. No što se moglo pomoći? Mrtve nisu mogli oživjeti, a živima se nije dalo iscijeliti duboke i krvave rane! Osuđeni su oni, kojima su dokazani propusti, a mjesto starinske zgrade sagrađena je u gotskom slogu zgrada »Sühnhaus« (Schottenring 7).

Nova slinga

(spomenik Musolinijev) blizu Adue (u Abesiniji)

Očevici pripovijedaju o neopisivo jezovitim prizorima, kad su hiljade i hiljade, kao u ludilu, navalili na sve izlaze. Plinske su naprave eksplodirale i za čas je nastala tama u kazalištu, što je paniku postostručilo. Pomoćno osoblje kod zastora i vodovoda je pobjeglo pred elementom razornog plamena. Budući da su se svi izlazi rastvorili, orkanski je propuh podigao veliki zastor u visinu druge galerije i vatri olakšao haranje. — U tami opaziše, kako jedna žena trči preko pozornice; bila je živa baklja. Hidranti blizu pozornice uopće nisu funkcionirali, a kazališno vatrogasno osoblje nalazilo se u gostioni. Napori gradskih vatrogasaca nisu mogli spasiti situacije. — U parteru i na galerijama bijaše strahovita stiska i vriska. Gomile tjelesa zabarikadirale su izlaze. Mnogi su se već ugušili prije negoli ih je zahvatio plamen. Bilo je i živinske i surove brutalnosti prema slabijima. Grof E. Lamezan našao je na stu-

bištu do galerije 87 lješina, koje je dao brzo odnijeti, a gdjekoje bijahu još tako vruće, da se ih nije moglo prihvatiti. Redarstvenik J. Winkler s još trojicom gospode odnio je u dvorište policijske direkcije 140 lješina.

Groza te hvata, kad se radi o tolikim nastradalim t j e l e s i m a, a DUŠE? Jesu li SVI bili pripravni, da m i r n o i s i g u r n o s t u p e p r e d v j e č n o g S u c a?

U dvoranama s 15.000 lubanja

Istražívači su neumorno na poslu. Numizmatici traže, ispituju i sabiru novce kao historijske dokumente. Arheolozi se bave hist. iskopinama i monumentima. Antropolozi i etnolozi itd., tko bi ih nabrojio? —

Ni mrtvi nisu pošteđeni pred znatiželjom specijalista, učenjaka. Kosturi također govore, no svojim osebujnim jezikom, koji razumiju dakako samo učene glave. Modernoj su Antropologiji baš lubanje dragocjena građa za naučna istraživanja.

Kako te podilaze neki trnci i neka jeza, kad zakročiš u prostorije antropološkog odsjeka u prirodoslovnom bečkom muzeju! Ugledaš pred sobom 15.000 lijepo uređenih i poredanih čovječjih lubanja. Dr. Viktor Lebzelter tumači »katalogiziranje« ovih lubanja, koje potječu sa svih strana svijeta, iz raznih naroda i perioda historije ljudske.

Čim naiđu na kakovu prehistorijsku iskopinu kostiju, odmah snimaju (fotografiraju) na licu mjesta. Ako se kosti mrve i lubanje mrve, onda se najbrižljivije čiste i lijepe u kompaktnu cjelinu. Stručnjaci ovoga zavoda imadu već takovu praksu u anatomiji, da već na prvi pogled odrede, kamo koja otkrhnina pripada. Manjkave dijelove i zube nadopuni anatomski zavod; a uređenu lubanju ili kosti pošalje na stol antropolozima, koji studijem i proučavanjem odrede, kojoj rasi, kojoj dobi itd. spada poslati preparat.

Hoće li se predočiti cijela glava koje rase i izgled kojega izumrlog plemena, onda se posla hvata umjetnik, koji pomoću pastilina (mase za modeliranje) rekonstruira čitavu glavu sa svim pripadajućim dijelovima.

Za nas lajike su ove lubanje mrtvo slovo; antropologu su pak knjige sa živim pismenima, u kojima čita godine, dob, spol, rasu, običaje i sl. Kod mnogih ima deformacija: hotimičnih i nehotičnih. Diletanti ili neuki ili zlobnici čitali bi u tom sve (i majmunske prijelaze!), samo ne ono, šta treba. Nomadi su n. pr. svoju djecu vodili sa sobom noseći ih na nosiljkama; glavice dječje pričvrstili bi na nosila, uslijed čega su lubanjice (često protiv volje) deformirane.

Prođeš li kroz ove prostorije, čudno ti je pri srcu, dok ono 15.000 lubanja bulji u te svojim očnim šupljinama. Da one hladne čeljusti ožive, a istrunule glasilnice protitraju, šta bi se raspričalo onih 15.000 lubanja! A tako sve šutećke šapuću uporno i jasno: »Prah si, čovječe! — Danas meni, sutra tebi! — Glavno je, da si svakog časa pripravan te stupiš čiste savjesti pred svoga vječnog Suca . . .«

VISOKA »MODERNA« KULTURA

Mladahna vlasnica jednog pariskog pomodnog salona pronašla je, da njezini listovi ne odgovaraju linijama ljepote. Stoga dade nalog jednom kirurgu neka operativnim putem uredi te linije. Kirurg izjavi, da se može operirati samo jedna noga. Na nesreću nastane pogibeljna upala, a za nekoliko tjedana moradoše ovoj dami a m p u t i r a t i n o g u. Nesretna moderna dama tužila je sudu kirurga i tražila odštetu. Čudni hirovi! Ni sve odštete ne će joj vratiti izgubljenu nogu.

Prema vijestima američkih novina o pomanjkanju smisla »modernih« »dama« za domaći život iznašaju i slijedeće. Neka mlada supruga odbije ponudu, da si kupi svoju kuću, ovim značajnim riječima: »Ah, čemu da si kupimo kuću? U rodilištu dođoh na svijet, u pjestovalištu sam odrasla, u penzionatu sam uzgojena, u automobilu se upoznah sa svojim mužem, vjenčala sam se u crkvi. Obroke uzimam u restauraciji, stanujem u najmljenoj sobi, prije-podneve posvećujem golfu, poslije-podneve proigram bridgeom, navečer polazimo na ples ili u kino. Obolim li, poći ću u sanatorij; umrem li, pobrinut će se pogrebno društvo. Šta trebamo, to je samo jedna garaža za auto i jedna spavaonica pokraj garaže.« —

U New- Yorku je prije kojih 7 godina jedan bankar pronevjerio 8 milij. dolara, samo da može udovoljiti ludim hirovima filmske zvijezde Peggy Joyce. Ta je svota zadostajala baš za 1 godinu!! On joj pokloni auto: s hladionikom iz platine, s obrubima od suhoga zlata; za »psetance« joj naruči briljantni ovratnik u vrijednosti od 30.000 dolara. Ta »zvijezda« nije obukla nijednu, ma bila i najskupocjenija, toilette-u dvaput; imala je 570 pari cipela. Posluga njezine palače brojila je 25 osoba.

Gdjekoje slavljenih »mis-ova« žalosno su svršile svoju »karijeru«. Koliko ima nepodoština (pisanih i nepisanih!) u tom ludom biranju! Spominjemo onu, kad je nekakav američki agenat James Carrier kupio najljepšu čeljad za američke »revije«: mis-ove Germania i Francuska i Rusija i Poljska i Danska i 40 girlsa i crnačku kapelu itd. Napokon je s novcem iščeznuo, a sirote ostale na cjedilu u tuđem kraju. Uz pomoć

njem, konzula vratila se mis Germania u domovinu, mis Polonije je nestalo bez traga, mis Rusija je dospjela u tamnicu za one, koji duguju, a ostale su se sirotice potucale od nemila do nedraga, samo da se nekako prehrane . . .

Čujmo nešto o luđačkom bijesu, kako da se prištedi vrijeme (za što??)! Neki australski pisac »uzeo si je vremena« te računao: svaki Australac prosječno izmoli na dan 2 Očenaša. Budući da je u Očenašu našao taj »mudrac« 10 suvišnih riječi, to bi skraćivanjem Očenaša prištedio australski narod godišnje 30 milijuna sati. Računavši običnu nadnicu prištedilo bi se 2,812.000 funti, i tako bi se na taj način lako isplaćivali državni dugovi Australije!! — Tableau!! —

Dva đavla još k tomu . . .

Komu nije poznato, da na mladež vreba nečastivi neobično prepredeno i lukavo?! Osobito NEČISTI duh ima tajnu moć te se zlorado uvlači kroz sve pukotine u nježno tkivo mladenačkog života. Samo junački karakteri i viteški dječaci i mladići pobjeđuju u toj areni. A mekušci i putena čeljad nalazi svakovrsne ishitrene isprike, samo da kakogod prikriju svoju sramotu.

Ovome nečastivom pohote i bludnosti trčkare u pomoć još dva đavla, koji nažalost mnoge »odrasle nedorasle« dječake i mladiće zaluđuju i upropašćuju, a to je vino i duhan: alkohol i nikotin.

Naići ćeš i na kratkovidne i plitke glave odraslih ljudi obaju spolova, koji mudruju i nabacuju: »Pa zašto mu ne bismo priuštili nedužno (!) veselje? Već mu je 14 ili 16 godina! Čitav momak!«

Na zdravlje! — — Što ćemo mi na to?

1. Informiraj se kod s a v j e s n i h liječnika specijalista, što znači alkohol i nikotin za **mlade** organizme, koji su još u razvitku. Čut ćeš stvari, da će ti još dugo zvoniti u ušima . . .

2. Prelistaj statistike odraslih a pogotovu slabašne mladeži, koja pohlepno posizava za ovim otrovima, i raskolačit ćeš oči od čuda. Praksa je crno obrubila žića takovih slabića.

3. Pitaj povjerljivo odgojitelje, prijatelje mladeži, svećenike, roditelje! Snebivat ćeš se, kad uščuješ, kako žalosno stoji s onim mladim ljudima u **moralnom** pogledu, koji se mlohavo ili nikako ne bore protiv JEDNOG jadnog đavla putenosti, a eto širom otvaraju vrata još DVOJICI nečastivih . . . Tu nema ni zbora o pobjedama nego o bijedama! Tu je baruština, iz koje se diže kuga i zadah, da Bog sačuva . . .

4. Deder sjedni pa reci po duši: »Smije li se dati otrova?« — »Ne smije!« — »Jesu li nikotin i alkohol otrovi za mlađahan organizam?« — »Bez sumnje.« — »Eto, brate, čuvaj se

otrova, makar došao odaklegod!« — »Jedan ili drugiput ne škodi.« — »Dobro! Misliš na iznimke, jelde? No opetovane iznimke dovele su mnoge do zle navike, a zla navika u okorjelost, rasulo, očaj.« — »Pravo imate! Priznajem, da vragove treba goniti tamjanom i sv. vodom: molitvom, samozatajom, svladavanjem, žrtvama.« — »To si jako ispravno primijetio, samo daj dosljedno sprovađaj!« — »Šta mislite?« — »Evo, prijatelju; i to neka je moja posljednja! Pijanstvo i bludnost usko su povezani, a nikotin je jeftina privaga. Hoćeš li svoj MLADI ORGANIZAM spasiti, otale s navedenim otrovima u MLADOSTI, i bit ćeš sretniji negoli sijaset nesretnika, kojima poslije nema spasa. Što i koliko ćeš trebati vina ili duhana kasnije u ODRASLOJ dobi, pokazat će ti zdrav razum, zdravlje, smjernice sv. vjere i morala, savjeti prijatelja tvoje duše. Pazi, da ne ćeš i ti upasti u broj onih, koji su svojim drhtavim prstom upirali — ne u druge — nego u SAME SEBE, navađajući žalibože SEBE kao očiti dokaz za ispravnost gornjih, dobronamjernih opomena; SEBE kao oronuli spomenik promašene, ludo profućkane, otrovane mladosti . . .«

Wiener Säugerknaben 1. Na putu u kor, da pjevaju oficij. 2. Predstavljaju jednu misijsku igru.

POLARNI KRAJEVI ZDRAVI?

Tvrde, da polarni predjeli spadaju među najzdravije krajeve svijeta. U murmanskom okrugu (Rusija) niklo je za zadnjeg decenija dosta novih naseobina i mjesta. Zanimljivo je, da u tim polarnim krajevima djeca vrlo lijepo napreduju, mirno se igraju vani kod studeni od 40 stupnjeva, a ne dobiju ni kašlja ni drugih zimskih bolesti. U ljetnoj polovici sunce sja gotovo neprekidno. Zrak je doduše nešto rjeđi, ali nema prašine, atmosfera je čista, sunčane zrake lako prodiru kroz rijedak zrak i najpovoljnije utječu na zdravlje, utjecaj ultravioletnih zraka je jači nego u našim gorama, osim toga nema tamo patogenih klica.

Mjerodavne se ustanove bave planovima, da najprije ispitaju utjecaj polarne klime na čovječji organizam i zdravlje, te da kasnije izgrade kupališta i sanatorije.

Tajne Svetih otoka

Koliko su se novine raspisale o Abesiniji, staroj Etiopiji, zatim o Abesincima, koji vjeruju, da su potomci jednog od 12 plemena židovskih, a njihovo vladar, kralj kraljeva, da vuče lozu od kralja Salamona! Brojni spomenici diljem Abesinije još i danas svjedoče o uskim vezama s Palestinom. Svakako je Abesinija jedina afrička zemlja, u kojoj se sačuvalo kršćanstvo, kamo je prodrlo već u 4. vijeku iza Isusa.

Osim toga se mnogo pisalo i o Tana jezeru (sjev. Abes.), kad su tal. armade osvojile ovaj dio zemlje. Ovdje se služimo podacima »Jutarnjeg Lista« (god. 1934, 14. X.) o »tajnama svetih otoka na jezeru Tana«.

Od svih tajna, koje krije u svom krilu brdovita Abesinija, najzanimljivija je historija svetih otoka na golemom jezeru Tana. Jedva je kojem strancu uspjelo da zakorakne ovamo i da odgonetne stoljetne tajne. U zadnje vrijeme prije rata uspjelo je britanskom majoru Cheesmanu, konzularnom atašeju, isposlovati od vladara dozvolu, da posjeti ove samostane. Sve je kasnije opisao u svom djelu, koje sadržaje tek neznatan dio sveukupne historije onih krajeva, no predstavlja poučan i dragocjen doprinos za upoznavanje prekrite prošlosti. Budući da nema točne karte o jezeru, odluči lađicom ploviti duž obale, punih 220 milja. Razne okolnosti prisiliše majora Cheesmana da donekle izmijeni svoj prvotni plan. Napokon mu ipak uspije, da pohodi sve važnije otoke i veća ostrva.

Luč kršćanske vjere i uljudbe donese u Abesiniju sv. Frumencije oko g. 370 poslije Krista: postavši prvim nadbiskupom Etiopije. Kasnije je prodirao islam, no bez većih uspjeha, dok za vladavine Lebne Dengle-a (1508—1540) ne provali Muhamed Gran, vladar Adale, zemlje uz Crveno More, za čije kratke vladavine bi popaljene i razorene crkve i samostani. Spasilo se samo ono, što bijaše na otocima jezera Tane, jer do tamo ne stigoše čete Gran-ine. — No već je sin Lebne Dengel-ov učinio konac nasrtljivom vandalizmu, uspostaviši prijašnju moć i sjaj kršćanstva. Nenadoknadiv gubitak za povijest je uništenje premnogih knjiga i rukopisa: grčki i hebrejski prijepisi, originali Apokalipse, Starog i Novog Zavjeta, Apostolske poslanice itd., što su vladari tokom stoljeća prenijeli iz Palestine. Ono, što bi još pošteđeno, nalazi se u samostanima na otocima jezera Tana.

o

Od obale do najvećeg otoka D a k - a trebalo je veslati dobra tri sata primitivnim veslima. Promjer otoka iznosi 3 milje; gotovo je

okrugao; iznad razine jezera uzdiže se najviše 30 stopa. Jedna četvrtina je prekivena šumom i voćnjacima, a ostalu površinu obrađuju kaluđeri. Na otoku su 5 crkve sa selima, kamo imaju pristup i ženske, jer se ne smatra isključivo samostanskim dobrom. Jedino zanimanje sviju je poljodjelstvo.

Nedaleko Dak-a diže se malo ostrvo N a r g a S i l a s i, na kojem se nalazi samostan i crkva, što sagradi žena cara Yetege Wentawaba (172—3). Na ulazu ostrva visi o dva golema kamena zvono kojih 2.000 kg teško. Kao u svim abesinskim crkvama, tako je i ovdje uz crkvu, na istočnoj strani, podignut t. zv. Betlehem: posebna kućica, u kojoj se priprema kruh i vino za sv. Žrtvu. Druga kućica pohranjuje svećeničko ruho i crkvene predmete. Među knjigama nalaze se »Čudesa Kristova«, divno ukrašena slikama na pergameni.

Možda 1 km daleko od Daka ugledaš otok D a g a, koji je vulkanskog porijekla, a diže se 200 stopa nad površinom jezera. Na najvišem vršku izgrađen je jedan od najsvetijih samostana abesinskih. Na taj se otok ne smije iskrcati nijedan stranac, nijedna ženska osoba. Ni glasovitom putniku Steckeru nije izdana potrebna dozvola, koju je sada dobio major Cheesman. — Svuda gusta šuma, samoća, tišina, tajanstvenost. Stara je crkva postala plijenom požara, kad je u nju udario grom. U novoj crkvi sv. Stjepana pokopani su ostaci 7 abesinskih careva: Davida I. (1382—1411), Yakuno Amlaka (1268—1283), Sirse Dengela, Zara Yakoba, Bakafe, Fasiladasa, Isura. Za carevanja Davida I. donešen je iz Palestine jedan komad Kristova križa. — Neki od kaluđera nisu ostavili otoka 50 godina.

Na jugoistočnom dijelu jezera diže se lijep otočić K e b r a n sa samostanom i crkvom sv. Arhanđela Gabrijela, u kojoj je grob cara Takla Haimanota (1707—8). Crkva stoji na 12 mramornih stupova, a ima 2 zvona od zvučnog kamena, i po jedno zvono od drva i bronca.

Dalje se treba skoro provlačiti kroz gustom trskom obrasli dio jezera, gdje je lava stvorila prirodnu branu preko starog korita Modrog Nila tako, da rijeka pravi slap. Uz istočnu obalu niže se čitavo čislo raznih otočića i ostrva. Na čamčićima od trske pristaše uz otok Rima, gdje je crkva Isusa Krista (Madhani Allama). Ovdje ima nekoliko lijepih triptihona. Najljepši je onaj, koji prikazuje bl. Djevicu s Djetetom Isusom. Kao drugdje tako i ovdje ima dosta vrlo starih knjiga, no nažalost bez datuma.

Otok Tana-Kirkos je zapravo poluotok, jer se za vrijeme oseke može suhom doći s kopna preko neke vrsti kamenog mosta. Abesinska legenda priča, da je tu bio pohranjen dugo vremena Kovčeg Svetog Hraništa, koji donesoše iz Jeruzalema, dok ga ne odnesu u Aksum, gdje se sada nalazi. Uz crkvu, koju su osnovali kraljevi Abraha i Asbida, nalaze se i 3 židovska žrtvenika: na vrhu s križem te kugla s natpisom u sabejskom jeziku.

Na slijedećem otoku: Cikla Manzo vide se ruševine palače cara Jesusa, koga ovdje umoriše god. 1706. — Na sjeveroistočnom rubu je otok Mitraha, gdje je car David I. sagradio najstariju crkvu, koju poruši islamski osvajač A. Gran, a kasnije opet novu sagradi car Ivan I.; ovu opljačkaju i razore derviši za vrijeme ustanka Kalife. Ističe se i mauzolej cara Jesusa (1682—1706).

Poluotok Gorgoru, brdoviti kraj, nastavaju kaluđeri s više manastira, koji su dobro uščuvani, budući da ih je poštedila invazija divljačkih horda. Ćelije okružuju crkvu, koja je posvećena Spasitelju svijeta. Ima tu strogih asketa, koji stanuju u malim i uskim ćelijama ili si urediše kakav-takav stan u pojati pod zemljom pokrivši sve gustim lišćem: posvetivši se molitvi, prezrevši svijet.

Napokon eto nas i na otoku Galila. Vrijedno je da se pregledaju glasovite stare građevine-ruševine n. pr. ljetna palača cara Susenjosa (1607—1632), koju je sagradio Isusovac Pedro Paez. On je s ostalim isusovačkim misionarima kao svećenik došao u Abesiniju koncem 16. vijeka. Povijest ovih Isusovaca, njihove patnje, njihova ustrajnost i požrtvovnost u misijama zaslužuje divljenje sviju pa i njihovih protivnika. Glavni zid ove palače, 70 stopa visok, sačuvao se do danas; građen je iz klesanog pećinskog kamena. Ona strana zida, koja je nekoć sačinjavala dio dvorane za carske bankete, ukrašena je divnim i raznovrsnim crtežima. Sve u svemu: ove ruševine već su dovoljne, da bar približno prikažu ljepotu i impozantnost gradnje na jednom od ovih svetih i tajinstvenih otoka na jezeru Tana, koju je skicirao i podigao Isusovac Pedro Paez.

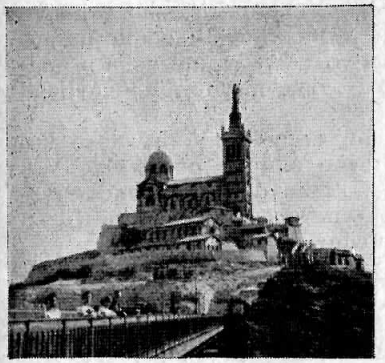

ZA NAPREDNJAKE

Kakva je danas zbrka pojmova, i to baš u onim stvarima, o kojima se najviše govori, i na koje se u štampi rado napada! Nekima je GRLATOST najvažnija argumentacija, zato rade i pišu prema onoj: Samo viči i piskaraj, a razlozi su deseto! Neki imaju pak dobru dozu ZLOBE; za ove ne hajemo, jer tu ne koriste ni najevidentnije činjenice. Ovo par redaka neka je onima na informaciju, koji su DOBRE VOLJE!

1. Katolička Akcija je neprijateljima sv. Crkve i vjere trn u oku i »kamen smutnje«. — U skladu s papinim direktivama i izričnim navodima (Pijo X. i Pijo XI. »Ubi arcano«): »Katolička je Akcija savez organiziranih katoličkih sila za afirmaciju, proširenje, primjenu i obranu katoličkih načela u životu individualnom, porodičnom i društvenom.« »KA hoće da obnovi sve u Kristu: ona je saradnja katoličkih svjetovnjaka s biskupima i klerom u nastojanju oko katoličkoga preporoda« t. j. nastojanje organiziranih katolika, »da Isusa Krista natrag uvedu u pojedinca, u obitelj, u društvo.« Zato »ne politika, ne socijalna ekonomija, pače, kažem ni kultura, nego prije svega kršćanska formacija života i pojedinoga čovjeka.«

Foto: *Nagy Milan*

na ferijalnom putovanje god 1935. — Gore: Na otvorenom moru.
U sredini: Marseille, Notre Dame de la Garde.
Dolje: Barcelona, Gradski perivoj »Cascada monumental«.

To je deklaracija najvišega foruma u Crkvi katoličkoj. Tko drukčije navađa ili tvrdi ili komentira ili radi, taj cantat extra chorum.

»Kod nas se u nekim GOVORIMA prikazuje KA kao politički bauk, koji će mnogo jada zadati državi i društvu. Istovremeno socijalistički i komunistički listići i tajne brošure nastoje silom uvjeriti svijet, kako se pod imenom KA skriva fašistička masovna organizacija s pretenzijom talijanskoga fašizma i njemačkoga nacijonalsocijalizma, a treći opet vide u njoj ekspozituru neke političke internacionale s mračnim namjerama. Zbrka je i pometnja tolika, da se i oni, koji bi se morali razumjeti u stvar, ne snalaze; a poneki opet, koji su dobro upućeni, ne žacaju se igrati zlonamjernom skepsom.« Opaža se, da stanovite struje hoće loviti u mutnome. (Isp. »Nedjelju«, 1936, br. 14)

2. **Križarski pokret** (VKB i VKS, Veliko Križarsko Bratstvo odn. Sestrinstvo) mnogima ne da mirno spavati; odatle migrene i groznica. Lažu, da je Križarstvo crkv. organizacija s eminentno političkim ciljevima. Evo i ovima meritornih obavijesti iz same centrale (Ib.).

»Križari predstavljaju crkvenu organizaciju hrvatske katoličke mladeži sa zadaćom duhovne obnove putem ŽRTVE, EUHARISTIJE i APOSTOLATA. Preko duhovne obnove uzgojiti novi naraštaj na slavu Božju, na spasenje neumrlih duša i za sreću vlastitog naroda i domovine.

Križarstvo se pojavljuje u hrvatskom narodu g. 1930, u danima teškim i sudbonosnim. U danima, kad je hrvatska katolička mladež ostala bez katoličkih svjetovnjačkih organizacija, prepuštena najpogubnijem uticaju svega onoga, što je protivno kršćanskoj pravdi i ljubavi, hrvatska katolička mladež: seljačka, radnička i studentska, prepuštena u sudbonosnim časovima najpogubnijim utjecajima, listom hrli u Križarska bratstva, upravljana po VKB u Zagrebu, jedino crkvenoj mladenačkoj organizaciji ove vrsti u hrv. narodu u onim teškim vremenima. Malo pomalo ta su se Križarska bratstva tako proširila u hrvatskom narodu, da se Križarstvo pravom može nazvati, obzirom na svoju zadaću i rasprostranjenost, katoličkim preporodnim pokretom hrv. kat. omladine.

Križarstvo kao strogo crkvena organizacija predstavlja danas interdijecezansku omladinsku organizaciju. Kao crkvenu organizaciju sa zadaćom duhovne obnove hrvatskoga naroda putem ŽRTVE, EUHARISTIJE i APOSTOLATA, prihvatio je

Foto: Ant. V.

Jelde, brate, da je ta partija masna porcija ?

Križarstvo cijeli hrv. narod, pa je zato i današnji vođa hrv. naroda g. Dr. Vlatko Maček mogao mirne duše dne 2. veljače o. g. izjaviti o Križarima ovo: »Kada gledam napore savremene Križarske omladine, onda mi se čini, da ona želi u korijenu riješiti v e l i k a p i t a n j a p o š t e n o g, m o r a l n o g ž i v o t a i provesti u život z a k o n l j u b a v i čovjeka do čovjeka. Tim radom u tom pravcu popravljaju se pogreške prošlosti u pogledu ovoga uzgoja. Taj rad nije politički niti može biti politički; taj rad je od tolike važnosti, da ne može smetati niti biti u sukobu s drugim političkim radom, koji provode druge organizacije i narodne ustanove.« (Dr. V. C. u »Nedjelji«, 1936, br. 14)

Budimo veseli, ako se tako svojski zauzima za omladinu; ako se je ne prepušta razornom uplivu KOMUNIZMA i MASONSTVA!

3. O KOMunizmu, Kominterni, Socijalizmu i Masoneriji izdao je MOSK (Moderna Socijalna Kronika, Zagreb, Kaptol 29) nekoliko informativnih i solidnih brošurica (po 3 Din.), koje si svaki mora naručiti, da se točno i sigurno snađe u tim prevažnim pitanjima sadašnjice i sutrašnjice. — —

Mjesecima su pisale katoličke novine o obraćenju španjolskog komuniste Henrika Matorrasa. A u drugoj polovici g. 1935. opisao je sâm svoj povratak u krilo Crkve katoličke. Matorrasa bijaše generalni tajnik omladinske komunističke organizacije u Španjolskoj.

Što je dublje mozgao o komunizmu i čim je bjesnije nastojao da oživotvori komunističke »ideale«, tim je manje nalazio mira u svojoj duši. Sâm govori: »Moja mlada, vatrena duša trebala je nešto više. Ona bješe puna želje da uzmogne nešto plemenitije raditi, da uzmogne boj vojevati za neke uzvišenije ideale. Naprotiv, sve, što ju je okruživalo, bijaše odveć nisko. Prije sam se nadao, da će marksistički materijalizam riješiti socijalno pitanje. Ali sad sam uvidio, da on toga ne će moći da izvede. Nisam nalazio ni u ljubavi svoje supruge niti u ljubavi prema svomu djetetu onoga, za čim je težila moja duša. Već sam pomišljao na samoubijstvo. Tad su me jednom zgodom pozvali spiritiste na svoj sastanak. Pošao sam onamo i smijao se komedijama, što sam ih ondje vidio. Ali kad mi je dospjela u ruke neka brošura, u kojoj sam ugledao riječ »Bog«, to me je duboko potreslo, i pred mojim je očima zasinula moja mladost, crkva i bogoslužje. Čitavu sam noć mislio samo o tome, a drugog sam dana kupio Sveto Pismo, neznajući još, kamo će me to dovesti. Počeo sam čitati Sv. Pismo, i najedamput zasja pred umom mojim istina: »Eto, tu je rješenje pitanja o socijalnoj pravdi!« Ali sam imao još mnogo sumnja i prigovora. Odlučih, da se porazgovorim s jednim starim svećenikom, koji me je shvatio.« Dalje pripovijeda opširno, kako je počeo najprije s molitvom Raspetomu, zatim pohađao kršćanski nauk, konačno uredio svoje ženidbene veze.

»Dne 11. svibnja 1934. vjenčao sam se sa svojom dotada nevjenčanom ženom, i već 16. svibnja proglasim u novinama, da se odričem svih zabluda; pozvao sam sve svoje drugove, neka pođu za mnom. Ujedno sam najavio, da stupam u redove borilaca za katoličke radničke organizacije. Stupio sam, i od toga časa raste moje oduševljenje i uvjerenje, da je ovo jedini put, koji vodi k spaseniu roda ljudskoga.«

Vražji otoci

Svi znademo već, da Francuska imade na obalama svoje Guyane veliku kažnjeničku koloniju: Vražji otok, Isle de Diable.

Manje je pak poznat američki Vražji otok, ta najsigurnija i najmodernija kaznionica i tamnica svijeta. Nalazi se na 5 ha prostranom otočiću Alcatraz, u zaljevu San Franciska, dva i po kilometra od obale. Ni da bi pomislili kažnjenici na kakav bijeg, tako je sve pomno i sigurno uređeno, predvideno, osigurano.

OTOČIĆ, pravu pravcatu tvrđavu, oplakuju moćne morske struje, koje bi i najvještijeg plivača svladale. Usto krstari danju i noću čitava flotila staražarskih motornih čamaca. U udaljenosti od 200 m od obale otoka ne smije se nalaziti nikakvo prometno vozilo.

STANOVNICI. Još pred izvjesni broj godina nalazilo se ovdje neke vrsti popravilišta za mlade zločince, koje je iskvarilo loše društvo. Danas nastavaju ovaj otok okorjeli zločinci, za koje se znade, da se više ne mogu popraviti, a i takovi, koje se štiti od osvete zakletih njihovih dušmana.

Službu čuvara vrši 40 starih, prokušanih i povjerljivih nadglednika, koji se lih za ovu tamnicu izabiru iz ostalih kaznenih zavoda.

ZGRADA. Ćelije su iz naročito tvrdog čelika, koji se ne da prepiliti; duge su 8, široke 5 stopa; namještaj sačinjavaju željezni krevet, koji se može složiti uz zid, ormarić, dva stolića i peć. Pojedina vrata i čitav sklop soba može se pomoću posebnog mehanizma najedamput otvoriti. Ključanice otključavaju po 2 osobe s raznih mjesta i to mehaničkim i električnim putem.

U 2. spratu je dvorana za operacije i zubarsku ordinaciju, mala pozornica, glasovir, knjižnica. U posebnoj je prostoriji montirana radio stanica, do koje nije moguće doprijeti silom. U slučaju prekida telefonskog kabela može se za čas zatražiti pomoć mornarice i pojačanje iz ostalih kazniona. — Idu li kažnjenici s jedne zgrade u drugu, uvijek mora da su nazočni nadglednik i čuvar; potonji otvara brave, a prvi ukopčava struju, da uzmogne funkcionirati manipulacija s ključem. — Čuvari se nalaze svaki u svojoj sobici, a odijeljeni staklenim prozorima, koje ne probija tane; razgovaraju preko mikrofona i tako su osigurani pred eventualnim iznenadenjima. Stražari po hodnicima zatvoreni su rešetkama te ne mogu izaći sve do izmjene straže.

Pojmit će se opravdanost svih ovih mjera i uredaja, ako se ima na pameti, da se među 210 kažnjenika nalaze najopasniji američki gangsteri (Capone, Kelly, Fontaine).

DNEVNI RED. Poznato je, da mnoga pobuna u tamnici obično otpočinje ili završava u blagovaliŠtu. Ovdje je i to isključeno. U jestvionicu ulaze samo male grupe, koje se izmijenjuju; na ulazu primi svaki svoj jedaći pribor, koji se vraća na povratku u ćelije. Na posebnom se stolu nalaze ukusne udubine, koje nadomještaju tanjure.

Za trajanja jela vrši se strogi nadzor. U slučaju nemira može se čitava prostorija napuniti plinom suzavcem.

Želi li se razgovarati s kažnjenikom, od potrebe je dozvola ministarstva. Govoriti se može s onima, koji su već barem 4 mjeseci u kaznioni. Razgovor se vodi kroz prozorčić između posebnih soba. Na prozoru od neslomljivog stakla nalaze se sićušne rupice, kroz koje se ne može a ma upravo ništa proturiti. Sva se pisma savjesno istražuju i prepisuju, da ne bi možda sadržavala šifriranih tekstova.

Pristup u zgradu ne dobiva nitko — pa ni službene osobe — bez specijalnog odobrenja ministarstva unutrašnjih posala. Svi bez razlike podvrgnuti su minucioznoj pregledbi. Pomoću naročitih naprava pretražuje se u određenim uskim prostorima, kroz koji može samo jedan čovjek proći, ne nosi li sa sobom nesamo oružje nego bilo kakav željezni predmet n. pr. iglu, u kojem se slučaju alarmira sve čuvare čitave tamnice.

★

Početkom ove godine spremali su kažnjenici odlučnu revoltu, pri čemu bi trebalo maknuti sve čuvare, a onda pobjeći na posebnom čamcu. No jedna eskadrila aeroplana pomrsi sve račune. Sve se saznalo u pravo vrijeme, a izdao je čitav plan: sam Al Capone, što je pobudilo razumljivu senzaciju.

Iza ove uslijedi druga još veća. —

U Washingtonu odlučiše stati na kraj gangsterstvu pomoću t. zv. G-mena (Governments-men), specijalnih i neustrašivih redarstvenih četa, snabdjevenih svim mogućim punomoćima.

Dvije gangsterske grupe, koje su se bavile otmicom, bile su odmah svladane. Jedan od uapšenika javio je slijedeće čudne vijesti, koje se moraju provjeriti.

Prema tim izjavama Al Capone nije na životu, jer ga je prije toliko i toliko mjeseci ubio njegov najžešći neprijatelj, vođa razbojničkih bandi Johnny Torrio. Onaj Al Capone na amer. »Vražjem otoku« nije nitko drugi nego rođeni brat Capone-ov, dvojnik, Giacomo Calabresi...

Poznato je, da je Al Capone počeo svoje djelovanje u New-Yorku među »Five pointers«, varanjem i plijenom žrtava kod igara s kockama. U jednoj svađi bi ranjen u lice, i zbog te brazgotine nazvaše ga »Scarface«. Prođu mjeseci, i nestane ga iz Brooklyna, da otpočne svoj »rad« u Chicagu: na čelu američkog podzemlja. Stekao je ogromno bogatstvo. — Takmac Torrio bijaše bijesan i odlučí osvetiti se. Ali kako, kad ga tjelesna straža pomno čuva, a soba izgleda poput oklopljenih sanduka? — Nekog dana poruči Torrio Al Capone-u, da se želi pomiriti, ali u svom stanu. Al Capone dođe. Oružanu pratnju ostavi pred kućnim vratima. Uspne se u 2. kat. Čim ude Capone u sobu, pruži mu Torrio obje ruke, kao dokaz, da nema oružja u ruci. No to je ujedno bio i dogovoreni znak za Torrijeve strijelce. U taj čas saspe se tucet metaka u »kralja« podzemlja, koji

izdahne. Ali stražari Capone-ovi nisu smjeli ništa naslućivati. Torrio je sakrio u sobi dvojnika, brata Capone-ovog, kojega si je prije toga naručio iz Italije, odmah ga preobuče u odijelo Capone-ovo i pošalje napolje...

Tu bi bilo neko rješenje, zašto se novi Al Capone svojevoljno javio vlastima, navodno od straha pred svojim krvnim dušmanima. — Ima i nekih drugih sumnji: brazgotina, kao da potječe od kakve operacije; interes za muziku, što dosada nitko opazio nije; napokon otisci prstiju onog u Washingtonu i onog na »Vražjem otoku«, premda se može pomoću kirurškog zahvata i to promijeniti. — To stoji, da je zasada taj Jonny Torrio glavni harambaša podzemlja. —

Svi su ovi prikazi uapšenika obavijeni u zagonetke, koje će sigurno riješiti najbliža budućnost.

Meštrović Mate: MOJ MLAĐI BRAT.

Lišce mu je vedro ka na cablu plod,
oći mu upile ćar dubokih vod,
kad uvati srdel, superab mu hod
ka nebeski plavi, nad kućican, svod.

Sve stvari po kući očiman ožaruje
i Mariji maloj za bonbone dinar daruje,
i zdušno mu ža je, da Boga, ća s nebes caruje,
nedijun pohodit zanemaruje.

Dok se suncem iza kuće nagušćuje put,
i mrmori more ka na vitru prut,
osića da je bija prikoducer ljut
za navike zadnji put.

Unda kanta ka superbi grdelin
lijuć vode za umit se u kain,
iz postelje mu su smiška mali sin
ka anđelić fin.

(»Hrvatska Prosvjeta«, br. 3, god. 1934)

OLIMPIJSKO ZVONO

za XI. olimpijadu (vidi sliku na str. 57) u Berlinu god. 1936. pravo je majstorsko djelo. Posebni zvonik je visok 76 metara, a samo zvono teži 13.841 kg. Izliveno je iz čelika, prema tome otporno i neistrošivo. Naerti slikovnih ukrasa i napisi rad su berlinskog kipara Lemcke-a. Raspon zvona mjeri 4.6 m. Lijevanje je obavilo »Bochumsko udruženje za proizvodnju lijevanog čelika«. Rad oko lijevanja ovog historijskog zvona snimljen je i u jednom olimpijskom filmu.

Glavna načela marksističke taktike

Otac marksizma Karlo Marks nazivaše sebe komunistom, i s pravom, jer je njegova nauka doista temelj komunizma. Upozorit ćemo ovdje s par riječi na glavna načela te pogubne taktike, da lakše upoznaš pogibao, ako bi se gdjegod i u kakovomgod obliku nacerila i pojavila. Svaki zna, da je marksizam posve tuđa i importirana otrovna biljka, koja se skroz naskroz protivi našem vjerskom uvjerenju i našem narodnom razvitku. Isp. »Katoličku Riječ«, br. 19, god. 1936.

1. Klasna svijest.

Među proletarcima neka bi zavladala svijest, da su oni potlačena klasa, posebna klasa. Stoga valja raspirivati »klasnu mržnju« prema ugnjetavačima, kapitalistima. Tu MRŽNJU hoće kod nas importirati trgovci narodnih duša kao šareni otpor i gnjev prema »gospodi«.

2. Proti socijalnom zakonodavstvu, strukovnoj i zadružnoj organizaciji.

Marks je protiv svega, što smeta da se kapitalizam potpuno razvije, jer to bi bilo najpodesnije tlo širenju komunizma. Odatle opozicija proti svakom zakonodavstvu, kojim bi se zaštitili radnici i žene i djeca; opozicija proti s t r u k o v n i h organizacija, koje bi poboljšale položaj radnika te ih tako otele pandžama komunizma; opozicija proti z a d r u ž n i h organizacija, koja bi uzdržala SREDNJE slojeve na okupu, i tako spriječila, da se jednog dana formira na jednoj strani masa proletera a na drugoj šačica kapitalista. No budući da uvidješe, kako je teško otvoreno nastupati protiv takovih organiziranih zajednica, d o z v o l j a v a se crvenim vođama da se posluže tim sredstvima u svrhu AGITACIJE, da tako ZAOBIĐAZNIM putem dođu do cilja, ali nikako do onoga, da se socijalno stanje nižih i srednjih slojeva poboljša.

3. Proti Crkve i države.

Marksisti i komunisti hoće poljuljati temelje, na kojima počiva socijalni poredak, a hoće da uvedu »crveni raj na zemlji« (kakav CVJETA u ispaćenoj Rusiji!). — Opširnije o tom u članku o »Dvjema logorima i dvjema zastavama«.

4. Proti NARODNOM načelu, a za INTERNACIONALU!

Evo, što hoće! Htjeli bi razbiti ograde NARODNE zajednice, da proletere svega svijeta skupe u »jednu sretnu« svesvjetsku familiju. To su zakleti dušmani zdravog shvaćanja narodnog načela!

I sad neka svaki, koji je iole pri pameti, prosudi, da li je to put k boljoj budućnosti našega naroda! Nije! Stoput veliš, da nije. I pravo veliš! Odlučnim stavom odupri se energično svakoj od ovih perverznih točaka, i osvijetlio si svoj časni obraz pred slavnom historijom naših hrvatskih narodnih heroja, koji su se s mačem i perom borili za svetu vjeru svoju, za tu našu: STARE SLAVE DJEDOVINU.

»Kozmetika« ptica i leptira

Posebno izvježbani ljudi bojadišu i poljepšavaju u Meksiku ptice, da ih mogu što skuplje prodati. To izvađaju na tako savršen način, da zavaravaju i naučne krugove, koji su već nasjeli govoreći o nekim novim vrstama ptica. No nedavno se ušlo u trag varkama ovih neobičnih »kozmetičara«, koji su posebne štapiće umakali u solnu kiselinu, na ovu stavljali negašeno vapno, malo se dotakli vode i prema raznoj miješavini dobivali razne boje ptičjeg perja . . .

*

Čim je riječ o leptirima, odmah gledaš u duhu sebe kao dječarca s bujnim uvojcima i ražarenim obraščićima, s mrežom u ruci, pa bježi za šarenim leptirima . . . Kod toga se nije gledalo na zemlju i put nego se nosić dizao u zrak. A šta k tome? Poderane čarapice i hlačice, natučeno koljeno, ogrebotine na licu ili ruci. Uspomene na lov! A kod kuće možda . . .

Kaošto filatelisti sjede u sobi, prebiru, čiste i lijepe marke, tako se moraju mučiti učeni entomolozi s leptirima. Oni se nisu odrekli dječačkih sanja; moraju okolo trčati i pod svoje starije dane. Moraju loviti! U principu se lov na slonove ne razlikuje puno od lova za leptirima; težina je doduše »malko« različna, razumije se. No ista muka svagdje. Metode slične. Veselje jednako.

Ova naoko igra ima dublji smisao. Zaroniti treba u Božju narav i Božja čudesa, koja se i kod najsićušnijih stvorova bjelodano i veličanstveno i čudesno očituju. Pridonijeti treba kamečak kod izgradnje čovječjeg znanja i umovanja!

U pratnji stručnog tumača razgledaj divnu zbirku austr. entomološkog društva i — divit ćeš se krasnoj igri naravi: tu su mužjaci posvema drukčije obojeni nego ženke; tamo je opet leptir, komu je jedno krioce mužjaka, a drugo ženke itd.

Ovi stručnjaci nisu samo sabirači rariteta, nego s a m i u z g a j a j u egzotične egzemplare. Nužna je dobra porcija ustrpljivosti i spreme, da riješiš samo teške probleme ishrane i gajenja gusjenica. Nepojmljiva je na pr. svojeglavost tih gusjenica! Ima ih, koje se grozno »kapriciraju« te žderu lišće samo iz sasma određenog kraja; pružaš li jagodino lišće iz kojeg drugog mjesta, radije pogine negoli da se nahrani. A takovih sitnih hirova ima sijaset. Koje čudo, ako se za rijetke uzorke leptirova plaćaju visoke svote!

Ovaj divni, šareni svijet ima i svoje naličje. Fabriciraju se i tu »falzifikati«, koji se uzgajaju raznim manipulacijama, kozmetikom i »šminkanjem«, samo da se entuziastima izmami što više novoca. Entomolozi znadu za to, pa radije polaze u vlastitoj osobi na tegotni lov za rijetkim egzemplarima. Na taj način bivaju sigurni, da imaju nepatvorenu robu, što im pruža nepomućeno zadovoljstvo i veselje.

● NAJMANJU EMISIONU RADIO STANICU na ultrakatke valove konstruirao je nedavno jedan inžinjer amer. National Broadcasting Company. Čitava stanica stane u šaku a važe ciglih 400 gr. Polumjer njezinog djelokruga je 6 km. — Tehničari nisu zadovoljni pa izrađuju još manju stanicu, čiji bi djelokrug bio jači i veći.

● ŽARULJICE U MORSKOJ DUBINI. — Nije tome još dugo, što su svjetlucanje morskih životinja tumačili kao da je to k e m i j s k i p r o c e s (n. pr. svjetlucanje fosfora) te ga nazivali fosforescencijom. No sada smo na čistu, da su po srijedi b a k t e r i j e, koje su se uvriježile u pojedina uda riba. Svjetlucavih bakterija imade osobito u morskoj vodi sva sila (na milijune u 1 m^3 morske vode). Svjetlucave životinje morskih dubina »goje« ovakove bakterije na svom tijelu: pružajuć im potrebitu hranu i kisika (a bez kisika im nema svjetlucanja!).

»Valdivia« ekspedicija u morske dubine (pod vodstvom Chun-ovim), upozorila je učeni svijet na jednu vrstu crnilice (sipe), koja je proviđena s 24 žaruljice i to — oko očiju: sredinom ultramarin-modre a naokolo srebrnaste boje; na trbušnoj strani: sprijeda crveno poput rubina, u srijedi plavetno, unatrag bjelkasto-srebrnasto. Sve izgleda poput krasnog diadema, posutog krasnim kamenjem. — Konačno ima dosta riba u morskoj dubini, iz čijih se usnih duplji prosiplju magične svijetle zrake i onda, kad im je ždrijelo napola zatvoreno. — Tu ima još puno neriješenih zagonetki dobrostive rasipnosti svemoćnih ruku Božjih.

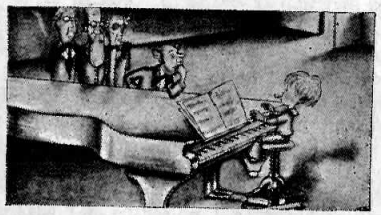

Čudovište dijete u prvim godinama života . . .

● ČUDOVIŠTE - DIJETE. — Prigodom glasovirske večeri nastupio je god. 1933. u Londonu sa svojim programom i mali 9-godišnji Vladislav Bogatski. S tehničkog i umjetničkog stanovišta izvedba je sve zadivila i presenetila, no uzrujanost je djetetova rasla sve većma, dok nije konačno mali Vladislav pao onesviješten pokraj glasovira, te su ga morali iznijeti napolje. Publika je sasma očito zamjeravala ocu, koji je dijete silio na takove »turneje«...

● ZBIRKA SKANDINAVSKIH NARODNIH NAPJEVA broji oko 13 hiljada brojeva, koji su sakupljeni samo u Finskoj; zatim ima 2.000 pjesama iz Švedske-Finske, 4.000 iz same Švedske, oko 6.000 iz Norveške.

● INDUSTRIJA GLASOVIRA U NJEMAČKOJ. — Da se s jedne strane pomogne industriji, koja proizvađa glasovire i harmonije, a s druge strane dođe ususret školama, koja nemaju ta glazbala, odlučeno je prije par godina, da se nabavi 20.000 instrumenata. Polovicu od sveukupnog troška, koji iznaša 16 milijuna maraka, preuzela je država.

● NADOMJEŠTA ŠAPTAOCA. — Muzička revija ZIM piše, da je u Alžiru pronađen aparat, koji bi navodno zamjenjivao šaptaoca u kazalištu. Pomoću toga stroja odvijala bi se vrpca s otisnutim tekstom, a inspicijenat može posebnom napravom mijenjati i regulirati tempo diktata.

● NAJČUDNOVATIJA NOVČANIĆA NA SVIJETU. — Na početku svjetskoga rata god. 1914. zaposjedne australski ekspedicioni korpus njemačku koloniju Bismarkarhipela i Nove Gvineje. Četa australskih vojnika uđe u glavno mjesto N. Pomerna: u Rabaul. Ali novaća nije bilo. Telegrafskim putem bi upitana vlada u Melbourne za savjet. Došla je ubrzo dozvola, da smiju izdavati nove novčanice od 5, 10 i 20 maraka. Dosadašnje njem. novčanice su povučene.

Imućni Indijci iz Kašmira. Žena pripada kasti Vajšia

Stražmeštar Ben Price primi nalog, da novac napravi. U tu svrhu zaposjedne s jednim odjelom vojnika zgradu njem. financijske uprave, a tamo naiđe na ručni tiskarski stroj sa slovima, ali nigdje ne nađe ni boje ni papira.

S nekoliko svojih drugova sastavi naš Ben Price riječi za nove novčanice te se neustrašivo prihvati posla, o kojemu nije imao nikakva pojma. Ostali su tražili papira i mastila. Najprije su kušali s etiketama, koje su odstranili s konzervnih kutija. Nije išlo, jer se tekst ne dade ukloniti. Napokon nađoše kod nekog staretinara arke omotnog papira, papirnate vrećice i nešto listovnih omota. To bijaše dosta za početak nove »banke«. Mjesto tiskarskog mastila napraviše smjesu od laštila i crvene tinte, koju dobro prokuhaše.

Samo se od sebe razumije, da taj novac ne bijaše dugog vijeka. Tekst se brzo razmazao, a papir zgužvao. Nitko nije imao povjerenja u taj čudnovati novac. — Jedan se urođenik na otoku Nauru nećkao da primi tu novčanicu kao plateżno sredstvo; i toj se okolnosti ima zahvaliti, što se jedna od tih čudnovatih »tiskanica« sačuvala. Posjednik ovakove jedne papirnate krpe, jedan engl. časnik, pošalje »novčanicu« od 20 maraka u kuverti financijskoj upravi i zatraži pravi novac mjesto te krpetine. Prigodom uređivanja starih arhiva nađoše i tu kuvertu s »novcem« te će ovu zanimljivu rijetkost poslati po svoj prilici u ratni muzej u Sydney.

GRDENIĆ D. PREDRAG
referent kr. banske uprave
dipl. instruktor za obranu
od bojnih otrova

KEMIJSKI RAT

Naročiti biljeg, koji karakteriše prve godine drugog decenija našega stoljeća je nesumnjivo napredak tehnike, koja u službi rata neumorno radi, i iz dana u dan izmišlja nova čuda, kojima je jedina žalosna svrha — razaranje. Načela pacifista kao da su posve izblijedila. Val epidemije borbenosti zahvatio je čovječanstvo, pa ga ne može ublažiti ni zasjedanje Lige Naroda, kome je cilj razoružanje. U toj progresivnosti došlo je do sistematske primjene otrova u ratu, koji razaraju sve, što živi, počam od faune i flore pa sve do čovjeka. Kako neprijatelj za vrijeme rata može da napadne svojim avionima, koji nose bombe punjene raznim otrovima, i mirne građane — daleko od fronte, želim da o tom modernom kemijskom ratu progovorim nekoliko riječi.

Opće je mišljenje, da su kemijski spojevi (organski i anorganski) primjenjivani po prvi puta — kao moderno ratno oružje — tek u svjetskom ratu. Međutim nije tako. Za bojne otrove* znalo se već unatrag nekoliko decenija. Jasno, da su ta prvotna sredstva bila vrlo primitivna, kao što je bilo primitivno i ratovanje. Špartanci pale kod Plateje (431. pr. Kr.) sumpor sa smolom, stvarajući zagušljiv dim, kojim nanose znatne gubitke u neprijateljskim redovima. Bizantinci upotrebljavaju protiv Saracena čuvenu »Grčku vatru«. U vrijeme Luja XIV., pa iza toga u doba Luja XV., stvaraju već kemičari raznovrsne otrovne spojeve, koji nailaze na sve veću primjenu u ratnoj tehnici. God. 1850. upotrebljava se zagušljiv dim protiv pobujenoga afričkog plemena Kabila; kasnije u Krimskom ratu (1854—1855) kod opsjedanja Sevastopola 1855. služe se saveznici u borbi protiv Rusa raznim arsenovim spojevima. U englesko-burskom i ruskojapanskom ratu primjenjuju se granate punjene pikrinskom kiselinom, koje kod eksplozije izazivlju oveće količine ugljičnog monoksida, plin, koji je vrlo otrovan. Dalje čitamo u historiji ratova, da je g. 1860. neki kemičar predložio Napoleonu III. upotrebu otrova kod vođenja ratova. Pokušaja s primjenom otrovnog plina bilo je u historiji mnogo, pa eto spomenut ću i pobjedu Prusa nad Austrijancima kod tvrđave Švajdnic (u XIX. vijeku), koju pobjedu imadu Prusi zahvaliti jedino upotrebi otrova: kao modernog kemijskog oružja.

Iz nabačenog vidi se, da je kemijski rat pojava, koju odavna susrećemo kod svih moćnih naroda, a ujedno vidimo i to, da opasnost te vrste ratovanja sve više i više raste s napretkom tehnike i kemije.

Da se tom zlu, koje se sve više stalo razmahivati, stane na kraj, pokušavale su zabraniti internacionalne konferencije u Hagu (g. 1899 i 1907) primjenu bojnih otrova u ratovima. No rezultat bijaše slab, jer ni zabrana haške konvencije nije mogla spriječiti, da na pr. Nijemci g. 1915. u svjetskom ratu ne učine ono isto, što je u sadašnjici učinjeno u Abesiniji. — Bilo je to u predvečerje 22. IV. na fronti kod Iperna, između Langenmarcka i Bixschote-a, kad su francuski tirkozi s jednim kanadskim pukom opazili da se iz njemačkih rovova, duž

* Bojni otrov, a ne kako nekoji govore pogrešno — otrovni plin. Otrovi u službi kemijskog rata mogu biti u plinovitim, tekućem i krutom stanju.

fronte od kojih 5 km, diže žuto-zelenkasti oblačić dima, koji se — nošen vjetrom — kretao prema franc. linijama brzinom od 2—3 m u sekundi. Nitko nije znao, što znači taj dim s njemačke strane, i prije nego se tko mogao snaći, ležalo je u roku od kojih 10 minuta mrtvih preko 5000 francuskih vojnika, a 10.000 bijaše što teže što lakše otrovano plinom, koji je prekrio francusku frontu. Glavni inicijator i intelektualni vođa toga napadaja bio je prof. F. Haber, koji je i kasnije bio istaknuti faktor u čitavom razvoju kemijskog rata na njemačkom bojištu. Taj plin, koji je svojim učinkom bio toliko strašan, zove se — klor, a ratna kemijska tehnika ubraja ga i danas još u najvažnije između bojnih otrova. Iza navedenoga historijskog dana, »Crnog dana kod Iperna« (kako nazivlju Francuzi 22. apr. 1915), pošlo je, da tako kažem, ubrzanim tempom naprijed. U maju 1916. Nijemci uvode nov plin »difozgen«, kao odgovor saveznicima, koji jednako uspješno upotrebljavahu »fozgen« i »cijanovodičnu kiselinu«. Učinak za učinkom biva sve razorniji. No kako je tehnika stvarala sredstva u svrhu napadanja, tako se pobrinula i za protivusredstva, za ličnu zaštitu. Tvornice izrađuju na desetke tisuća zaštitnih maski, da tako uzmognu s uspjehom spašavati jadne ljude od bezobzirnog djelovanja otrova. Nastaje neka ravnoteža između uzroka i učinka.

No Nijemci ne miruju, već se u noći 12/13 jula 1917. služe protiv Francuza novim bojnim otrovom — diklor-dietil-sulfidom, ili kako ga još zovu — iperitom. Otrov, koji svojim groznim učinkom nadmašuje sve dotadašnje. Podmukao je, a djeluje u tekućem kao i plinovitom stanju, stvarajući opekline i rane na koži odnosno teške povrede na organima za disanje i probavu. Rane na koži vrlo su bolne i teško zarašćuju, dok povrede unutarnjih organa redovno svršavaju smrću. Karakteristika tog otrova je ta, što s lakoćom prolazi kroz odjeću i obuću, napadajući tako organizam. Iperit primjenjivan u tekućem stanju: ili se prska iz aviona na neprijateljske položaje, trujući tako hranu i sijući smrt u čitave komplekse zemljišta, gdje može da se i mjesecima uzdrži, ili se pak njime puni municija. (Prema mišljenju francuske vrhovne komande izbacili su Nijemci kod prvog napadaja oko 1 milijun iperitnih zrna ukupnom sadržinom od 2.500 tona iperita). Iperit je otrov, proti kojemu nam maska dovoljno ne služi, budući se primjenjuje i u tekućem stanju. Zbog tog se izrađuju posebna zaštitna odijela, cipele i rukavice iz gumiranog platna, koja tek uz masku pružaju zajamčenu sigurnost. Iperit se i danas ubraja među najjače i najopasnije bojne otrove, pa je i s pravom stekao časni(!) nadimak »kralja bojnih otrova«. — Pod kraj svjetskog rata pronašao je američki kemičar Lewiset otrov, koji se ubraja u grupu iperita, a ime mu je levizit. Po svom kemijskom sastavu može biti klor-vinil-arsin-diklorid, ili diklor-divinil-arsin-klorid i konačno triklor-trivinil-arsin. (U ratu je nosio objlježje Levisit I, II i III). Svojim djelovanjem imao bi biti upravo strašan. Amerikanci držahu, da bi upotrebom »levizita« mogli u roku od 4—5 sati uništiti Berlin sa sveukupnim žiteljstvom. Otrov namjeravahu puštati iz avijona u obliku sitnih kapljica pa ga i zvahu »Rosom smrti«.

Još eto par riječi o o p ć e n i t o m djelovanju bojnih otrova. Pod imenom »bojni otrov« razumijevamo onakova kemijska tijela, koja u obliku plina, pare, prašine ili kapljica napadaju živa bića s težnjom, da ih trenutno otruju ili onesposobe za duže ili kraće vrijeme, ili da im umanje borbenu moć na taj način, što kod pojedinaca izazivaju suze, gušenje, rane na koži, kihanje, povraćanje, pa čak i smrt. Bojni otrovi upotrebljuju se za vrijeme rata uporedo s ostalim ofenzivnim sredstvima. Oni imadu tu osebinu, što mogu da se nalaze svuda, jer po-

miješani s uzduhom prodiru i u najdublje i najjače zaklone. Otrove koje upotrebljava ratna tehnika danas, dijelimo prema djelovanju na:

A) **kratkotrajne** t. j. takove, koji se zadržavaju na terenu 1—2 sata. B) **dugotrajne,** koji mogu i 2—3 nedjelje ostati na zemljištu a da ne izgube svoga pogubnog djelovanja (na pr. tekući iperit). Obzirom na brzinu njihova djevanja možemo ih podijeliti na: a) **otrove s trenutnim djelovanjem,** b) **otrove sa zakašnjelim djelovanjem.** No važnija podjela otrova je ipak ona, koja vodi računa o njihovom **fiziološkom djelovanju** na živi organizam. Po toj podjeli možemo razvrstati otrove u slijedeće grupe: I. suzavci, II. kihavci, III. zagušljivci, IV. prištavci (plikavci), V. pravi otrovi a) otrovi živaca, b) otrovi krvi. (Vidi priloženu tablicu!).

Pored spomenutih otrova, spominju se u stručnoj literaturi i novi otrovi, koji prolaze kroz kožu, a da je kod toga ni malo ne povrijede (kako je to slučaj kod iperita), već prošavši je nesmetano djeluju izravno na središnji živčani sustav — dakle na mozak i hrptenicu. Oni djeluju već u najmanjim količinama, izazivajući trajne i neizlječive duševne poremećaje.

Držim, da smo se u ovo nekoliko riječi bar letimično upoznali s bojnim otrovima i vidjeli njihovo grozno djelovanje puno barbarstva — no mi ipak nijesmo izgubljeni. Kao protuteža otrovima kemijskog rata — stoje zaštitna sredstva. Ona mogu biti lična i skupna. — **U ličnu zaštitu** ubrajamo maske, izolirajuće aparate, aparate s kisikom (Draeger), koji služe kao izvrsna zaštita kod svih živih bića pa tako i kod čovjeka. Tehnički napredak u proizvađanju maski danas je već toliko usavršen, da se potpunoma možemo pouzdati u sva spomenuta sredstva, ma bila ona i domaćeg proizvoda. Da je uistinu tako, može da posvjedoči pisac ovih redaka, koji se uspješno služio spomenutim sredstvima zaštite, krećući se u atmosferi najjačih koncentracija gore spomenutih otrova, za vrijeme svog rada u laboratorijima i fabrikama, proučavajući fabrikaciju pojedinih bojnih otrova. — Pod **skupnom zaštitom** razumijevamo nadopunu lične zaštite, vodeći računa o masi kao cjelini. Tu dolaze u obzir razna skloništa i t. d., no o tom drugom zgodom. —

Osim otrova — kemijski se rat služi i raznim kemikalijama, koje u uzduhu uslijed hidroskopnosti stvaraju guste oblake umjetne magle, koji se spuštaju vertikalno na zemlju. Te maglene zavjese služe u vrijeme rata kao sredstvo,

● **Pod kraj g. 1935. vratio se u Toronto vladin LIJEČNIK - ZUBAR dr. Washburn. On je sa svojim autom, koji je uređen kao zubna klinika, putovao dvije godine arktijskim predjelima Kanade, gdje nema nigdje zubara ni liječnika. Za ovih 24 mjeseci je taj doktor: plombirao preko 10.000 zuba, izvadio preko 20.000 zuba, a izveo oko 2.000 veće ili manje operacije. Zamjernom točnošću vodio je kartoteku s oznakom mjesta, osobe, datuma. —**

● **NAJBRŽI PUTNIČKI AVION gradi poznati konstrukter aviona dr. Ernest Heinkel povodom jubileja prvog decenija njem. »Lufthanse«. Dosada bijaše »He 70» (također konstrukcija dra Heinkela!) najbrži putnički zrakoplov: sa 4 putnika mogao je postignuti maksimalnu brzinu od 377 km na sat. Novi »He 111« moći će s 10 putnika letjeti i 400 km na sat. —**

kojim se maskiraju pojedini važni objekti ili se pak njime obavije neprijatelj u cilju, da se nesmetano spremi za napadaj. Za stvaranje takove umjetne magle služi: fosfor, sumporni trioksid, klorsufonska kiselina ($Cl\text{-}SO_2\text{-}OH$), t. z. Bergerova smjesa ($Zn + C_2 Cl_6$), cinkov klorid, titanov klorid, titanov tetraklorid i t. d. Umjetna magla redovno se pušta iz aviona t. zv. »Kip-tenkovima« (Vidi sliku: avioni zamagljuju u obliku dimnih trakova jedan kompleks zemljišta); — ali ona može da se i na zemlji stvara.

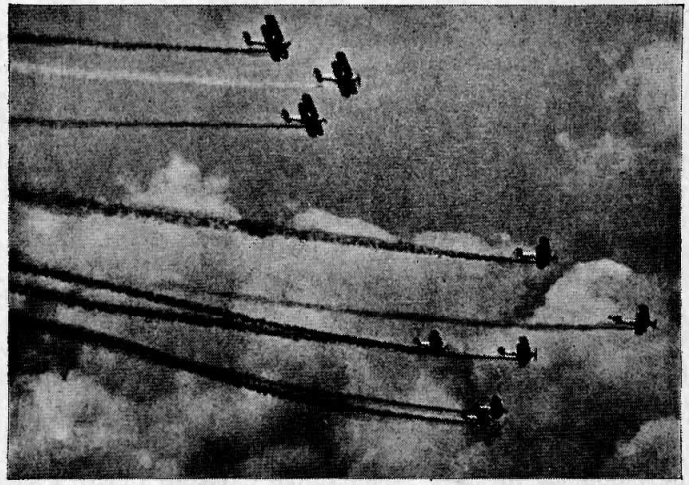

Trebalo bi još spomenuti raznovrsne požarne, razorne i plinske bombe i njihovo djelovanje, kao i dezintoksikaciju (čišćenje) zatrovanog zemljišta bojnim otrovima, — no o tom drugom zgodom. U uskoj vezi s »Kemijskim ratom« je »Biološki rat« (gdje se umjesto otrovnih kemijskih spojeva upotrebljavaju sve vrste klica zaraznih bolesti, — bacili). U prošlim ratovima, a osobito u starom i srednjem vijeku, stradale su čitave armije vojnika, pokošene zaraznim bolestima. U XVIII. stoljeću gubici — nastali zarazom — bijahu 5—8 puta veći od onih, koje je prouzrokovalo oružje. U krimskom ratu bio je taj omjer kod francuskih četa 32 : 1, dok je u njemačko-francuskom ratu razmjer iznosio za Nijemce 1 : 0.6. Kako »biološki rat« i obrana zauzimaju zasebnu granu ratnih strahota, od kojih nas Gospod neka čuva, osvrnut ćemo se na to u dojdućem godištu.

IDOLI. IDEALI

Magičnom silom privlači danas vaskoliki ženski svijet moderna krilatica FEMINIZMA. Šta će hoće time? Na sva se usta viče, da žena nije roblje. — Istina! To svi moraju uvidjeti i priznati, jer to je i nauka i praksa sv. Crkve, koja je ženi dala istom pravo dostojanstvo, koje ruše i obaraju »hipermoderne« DAME. A dalje? — Stoga odmah zaključuju: ona mora da je posve ravna muškarcu. To je glavni argumenat! A to ne će tako dugo postići, dok i ona ne zapremi visoke stolice, katedre, sudnice, parlamente; dok se ne obuče u sve muške uniforme i časti u javnom životu. Žena bježi iz tihog doma na »svježi zrak«; utrkuje se na svim poljima, jer joj se hoće »bodova« i uspjeha!

Protiv zdravog i nužnog smjera ženskog pokreta, koji diktiraju suvremene prilike i neprilike, nitko se ne opire, ali kod jabuke se nemilosrdno reže i baca, što je nezdravo i nagnjilo . . .

Zar je »hipermoderna« žena IDEAL? — Ako pak nije, šta joj manjka?

Recimo odmah iskreno! Modernom Feminizmu manjka sve ono, što nam uvjerljivo progovara MARIJIN ideal.

Neka romani i novele i »raspravice« i naručeni intervju-i i filmovi: svoje »dotjerane« IDOLE opisuju zlatnim naliv-perima napunjenim pjenušavcem oduševljenja; neka crtaju profile i poze onih »idola« svim upaljivim bojama sjetilnog podražaja i provrelih ljubakanja; neka »ponizno« i s »uzdisajima« klecaju pred »idolima« (u crkvi su im zglobovi tvrdi!) piljuć u zjenice za volju časovitih poriva animalnih prohtjeva, —

»idol« ostaje »idol« . . . krhkih i zemljanih nogu;

ne uzdiže se do visine ČISTOG i TRAJNOG IDEALA.

I gle! Vitka linija, charme, čar i draži, namješteni stav i proračunate kretnje i štošta drugo iz salonskih rječnika . . . nestaje, gubi se u nepovrat. Slijedi sudbina svih idola; počevši tamo od staro-egipatskih, rimskih i grčkih. — Moderni Feminizam hoće da ženu oslobodi ROPSTVA, a kad tamo: upreže je u jaram svih modernih iznašašća, tvornica, tvorevina, biroa; upravo modelira iz njih moderne ROBOVE.

Pred »idolima« klecaju i pužu iz egoističkih, a upređu je iz materijalističkih razloga. U tom je jezgra pitanja!

Dajte nam, što manjka: da zasja pravi i netaknuti ženski ideal, onda će žena opet postati časnom kraljicom u nečasnom

okolišu, te ovim i ovakovim dostojanstvom više imponirati negoli . . .

★

Idoli se BRZO ruše s ukrasnih stupova; ispadaju SIGURNO iz krhkih pozlaćenih okvira.

IDEAL pravog ženstva naći ćeš na oltaru: Djevicu Majku MARIJU. Milijunske čete vjernika na koljenima smjerno vape njezinu izdašnu pomoć i kraljevsku milost: dižući slabe ruke i umorne oči svoje prema onoj JAKOJ ŽENI, u čije je djevičanske ruke sam Svevišnji utisnuo ključeve neiscrpljivih riznica darova nebeskih.

Uzvišeni Ideal za oba spola!

Neizrecivo razblažujući dašak rajski izbija iz ove majestetske Pojave: zaogrnute nepovrjeđenom bjelinom ljiljan-cvjetova, prevučene djevičanskim velom čarne stidljivosti, osute divotnim dostojanstvom svemajčine ljubavi i blagosti. Sva je lijepa Imakulata! Iz njezinih — čednim trepavicama zasjenjenih očiju, iz — žarkošću svježe jutarnje rumen-zore obliven ih usana, iz — ljupkošću majčinom sklopljenih ruku, iz prečistog Srca njezina, iz svega nadzemnog bića: neopisiva struji svježina i dragost lahora, koji je rosne podragao cvjetnjake rajskih pramaljeća i miomirise nebeskih ružičnjaka.

Do skrajnosti ponizna i nenametljiva, a ipak je slave sva čovječanska pokoljenja kao VELIKU i DOSTOJANSTVENU ŽENU. Nije se isticala u ženskom pokretu svoje dobi, s reformnim planovima milog si naroda; nije držala fulminantne govore o mesijanskim idejama svoga bož. Sina, o skretnicama sveljudske povijesti, o svojem izvanrednom poslanju. A ipak je baš ta tiha i ponizna Djevica učinila za feministički pokret i preporod više nego sve mudre glave i puna usta dosada . . . Njezina duboka poniznost je magnetska sila, što čini ovaj Ideal nadasve privlačljivim.

Slijedi tihe i sitne korake duboko sabrane Djevojčice u sjenama stupovlja hrama jeruzalemskog; divi se Majci divnoj u priprostoj stajici betlehemskoj; veličaj Djevicu-Majku u skromnom domu nazaretskom! Nenatkriljivi Ideal: djevojkama — u kopreni čednog djevičanstva, majkama — u vezama bračne ljubavi i vjernosti i čistoće, svim ostalima — u oazama staleške uzdržljivosti.

MARIJA nam rodi Učitelja i Spasitelja. Postaje Majkom cjelokupnoga roda ljudskoga. Ona je VELIKA duhom, znanjem prosvjetljenošću ženstva: PRIJESTOLJE MUDROSTI. Ona je i produktivna svojim duhovnim materinstvom, uzorom

svih kreposti, ljubavlju prema sv. Križu: u mladenačkim godinama sv. Crkve do danas: OGLEDALO PRAVDE; dijeljenjem milosti: POMOĆNICA KRŠĆANA. Vrši eminentno socijalni zadatak i upliv i u našim danima.

Kako mikroskopski sićušno, liliputski zakržljavljeno, pigmejski izobličeno izgledaju današnji patuljci obaju spolova u zrcalu samo ovih par nabačenih poteza predivnog profila, nebeskog lika, IDEALA: prečiste Bogorodice!

★

Izmiču stoljeća, modificira se i socijalni položaj žene. Silom tih prilika kroči i žena u javni, društveni život. To nije zlo. To ne napada nitko. Zlo je, ako se stvarnost zamijenjuje idealom; ako se ta stvarnost izobliči do odbojne maske, tragedije, komedije . . .

Dajte uzvišeni ženski IDEAL unesite i provedite u današnji život djevojke, žene i majke, to će pietet i ljubav i čašćenje jače i sigurnije porasti, nego ako »idoli« istrgnu dovratnike tihog domaćinstva, utrnu vatru obiteljskog ognjišta, okrutno prevrnu nježne zipke dječje, pa zadahtane, poletne, razdražene, fascinirane pojure u varavi svijet: za raznobojnim leptirima nastranih modernih ženskih problema, za krijesnicama nestvarnog dvadesetvjekovnog Feminizma. — Osuđujući LUDU stranu pokreta, braniš MUDROST njegovu; a braneći UMJERENI razvoj, osuđuješ BEZGLAVU nastranost.

NAŠA DRŽAVA U BROJKAMA

GOD. 1934:

STOČARSTVO (brojke označuju hiljade):
ovaca 8.867, goveda 3.990, svinja 2.790, konja 1.205, koza 1.881, magaradi 120, bivola 39, mazgi 17.
Žive stoke je izveženo iz zemlje preko 900.000 komada.

ŽIVINARSTVO (brojke pokazuju hiljade):
kokoši 17.858, gusaka 1.132, pataka 982, tuka 844.

PČELARSTVO (sve brojke označuju hiljade):
košnica 718. — Prinos meda: 5.898, voska 568.

JAJA izvaža najviše Danska (703.5 hiljada mtc), a odmah na drugo mjesto dolazi Jugoslavija (119.2 hiljada mtc).

VOĆARSTVO (Prva brojka daje broj stabala, u zagradama je prinos u mtc. Svi brojevi označuju hiljade):

šljive 39.156 (4.379), jabuke 7.300 (1.233), kruške 3.369 (799), orasi 2.368 (440), trešnje 1.583 (340), višnje 920 (104), breskve 1.189 (157), kajsije 472 (91), dunje 474 (114), masline 4.668 (43 hl), smokve 933 (96), kesteni 731 (162), bademi 366 (13), limunovi 6 (0.8), naranče 12 (1.3).

VINOGRADARSTVO:
Američke loze bilo je zasađeno na površini od 168.500 ha
Domaće loze bilo je zasađeno na površini od 30.000 ha
Vina je proizvedeno 3,866.000 hl.
U samoj Dalmaciji zapremaju vinogradi 40.000 ha zemljišta, a dobilo se 176.000 hl vina.

GOD. 1935:

NEZAPOSLENIH, koje se vodilo u evidenciji, bijaše 1. okt. 1935. god. svega (muških i ženskih) 13.392. Od toga otpada na Zagreb 2271, na Beograd 2080, na Ljubljanu 4418, na Sarajevo 1287, na Novisad 2904, na Split 418. U septembru uposlilo se prigodom javnih radova 31.345 besposlenih. —

LJEKOVITO BILJE naše države na dobru je glasu. Inozemstvo voli osobito odličnu kvalitetu naših kamilica, kojima jedino Mađarska konkurira. Samo treba za izvoz sve pomno probrati, očistiti, sušiti, spremiti. Zadnjih 2 godina izvezlo se iz Jugoslavije 350—400 tona ljekovitoga bilja (u vrijednosti od 10 milijuna dinara). —

SPORT. U god. 1935. bilo je okruglo 190.000 sportaša, 327 igrališta. Od velike su potrebe dobra trkališta, plivački bazeni i gimnastičke dvorane. —

ZAGREBAČKI ZBOR. Broj izlagača je u porastu. God. 1934 bilo ih je svega 1168, a god. 1935. ukupno 1329. — Veliki međunarodni sajam uzoraka posjetilo je 143.000 posjetilaca. —

LOVIŠTE U VIROVITICI. Na lovištima Lovačkog Udruženja u Virovitici ubijeno je tokom prošlog decenija (1925—1935):
1) Divljači i ptica 58.215 ukupno, naime: srndaća 22, zečeva 30.129, gnjetela 7.474, lještarki 68, trčki 5.186, prepelica 1.578, divljih golubova 2.299, grlica 708, šumskih šljuka 1.116, divljih gusaka 1.460, divljih pataka 6.867, čvoraka 1.011, vivaka 234 itd.
2) Štetne zvjeradi i ptica 52.717 ukupno, naime: lisica 1.447, tvoraka 609, lasica 2.651, vidra 29, jazavaca 92, vjeverica 146, orlova 14, jastrebova 4.709, sova 1.493, sivih vrana 13.098, svraka 14.194, čapalja 870, roda 150, skitajućih mačaka 6.675, pasa 5.745 itd. —

PODUZEĆE »BATA« izradilo je 1934. god. 3,689.000 pari cipela, a 1935. god. 4,111.000 pari cip. — Broj namještenika narasao je od 2.820 (u g. 1934.) na 3.260 (u g. 1935.). Podružnica ima sada svega 410. Plaće, nadnice i provizije iznosile su u 1935. god. 55.5 milij. dinara. —

ČINOVNICI. — U proračunskoj god. 1933/4 bilo je 207.130 državnih činovnika, 11.876 banovinskih, 18.550 općinskih činovnika, zatim umirovljenika ličnih 37.013, a obiteljskih 22.926. Svega skupa bilo je državnih i samoupravnih činovnika, umirovljenika i invalida 437.927, koji su primili u godini: 7·104 miljardi Din. —

PROMET STRANACA. God. 1934. posjetilo je naša turistička i kupališna mjesta 893.378 turista, a slijedeće god. 1935 bilo ih je već 960.459. Od zadnjeg broja otpada na inozemce 234.433, a na domaće 727.062. —

DUHAN. — Duhana u listu otkupljeno je g. 1934.: kg 5,019.000, a god. 1935.: kg 11 milijuna. — U inozemstvo je izvezeno 752.000 kg godine 1934. u vrijednosti od 25,367.000 Din.; god. pak 1935. izvezeno je 5,081.000 kg u vrijednosti od 152,060.000 Din.

Duhanskih prerađevina (cigareta) izvezeno je g. 1934. u vrijednosti od 6,436.000 Din., a god. 1935. u vrijednosti od 9,587.000 Din.

Primitak od duhana bijaše od 1. travnja do 31. prosinca g. 1934. ukupno 1.032,754.000 Din., dok je g. 1935. bio za istu periodu 1.058,131.000 Din.

RIBE. — U toku god. 1935 otpremljeno je željeznicom sa stanice Split—Šibenik i Sušak ukupno 377.442 kg razne ribe u unutrašnjost države i to: iz Splita 139.278 kg, iz Šibenika 78.249, iz Sušaka 159.915 kg.

STAROST (prema zadnjem popisu pučanstva god. 1931). — U starost od preko 60 godina nabrojeno je 1,145.000 god. 1931. Preko 90 god. bilo je na dan popisa 15.280. Upadno je, da je stogodišnjaka i još starijih bilo 2.231 (1720 osoba doseglo je starost od 100 do 104 god.; 267 osoba od 105 do 109 god.; 142 osoba od 110 do 114 god.; 40 osoba od 115 do 119 god.; a 62 osobe dapače sa 120 godina!).

HRVATSKI RADIŠA. Od početka djelovanja pa do kraja god. 1935. prošlo je putem Hrv. Radiše 17.867 mladića na nauk.

NAŠE FILMSKO TRŽIŠTE zadnjih 4 godina (1932—5).

a) U toku god. **1932.** registrirala je DFC (Državna Filmska Centrala, koja spada pod kompetenciju Ministarstva trgovine i industrije) 739 filmova, od kojih je odobreno za javno prikazivanje 722 filmova (duljina 601.878 m). — Od ovih je uvezeno iz inozemstva: 440 filmova (dulj. 540.152 m) t. j. 203 zabavna programska, 43 kraća zabavna, 116 žurnala, 72 kulturna, 6 reklamnih. — Domaća produkcija brojila je 282 filma (dulj. 61.726 m) t. j. 106 kulturnih, 75 žurnala, 4 programska zabavna, 4 zabavna kraća, 93 kraća reklamna. — Inozemni svi su bili zvučni, a domaći skoro svi »nijemi« (265). — Broj kinematografa: 338 (od toga 184 zvučna, 154 nijema. — — —

b) U godini **1933.**, a brojevi u zagradam označuju god. **1934.**

Registrirano 727 (746) filmova duljine 690.047 m (655.317 m), od kojih je zabranjeno 12 (17) filmova. — Uvezeno je 527 (639) duljine 635.623 (633.468) m.: t. j. 235 (230) velikih zabavnih, 77 (124) kratkih zabavnih, 58 (75) kulturnopoučnih, 140 (129) žurnala, 16 (77) reklamnih predigara, 1 (4) reklamna. — Domaća produkcija broji 188 (107) filmova duljine 33.973 (21.849) m.: t. j. 77 (34) kulturnih, 2 mala zabavna, 29 (5) žurnala, 80 (68) reklamnih. — Broj kinematografa: 319 (336); od toga 174 (246) zvučna, 145 (90) nijemih. — — —

TRGOVINSKA BILANCA U GOD. 1935. (U zagradama se brojevi odnose na g. 1934): Izvoz robe: 3,326.883 t (3,584.242 t) u vrijednosti od 4.030,350.017 Din. (3.878,203.123 Din.).

Uvoz robe: 981.463 t (875.724 t) u vrijednosti 3.699,774.517 Din. (3.573,297.923 Din.). —

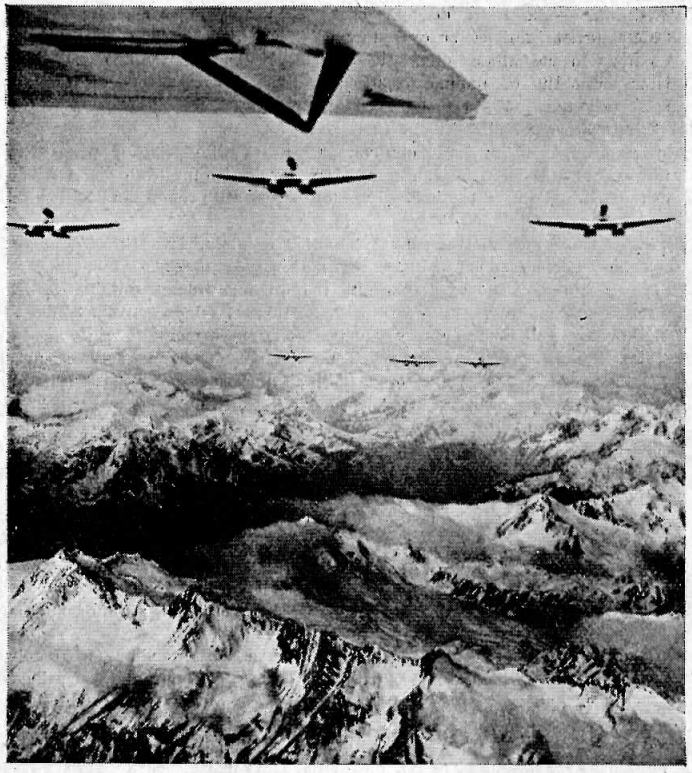

Balbo Italo sa svojom eskadrom preko Alpa (prigodom svog triumfalnog puta u USA god. 1933)

ŠKOLE. Početkom škol. god. 1935—6 bilo je (prema ekspoze-u Min. Prosvj.): pučkih škola: 8.490, s 1·374 milij. uč. i 26.700 nastavn. (521,346.000 Din.) srednjih škola: 181, sa 102.400 učen. i 4.800 nastavn. (121,680.000 Din.) sveučilišta: 3 (s 20 fakulteta), 14.611 stud. i 885 nastavn. (67,261.000 Din) NB: U zagradama je broj predviđenog izdatka.

RADIOPRETPLATNIKA u god. 1935. imao je: Beograd 47.750 (19.270), Zagreb 18.827 (7.601), Ljubljana 12.280 (6.105). Brojke u zagradama odnose se na godinu 1929. —

ČINOVNICI. Iz državnog proračuna kod nas za god. 1936-7 razabire se, da sveukupni broj činovnika iznosi 208.277, za koje je predviđena plaća na 5 miljardi 192 milijuna dinara.

NAŠ TURIZAM. — Od 1. VI. do 1. X. god. 1935. posjetilo je naša turistička mjesta 826.206 turista, koji su sproveli ukupno 4,449.195 noći. Od ovog je broja bilo d o m a ć i h posjetilaca 618.284 sa 3,125.616 noćivanja: prema prošlogodišnjem istom razdoblju od ukupno 782.011 posjetilaca s 4,139.006 noćivanja: d o m a ć i h posjetilaca 578.307 s 2,821.060 noćivanja.

NAŠA POMORSKA STATISTIKA IZ GOD. 1935.

Promet brodova. Statistika obuhvata 69 najvažnijih luka i pristaništa (38 nije uzeto u obzir!) na Jadranu. Doputovalo i otputovalo je 192.579 brodova i jedrenjaka s 36,836.970 reg. tona. Najveći promet ima splitska luka: 20.495 brodova s 6,740.446 reg. tona.

Promet robe: s tuzemstvom: uvoz 2,328.450 kvintala, izvoz 2,744.739 kvintala; s inozemstvom: uvoz 5,015.299 kvintala, izvoz 16,833.705 kvintala.

Promet putnika. Cjelokupni tuzemni i inozemni promet putnika iznosio je 2,459.299 osoba. Od toga broja otpada na promet s inozemstvom 38.756 osoba. Duljina sveukupne prometne pruge iznaša 1,714.078 morskih milja.

Promet brodova i robe u solunskoj zoni. U našu slobodnu zonu je prispjelo 168 brodova sa 199.901 bto tona, koji su uvezli i izvezli 2,080.280 kvintala robe. Najveći dio su prevezli naši brodovi t. j. 51.35 %, zatim grčki 27.15 %, talijanski 8.22 % itd.

Ribolov je iznosio ukupno 7,440.875 kg razne ribe i mekušaca u vrijednosti od 29,791.470 Din. Vrijednost ribarskih brodova i brodica sačinjava 26,302.700 Din., a ribarskog alata 35,360.730 Din.

Od ukupnog ovog lova prerađeno je u 13 tvornica: u konzerve 326.480 kg, a usoljeno je 428.770 kg.

U lovu na spužve izvađeno je 112.870 komada u vrijednosti od kojih 209.000 Din. Za taj su lov imali naši ribari 11 brodova s ostima, 10 brodova s ronilačkim aparatom. S ostima bijahu zaposleni 83, a s ronilačkim aparatom 106 dana lova.

ISELJENICI. — Prema služb. podacima iselilo se prošle godine (1935) okruglo 12.000 osoba (od toga c. 8.500 u evrop. države, većinom u Francusku; ostatak preko mora); vratilo se oko 5.700 iseljenika (od toga c. 4.000 osoba iz evrop. država, ostalo iz prekomorskih krajeva).

ZRAČNI PROMET. — Našim 6 stalnim avijatičkim linijama prevezeno je g. 1935. ukupno 4.273 putnika, 36.431 kg prtljage, 11.105 kg robe, 2.013 kg pošte. Osim redovnih lijetova vršeni su tokom cijele god. lijetovi aero-taksijem.

UVOZ AMERIČKIH FILMOVA. — Filmsko poduzeće Metro-Goldwyn-Maier uvezlo je prošle godine 32 velika zabavna filma (duljina približno 73.600 m), 33 kratka filma, šale (ukupno oko 16.500 m), 32 kratka crtana filma po jedan čin (svega oko 4.500 m duljine), 14 koloriranih crtanih filmova (duljina 2.800 m).

NASTRADALI. — God. 1933. desio se kod radnja 8.321 nesretni slučaj (95 završilo smrću), a god. 1934. bilo je 9.294 nesretnih slučajeva (a smrt je našlo od ovih: 120 radnika).

PROIZVODNJA ŠEĆERA. — Čistog šećera proizvezlo se g. 1933/34 svega 6.715, g. 1934/5 samo 5.700, a god. 1935/6 dapače 7.200 vagona. Prosječna potrošnja po osobi iznosi sada oko 5 kg godišnje (prije 7 kg).

Na pravoj stazi

● *OBRATIO SE DIPLOMATA. Tajnik jap. poslanstva u Berlinu, prešao na kat. vjeru, odrekao se svoje dosadašnje službe, samo da se uzmogne povratiti u domovinu te širiti katolicizam. Odlučio je izdavati kat. novine. (Okt. 1935)*

● *Negdašnji ARGENTINSKI KONZUL u Braziliji: Bernardo Ignace, stupio je red sv. Augustina u Buenos Aires-u.*

● *Poznat je svim čitačima dnevnika kineski GENERAL ČANG-KAI-ŠEK, glavni zapovjednik kineske vojske i predsjednik nankingške vlade. U otvorenom listu, upravljenom kršćanskim misionarima, priznaje upliv kršćanstva, koje jedino može da utvrdi i pridigne moral kineskog naroda i stvoriti nove ljude u Kitaju. — Imajući na umu prijašnje neprijateljsko raspoloženje ovoga generala, osobito protiv kršćana u ratu god. 1927., ova izjava imade posebno i veliko značenje. General Čang-Kai-Šek vodio je svojedobno ogorčenu borbu protiv misionara. A rezultat te borbe? Uništeni su mnogi samostani i crkve; u Nankingu smaknuta su u tamnici dva Isusovca. Danas imade taj veliki kineski diktator posve drugo mišljenje o zadaći kršćanstva u Kini. On veže sretniju budućnost svoga naroda sa slobodnim i uspješnim razvitkom misionarskog rada. Biskup Jant-Cen, apost. vikar Čun-Kinga, odgovorio je na tu izjavu javnom poslanicom: zahvaljujući generalu na njegovu ispravnom shvaćanju katoličkih misija.*

● *Cijelo uredništvo i čitava uprava uvaženoga kineskog lista »Kwang-wa-po«, koji izlazi u Tsin-aufu (na engl. i kin. jez.) prešlo je u krilo katoličke crkve. Žene i djeca obraćenika primiše u isti dan sv. krst. —*

NAJGLASOVITIJI ČUVAR JAVNE SIGURNOSTI U AMERIČKOJ UNIJI

zove se Edward Hoover. Amerika je poznata »zemlja slobode«, a postala je pomalo zemljom nesigurnosti, što bijaše prije privilegij »barbarskog istoka«. Gangsteri ne štede ništa, nikoga. Od godine 1917. stoji u redarstvenoj službi »Mister Hoover«, a od g. 1924. imade u svojim rukama sve uzde čitavog sigurnosnog aparata u USA. On je odlučno prešao u ofenzivu, što dotada ne bijaše tako. Za jednu državu od 125 milijuna žitelja imao je na raspolaganje kod nastupa službe (g. 1924) 200 (dvije stotine) tajnih agenata, a sada ima dobro uređenu i najmodernije oboružanu četu t. zv. »G-mena« od 13.000 detektiva. I ipak se nije ispunilo željno očekivanje ovoga vrlo sposobnog i agilnog »prvog američkog« detektiva: da uvede apsolutnu sigurnost u Uniji. Da od svih zločinaca samo 15 % primi zasluženu kaznu, to je velika zasluga Hooverova, a da nema više uspjeha, zaista nije njegova krivnja.

● **NARANČE I PŠENICA I SLEĐEVI. — Blizu Hamburga bačeno je u more 100 tona svježih sleđeva, jer ribarima nije priznata zatražena cijena. — U Konstanci (Rumunjska) baciše trgovci 10 milijuna naranči u more, samo da ne bi cijene pale. No 100.000 komada je more potisnulo prema obali, gdje su ih stanovnici vadili iz vode. — U nekim bogatim krajevima USA vladala je nezapamćena suša, pa je žita urodilo jedva JEDNA PETINA. Vele, da ni kiša u mlazovima općeg potopa ne bi spasila očajnu situaciju. Ovaj bič Božji smatraju »bijesom Gospodnjim«, što se za rodnih godina spaljivale ogromne količine dara Božjega — žita.**

ČUDNA STANICA. — Na otoku Anglesey (obala Walesa u sjev. Engleskoj) prolazi vlak pokraj jedne stanice, koju svaki rado promatra, jer privlači ili odbija sa svojim imenom. Natpis štacije je skoro tako dugačak, kao i sama željeznička postaja, naime: 22 metara, a ima 58 slova. Evo imena ove stanice:

Llanfairpwllgwyngyll - gogerychwyrnddrobwoll - Llantysiliogogogoch

Milovidni otok privlači ljeti sa svojom egzotičnom stanicom mnogo stranaca. Zimi je posjet slab, pa se i stanica zove jednostavnije: Llanfair P. G. Omašan napis spremaju u posebno zimsko spremište.

Priča se, da je u starija vremena, kad još ne bijaše željeznice, zalutao amo neki stranac, počinio nekakav zločin te bi osuđen na smrt vješanjem. Ponizno je molio pomilovanje. Sudac se smiluje. Dade mu 3 dana vremena i obeća pomilovanje, ako za to vrijeme nauči napamet glatko izgovoriti ime mjesta. Po noći drugog dana zdvozno lupa po vratima svoje ćelije i zamoli čuvara, neka ga radije objese, jer to je bolje, negoli napamet učiti to strašno ime . . . Eto, to pričaju.

Sličica »znanstvenoga rada«!!

Razmišljasmo, bi li dali ovu »sličicu« među smješice ili karikature, bi li tiskali većim i ljepšim slovima ili petitom. Sličicu vadimo z »Katoličke Riječi« (10, 1935).

Pisac je posjetio izložbu školskih radova (g. 1934) splitskih srednjih škola u prostorijama realke. U jednom odjeljenju upade u oči slika sedmoškolca MŠ, izrađena po Kanu, a prikazivala je »Razvitak životinjskog svijeta«, kako je naime od prve stanice evolucijom došlo do čovjeka. Bilo je i označeno, koliko je vremena za to trebalo. Čitava ta »znanstvena« tabela po »učenjaku« Kanu i učeniku M. izgleda ovako:

Praćelija se razvila u Ribu	u	50	milijuna god.
Pravodozemac u Gmizavca	u	30	„ „
Prasisavac u Polumajmuna	u	12	„ „
Pramajmun u Pitekantropa (majmuna-čovjeka) .	u	2	„ „
Pračovjek (pitekantrop) u današnjeg čovjeka .	u	0.5	„ „

Ferijalni izlet naših mladih Zagrepčana na vrh Vlašića (kod Travnika). — Foto: Vogt Drago i Nagy Milan.

»Kako su ta gospoda izračunala i prihvatila te brojke, kako su prodrla u tajnovite tajne najdubljih dubina okeana pred **94 milijuna** godina, kako su mogla naslikati stanice, biljke, životinje, koje su se po njihovu mišljenju razvijale, to je zaista velita tajna njihove mudrosti, ali nitko ne će taj rad okrstiti ZNANSTVENIM, nego samo FANTASTIČNIM. — Što se tiče samoga razvoja čovjeka od majmuna, žalosno je, da ima još na našim školama nastavnika, koji to predavaju ili barem dopuštaju, da se nedokazane teorije, a kadkad i falzifikati uzmu kao znanstvene istine.« — »Odakle, da profesor jedne srednje škole dozvoljava, da đak, koji sjedi pod njegovim nadzorom, izlaže neznanstvene, tendenciozne i izmišljene proizvode svoga rada, za koje svakako nosi odgovornost pred Bogom i pred javnošću: i dotični nastavnik?! Još bi gore bilo, kad bi profesor nesamo dozvoljavao, da mu đaci tako neznanstveno rade, već možda sam ovakove »teorije« predavao i naučavao.« — Još nešto tom prigodom! »Moguće je, da za starijega čovjeka, osobito ako ga vjerski problem ne muči, i ako mu je život praktički materijalistički orijentiran, razne evolucionističke teorije nisu od posebnoga značenja. On ima svoju plaću i svoj posao, jede i spava, pa šta ga briga, je li mu praotac bio gorila ili riba! Ali nije isto za mladića, za đaka, za učenicu. Za NJIH, pogotovu danas, NAUKA ZNAČI ŽIVOT, te oni upravo, u većini slučajeva, zaziru od nauka, koje nijesu u vezi s njihovim životom, sa sadašnjicom. Poznato je također, da je **materijalistički evolucionizam** (učenje, da je čovjek samo mehanički sastav stanica) **temelj komunističkoj nauci.**«

Ta »sličica« nije za kakav stari album, nego je i te kako savremena. Da nisu posljedice takovog »znanstvenog rada« pogubne za vjeru, moral i dušu, čovjek bi se od srca nasmijao tom neznanju i prešao sa sažaljenjem... na dnevni red.

Pozor! Pozor!

Prošlo je već devet sati navečer. Sjedim u svojoj sobi uz radio aparat i polako pomičem kazaljku, što označuje stanice, ni sam ne znajući, gdj ću se zaustaviti. Kad eto najdnoć čujem reski, zvučan glas: »Achtung! Achtung! Hier spricht Moskau!« (Pozor! Pozor Ovdje govori Moskva!) — — Ustavim kazaljku, pojačam glas, slušam...

Speaker (izgovaraj: spiker; govornik) naviješta, da će odgovarati na stigla pitanja. Prvo je glasilo: »Kakav stav zauzima sovjetska Rusija prema slobodi vjeroispovijesti?«

Pitanje me je zanimalo.

Očekivao sam, da ću sada saznati iz PRVOG VRELA za razloge, zašto Sovjeti zatvaraju i ruše crkve, progone i ubijaju svećenike i vjernike, priječe slobodu ispovijedanja vjere i sl.; znao sam naime, da oni slijepo vjeruju Lenjinu, koji je rekao: »Marksizam je materijalizam; radi toga je neprijatelj vjere.« Bio sam siguran, da će na toj njihovoj GRANITNOJ podlozi glasiti odgovor.

Međutim: odgovor bijaše posve drugačiji. Takav, kakovog nisam očekivao. Evo čujte i vi, što sam čuo i ja! — Speaker deklamira: »U sovjetskoj Rusiji se duboko poštiva svačije vjersko osvjedočenje. Za carističke Rusije bila je slobodna samo rusko-pravoslavna crkva, dok sada sve vjeroispovijesti uživaju ravnopravnost i potpunu slobodu. Svaki može da se moli svome Bogu, svaki može da ide u svoju crkvu, svaki može ispovijedati svoju vjeru. Nikome se ne priječi ni javno vršenje bogoštovnih čina; mogu se primati i sakramenti, dapače može se sklapati i crkveni brak, premda mu sovjetska Rusija ne priznaje pravnih posljedica. Isto tako slobodan je svaki i da ne vjeruje. Pitanje vjere potpuno je prepušteno savjesti pojedinca. Stoga — s pravom se može reći , da jedino u sovjetskoj Rusiji postoji potpuna sloboda savjesti i puna ravnopravnost svih vjeroispovijesti, dok toga nema ni u jednoj kapitalističkoj državi!!!«

Ovako govori Moskva na njemačkom jeziku zapadnoj Evropi, kojoj se nikako ne mile vjerski progoni i ograničavanje slobode u Rusiji. Svojim pak slušačima na ruskom jeziku kaže ovako: »Naš je cilj potpuno uništenje svih vjeroispovijesti, vjerskih društava, crkvenih općina i sekta, koje postoje na teritoriju sovj. soc. republika, i to bez obzira na njihovo načelno stanovište prema sovjetskoj vladi.«

Takova JANUSOVA lica susrećeš svagdje. Dobro je da znadeš, na čemu si.

NEČUVENO PAMĆENJE.

U prošlosti bijaše genijalnih račundžija i inteligenata, koji su se s matematikom »igrali«, no franc. gospođica Osaka (pseudonim!) nadilazi daleko sve. Ta je djevojka istom sa 4 ½ godine progovorila i prohodala. Mnogo je pobolijevala, a školu je slabo pohađala: svega oko 100 dana! Cijela naobrazba u 22. godini života sastojala je u tome, da je znala nekako čitati i pisati. Matematičko znanje ispod kritike! Samo si je pamtila sve i najsitnije izdatke. Pukim slučajem slušala je na sajmu jednoga zabavljača publike, koji je umio brzo računati. Ona izjavi, da znade više i bolje. Kad su je ukorili, neka si ništa ne utvara, zašuti, ali otpoče s vježbama četiriju računskih operacija. Videći, da dijeljenje pravi poteškoća, posveti se sasma treningu pamćenja brojeva. Tu je početak karijere! Napredak je zadivio sve. Trenirala se i u vađenju korijena i u potencijama.

Zamoljena dođe u Međunarodni metapsihički institut (prošle god.), koji bi na znanstvenoj bazi ispitao i potvrdio fenomenalne sposobnosti njezine memorije. Pokusi su krasno uspjeli. PRVO: napamet treba pomnožiti 2.789 sa 987; djevojka se malo zamisli i onda je glasno nizala brojeve multiplikacije s konačnim rezultatom. DRUGO: napamet vaditi šesti korijen iz 402,420,747,483,776,576; nakon kraćeg vremena kaže sve bez najmanje pogreške. TREĆE: ravnatelj je potajice, daleko od kandidatkinje, napisao 100 porazbacanih brojeva te ih počeo glasno izgovarati, svaki broj za nešto manje od jedne sekunde. »Gdjica Osaka« je točno onim redom opetovala. Iza toga poveo je šef instituta 45-minutni razgovor o raznovrsnim predmetima, zatim upita, bi li sada mogla po redu kazati brojeve. Djevojka je točno opetovala, štaviše, i obratnim redom svih 100 brojki!

Drugi javni nastup u tom institutu sve je osupnuo. Dvadeset asistenata dobilo je nalog, neka svaki na označenom papiru br. 1 do 20 napiše neodređenu količinu brojeva. Šef je ispremiješao cedulje, a na ploču (prema publici, dok je djevojka imala leđa prema ploči, te nije ništa vidjela) dao urediti 20 rubrika, u koje je asistenat upisivao brojke, koje je na glas diktirao sa cedulja, na sreću izabranih. Kad su ispisane na ploču sve brojke sviju 20 cedulja, rješavala je djevojka glasno neke druge teške zadatke; i istom iza toga zamoliše, neka bi opetovala ona jata brojeva na ploči, koje je doduše čula, ali ih nije vidjela. Brojke je vidjela sva publika. Sve je teklo ko po loju. Nakon toga jedan asistenat zamoli, neka bi izračunala, koliko je on dosada proživio mjeseci, dana i sekunda; drugi asistenat dade račun množenja 624.987 sa 2.358, što točno izračuna napamet iza 7 minuta, navedavši produkat od 48 brojki. — Iz ovih i drugih brojčanih eksperimenata zamoliše, bi li mogla opetovati onih 20 rubrika brojeva, ali po mogućnosti redom od cedulje br. 20 do br. 1. Nakon kratkog razmišljanja ponovi sve brojeve do cedulje br. 5, a ostatak u grupama po tri brojke. Zatim je naglo upitaše za rezultat one gornje multiplikacije. Bez pogreške!

Tabele i rubrike su dali fotografirati. — Iza 13 dana stanke nenadano upita šef instituta »gdjicu Osaka«, da li se još sjeća onih velikih 20 rubrika brojeva. Djevojka izjavi čedno, da je već prošlo dosta vremena, a u međuvremenu nastupala je i producirala se po dvaput svaki dan, no da će pokušati. Na veliko začuđenje, sve je proteklo u redu bez pogreške. Djevojka se dapače ponudi, da je u stanju ponoviti brojke u bilo kojem željenom redu.

Sve u svemu: ta se fenomenalna pojava odnosi isključivo na BROJKE, a tiče se lih PAMĆENJA. Nauka i medicina nalaze se pred nerazjašnjenom tajnom.

DVORAC ŠUTNJE I LJUBAVI.

U samotnom ženevskom perivoju Perle du Lac nalazi se malena palača, vila jednoga patricija, u kojoj je smještena središnjica svjetskog Crvenog Križa. Nigdje nikakvo uzrujavanje za vrijeme talijansko-abesinskog rata. Prije podne rasprava sa švedskim konzulom, o podne se pregledavaju brzojavi iz Addis-Abebe, popodne je sjednica komisije, navečer se odgovara na upit Društva Naroda. A sve u velikoj tišini u tom dvorcu šutnje, gdje je učlanjeno 57 država. (Samo američki Crveni Križ broji 4 milijuna odraslih članova i 7 milijuna djece).

Čim gdje zatreba n. pr. prigodom sukoba u istočnoj Africi, sve je užurbano: sastavi se misija: ljudi i materijal, — te putuje na odredišta. Samo jedan brzojav iz ove tihe centrale na ženevskom jezeru, i već startaju avioni s liječnicima, bolničarkama, lijekovima. Opaža se jaka volja 20 milijuna ljudi, da iskaže čine djelotvorne ljubavi svom bližnjemu. — Oko zelenog stola vijeća skoro dnevice 25 članova upravnog odbora. O njihovim odlukama ovisi gotovo više nego o važnim sjednicama Društva Naroda. Kod ovih se sjednica ne drže nikakvi bučni govori. Sjednica je tiha, a proizvađa to dublji utisak. Kad je opet gdje rat, na licima članova zacrtani su znaci tuge . . .

TIBET. — Ma koliko pošlo ekspedicija kroz tu zemlju, ma koliko se knjiga pisalo i tiskalo, neki tajni veo obavija ovu azijsku visoravan. Svaki čas otkrivaju stranci i putnici nove i nepoznate pojedinosti. Tako u. pr. sada Amerikanac dr. Jefferson D. H. Lamb, savjetnik kineskog ministarstva vanjskih posala, a pratilac generala Huang Mu-sung-a osobitoj misiji u Lhasu. — Lamb procijenjuje broj pučanstva najviše na milijun duša, akoprem se dosada držalo, da Tibet ima 2—6 milij. žitelja. Oko petine su lame (tibetanski svećenici). — Protivno raznim drugim tvrdnjama naglasuje dr. Lamb, da Tibet još uvijek formalno ovisi o Kini i da nije proglasio svoje nezavisnosti, ali da se nalazi pod odlučnim utjecajem Engleske. — I Tibet se pomalo »modernizuje«. Pred neko vrijeme zaputiše se 4 mlada Tibetanca u Englesku, da se ondje izobraze u tehničkoj i vojnoj struci. Vojska sastoji od 5.000 momaka, koje su izabrali brit. časnici. Vlada bi htjela povećati broj na 15.000. — Nema tome dugo, što je u Tibetu sagrađena prva elektrana, čiji su strojevi dopremljeni iz Engleske. — Pošta ide u Kinu preko brit. Indije (imajući pred očima geograf. položaj). Brzojavnim uredom u Lhasi upravlja Englez. — Od novca u prometu najviše vrijedi indijska rupija, jer sadržaje više srebra nego kineski poludolar i tibetanski novac. — Najživahnije se uvozi iz Japana, a tek onda iz brit. Indije i Nepala.

SUHO LJETO, BLAGA ZIMA. — Minule je godine vladalo u mnogim krajevima svijeta, a i kod nas, izvanredno suho ljeto. Slijedila je vrlo blaga zima. Šta na to meteorološki stručnjaci?

Činjenica je, da se klima mijenja, uzmu li se u obzir prijašnja stoljeća. Stariji ljudi pričaju o strogim i dugim zimama. Na slikama gledamo kako na Dušni dan idu vjernici na groblje gazeći duboki snijeg. Od ratnih se godina sve više gomilaju blage zime, suha i vruća ljeta.

Pita li se, da li je taj preokret klime stalan u raznim dijelovima svijeta ili se radi o prolaznim pojavama. Teško je na to odgovoriti, jer nema točnih podataka. Iz starih zapisa i koluta na drveću može se doći do nekih zaključaka. Iza ledenog doba slijedi perioda kontinentalne klime: u Njemačkoj kao sada u jugo-

zapadnoj Rusiji; u 3. stolj. prije Is. postaje evropska klima umjerenija; na otocima Sjev. leden. mora mogle su uspijevati biljke. Nadolazi doba suhe klime; u zapadnoj Evropi ničU šume i ondje, gdje prije bijahu tresetišta. Oko g. 1800 prije Is. počinje perioda izdašnih oborina do kojih 500 prije Is.; odsada su zabilježene male promjene; od g. 1000 nastupaju sve bogatije oborine (maksimum zabilježen oko g. 1350—1400); iza minimuma g. 1500 nastupiše današnje prilike. — Dakle, stalnog preokreta nema. — P o u z d a n i h razloga ovih promjena (sunčane zrake, pjege itd.) još nemamo. — Na hiljadama godina starom drveću u Kaliforniji vide se koluti na kori, koji jasno dokazuju, da klima polako ali stalno postaje sve suhijom. U mnogim krajevima svijeta napreduju stepe i pustinje; crnogorica potiskuje bjelogoricu. U kojem se opet pravcu to kreće, ne znamo, niti možemo nekakve veze zadnjih desetljeća sa smjerom klime iskonstruirati. Iako promjene polako napreduju, ne bojmo se u dogledno vrijeme tropske klime.

SLIKAR BEZ RUKU.

Mladi nürnberški slikar, 21-godišnji Erich Stegmann, izradio je silu uljenih slika, akvarela, crteža, drvoreza i sl. — ne rukama, nego ustima.

Pred posjetiocem laća se kista te nastavlja s izrađivanjem započetih djela, uzima pero ili olovku, vrši sve ostale poslove — s ustima. »Da mi je marnih ruku i zdravih udova, možda ne bih nikada postao slikarom.«

Na umjetničkoj izložbi bijahu izloženi njegovi radovi, no nitko nije ni slutio, da je autor tih umjetnina: invalid BEZ RUKU. Ovu važnu okolnost prešuti Stegmann navlaš, samo da ne bi uplivala na sud stroge kritike, koja se vrlo pohvalno izrazila o radovima.

Rodio se kao posve zdravo dijete. U vrijeme, kad je harala onim krajem epidemija uzetosti, zahvati i njega ta bolest. I glava je visjela nagnuta, bez snage. Roditelji žrtvovahu sve moguće, kako bi dječaka spasili i izliječili. Djelomično je uspjelo. Napokon ostade jedna noga slabijom, a obe ruke su trajno ukočene.

Što druga djeca izvršuju rukama, on će ustima. Učitelji (i crtanja) izjaviše: »Ah Bože, pa to sve nema svrhe!« No dječak se željeznom voljom, energijom i pouzdanjem lati posla, znajući, da ima dosta talenata, Božjih darova. Nije se prevario. Probio si je put do zamjerne vještine i svoga stila, a time postiđuje mnogo zdrave djece i darovitih odraslih naših vremena. S ustiju, kojima si taj mladi umjetnik služi svagdanji kruh, ne čuje se nikakva tužba.

Nije tome dugo, što je Firma Faber raspisala natječaj za umjetnike. Na bijelom je arku papira trebalo pomoću olovaka nacrtati odrezak novinskog papira ali tako varavo, kao da je taj odrezak samo položit na bijelu hartiju pa ga valja samo ukloniti rukom. Zasluženа nagrada dopitana bi našem Stegmannu. — O kopiji Cranachove Eve, koju je Erich Stegmann skicirao u Germanskom Muzeju, izjavi jedan kompetentan kritičar, da se teško raspoznaje od originala.

Priča se o slavnom Raffaelu, da bi on slikao i u slučaju, da nije imao ruku. A ovaj umjetnik potvrđuje takovu priču ne riječima nego odličnim djelima: ne imajući ruku, a slikajući USTIMA . . .

Pravi pravcati bernardinac.

NAJVEĆA I NAJDULJA ZMIJA, koju posjeduje koji zoološki vrt na svijetu, sigurno je ona, koju si je nedavno nabavio londonski zoo s Malajskog arhipela, a mjeri 28 engl. stopa (1 engl. stopa je 30.48 cm). Četrnaest je ljudi nosilo sanduk sa zmijom kod prijenosa u novu nastambu.

NAJPLODNIJI NOVELISTA slovio je dosada Edgar Wallace (1875—1932), pisac detektivskih romana. — Upravo slavi 80-godišnjicu svoga života G. B. Burgin, koji nosi rekord sa svojih 112 knjiga i 11 milijuna riječi. Taj je rekord to važniji (makar se navađa mađarski pisac Maurus Jokai, koji je napisao preko 200 knjiga), što je 1. Burgin našao još vremena, da proputuje čitavu Evropu te poduzme izlete u Sjev. i Južnu Ameriku; 2. svaku knjigu pisao zapravo triput t. j. najprije skicirano, zatim svojeručno prepisano u čisto, napokon otuckano i ispravljeno pomoću pisaćeg stroja, a to sve bez ičijeg potpomaganja, dočim je Wallace svoje romane diktirao u stroj; 3. sve ovo sastavljeno u razmjerno kratćem roku vremena. — To znači ozbiljno raditi i boriti se protiv udobnosti naših dana!

● **PISAĆI STROJ PRIJE 60 GODINA.** — Teško bijaše popularizovati prve pisaće strojeve. Godine 1876. donio je iz USA u Englesku neki Sir Alfred Yarrow stroj »Typenwritter« (izgovaraj: tajp-rajter). Tražio je strojopisca i dao reklamu: »Traži se stenograf, koji znade svirati pijano.« I našao se jedan namještenik, koji je tu službu obnašao do svoje smrti.

● **»USPJEŠNI« POSJETI!** — Divski engl. parobrod »Queen Mary« smjeli su razgledati građani velegrada New-Yorka prigodom prvog ulaska u luku. Brod je posjetilo 35.000 posjetilaca, koji su si za »uspomenu« odnijeli razne predmete: kalendare, pepeonike, satove, porcelanske predmete itd. Jasno, da je ovo pustošenje nanijelo velike štete.

Jambrec Ivan: DRAGUTINU M. DOMJANIĆU.

Vsaka roža zlata — vsaki cvet črleni,
kaj na Tvojem grobu vene i zdihavle:
suzica je jena, jena kap vu morju
vekivečnog Bola, kaj ga život davle.

V kojem vse tak črno, hlepno i krvavo
kak ciklame Tvoje drobne i dišeće.
Bil jen dober čovek — ve ga denes nije.
Bil jen zlati pesnik — Život dale teče.

Ne zna on za boli, ne zna on za suze,
trdi je kak kamen živec zemlje črne.
Gorela je sveća — zgasnula je sveća,
jeno drago telo v zemljicu se vrne.

Plakale su rože, plakalo je nebo,
susedovo dete plakalo takaj.
Tvoji slatki Kipci zmirom buju z nami,
v njimi Tvoja duša — dobri, dragi »Kaj«.

(»Hrvatska Prosvjeta«, br. 10, god. 1933)

DRUŠTVO NARODA KONTROLIRA PETROLEJ.

Kad se raspravljalo o ev. mogućnostima sankcija, koje bi se protegnule i na petrolej, izbiše na površinu zanimljivi podaci, do kojih se inače nije moglo doći. Svi obrađuju ne toliko materijalnu koliko t e h n i č k u stranu.

Za prevažanje petroleja potrebni su POSEBNI BRODOVI, o kojima se dosada nigdje nije vodila evidencija, a predstavljaju pravcatu velevlast.

1. UDRUŽENE DRŽAVE AMERIČKE zauzimaju prvo mjesto sa 326 jedinica, tonaže 2,480.000 tona (od toga 326 parobroda, 59 motorna broda).
2. Slijedi ENGLESKA sa 257 parobroda i 112 motornih brodova; ukupna tonaža iznosi 2,212.000 tona.
3. NORVEŠKA transportira petrolej na 213 brodova, od kojih su 143 motorni.
4. ITALIJA imade većinom male brodice (65) s ukupno 315.000 tona.
5. FRANCUSKA broji samo 35 parobroda i 6 motornih za prijevoz petroleja.

Ovi brodovi drže nekako čudnovatu sredinu između trgovačke i ratne mornarice, te se pretežnijim dijelom nalaze u privatnim rukama. Standard Oil posjeduje okruglo 350 jedinica (4 milij. tona); Royal Dutsch Shell preko 150, a Anglo-Persian skoro 100 jedinica.

Osobitu pažnju svratiše ženevski eksperti Sueskom Kanalu, gdje su Englezi vodili točnu statistiku, koja im sada dobro dolazi. God. 1913. prošlo je historijskim Sueskim Kanalom smjerom od juga prema sjeveru ukupno 291.000 tona, a od sjevera k jugu 510.000 tona. Dvadeset god. poslije (g. 1933) dolazi na mjesto broja 291.000 gigantski broj od 4,933.000 tona, a mjesto 510.000 t samo 627.000 tona.

A dobitak? Čisti dobitak u prošloj god. iznaša preko 100 miljardi dolara.

Χαῖρε Βασίλισσα, Μῆτερ ἐλέους, ζωή, γλυκύτης καὶ ἐλπὶς ἡμῶν, χαῖρε. Πρὸς σὲ βοῶμεν οἱ τῆς Εὔας ἐξόριστοι παῖδες. Πρὸς σὲ ἀτενίζομεν στενάζοντες καὶ θρηνοῦντες ἐν τῇδε τῇ τοῦ κλαυθμῶνος κοιλάδι. Ἄγε δή, Συνήγορε ἡμῶν, τοὺς εὐσπλάγχνους σου ὀφθαλμοὺς ἐφ' ἡμᾶς ἐπίστρεψον, καὶ Ἰησοῦν τὸν εὐλογημένον καρπὸν τῆς κοιλίας σου μετὰ τὴν ὑπερορίαν ταύτην ἡμῖν ἀνάδειξον· Ὦ ἐπιεικές, ὦ εὔσπλαγχνε, ὦ ἡδεῖα Παρθένε Μαρία.

Εὔχου ὑπὲρ ἡμῶν, Θεοτόκε ὑπεραγία.

Ὅπως ἀξιωθῶμεν τῶν ἐπαγγελιῶν τοῦ Χριστοῦ.

„Διὰ τί τὴν προαίρεσίν σου εἰς τὴν ὑστεραίαν βούλει ἀναβάλλεσθαι; Ἔγειραι καὶ παραχρῆμα ἄρχου λέγων· Νῦν καιρός ἐστι τοῦ ποιεῖν, νῦν καιρός· ἐστι τοῦ πολεμεῖν, νῦν καιρός ἐστιν ὁ ἐπιτήδειος τῆς κατορθώσεως." („Ἡ τοῦ Χριστοῦ Μίμησις." Βιβλίου α', κεφάλαιον κβ')

„Εἰ ἐν τῷ κόσμῳ χαρὰ γίγνεται, ταύτην δήπου ὁ ἄνθρωπος τῇ καρδίᾳ καθαρὸς κτᾶται. Καὶ εἰ ἐνιαχοῦ θλῖψις καὶ στενοχωρία ἐστι, τοῦτο ἡ κακὴ συνείδησις ἀκριβῶς γιγνώσκει." (Β. β', κ. ε')

„Κύριε. Ποῦ καλῶς εἶχον χωρὶς σοῦ; Ἢ πότε κακῶς ἔχειν ἠδυνήθην παρόντος σοῦ. Μᾶλλον βούλομαι πτωχεύειν διὰ σὲ ἢ ἄνευ σοῦ πλουτεῖν." (Β. γ', κ. νθ')

Salve Regína

Mater misericórdiae, vita, dulcédo et spes nostra, salve. Ad te clamámus éxsules fílii Hevae. Ad te suspirámus geméntes et flentes in hac lacrimárum valle. Eia ergo Advocáta nostra, illos tuos misericórdes óculos ad nos convérte, et Iesum, benedíctum fructum ventris tui, nobis post hoc exsílium osténde. O clemens, o pia, o dulcis Virgo María.

Ora pro nobis, sancta Dei Génitrix.
Ut digni efficiámur promissiónibus Christi.

»Quare vis procrastináre propósitum tuum? Surge et in instánti íncipe et dic: Nunc tempus est faciéndi, nunc tempus est pugnándi, nunc tempus est emendándi.« (»Imitatio.« Libri I, caput 22)

»Si est gaúdium in mundo, hoc útique póssidet puri cordis homo. Et si est alícubi tribulátio et angústia, hoc mélius novit mala consciéntia.« (l. II, c. 4)

»Dómine! Ubi mihi bene fuit sine te? Aut quando male esse pótuit praesénte te? Malo pauper esse propter te, quam dives sine te.« (l. III, c. 59)

PAPINSKI NOVAC. — Rimski su Pape od vajkada kovali svoj posebni novac. Na tom novcu obično bijaše utisnuta po koja duhovita riječ, kojom se htjela da istakne svrha novca. Na novcu, što ga je dao kovati:

Papa Inocent III., pisano je: »Ut detur« (Da se daje),
„ Benedikto XII., pisano je: »Solatium miseris« (Utjeha nevoljnima),
„ Klement XI., pisano je: »Quis pauper? Avárus« (Tko je odista siromašan? Škrtica), ili »Noli thesaurisare« (Ne gomilaj blago),
Papa Inocent XI. dade uvezati: »Quod habeo, tibi do« (Dajem, što imam),
„ Klement XIII. dade urezati: »Ne obliviscaris pauperum« (Ne zaboravi na siromahe).

Ivan Jambrec: CVETI MI, ROŽICA.

Cvela je rožica, cvela,
dugö je cvela v obloku.
Vnogu je suzu i senju
vu mojem čitala oku.

Vnoga ti suza vu noći
rudasti kušnula pram.
Vnoga te senja podragala
došla — i zginula mam.

Cveti mi, rožica, cveti,
dale mi cveti v obloku.
Morti buš jenput i sreću
vu mojemu čitala oku.

(»Hrvatska Prosvjeta«, br. 9, god. 1935)

Za »Latince«

Logogrif (Mijenjalka):

Goni mi vjetar darove teške
iznad suhih i žednih poljana.
Glavu smijeni, — uzdanice evo
pune nevinih, mlađahnih dana.

Logogrif (Oduzimaljka):

Imágo sum véra dúrae mórtis:
cunctórum húius múndi sórtis.

Extrácto at úno cónsonánte
iam trémulat áer mé migránte.

Logogrif (Dodavaljka):

Nómen méum scís, cum vídes
múniménta iám quassáta.
Adde cáput, én albéscunt
sílvae — híeme — et práta.

Anagram

En pártem compósiti: hóminis: nótam!
Miscéndo: doméstícam béstiam tótam!

TRIULF RADIOTELEGRAFSKE SLUŽBE.

Nije tome davno, što si se ljutio tražeći spojeve, a usto je trebalo: kod međumjesnih razgovora DOBRIH ŽIVACA, kod razgovora s drugim mjestima: MNOGO VREMENA, a za inozemne razgovore i KAPITALA. Danas je sve teškoće nadvladala radiotelefonija i radiotelegrafija. Nevidljivi električni valovi ne poznaju zapreka.

Iz Bruxelles-a, središta radiofonske kontrole, otposlat je saradnjom svjetskih radiotelegrafskih kompanija, brzojav, koji je u ciglih 100 sekundi prevalio dva puta put oko svijeta t. j. Bruxelles—New York 5.800 km, New York—Lontreal 6000 km, Lontreal—Sydney 15.500 km, Sydnee—London 16.000 km, London—Buenos Aires 11.200 km, Buenos Aires—Tokio 19.000 km, Tokio—Beyrouth 9.000 km, Beyrouth—Bruxelles 3.300 km.

Ovaj eksperimenat pokazuje, da je radiotelegrafska služba na svijetu savršeno organizovana, da postoji ogromni lanac stanica, da se vijesti mogu prenijeti adresatu na bilo koji brod ili vlak ili avion.

Engleska posjeduje danas (prema vijestima »Evening Nows-a«) **najhitrije bombardere,** koji prevaljuju s punim preopterećenjem 400 km na sat. Pokus s takvim novim aparatom »Britain First« (koji je izrađen inicijativom lorda Rotherleera) potpuno je uspio.

Sredinom veljače o. g. izvršeni su pokusi s **električnim vlakom** najnovije konstrukcije: na pruzi Berlin—Hamburg. Vlak broji 3 vagona aerodinamičke konstrukcije. Postignuta je brzina od 205 km na sat.

Robert Waltdow (Ilinois, USA) 18 god., 390 funti, 2.80 m. Njegova braća normalne veličine uz njega.

»Irak Petroleum Comp.« otpočet će polaganjem **drugog** paralelnog **petrolejskog voda** od Kirkule (Irak) do Haife. (O gigantskom pothvatu prvog polaganja cijevi donosi podatke »Runolist« g. 1936. na str. 200, pod br. 6).

Sv. Misa pod morskom površinom. Početkom ove god. ukrcali su se najviši predstavnici vlasti i mornarice i nadbiskup od Taranta na jednu podmornicu, koja je otplovila izvan luke i zaronila 30 m. duboko u more. Na improviziranom oltaru odslužio je nadbiskup sv. Misu a kasnije obavio blagoslov podmornice.

Novi tip aeroplana proučava (prema obavještenjima »Morning Posta«) englesko ministarstvo avijacije. Ovi će aeroplani razvijati nečuvenu brzinu od 640 km na sat, a biti će snabdjeveni s dva topa od 20 mm i s nekoliko strojnih pušaka.

Jambrec Ivan: OTHAJAM.

1. Na plećima kufrek
vu zapućku cvet.
Othajam ti, duša,
v soldate sem zet.

2. Naj nikaj se plakat,
bum došel nazaj.
Pozabil ja ne bum
domaći svoj kraj.

3. Otavu dišeću
trnake i noći.
Čeg srce je puno
pozabit ni moći.

4. A vu njem tak čudaj
kipčecov z kraja
i rožah i senjah
z tvojega gaja.

(»Hrvatska Prosvjeta«, br. 10, god. 1933)

U PAR REDAKA

● Anders Hervard Swensson, vrtlar u Stockholmu, često luta pognute glave gradskim ulicama tražeći izgubljena puceta. Ovim se sportom bavi već 40 godina, i ta se strast pretvara već u maniju. U premnogim malim pretincima sabrao je 3.000 vrlo raznolikih primjeraka.

● U drugoj polovici svibnja pošao je orijaški brod »Queen Mary« na svoje prvo putovanje. Tom prizoru prisustvovalo je 4 milijuna ljudi iz čitave Engleske i inozemstva. Među putnicima se nalaze osobe, koje su si rezervirale mjesto već prije 5—6 godina.

● Na Mussolinijevom trgu u Rimu podići će se monumentalni brončani kip fašističke Italije, visok 186 m (dakle 55 metara viši od glasovitog kipa Slobode u newyorškoj luci. Težit će svega 5.000 mtc. Dva dizala vozit će posjetnike do vrata kipa, a odatle će se moći ljestvama u glavu kipa. S vrha će se pružat krasan vidik u daleku okolicu i u susjednu Kampanju.

● Obično se drži, da tvrdo drvo razvija veću toplinu negoli meko. To je istina, kad se radi o jednakom volumenu, ali ne, kad se radi o težini. Prema jednoj tablici tehničkog zavoda u Görlitzu, uzevši kalorije lipe kao jedinicu, stvar stoji ovako: lipa 1.00, jela 0.99, breza 0.94, hrast 0.91, bukva 0.91 — 0.90.

● Nedavno su 2 inžinjera, dr. Honigmann i dr. Bruckmayer sagradili u Pötzleinsdorfu lijepu vilu za ciglih 5 dana: po svojoj novoj metodi »suhih zidova«. Nema žbuke. Između pojedine naslage opeka stavlja se 1—1.5 cm debeo trak heraklita, koji čvrsto spaja cigle. Ovaj način gradnje nije za područja s poplavama, niti će potisnuti dosadašnji način gradnje. Ali brzina, suhoća, praktičnost i zdravstvenost svojataju za se tu metodu za manje zgrade.

● Londonski je radio pripravio svojim slušačima ugodnu novost. Iz Krügerovog nacionalnog perivoja u Južnoj Africi, gdje je sijaset divljih životinja afričke prašume, emitirat će se preko Capetowna originalni život prašume.

● Danski učenjak dr. Lauge Koch otkrio je prigodom svog zadnjeg geološko-topografskog istraživanja u Grönlandu: ribu s četiri nogu. Ne radi se tu o kakovoj abnormalnosti jednog primjerka, nego o zanimljivom prelazu između kopnene i vodene životinje. U julu 1936. vodi stockholmski paleontolog prof. Erik Stensiö ekspediciju stručnjaka, koji se nadaju, da će naići na spojne individue, jer kod četveronožne ribe razviše se neobično jako njezina peraja.

● Amerikanska plesačica Marbe Fay dala si osigurati doputovavši u London) ruke za 2.000 funti šterlina, liče i smiješak za 50.000 funti, a noge čak na 200.000 funti (oko 140milijuna din.)!!

● Raskošno američko morsko kupalište u Palm Beach (Florida) ima svoju čudnu senzaciju: poštanski ured pod vodom. U jednom velikom ronilačkom zvonu sjedi činovnica, koja pod vodom prima listove te ih posebnim načinom biljeguje. Pomoću iznajmljenog ronilačkog odijela može svaki doći u taj »podvodni pošt. ured«. Porto iznaša 50 dolara!

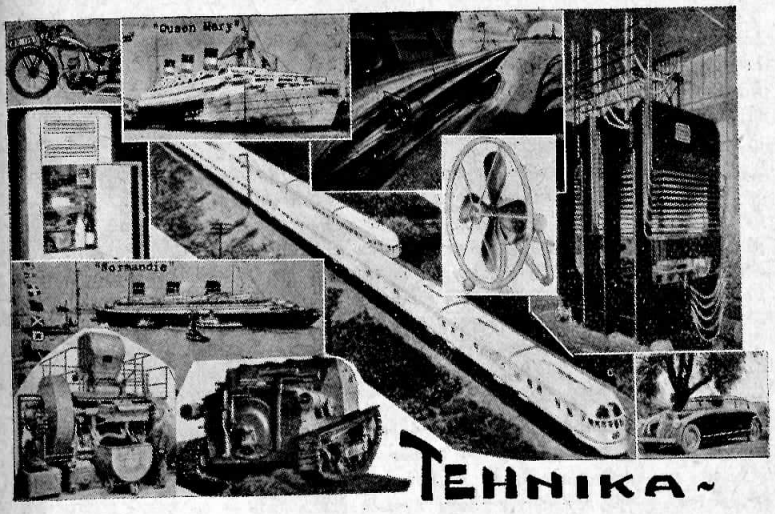

Gigantska riznica

O ogromnoj Banque de France puno se govori, no teško je dobiti potrebito ovlaštenje, da je pohodiš i izbliza razgledaš. To je uspjelo C. G. Matz-u, koji opisuje ovu najveću riznicu svijeta.

Oklopljeni svodovi ove gigantske riznice nalaze se usred Pariza, u neposrednoj blizini franc. banke, ali 25 metara ispod zemlje. Nitko ni ne naslućuje, što se ovdje krije. Izvana upada samo visoka betonska cijev, koja se poput golemog dalekozora penje uza zid bankovne palače visoko iznad krovova. Podrug hiljade radnika bješe zaposleno danju i noću, dok se nije iza punih 3 god. posla izgradilo i utvrdilo ovu najzlatniju blagajnu Evrope.

Dizalom se voziš do prvoga ulaza, do sigurnosnih vratiju od 8 tona težine. Vodič učini par tajnovitih zahvata i eto — vrata se rastvaraju! Dospijemo do drugih, izgrađenih u polukrugu, a konačno do trećih s ogromnom prijevornicom, teškom 14.000 kg. Pomoću tajnog mehanizma zaruži motor, a prijevornica se odmiče po tračnicama na stranu. Ulazimo u betonirano podzemlje. Liftom se vozimo dalje u tartar. Provodič upravo razlaže, da ovaj betonski rov prolazi kroz 15 metara debelu pećinu i kroz sredinu 10 m dubokog jezera, koje ima da paralizuje eventualnu prodornu snagu zračnih torpeda. Duboko dolje zaustavi se lift.

Opet ulazi s kompliciranim sistemima. Napokon stupaš u same tresore, u samu riznicu, ugrađenu u tvrde hridine. Ploština stijena iznaša 60.000 m², a građene su iz posebne vrsti cementa pomiješanog s kalandritom, a moraju izdržati pritisak 12 tona po kvadratnom metru. Ove tresore opkoljuju naročiti tvrđavni pojasi, okolni hodnici, u kojima su cijevi kanalizacije.

Cjelokupni utisak je poteško ocrtati, jer manjka terminus prispodabljanja. Svodovi počivaju na 750 betonskih stupova, 90 cm debelih. Svaki je stup u stanju da izdrži pritisak od 400 tona. — Ova podzemna utvrđena riznica proteže se kroz više gradskih četvrti. Jedna n. pr. služi, da se u njoj čuva 600 oklopnih ormara najmodernije konstrukcije s najpreciznijim kombinovanim sistemima zapora odn. ključeva. — Opet jedna četvrt krije utvrđene sobe (72 velike, 50 manje), svaka providena trostrukim napravama. Tu se deponira zlato francuske banke. Brojne aluminijske kasete kriju neprocjenjivo bogatstvo.

Puno brige i muke stajala je provedba ventilacije odn. dovadanja svježeg zraka, koji se svake ure mijenja u svim prostorijama. Ako to ne bi funkcioniralo neprijekorno, u pripremi su strojevi (i za grijanje). — U slučaju kakove navale i sl. čitava se ova gigantska riznica može po želji ravnateljstva automatski i hermetski zatvoriti. Pitanje prehrane tako je savršeno uređeno, da činovnici mogu lako izdržati blokadu od više tjedana.

Sveukupni utisak ovoga posjeta svakako je vrlo neobičan i dubok. Riznica predstavlja kolosalno djelo moderne tehnike.

AUTOMATSKO SPUŠTANJE ČAMACA.

Poznato je, da kod spuštanja čamaca u vodu predstavlja najteži problem simultano oslobođivanje obaju krajeva čamaca. Francuski pomorski časnik parobroda »Paris« Henri Dudouit izumio je novi uređaj za automatsko spuštanje čamaca za spasavanje u vodu, i za automatsko oslobađanje od veza, koje drže čamac uz tu napravu. Pokusi su izvršeni s odličnim uspjehom.

MORE TJERA MLIN.

Koliko si ljudi razbija glavu, da plimu i oseku upregne i podvrgne tehničkim pronašašćima i napretku 20. stoljeća! Međutim s malo vidljivih uspjeha. — Ali da more tjera mlin i tako svojom energijom služi čovjeku, to je jedna novost, pogotovu, kad saznamo, da takav mlin već postoji 100 godina!

Engleski pioniri poduzeše prije 100 godina naučnu ekspediciju u Grčku baveći se specijalnim proučavanjem morske struje i energije. Osobitu pažnju posvetiše otoku Kefaleniji (blizu Korinta). Krševit je to kraj, ispresjecan dubokim pukotinama i uvalicama u vapnenac. Dno ovih pukotina steralo se puno niže od površine morske. Sistemom kanalizacije navrnuše morsku vodu u ove pukotine, a pri tome su postigli znatne padine. Duboko dolje sagradiše mlin, koji do nedavna tjeraše morska voda. Neriješena je zagonetka kuda teče masa morske vode: diljem čitavog jednog stoljeća. Štaviše, na mjestu prijašnjeg mlina sagradiše danas modernu električnu centralu, koja služi nekim tvornicama u blizini.

GIGANTSKI MOSTOVI.

Prema zacrtanoj osnovi slijedeće bi se godine predali prometu gigantski mostovi u San Franciscu (Kalifornija). Iza velikog potresa g. 1906. podigao se i proširio taj velegrad u nečuvenim razmjerima. Zaljev San Francisca spada sigurno među najvažnije luke Tihog Oceana, a zovu je »Golden Gate« (Zlatna vrata). No taj prekrasan zaljev postade ozbiljnom prometnom zaprekom. Hoće li se iz grada na sjevernu i istočnu obalu, od potrebe je zaobilazni put (radi širokih vodopada!) automobilom (6—8 sati). Pa i parobrodom nije puno bliže. — Da se silni promet lakše odvije i da se doskoči neprilikama, odlučeno je, da se izgrade dva gigantska mosta preko zaljeva.

1. Prvi most spaja San Francisco s gradom Sausalito i nosi ime »Golden Bridge«. Dug je preko 2.600 m, a dva lančana podupornja virit će 224 m iznad vode. Sam most bit će 68 m iznad razine vode, te će na taj način ploviti ispod njega i najveći prekooceanski brodovi. Promjer onih 2 kabelnih lanaca, koji će nositi čitavu mosnu konstrukciju, iznosi 91.25 cm; svaki kabel teži 11.500 tona i sastoji od 27.572 pojedinačnih žica. Ukupna duljina svih tih žica mjeri oko 128,747.200 m, pa bi se prema tome mogao ekvator opasati tri puta! Širina mosta je 28 m. Prometna nosivot iznosit će 283.000 motornih vozila u 24 sata.
2. Drugi orijaški most spaja San Francisko i Oakland te se zove »S. Fr. Oakland Bai Bridge« (vidi sliku!). Duljina 6.810 m. Troškovi preko 77 milijuna dolara. To čudovište će imati dvije platforme: gornji most (šir. 18.25 m) služit će pješacima i lakim automobilima, a donji teretnim autima i tramwajima. Četiri mosna tornja sežu 150 m u vis, a temelji punih 60 m pod vodu.

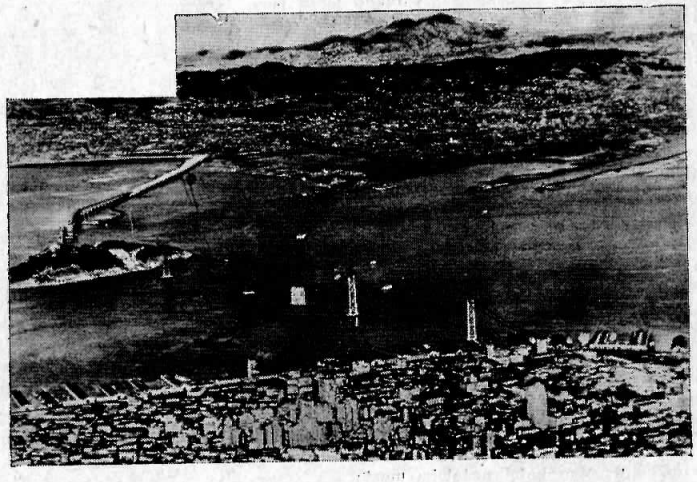

DVOKATNI VAGONI uvedeni su na pruzi Hamburg—Lübeck, za brzi promet. Garniture vuče električna lokomotiva, koja postizava brzinu od 120 km na sat. U oba vagona može se stajati uspravno, premda vagoni nisu viši od običnih, ali im je trup niže postavljen i unutrašnjost bolje iskorišćena. U jednom takovom dvokatnom vagonu može sjedjeti 300 putnika.

NAJVEĆI TELESKOP na svijetu primio je u prvoj polovici o. god. najveću leću. Ovo će golemo »oko« po sudu stručnjaka prodirati u svemir 5.8 kvintilijuna km daleko te bez sumnje puno pridonijeti rješenju gdjekojih tamnih problema astronomije.

Ovaj se teleskop nalazi u zvjezdarnici na Mount Palomaru, na skoro 2.000 m visokom hridastom gorju San Diego blizu meksičke granice. Prema teoretskim računima moći će se ovim dalekozorom raspoznati na mjesecu predmeti u veličini nebodera (ako su naime svi preduvjeti ispunjeni: čista atmosfera, tišina, bez jačih undulacija svijetla i zvuka itd.). — Teleskop gradi kalifornijski tehnološki zavod, koji će ovo gigantsko djelo dovršiti g. 1940. Teleskop teži od prilike 500 tona. Troškovi iznose 2—3 milijuna dolara. — Golemu leću izraduju corninske staklane u državi New-York. Ovaj blok stakla, koji se ove godine prenaša u laboratorij spomenutog kalifornijskog tehnološkog instituta, teži 17 tona, debljina iznaša 58 cm, promjer 5 m, a brusit će se 4 godine posebnim strojem: teškim 100 tona a visokim 10 m. Goleme će se naprave polako ali sigurno udubljivati, a izbrušenom će se staklu dati potom prevlaka iz aluminijuma.

Orijaški će teleskop povećavati vid ljudskoga oka za 300.000 puta. Razumije se, da zrcalo samo po sebi ne povećava, nego je sabirač zraka svjetlosti. U njegovu žarištu odražavati će se slike zvijezda tolikom svjetlošću, da ih bude moguće povećati sa sistemom izvanredno jakih leća. Astronomi će sjedjeti u jednoj posebnoj pomičnoj kabini unutar teleskopa (cijev teleskopa je 16.5 m duga, 5 m široka) te gledati u orijaško zrcalo, slike snimati fotografskim putem, a nakon razvijanja istraživati pod mikroskopom.

NAJSKUPLJA, NAJZANIMLJIVIJA ŽELJEZNICA

je svakako ona preko Kordiljera, između Chile-a i Argentine. Karta I. razreda od Santiaga do Buenos Aires-a stoji, uključiv visoke svote za putnički vizum, oko 15.000 dinara. Pruga mjeri 1450 km. Budući da investicije, utrošene prije kojih 43 godine, još uvijek nisu amortizirane, radi toga je sve tako skupo. — Uspon počinje s chilenske strane u Los Andesu, gdje vlak napušta bogatu i bujnu nizinu, te se mučno penje uz golo stijenje, preko brojnih viadukata (neki na 300 m visokim stupovima!) do najviše točke od 3876 m. U Caracali, najvišoj i posljednjoj chilenskoj stanici, nude narandže: kao najbolje sredstvo proti »gorske bolesti«. — Poprečno prelazi godišnje s jedne strane na drugu 50 željezničkih garnitura. — Dvije su znamenitosti na tom putu, koje moramo istaknuti. Prvo: Na najvišem usponu iza doline Juncal zadivljuje te golemi kip Krista Kralja. — Drugo: Preko doline, kojom teče rijeka Uspallata, vodi prekrasan prirodan most, visoko iznad brzice, širok da mogu troja kola usporedo voziti, a zove se po indijanskom poglavici: Puente del Inca Tupac Yupangui. Za putnike i izletnike sagradilo je željezničko društvo hotel nedaleko mosta.

NAJVEĆI ZABAVNI LOKAL SVIJETA.

U Londonu se gradi nova luksusna palača u Carls Court. Zemljište zaprema preko 7 ha. Divno umjetno sklizalište, stadion za boksanje, tenis, laku atletiku itd., plivači bassin, garaža za barem 2.000 vozila itd. A troškovi? SAMO trideset tona zlata ili sedam milijuna funti! — Blagostanje raste u Engleskoj, a ljudi sve više teže za novom razonodom, koju će im pružiti taj najveći svjetski zabavni lokal . . . !

Usput spominjemo i londonski neboder od 30 katova, koji se nalazi u raskošnom središtu Blackpool, na obali Lancashire. Hotel svjetskog glasa! U 6 spratova su spremljene samo plesne dvorane, po dvije u svakom katu, a svaka dvorana proguta lako 700 plesača. Restauracija pruža okrepu skoro 3.000 osobama najedamput. Soba za stanovanje imade 2.500. Prošle godine (1935) utrošilo se samo za kupaonice, plesne dvorane, glazbene prostorije i promenade malenkost od preko 2 milijuna funti!!

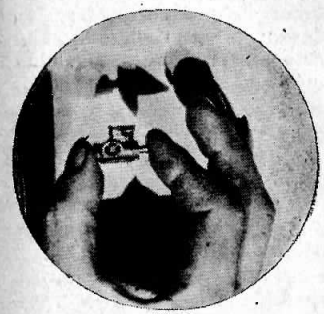

Najmanji parni stroj

PARISKA PODZEMNA ŽELJEZNICA

spada među kolosalna i spomena vrijedna poduzeća. Prvi počeci sežu u god. 1855., kad se namjeravalo spojiti centralno tržište sa željeznicom. Taj je plan dozrio istom g. 1898., kad je odlučeno, da se ta mreža izgradi kao SAMOSTALNA mreža. Nečuvenom brzinom razvijao se rad i promet. God. 1930. imalo je dioničko društvo sa svojih 17 pruga, u duljini od 143 km, prihoda preko 179 milijuna franaka. Vlak sastoji od 2 motornih (sa 107 mjesta) kola i 3 prikolica (sa 116 mjesta). Vlakovi slijede jedan za drugim u razmaku od podrug minute.

PODZEMNI SUESKI PROKOP.

Gigantski projekat podmorskog kanala između Francuske i Engleske dospio je u stadij ozbiljne kalkulacije. Maršal FOCH izjavio je već god. 1922., da je taj kanal (predpostavivši da je izveden bio) mogao barem za polovicu skratiti svjetski rat, ako ne baš ukloniti.

Planovi nisu novijeg datuma. Već god. 1875. predloženi su gotovi nacrti, ali sama izvedba je uvijek zapinjala. Velika smetnja bješe baš ona poznata engl. »splendid isolation«, koja je dobrim dijelom skršena napretkom avijacije, a sada triumfom tehnike.

Taj bi tunel s 35 km duljine bio najveći i najdulji na svijetu. Dvije ogromne cijevi provlačile bi se ispod mora: 17 metara udaljene jedna od druge. Vlakovi bi ulazili u tunel kod Wissant-a (između Boulogne i Calais-a) a kod Shakespearovih klisura u Doveru izlazili. Trošak bi iznosio 30 milijuna funti šterl. U Londonu bi se uredila velika ishodna točka, iz koje će svaka pola sata juriti direktni vlakovi za Pariz, Zürich, Beč, Istambul.

TAJNE KEOPSOVE PIRAMIDE.

Piramida, u čiji bi ogromni prostor stajala sva golema crkva sv. Petra u Rimu, bijaše impozantna grobnica faraona. Usred svake piramide nalazi se kraljevska grobnica sa sarkofagom i mumijom dotičnog faraona, koji si je dao izgraditi spomenik. Samo Keopsova piramida je iznimka. Prodrijevši silom u unutrašnjost ne nadoše ni nakita ni mumije u grobnici. Što se je dogodilo? Zar su podanici uskratili sve svom omraženom vladaru? A vladarima su iskazivali božanske časti! — Tajna je napokon riješena. Faraon nije pokopan u grobnici samoj nego duboko ispad piramide u pećini. Komora je spojena pomoću jednog tajnog kanala s Nilom, koji preplavljuje ovu podzemnu sobicu do visine mumije; tako je osigurana mumija. No podzemnu grobnicu ne mogahu dosada pronaći te se je tvrdilo, da je ukradena faraonova mumija. Nego, u gornjoj sobi manjka poklopac sarkofagu, koga bi nemoguće bilo odnijeti kroz uzani prolaz. Zatim je sam sarkofag jako primitivno istesan; u granitnom kamenu je primitivna udubina samo: bez uresa. Ako pak Keopsova piramida nije kraljevska grobnica kao druge, čemu služi?

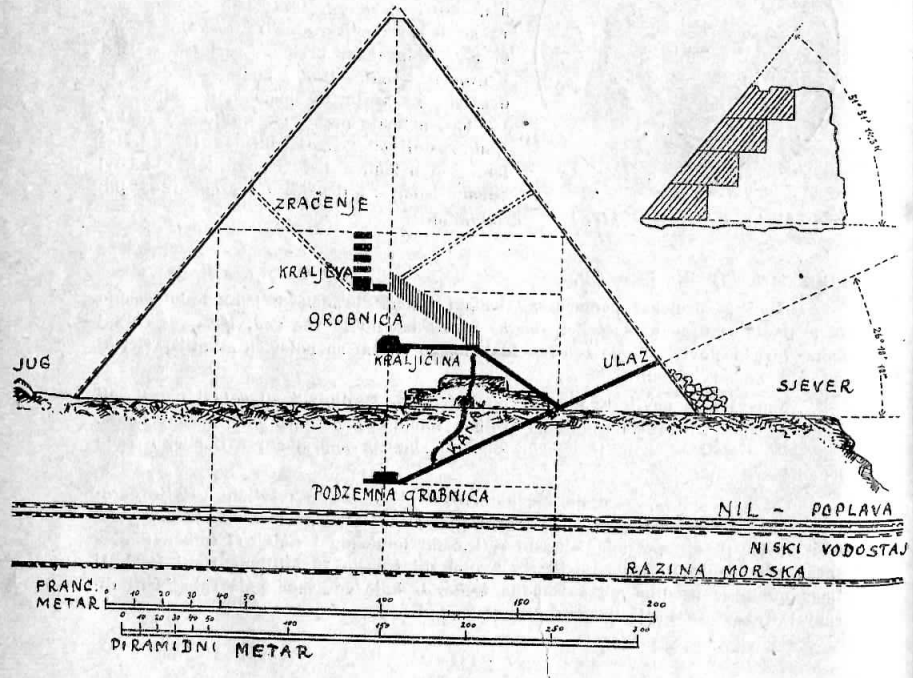

Pred piramidama se pak smiješi SFINGA sa svojim tajinstvenim, čudnim smijehom kroz 4.000 godina!

Ne moramo li se i mi samima sebi malo smiješkati, kad pomislimo, da još danas (iza nekoliko hiljada godina!) nemamo točnih mjera piramide!? Matematičari, astronomi i geometri iz prvih redova dadoše se na posao. Piramida krije u sebi tajne. Ona nije samo slučajno nabacani kup kamenja. Učenjak Piazzi Smyth prvi je pronašao m j e r u, prema kojoj je građena piramida, jer dosada su bili razni rezultati kod raznih mjerenja. On je razdijelio jednu stranicu podnice s 365·2422 i dobio točnu mjeru, koju prozva »piramidnim metrom«. Kako dolazi taj broj amo? Čujmo! 365·2422 dio jedne sunčane godine daje — jedan naš dan. Nadalje, 25-ti dio »pir. metra« daje »piramidni col«. Čudna relacija sa kozmosom! — Ali i visina nije slučajna. Ona iznaša 5813.01 piram. cola, a odnosi se prema polovici diagonale podnice kao 10 : 9. Pomnožimo li pak ovu visinu piramide s brojem deset na devetu potenciju, eto nam udaljenost zemlje od sunca t. j. 91 milijun engl. milja.

Zavirimo nešto u unutrašnje mjere! Unutra te vodi uzahan hodnik, koji je nagnut pod kutom od nekih 30 stupnjeva, a smjer je direktno prema polarnoj zvijezdi, točnije: prema donjoj kulminacionoj točci polarne zvijezde. A zašto graditelj nije odabrao GORNJU kulminaciju? Zato, jer gornju kulminaciju polarne zvijezde križa svake 25.827 godine zvijezda Alkion u Plejadama. Zadnje to križanje desilo se godine 2.160 prije Isusa. Da graditelj ne pokaže krivu zvijezdu t. j. Alkion mjesto polarnicu, morao je uzeti DONJU kulminaciju, a time i označio godine zidanja piramide. Broj pak 25.827 »piramidijskih cola«.

Zar je to sve puki slučaj? Učenjaci tvrde tako. — A šta, ako nije? Zar mi znamo o svijetu i svemiru zbilja puno više od njih... ili smo zatrpani novim terminologijama za stare pojmove?!

Stupimo u kraljevsku grobnicu! Pred sobom gledamo izdubeni, veliki granitni blok. Učeni Piazzi Smith rješava i ovu zagonetku na svoj način. Šupljina granitnog bloka daje 71,318 kub. cola, i ta je kubična sadržina u uskoj vezi s cijelom veličanstvenom zgradom, kaošto i mi prema pariskom metru (koji će nam možda iza 4.000 godina drugi izmijehivati!) sve gradimo i mjerimo. — Bilo kako bilo, piramida krije svoje tajne, a sfinga u blizini, koja bi ih mogla odati, šuti i — značajno se smije... Smije se onim entuzijastima, koji čitaju u piramidi sve važnije datume starije i novije povijesti... Smije se možda i miljarderu Mr. John Morganu, koji je svojedobno izrazio želju, da Keopsovu piramidu oponaša, sagradivši je u rekordnom vremenu od 6 mjeseci, a u njezinu sredinu ugradi jedan raskošni moderni kino...

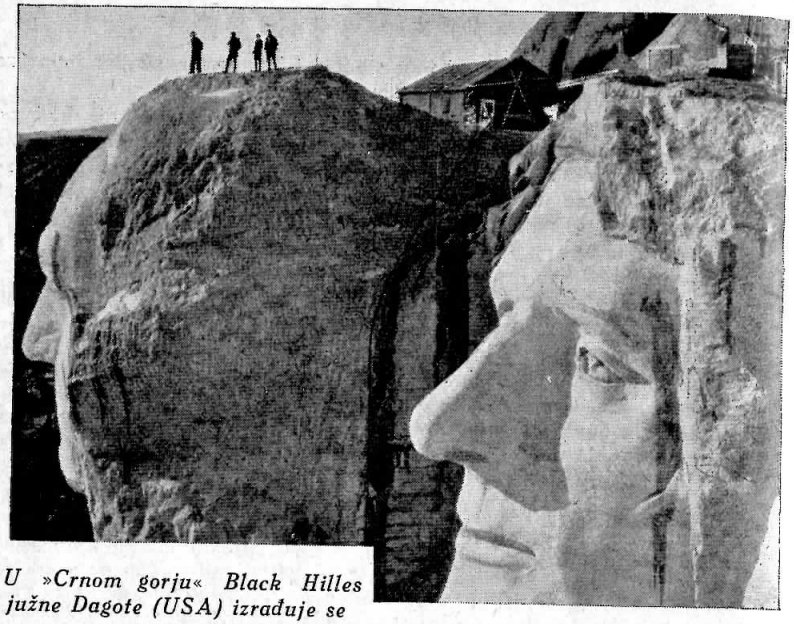

U »Crnom gorju« Black Hilles južne Dagote (USA) izrađuje se impozantna galerija (bivših) predsjednika Saveznih Država Američkih. Ovaj kolosalni nacionalni spomenik t. zv. Rushmore oltar isklesat će se iz tvrdog granita, a moralo se već dosada dinamitom razbiti i raskopati ½ milijuna tona granita. Lica su tako poredana, da će iz visine od 2.000 m gledati u dolinu. Fantastički djeluje, kada ova glomazna lica, kipove, oblije blijedo svijetlo mjesečevo.

Prošle je godine hodočastilo amo 200.000 ljudi. Počelo se sa modeliranjem Washingtona George-a (1732 - 1799), lijevo; a nastavilo i već svršilo s Jefferson-om Tomom (1743 - 1826), desno. Isklesat će se još Lincoln Abraham (1809 - 1865) i Roosevelt Teodor (1858 - 1919).

PRAVI POJAM PIRAMIDE, jednog od starih 7 svjetskih čudesa. — Makar smo dandanas navikli na velike brojke i kolose tehnike, ipak se diviti moramo grandioznoj građevini jedne piramide, koju podigoše s primitivnim tehničkim sredstvima, i to u vrijeme, kad je Evropa još čamila u sjeni barbarstva. — Uzmimo najveću Keopsovu piramidu, koju je gradilo 100.000 ljudi kroz 20 godina! Visoka oko 145 m, a stranica podnice kvadrata mjeri 232 m, dakle 53.824 m^2, preko 2.5 milijuna m^3 sadržaja, a teži oko 6.3 milij. tona! —

Recimo da bismo ovu gomilu kamenja prevezli u Evropu pomoću teretnih vlakova. Vagona bismo natrpali preko 420.000 (uzevši vagon od 9 m duljine, 15 t), koji bi zapremali prugu dugačku barem 3.780 km. —

Da je ova piramida građena iz cigle, moglo bi se iz tog materijala izgraditi preko 3.200 trokatnica (računajuć trokatnicu od kojih 20 m dužine, sa 16 stanova, stan za 3 osobe), gdje bi našlo stan preko 153.000 stanovnika. Pravi velegrad!

Prihvati olovku pa računaj: 1. Koliku plohu bi se popločilo sa 1 dm debljine? — 2. Koju bi se zemlju dalo opasati zidom, koji bi bio ½ m šir., 3 m visok? — 3. Koliko bi se ljudi smjestilo u piramidu, ako računamo četvoricu na 2 m^3 ? — 4. Ako bi se svakom stanovniku kugle zemaljske (računajmo okruglo 2 miljarde!) poslala mala uspomena piramide, te točno razdijelila čitava piramida, jelde, da bi svaki čovjek na svijetu ipak dobio nekoliko grama? Izračunaj točnije! — 5. Recimo, da bi trebalo svu piramidu prenijeti vlakom u Evropu. Za prijevoz je potrebno, kako spomenusmo, oko 420.000 vagona. Neka svaki vlak vuče 50 vagona, evo već 8.400 dugih željezničkih vozova! Neka jedan vlak slijedi drugi svakih 10 minuta, koliko sati odn. dana će juriti ti vlakovi?

Već ovo par podataka pružaju nam zanimljivu sliku o kolosalnoj veličini ove gigantske građevine.

TAJNE GROBNICA FARAONOVIH?

Mnogo se pisalo o prokletstvu, koje navodno leži u grobnicama faraonovim, osobito o slučajevima smrti, koje stoje u vezi s iskopinama groba Tut-ankh-Amon-a, egipatskog kralja 18. dinastije (oko 1.350 prije Krista). Grob je otkriven god. 1922. Ovamo se ubrajaju zagonetni slučajevi smrti Lorda Carnarvon-a pa sve do zadnjih dana. Skoro svi članovi Carnarvon-ove ekspedicije pomriješe. Na taj je način došao na svjetski glas ne toliko učeni rad i iskopavanje starina, koliko neka »osveta pomrlih faraona«. S medicinskog stanovišta: svi slučajevi nose žig naravne smrti, ali urođenici obavijaju umrle arheologe i radnike nekim nimbom tajne osvete radi oskvrnjivanja grobova. Drugi misle, da su grobnice zidane s primjesom nepoznatih otrova, koji ne gube svoje razorne snage ni iza tisuće godina. Opet neki navađaju otrovne muhe i zareznike. I baš ovog posljednje nas najviše zanima ovdje.

Mladi francuski arheolog Eugen Vertrèze marljivo radi i bavi se iskapanjem starina u »dolini kraljeva« te u jednom izvještaju mjeseca marta o. g. iz Kaira javlja senzacionalan slučaj, koji bi unio nešto više svijetla u tajanstvene događaje. — Nekog ga dana hitno pozove jedan urođenik u nekakvu grobnicu, gdje su radili radnici, pričajući, da se na jednom presvođenom prostoru čuje neobično i čudno zujanje. I zaista. Na svoje se uši uvjeri, da je radnik imao pravo. Smjesta naloži, neka se kopa na onom mjestu. Kopajući otkriju svodovlje iznad nekakvih podzemnih prostorija, o kojima dosele nisu imali ni pojma. Probiše komad plohe dotičnog svoda, i eto, zujanje je postajalo glasnije. Davši nužne naloge, udalji se arheolog, da naruči potrebito oruđe. Još ne ostavi grobnice, kad li začuje iznenada vrisak. Brzo pohiti natrag. Kako li se zaprepasti, kad eto pred sobom ugleda na podu, pokraj otvorenog svoda, radnika gdje se od boli previja i jauče. Bijaše onaj isti urođenik, koji ga upozori na tajanstveno zujanje.

Simptoni otrovanja bijahu očiti. Pjena na ustima, a siromah se po podu nemoćno valjao. Odmah pošalju po liječnika, a bolesniku pomagahu prema slabim silama. Međutim pripovijedahu preostali radnici, tresuć se od straha, da je iz otvora naglo doletjela nekakva velika i šarena muha, koja je bolesnika ubola u zatiljak. Pozvani liječnik konstatirao je, nažalost, smrt, a na zatiljku se vidjela oteklina od otrovnog uboda nekakvog zareznika. Da li je taj ubod bio neposredni uzrok smrti, pokazat će razudba. — Svi radnici napustiše posao, takova ih je obuzela panika. Arheolog traži sada nove radnike. Domala će se objasnici i ova tamna točka tragičnog iskapanja faraonovih grobnica.

● **TRIBINA SMRTI. — Prigodom velikih narodnih svečanosti u Bukureštu (u prvoj polovici lipnja 1936), kojoj je prisustvovalo oko 120.000 gledalaca, u tren se oka sruši jedna tribina, 60 m duga i 10 m visoka, na kojoj se nalazilo barem 3.000**

UMJETNA MUNJA

U podrumskim prostorijama elektrotehničkog instituta u Beču uređen je laboratorij za visoke napone. Pod vodstvom profesora Wist-a postignut je pokus umjetne munje od 1 milijuna volta. U stijene je uzidana veoma razgranjena žična mreža, da zaglušno praskanje i pucketanje ne smeta susjedima i radio-slušačima. Posvuda ploče s ozbiljnim opomenama, jer s umjetnom se munjom nije šaliti kao ni s »pravom«. Već sam pogled na one tehničke naprave i mehanizme i aparate zadivljuje te, i čudiš se ljudskoj genijalnosti, koja »gnjev raspojasane naravi« sputava u jednu ograničenu prostoriju.

Profesor namigne svom astitentu, a taj posegne za strujometrom, da domala proživiš divotan, strašan i potresan prizor. Kazalo pokazuje već hiljadu, deset hiljada, sto hiljada, po milijuna, MILIJUN volta! Svuda svijetle razgranci, svuda siktanje, udarci. Munje sijevaju, da je strahota. Oči, da oslijepiš; uši, da oglušiš; srce kuca, kao da će probiti prsni koš. Umjetna oluja s umjetnim strijelama i munjama razara ti živce. Asistenat dovuče komad drva, u koji udari strijela, a drvo se od udarca raspane. —

Opet jedan mig. Asistent posegne za polugom, i — polako se stišava užasno i grandiozno nevrijeme. Jedan od pomoćnika, s dugim štapom u ruci, prilazi pojedinim aparatima kao da će ih »oprašiti« od ostataka elektricitete. Sve se smirilo. Samo intenzivan miruh ozona daje naslućivati na minule potresne grozote razbješnjele prirode u pokusnoj podrumskoj dvorani . . .

TVOJ NASTUP I GLEDAOCI

Tko danas nema izvježbanog glasa, grla, glasilnica, taj ne može nastupati pred gledaocima i slušateljstvom, taj nije savremen u svojoj struci. S neugodnim i netreniranim glasom čitati, govoriti, deklamovati, predavati, predstavljati, propovijedati, pjevati . . . znači: mučiti sebe a razapinjati slušaoce. A ipak! U savremeno doba naše hoće svi, staro i mlado, predstavljati i nastupati, makar i u užem krugu: u školi, dvorani, salonu, klubu, zavodskim prostorijama itd. Mnogi se ističu svojim glasom pred više ili manje širom javnošću, čak i preko radia.

Oh torture, kad glas nije onakav, kakav mora da bude. Ne mislimo da svaki prođe višu pedagošku školu uzgoje glasa, da svi budu dotjerani glumci i operni pjevači. Nego, postoje temeljni zahtjevi, koji su neophodno nužni svakomu, koji kani javno nastupiti u bilo kojojgod formi. Ili — — neka se kani ćorava posla!

---

ljudi. Žrtava bijaše: 420 mrtvih, a 1370 ranjenih po bolnicama. Utanačeno je, da je građa i gradnja ovih tribina bila veoma loša. Samoubojstvo je počinio inžinjer, koji je nadzirao izgradnju tribina.

Evo barem nekih najglavnijih smjernica, praktičnih točaka, koje će dobro doći svakomu, malima i velikima, deklamatorima i kritičarima. Na mnoge od ovih uputa upozorivao sam n. pr. svoje đake neumorno i sustavno u školi kod školskog čitanja, deklamovanja, prednašanja i predstavljanja i pjevanja, a svaki će rado priznati, da trud ne bješe baš posve uzaludan. Hvala Bogu! Dobiveni napuci neka se poslije u životu učvršćuju i dalje izgrađuju i razvijaju!

★

Već prije no usta otvoriš, neka je nastup ugodan za oko, naravan, harmoničan i primjeren individuumu; bez odbojnosti i groteske, ukočenosti i afektacije, ludog majmunisanja i smiješnosti; neka u ničemu ne povrijedi rudimentarne zahtjeve komunikacionog bon-tona! Pitaj druge, šta ih odbija kod tebe, pa to temeljito popravi!

1. PRONUNCIJACIJA (izgovor) obuhvaća artikuliranje t. j. tvorbu glasa, pojedine samoglasnike i suglasnike te raščlanjivanje i povezivanje slogova i riječi; zatim kvantitetu (duljinu i kratkoću), naglasak, ritam (pravilnost u ponavljanju i slijedu), stanke, modulaciju (prelijevanje i boje glasa), tempo (odmjerivanje brzine), intervale (više i niže položaje glasa); napokon pravilno i neupadno disanje (aspiraciju i respiraciju).

ŽIVA ŽARULJA. — Služba nadkonobara nije laka i ugodna. Koliko puta dođe kući istom vrlo kasno po noći! Tako i 35-godišnji nünberžanin Oto Zillig, Plobenhofstr. 10. Došavši opet iza ponoći doma hoće da otvori elektriku u spaonici. Odmah opazi, da je žarulja izgorjela, kad se svjetlo nije zapalilo. Izvadi žarulju iz svijetiljke na noćnom ormariću, da je stavi u onu veću nasred sobe. No na svoje začuđenje opazi, da iskopčana žarulja svjetluca u njegovoj ruci, kao da je nešto struje u njoj zaostalo. Bespomoćno okreće žarulju po ruci, a ona se više ili manje žari već prema tome, kako ju je držao.

Ovu tajnu čuvao je Zillig za se čitavu godinu dana. Nije tome dugo, što su nürnberške novine iznijele sličan slučaj, koji se desio jednom Grku. Sada se javi i Zillig sa svojim problemom. Posebna kontrolna komisija uglavila je iznesenu činjenicu nedvoumno.

Čuveni fizičari znadu pravo rješenje. Čovječje tijelo nosi sa sobom električne energije, no te su tako slabe, da se samo pomoću vrlo osjetljivih aparata mogu kontrolirati. Ovakovi fenomeni, »žive žarulje«, kao što je Zillig, samo su zanimljive iznimke.

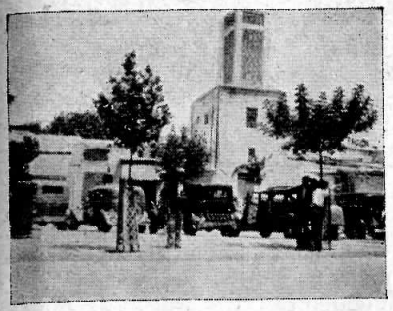

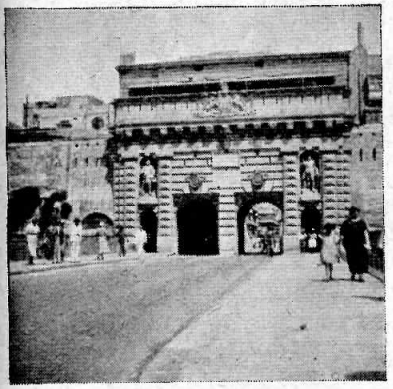

Zato neka je IZGOVOR: a) ispravan, čist, razumljiv: b) jasan, lako shvatljiv; c) estetski ugodan, privlačljiv; d) miran ili gibljiv (već prema sadržaju); e) prilagođen okolnostima mjesta, vremena, osoba (konvencionalan); f) etički na visini, reprezentativno uvjerljiv; g) komunikativan i konverzacioni (povezan sa slušateljstvom).

2. Prednašanje gledom na SMISAO i RAZUMIJEVANJE obuhvaća: a) akcente ili naglaske pojedinih riječi i isticanje važnijih dijelova rečenica; b) ritmičku modulaciju prostih i složenih izreki, razne kadence i intervale (n. pr. kod direktnih i indirektnih upitnih rečenica!).

Čuvati se valja naročito: neugodne i dosadne MONOTONIJE (jednolično moduliranje pojedinih rečenica) i IZOTONIJE (jednolično nizanje pojedinih sklopova rečenica) t. j. uvijek istih te istih krivulja u modulacijama.

3. IZRAZ ČUVSTAVA (boja glasa): prema individualnim sposobnostima i osobnoj nadarenosti.

Foto: Nagy Milan na ferijalnom putovanju god 1935. Gore: Tetuan (Maroko), Trg. U sredini: Casablanca. Spomenik arapsko-franc. prijateljstva. Dolje: Malta, Gradska vrata.

4. AKCIJE I MIMIKA (gibanje tijela i izražaj: osobito lica) je opsežno i važno poglavlje nesamo kod deklamacije i govora nego navlastito kod nastupa na pozornici.

Sve akcije neka su: a) na svom mjestu, zorne, naravne, razumljive; b) estetski ugodne; c) prikladne (u formi, broju, obujmu, tempu, akcentuaciji, boji) i adaptirane TEKSTU, OSOBI (temperamentu, dobi, pojavi, fantaziji itd.) deklamatora ili govornika, PUBLICI (NB: t. zv. popularnost nije identična s trivijalnošću, prostotom, nečednošću).

Evo ovdje zbijenog eksamena, ispita savjesti! Bez vježbe i TRAININGA nema ni tu ništa osobito. I tu je čovječja narav PODLOGA, koju treba oplemeniti i dotjerati. Ali pod VRSNIM VODSTVOM i NADZOROM i stručnom POUKOM. Otale s tvrdoglavošću, umišljenošću, ohološću! Inače kalamimo divljaku na divljaku.

★

Par riječi o PJEVANJU. — Gdjekoji od gornjih navoda spadaju i ovamo.

Govoriti i čitati može SVAKI, samo ako je iole izgladio nesretne nedostatke i nekako planirao najbitnije zahtjeve i hrapavosti.

Pozornica iziskuje već izbirljiviji postupak, a pogotovu PJEVANJE: javni nastup pjevača. Za čednije prilike ne moramo postavljati nečedne i pretjerane zahtjeve. — Pa i kod oštrije kritike možemo uvijek izljuštiti jezgru, koja će nam pružiti putokaz, kako da usmjerimo svoje prosječne okolnosti i prilike: ispunjene naporima i dobrom voljom.

Sva mučna vježbanja i školovanja glasa, uključiv rutinu i virtuoznost, nisu u stanju pružiti ono, što je narav već izgubila ili u stanovitim uslovima načina života prigušila, prignječila.

ZVONKOST, TIMBRE, LEGURA (slitina, Schmelz)!

Zvonkost: mislimo onaj prirodni svijetli i jasni i srebrnasti titraj glasilnica (neizvještačeno!), koji je odraz pravog NEDUŽNOG djetinjstva, koje može i u zrelijim godinama briljirati iskonskom privlačljivošću, **ako nevinost i čistoća nije pomućena** ! ! (razlozi su duboko FIZIOLOŠKE prirode!).

Pod timbe i legurom ne ističemo one prisilne bravure, one visoke C i Des, ona tremula i cvrkutanja (koja su

hvale i udivljenja vrijedna), nego ono nešto, što se kraj sve škole i dresure ne može dati, ako se nema . . . Recimo jasnije! Kroz grlo i glas probija viši ili niži niveau svagdašnjeg moralnog živovanja pjevača i pjevačica. Zato bi morala osoba postići pravu virtuoznost i u OVOM odsjeku svoga srca i života, hoće li nenaručene uspjehe produbiti i potencirati. Baš stoga su dječji zborovi i glasići, kraj sve manjkavosti i slabosti, kud i kamo puniji nedefinirljivih čari. — Vjerujte! Već iz prvog takta pjevačke solo partije u kazalištu ili na radiu imademo (bez televizijske aparature!) t. zv. Blitzaufname, nametljivo izmiljuje pred duhom jedno važno poglavlje iz curriculum-a vitae dotične osobe, koja se ončas producira . . . To je jasno!

TVOJE PERO I ČITAOCI

Sva se sila spretnih ruku laća danas pera, no ne nazivljemo odmah sve ove bez razlike: PIŠCIMA odn. nije svaki sastavak njihov literarne vrijednosti. Obrađene teme (ili u prozi ili u poeziji), osobito za javnost i tisak, moraju nositi žig boljih kvaliteta negoli su slabunjavi dopisi kojekakvih listića i novina bez viših pretenzija. I tu treba pouke, poučavanja, odgoje, vježbe, traininga. Treba STILA.

Stilistika: nauka o običnom slogu u prozi! Što ljepši taj slog, to bolji i biraniji stil. Tko si danas nije (još za mlađih dana) usvojio dobar stil, taj je loš pisac.

Stilistika predpostavlja gramatiku i sintaksu t. j. jezičnu ispravnost navedenih riječi, rečenica, perioda. Možeš biti dobar stilista ali slab gramatičar, i obratno. — Govorništvo (retorika) i pjesništvo (poezija) obrađuju dio stilistike, ukoliko se proteže na govornički odn. pjesnički stil

Važan postulat kod moderne izobrazbe i uljudbe pisaca, govornika, predstavljača, pjesnika, — a i čitalaca i kritičara. Naobražen čovjek 20. stoljeća mora imati preduslove barem o b i č n o g stila, ne će li da bude jednostran, moderno nastran, nesavremen.

S par ćemo sè riječi samo dotaći problema, koji pokreće i pisce i čitače, i koji su daleko od »šunda« i »kiča«.

★

Pismeni sastavak (elaborat), dotjerano pismeno predočivanje, neka je:

1. RAZUMLJIVO t. j. određeno kod izražavanja pojedinih misli, suvislo u povezivanju, jedinstveno u razvijanju misli. Što je tko naobraženiji (filozofski i humanistički), to su mu sastavci ispravniji i dotjeraniji i ljepši. — Piši o predmetima (temama), koji nisu tuđi tvojoj erudiciji (izobrazbi), koji su primjereni tvojim silama te ne glavinjaju na traljavim hoduljama. — Usvoji si zlatno pravilo: da raspored misli, zatim sam sastavak i izradbu pišeš prije svega na nečisto; čitaj glasno za se; kritiziraj i ispravljaj nemilostivo sam sebe, prije nego će drugi tebe! na koncu ispiši sve čitljivo na čisto! — Što je na brzu ruku nadrljano i napackano, nema prave ni trajne vrijednosti. — Pravopis!
2. PRIMJERENO t. j. da prije svega odgovara predmetu (opis, pripovijedanje, rasprava, referat i sl.), a zatim okolnostima osoba, vremena, mjesta. Pogoditi valja TON, njegovu visinu i titraj.
3. LIJEPE FORME makar i u čednijem ruhu; na taj način p o d v u ć i razumljivost i primjerenost prikazivanja. Ukusni i umjereni ukras i čedna ljepota (periode, sadržajni tropi i figure), ovdje je sredstvo a ne CILJ. Melodioznost (ritam) ne smije manjkati, zato čitaj sastavke na glas (kritičaru, prijatelju itd.).

★

Pitaš, što da radiš? — Evo!

Prvo: Čitaj i proučavaj (a nesamo listaj i gutaj lakoumno, površno, rastreseno) BISERJE prozaičke i pjesničke književnosti, zatim odlične sastavke iz dobrih revija i časopisa. Sustavno! Vrijeme nije izgubljeno.

Drugo: Gledaj, da ti je i konverzacija otmjena, jer tako ćeš lakše oplemeniti i svoje pismene elaborate.

Treće: radi i izrađuj zadatke (prevađaj i prepisuj u svrhu privatnog vježbanja!) prema odličnim uzorcima i uzorima (postepeno: od lakših do težih!) majstora forme i izražaja i misli, dok i sam ne postaneš majstorom. Bez truda i muke ne ide ni tu. Zgodne i birane fraze i konstrukcije daj si pribilježi i uči.

Četvrto: Svoje sastavke podaj ponizno na korekturu i usavršivanje vrsnim i rutiniranim stilistima. Puno bolje ovako, nego da onako, s naivnim omaškama, stupaš pred širu javnost, koja ima jako dobro oko i uho . . .

Zapamtimo si staru izreku: »Ne piše dobro i onaj, koji brzo piše, nego onaj, koji dobro piše, uči se i brzo pisati.«

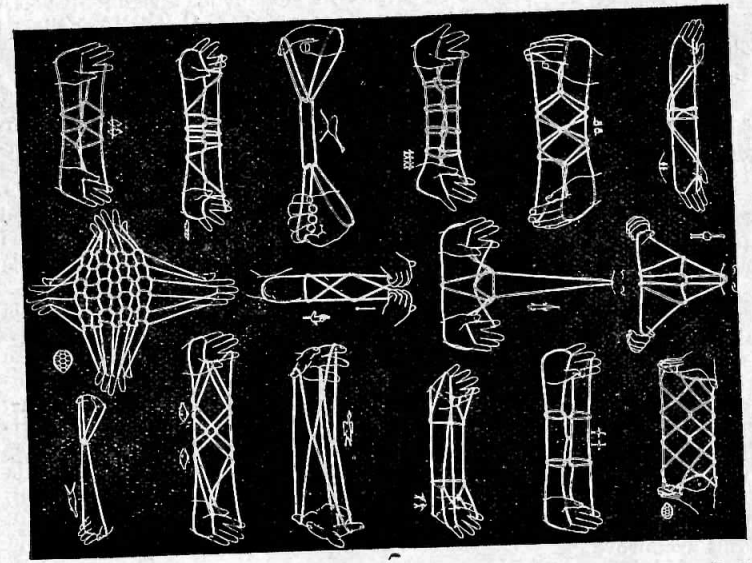

Foto: W. E. Roth

Umijeće spretnost australskih (Queen - zemlje) urodenika.

HOROSKOP

Astrologija (grč.: nagađanje po zvijezdama) imala bi da je umjetnost i nauka o povezanosti događaja na zemlji s pojavama u svemiru, s položajem sunca, mjeseca, zvijezda; a t. zv. vještaci (astrolozi) su na taj način tobože usposobljeni, da iz rečenih položaja (konstelacija) proriču događaje i budućnost, — da ispostave HOROSKOP.

Horoskop (grč.: određivanje cilja, svrhe, granice) bio bi prema tome: shematsko prikazivanje položaja zvijezda u određeno vrijeme (n. pr. kad si se rodio; kad se ovaj ili onaj slučaj desio itd.) sa svrhom, da se navodno unaprijed raspozna i odredi čovječja sudbina...

Zato dijele ekvator, počev od određene točke (n. pr. rođenja) u 12 stanovite odjele, crtajući svemirske krugove, u koje umeću 12 »domova« (života, bogatstva, braće, roditelja, djece, zdravlja, ženidbe, smrti, religioznosti, časti, prijatelja i neprijatelja). Zatim, prema tome da li u ovim odsjecima ili »domovima« vlada SRETNA zvijezda (Sunce, Mjesec, Jupiter, Venera) ili ZLOKOBNA zvijezda (Saturn, Mars), sastavlja se (uz pripomoć raznih konstatacija, konjunktura, aspekata) »proročki HOROSKOP« s priličnom primjesom smione samovolje.

Podcrtajmo odmah ispočetka ispravan stav naše svete rimokatoličke Crkve, koja, kako je poznato, svaku pravu i zdravu znanost i realan napredak pozdravlja i promiče, a pseudo-napredak i i laž i varku osuđuje, na otrov i pogibao upozoruje i brani od zaraze.

Astrologiju su stari Kaldejci častili kao svetu znanost; kod raznovrsnih zgoda i nezgoda ispostavili kostelacije, »horoskope«; i to služi kao izdašno povjesničko vrelo. Odatle prijeđe astrologija među Grke i Rimljane. Kasnije izgradiše čitave sisteme.

Crkva se od iskona držala nesamo po strani, nego je izricala svoju pravednu osudu. Više Papa proglasilo je crkvene kazne. — Bilo je i čuvenih učenjaka i astronoma (zvjezdoznanaca), koji su se previše naklanjali uplivu astrologije (Brache, Melanchton). No Kopernikov je sustav i ovdje oteo »čvrsto« tlo ovo vrsti »copranja«, »proricanja« i nagađanja. Dandanas cvate ta »znanost« još na orijentu, među nekršćanskim slojevima i narodima, koji robuju fatalizmu t. j. vjeruju u slijepi usud, u slijepu nuždu, koja tobože vlada u svijetu, u životu. Tko robuje fatalizmu, taj niječe Božju Providnost, čijoj je premudroj i svemožnoj i sveznajućoj upravi sve podvrgnuto: pa i život sićušnog crvića, žiće razumnih bića, kretanja i gibanja svijuh svemirova.

Ajde! neka je i nama malo ozbiljne zabave!

Astrolog ti dostojanstvenom gestom i primjerenom mimikom razlaže, da si tako i toliko usposobljen, kako i koliko zvijezde tvoga HOROSKOPA kod tvoga rođenja uplivaju na te. Ima i utjeha! Zlosretnom se naime uplivu možeš oteti t. j. svoj HOROSKOP »pregaziti« onda, ako »tvoj razum nadvlada neuredne nagone«. Izvrsno! Pa to vrijedi i bez svih horoskopa: ispitaj svoju savjest, istraži svoje strasti, ozbiljno se popravi i eto od tebe sretnika s čistom i mirnom savješću: unatoč svih »nesretnih i zlogukih HOROSKOPA«.

*

1. SUNCE je očiti znak optimizma. Sunce donosi smijesak [illegible] oblake, svjetlost u tamu, posvuda vedrinu i toplinu. A upravo to nam svima krvavo treba. Ne trgaj žarkog SUNCA s plavetila dneva svojih, jer SUNCE je neprocjenivi i nenadoknadljivi dar Božji ... —

Kod gospode astrologa stoji Saturn i Mars na zlu glasu.

2. SATURN je ona zvijezda, koja prati **pesimiste,** koja posvuda plete žične zapreke, koja na svim putevima kopa jarke. Čiju je kolijevku obasjao Saturn, taj ima u životu samo »smolu«, svagdje vidi samo oštro zašiljene kutove, sve je obojeno crnilom i tušom, posvuda vlada polarna noć i tama, nigdje ni Božjeg cvijetka sa šarenih poljana, svuda »sretan« broj 13, ništa ne polazi sretno za rukom. Smatraš se najzapuštenijim bijednikom kugle zemaljske, jer te zapostavljaju, zaboravljaju i ne mare za te. — A ti? Ti se bespotrebno »giftaš« i »krenkaš«, u svakoj riječi i budalaštini otkrivaš uvredu; svi su ti ljudi »bagaža« i lopovi i »rauberi«, a ti si njihova »nevina« »žrtva«. Kiseliš se i »cmizdriš«, vješaš nos i nervoziraš se od ranog jutra do kasne večeri, kod svake riječi i kretnje, pred svojim i tuđima, kod kuće i vani. Uvijek ti je nešto krivo i zlo: kad vidiš miša, ljutiš se, što nema 2 noge; kad ugledaš pile, srdiš se, što ima 2 noge; [illegible] što mrav nije veći a deva manja itd.

Što je dakle s tobom: à la Saturnovog tipa? Zar je zaista Saturn kriv, što si se rodio pod njegovim »sretnim« treptajem? — Jelde, da takve ludorije ni sam ne vjeruješ?! — Tu je po srijedni neukrođena narav, sva sila vrelih i neobuzdanih strastiju, svojeglavost, tvrdoglavost, naduvenost, oholost, mekoputnost. Razvedri horizont svojih mutnih naziranja i besmislica! Uredi i pročisti svoja zla nagnuća i čuvstva! Svladaj

samoga sebe čvrstom i muževnom voljom, i sve će naoblake domala nestati, makar se deset Saturna nad tobom cerilo i kesilo. Kao što je tjelesna bol i bolest alarm, da u tijelu nešto nije u redu, tako je tvoja ljutina i tvoj zlokobni pesimizam znak, da nešto manjka, ne drugima, nego TEBI; da ne znaš i ne ćeš naći pravi odnos prema stvorenjima, da poput osjetljive apotekarske vage ne dolaziš u ravnotežu (ekvilibrij).

3. JUPITER predstavlja olimpijsko božanstvo razuma; predočuje dobrotu, dobroćudnost, harmoniju. Pod ovu zvijezdu, vele, spadaju sretnici, koji bez prigovora gutaju i gorkih pilula, koji se ne uzimaju sve odmah k srcu, koji ne napuhavaju tragedije; ako ih kudiš, šale se; ne ljute se, ako su drugi ludi i ograničeni i neuviđavni i prosti; sebe ne drže onakovima, kakovi nisu; svakomu prište njegovo skromno mnijenje i pravo; za sve i sva nađu dobronamjernu šalu ili primjerenu ispriku ili prijazan smiješak.

4. URANUS. Stoji li mjesto Saturna planet buduće ere vodenjaka: Uran, eto horoskop ti priča o zvrkonjima, o samosvijesnim, koji sve uvijek bolje znadu i pametnije rade negoli obični smrtnici po svijetu. Takve vrsti ljudi često se nađu u škripcu, biva im tijesno, neizdržljivi su, nalijeću protiv svake umišljene stege, sveze, spone i kopče.

5. MARS je rimski bog rata; a istim imenom nazivljemo i planet: **mrzovolje.** Koga je ta »sretna« zvijezda pomilovala, taj mora (kako proriču učeni astrolozi) biti nasrtljiv (agresivan), zameće svađe i kavge, brutalan je u vladanju i mišljenju, sve mu se gadi i »grusti«. Takvom »plemenitom članu ljudske zajednice« pravo je veselje, kad bližnjemu žuć prekipi; ovakovi debljaju od onoga, od čega drugi mršave; ovi bi plakali, samo da bi zaprijećiliti mogli, da se drugi smiju i raduju i amiziraju; nekako kao da žeđaju za tuđim neraspoloženjem.

Šta sada? — Odmah zapažamo, da ovdje prevladava strast i **zloba;** da na tom drvcu ima sijaset izraslina i nametnika, što oduzima zdravom stablu nužne sokove. Rakrane se liječe neumoljivim operacijama, hoćemo li spasiti situaciju, — ne ćemo li krivudati, glavinjati, djetinjariti.

6. **VEČERNJICA ili VENERA** (Polarnica, Danica) nagovješta ljubaznost, popustljivost, susretljivost, prijaznost, ljupkost, ljubav Božju i bližnjega. Ovamo idu oni, koji mrze sve, što je odurno i nečisto i bludno; to su oni, koji vole urednost i čistoću; koji su po ćudi i naravi svojoj mironosni i dobro uzgojena čeljad, svuda obljubljeni, ugodni i željeni u društvu.

*

I bez mudrih »horoskopa« i bez ludih »vračanja« znadeš dvije strane svoje duše: DOBRU i LOŠU.

Dobre darove i sposobnosti, KREPOSTI: razvij, usavrši, dotjeraj, sačuvaj, umnoži!

Loše strane, pogreške, nastranosti, STRASTI: iščupaj, iskorjeni!

Sve ovisi o tvojoj dobroj i jakoj volji. Tako si možeš sam svoj HOROSKOP sastaviti: povoljan ili nepovoljan. Ako te salijeće đavao, a ti ne odbijaš napasti, nego ogorčavaš život sebi i drugima, činiš se smiješnim i sažaljenja vrijednim zvrkonjom u očima trijeznih ljudi, — mlatiš sa svih 5 sjetila svojih po sebi i drugima. Čim pak opaziš, da se pametni smiju tvojoj ludosti i ograničenosti, da te »loše vrijeme« i »moderna nervoza« za nos vuče, evo koraka naprijed! Zora sviće, bit će bolje!

Dobro raspoloženje neka prevlada! Dobra volja neka nadvladava! Tankoćutna čeljad teže trpi negoli debelokošci. Smij se i raduj se svemu, kad dobro znadeš, da stvari ostaju i onako, kakove jesu, mrgodio se ti ili ne.

I gle! S tvoga HOROSKOPA nestalo je samo od sebe pesimizma, zla i grijeha, a sinulo je drugo SUNCE, preobrazivši dušu i srce tvoje.

I nokti govore.

Kako je »grafologija«, »heilologija« i »hiromantika« u prošlom izdanju »Runolista« (g. 1936) mnoge zanimala, mislimo, da će i taj tema raspaliti radoznalost kojega čitača. Tu slijedimo solidne navode dra Spörla (»W. u. F.«, 1933).

Naslov bi imao glasiti zapravo: **Onihomantija** i **Onihologija.** To su grčke riječi, koje se obično upotrebljavaju kod našega predmeta. Onix (onihos) je NOKAT. Manteia znači vračanje, proricanje, vidovitost. Dakle: **Onihomantija** je neka vrsta vračanja pomoću dijagnoze nokata. **Onihologija** (lego: čitam, govorim) je pak nauka o noktima zdravih i bolesnih ljudi.

A. ONIHOMANTIJA. — Tko bi nabrojio sve vrsti (forme i formacije) nokata? Činjenica je, da su već od davnine pomoću raznovrsnih oznaka i biljega i oblika noktovnih stvarali zanimljive i značajne zaključke: u moralnom, higijenskom, medicinskom pogledu.

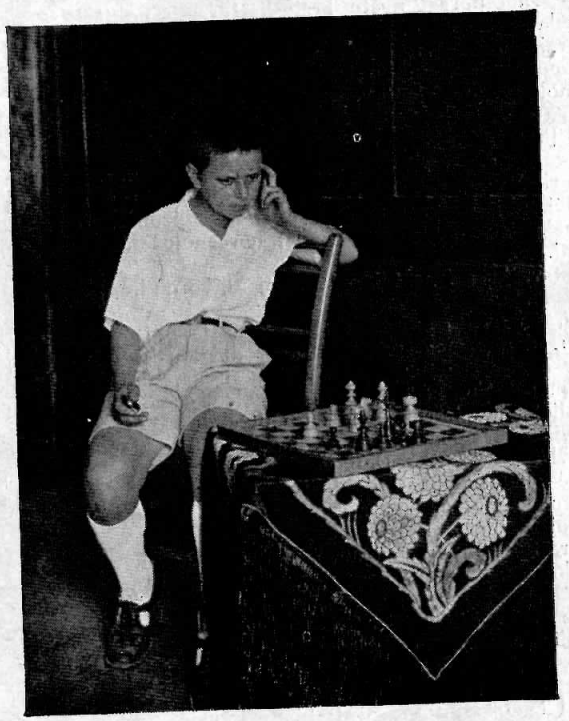

Foto: Ant. V.

Šta vi znate, — kako teški muče problemi glavicu moju!?

— Prava pak Onihomantija nas ovdje nikako ne zanima, jer »copranje« i vračanje je budalaština, u kojoj uživaju samo smušene glave. A mi pišemo ove retke za trijezne i solidne ljude. Ukoliko se Onihomantija oslanja na rezultate iznesene u slijedećoj točci, to već nije »copranje« nego, recimo, konstatacija i diiagnoza i prognoza.

B. ONIHOLOGIJA. — Stari oniholozi tvrdiše, da narav potiskuje nezdrave i otrovne sokove prema noktima, koji doduše sami ništa ne trpe, ali svojim promjenama daju naslućivati stanovito bolesno stanje. Naravno, oni nisu imali dosta dokaznog materijala, a zaključke stvoriše na brzu ruku, no jezgre problema su se ipak dotakli.

U novije su vrijeme liječnici stručnjaci pribrali svu građu, koja amo spada, te na taj način postavili Onihologiju na čvršće noge.

Opaska: Nokti, te rožne pločice, odebljali dijelovi pousmine, rastu od korijena: pomičući se u svom sporom rastu naprijed; a taj se rast opaža po tom, što slobodan obrub povrh prsta biva dulji (te se obrezuje). Prosječno naraste nokat dnevno za 0.1 mm, no valja uzeti u obzir razne okolnosti (na

desnoj je ruci porast nešto brži; ljeti rastu nokti brže nego zimi; u mladosti brže nego u starosti; kraj dobre prehrane brže negoli kraj mršave; srednjem se prstu najviše žuri itd.).

Nema sumnje, da razne bolesti uplivaju na rast i izgled nokata uopće i nokata na pojedinim prstima ruke i noge.

Kod svoga razvijanja treba i nokat hranivih stvari, kojih prima iz korijena (kao biljka). Ako se dovoz ovih hranivih tvari usporuje ili sprečava, nokat poprima određene promjene u obliku i konsistenciji (mrlje, pjege, greške, brazdice, žljebići, rubići, letvice, prečkice, ljevčići itd.). Najpretežniji postotak tih promjena dade zaključivati na neka tjelesna poremećenja, neraspoloženja, bolovanja, boljetice, bolesti.

Najjednostavnije, a i nestalno i promjenljivo obilježje na noktima je t. zv. **mjesečić** (lunula) kraj korijena nokata, koji opadati, nestati, pojaviti se. Kad mjesečić nestaje, iščezava postepeno i po redu: od mezimca, prstenjaka, srednjaka, kažiprsta, a napokon s palca. Znak je dobrog zdravlja i stanja, ako je mjesečić na s v i m prstima; dočim, ako je samo na palcu, označuje, da čovjek boluje i gine. Liječnička istraživanja zadnjih godina potvrđuju činjenicu, da broj ovih mjesečića stoji u uzročnoj vezi sa stanjem i stupnjevanjem zdravlja i bolesti. Dapače, koji je bolesnik imao sada samo 2 mjesečića (na palcima), dobio je 8 do 10 njih, iza kako je prizdravio odn. ozdravio; čim se zdravstveno stanje opet pogoršalo, snizivao se i broj lunula.

Kako da rastumačimo tu pojavu? — Nokat je napola prozirna rožna pločica, kroz koju se vide krvožilice, uslijed čega poprima nokat crvenkastu boju. Bliže korijenu je nokat [illegible] zirniji, i ne vide se krvožilice; i na tom se mjestu zamjećuje prava boja nokta u obliku mjesečića. Kod mladih i zdravih ljudi su ti dijelovi nokta kod korijena jače razvijeni i zato se jasnije pokazuju mjesečići.

Poznat je i t. zv. **noktovni cvat:** bijele i tamne mrljice. Starim onihomantima donašale su bijele pjege »sreću« a tamne bijahu slabim pretečama. Danas znamo, da BIJELE pjege pokazuju pomanjkanje vapna i silicija u rožnom sloju, i da postoje poremećenja u ishrani i probavi. TAMNE pjege imaju svoj uzrok u otrovnima (neobično tvrda stolica; bubrezi; jetra).

I **o b l i k** samih nokata jasno govori.

a) Mali i nerazvijeni nokti pokazuju slabu tjelesnu konstrukciju, odveć nervoznu podlogu. Ali i upadno jaki, poput ptičjih pandžica debeljkasti i drobljivi nokti znakom su smanjene otpornosti (n. pr. u starosti, prerano izrabljena životna snaga!).

b) Preveliki nokti govore o gubitku snage; kratki i plosnati i skoro četverouglasti: o smetnjama djelatnosti srca i bolesnoj nervozi; poput krovića s kosim okrajcima: o ovapnjenju arterija, o raku, o bolesti bubrega; forma lepeze: plosnate: o škrofulama i bolesti grla, svodaste: o crijevima, gore savijenih okrajaka: o paralizi i kljenuti u rodbinstvu; oblik satovnog stakla rastući i postrance preko okrajaka prstiju: o plućnim bolestima; trokutni: o dispoziciji za spinalne bolesti i organskim smetnjama srca itd.

O š t e ć e n i mogu biti nokti (kao i narušeno zdravlje) raznoliko: dugoljastim prugama, žljebićima, rupicama, zarescima itd. Budući pak da svaki prst ima neku vezu i odnošaj s nutarnjim organima (pomislimo na dijagnozu bolesti promatranjem očiju!), može se naslućivati, gdje bi otprilike bilo sjedište bolovanja ili poremećenja. Palac: blagostanje, zdravlje, psiha. Kažiprst: pluća, jetra, džigerice. — Srednjak: probava, kosti, sluh. — Prstenjak: srce, bubrezi, oči. — Mezimac: živčani sustav u svim razgrancima. — — Mekane nokte imadu: slabašne osobe; mrvljive pak nokte: slabokrvni; opore: s poremećenjima u žlijezdama; iverkasto runljive: s parazitima u crijevima.

Fot.: Nagy Milan

Na ferijalnom putovanju po Alžiru

B o j a. — Crvenkasta boja noktiju pokazuje normalno zdravstveno stanje; blijeda: malokrvnost; odveć svjetlucava crvenkasta boja: intenzivan rad i djelovanje kotlačne žlijezde; bjelkasti: skrofule; žuti: sušicu plućiju itd.

Nakon svega toga mogao bi tko uskliknuti: »Evo nam rješenja! Pogledaj samo nokte, i već znadeš bolest!« — Polako!

Onihologiji manjka još strogo znanstvena podloga i provedba. Promašeno bi bilo, da tko počne promatrati svoje nokte, naceriti i nakiseliti lice, i pasti u očaj ili melanholiju. Svakako svjetuju stručnjaci, da se kod upadnih pojava noktiju: pita liječnika za savjet.

Čedni su počeci već tu, koje će prominentni oniholozi s vremenom izgraditi do sasma pouzdanog sistema dijagnostike.

HIROLOGIJA

Mnogima bijaše ono par riječi u »Runolistu« g. 1936. o Hiromantici premalo. Eto sada nešto više za pouku i zabavu.

H i r o l o g i j u (grč.: heir, ruka; lego, čitati) gojiše od davnine kao omiljelu umjetnost. Zadnjih se decenija ponovno razvila, da iz isprepletenih crta i reljefa ruke čita podatke o duševnom životanju čovječjem. Vele, da je neka nevidljiva pisaljka utisnula linije u dlanove naše, na kojima se kaleidoskopski (u šarolikim prugama) odrazuju male i velike, svakodnevne i izvanredne događovštine.

Zapamtimo, da ozbiljna hirologija nema ništa zajedničko s »copranjem«, »proricanjem«, vračanjem i gatanjem. Naime. Čitanjem crta i oblika ruku raspoznaju se sposobnosti, tjelesno i duševno stanje (bolesti, nadarenosti, manjkavosti) u ranijim već ljetima, što se dakako poznije razvija. U tom stoji **dijagnoza** (grč.: ustanovljenje bolesti, koja vodi i nehote do **prognoze** (grč.: unaprijed kazivati tok bolesti). Kako se za liječništvo i medicinu hoće znanja i prakse, tako i ovdje, prigodom čitanja sa ruke. I ovdje ima analfabeta. Svakoga će zanimati bar nekoliko podataka iz ove Abecede.

Koja ruka? — Obično je desna ruka (ako nisi ljevak) aktivnija, i zato će njezine crte lakše i sigurnije odavati željene podatke o djelatnosti, razvoju, izgradnji glede darovitosti i sposobnosti. Kojima su pak oba dlana skoro jednako isprugana, oni kao da se ne žele istaći svojim darovima, koje im je pružila darežljivost Stvorčeva.

Kakva ruka? — Razmjerno s veličinom tijela može se ustvrditi, da neobično genijalni i izvanredno poduzetni ljudi (vođe) imadu m a l e ruke (Aleksandar, Cezar, Napoleon). — VELIKE ruke pokazuju sitničavost, pedantnost, (točnost do u sitnice). — GOLEME ruke odavaju čovjeka, koji se strpljivo snalazi u svim, pa i najtežim, životnim prilikama; ovakav voli manje i uže prostorije, dočim onomu s malim rukama je i prostrana dvorana odviše uska. — Jako zaoblen, visok, strmo uzlazni vanjski okrajak ruke daje naslućivati fantaziju, sanjarenje (pjesnici!). — Svadljivcima i nasrtljivcima je sredina dlana izbočena; miroljubivima i pasivnim osobama upala.

Prsti su ili prilično jednako dugi s dlanom (znak, da čuvstvima ravna razum i razbor) ili kraći ili dulji od dlana (znak, da manjka odn. obiluje čuvstvenost i osjećanje).

Samotan, čudak, nastran, bez društvenih ambicija, bez talenata, upadno slabo može raširiti prste; tko pak može neobično jako rastavljati prste, za toga tvrde, da lako prelazi preko svih forma života, da je pustolovne naravi, srećković, površan. — Ravni prsti odavaju normalno stanje; previjeni na van: lakoumnost; uvijeni na unutra: škrtost. — Nategnuta ruka pokazuje energiju, odlučnost; meka i mlohava: obratno; debela: egoizam (sebičnost); tanka i uska: slabost, nesebičnost.

Što čitaju na ruci? — O svetim brojevima 3 i 12 (članci na palcu i ostalim prstima) i 4 izostavljamo radi kratkoće. Spomenut ćemo sedam planeta, koji navodno imadu jak upliv (n. pr. o mjesecu je svima poznato!) na našu zemlju: Jupiter, Saturn, Apolon ili Zemlja, Merkur, Venera, Mars i Mjesec.

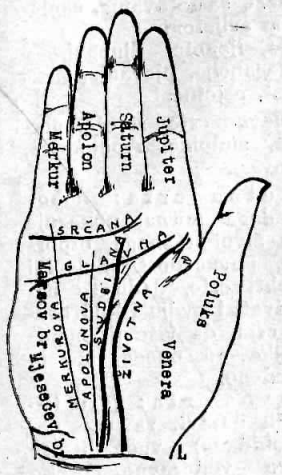

Dlan možemo isporediti s gorskim krajem, gdje je sve značajno povezano: gora, brežuljak, humak, dolina, provalija. Sve ima svoje značenje i tumačenje. — Ako su jastučići (nabuhline) pri dnu svakog prsta na svom mjestu, puni i glatki, pokazuju one osebine, koje odgovaraju odnosnom planetu (vidi sliku!); ako su pak slabo razvijeni ili su čak udubine na njihovom mjestu ili su pomaknuti postrance, pokazuju pomanjkanje navedenih dobrih osebina odn. nekakav izrod odn. poprimaju one osebine, prema kojim prstima naginju.

Tu bi se dalo u beskonačnost nabrajati sve kreposti i grijehe, stavljati ih određene kategorije, no dosta je par glavnijih karakteristika.

Astronomske kratice nalaze se u priloženoj skici. — 1 Sunce, 2 Merkur, 3 Venera, 4 Zemlja, 5 Mars, 6 Bilo koji planet, 7 Jupiter, 8 Saturn, 9 Uran, 10 Neptun, 11 Komet, 12 Mjesec.

Jupiter je vrhovni rimski bog, koji sa žezlom moći vlada nadzemaljskim svijetom. — O s e b i n e: duboka religioznost, časti, častohleplje, veselje, ljubav prema stvorovima, društvenost, kolegijalnost, sretna bračna veza.

Saturn je s neba izbačen vladar; mrk; bog vremena, koji iza prohujalih 12 mjeseci proguta svoje vlastito dijete (godinu). — O s e b i n e: opreznost, mudrost, uspjeh, ali i neuspjeh (posebne crte!), svijesno i umjereno napredovanje u svemu.

Sunce ili Apolon zaštićuje umjetnosti. — O s e b i n e: veselje s lijepim umjetnostima; obrazovanost, čast, genij, vanjski sjaj; nada u prolazna dobra, mirno čuvstvo, gracija, snošljivost, dobroćudnost, plemenština.

Merkur je glasnik nebeski, isporučitelj svevišnjih odredaba. — O s e b i n e: znanost uopće, duševna produktivnost, govornički dar, mudra spekulacija kod materijalnih prohtjeva, brzo mišljenje i brza izvedba, veselje i sposobnost za okultne i metafizičke znanosti, humor.

Mars je bog rata i borbe. — Osebine: srčanost, hladnokrvnost, svladavanje samoga sebe, odricanje, ponos, otpornost, požrtvovnost.

Mjesec je Dijana, božica svijetla i mora (slika nestalnosti). — Osebine: mašta, melanholija, sentimentalnost, samotovanje, sanjarenje, smisao za glazbu, čežnja za neprolaznim svijetom.

Venera je božica proljetne vegetacije, ljepote, ljubavi. — Osebine: smisao za ljepotu i estetiku, elegancija, pjevanje, ples, dobrohotnost, dobrotvornost, nježnost, sklonost, osjetnost.

Hirolog (uzbuđeno): »Vi šnofate, kasno ustajete, kod jela srčete, lupate žlicom, Vi ćete smrtno nastradati kod boksanja . . . « — *Građanin* (mirno): »Bože moj! Izvinite. Zaboravio sam svući svoje kožnate rukavice.« —

Glavne crte: života, glave, srca, sudbine, Apolonova, Merkurova.

a) Životna crta: duboka, duga, mirna: pokazuje jaku životnu snagu, otpornost, povučenost. Svi ini defekti crte, dadu se naslućivati i ovdje i kod drugih crta, da više ili manje manjka od onoga, što je navedeno.

b) Glavna crta: je u trijeznih naravi: ravna, neisprekidana; vuče li se skoro vodoravno preko dlana, pokazuje smisao i srce za druge; odbojnim i naprasitim ljudima je početak životne i glavne crte jako razmaknut.

c) Srčana crta: prekidana, nemirna, razgranjena govori o bolestima uopće a srca napose; kraći život. Vrlo glatka i mirna daje naslućivati duboko čuvstvo.

d) Crta sudbine pokazuje miran i ugodan put, ako je ravna; trnovitu stazu, ako je nemirna i točkasta; razočaranje i nevolje ako je isprekidana; kasne uspjehe, ako počinje blizu sredine dlana.

e) Apolonova linija je ravna i usječena kod umjetnika i sretnih ljudi, koje prate uspjesi.

f) Merkurova linija izrazuje trgovački i komercijalni talenat.

*

Ovo par natuknutih misli nije iscrpljiva građa niti podavanje kakovog neprevarljivog sistema niti supstrat za sigurne sudove. Koliko i tu treba nadarenosti, trijeznosti, intuicije, kombinacije, relacije, opreznosti, čednosti, sreće i poniznosti kod — razočaranja!

Kao čitavo ljudsko tijelo, tako je i ruka neprocjenjivi dar Božji; ona vrši svoju divnu ulogu, i govori posebnim idiomom Usput spominjemo poslovicu: »Pokaži mi ruku, i kazat ću ti, tko si!«

Ruka **Gospodnja** se dotiče (kažnjava), **raspršuje neprijatelje,** s tobom je (pomaže ti). Prst Božji!

Majčina ruka dirljivo zbori, neumorno radi, viteški prinaša tihe žrtve, čiju vrijednost znade sam Sveznajući. Istočnjački narodi govore o »čarobnoj sili« majčinih ruku.

Koliko puta ruka **govori,** kad jezik zanijemi ili oko se zatvori. Ruka pogladi, i eto: čelo se vedri, ili ljutina jenjava! Ruka se pruža, i gle: slijedi oproštenje! Ruka ruku stisne, i evo: čuti sućut, veselje, žalost, čestitku, priznanje, koje od srca k srcu struji preko ruke! Ruka živi, i živim idiomom zbori o kulturi dotične osobe možda više, negoli je osobi drago, ma bile ruke ili zapuštene ili modernom kozmetikom dotjerane. — Dojenče drži čvrsto stisnutu svoju ružičastu ručicu, šačicu; tà na njemu ostaje svijet i život; ne da iz ruku svoje budućnosti. A mrtvac je spružio svoje šake; nema šta da drži u rukama; on je na meti svoga zemaljskog putovanja.

Sjetimo se još jedne ruke, koja vrlo mnogo veli! **Svećenikova.** Još nisi ni progledao pravo: tko te krsti? A sv. potvrda? Tko te dvori kod presv. Stola? A terete grijeha? A sv. red? A sv. ženidba? A na smrtnoj postelji i nad lijesom i nad grobom? I iza groba: čije ruke vape u sv. Žrtvi za tvoju dušu? — Prijatelju! Oduzmi ruku svećenikovu, a ti si u duševnom pogledu — kraj zdravih i jakih ruku svojih — ipak sažaljenja vrijedan - - invalid. Ova će te i ovakova HIROLOGIJA produhoviti; utješiti, pomoći u vremenitom, spasiti za vječnost . . .

SKARPOLOGIJA

Psiholozi (i pedagozi) bave se još i drugim značajkama čovjekovim, koje očituju jedan dio karaktera n. pr. neprisiljeni smijeh ili kihanje, hod i držanje tijela, oči itd.

Zanimat će sve, da se Garre bavi t. zv. skarpologijom t. j. hodom, koji se pozna po tome, kako koji čovjek kvari i troši potplate svoje obuće. Garre je napisao o ovom predmetu čitavu knjigu.

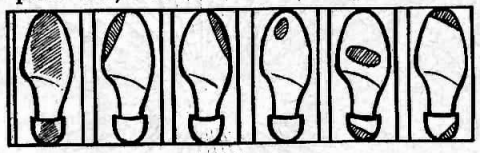

On svrstava ljude u 6 skupina: 1. koji troši potplate i pete jednako (uravnoteženost, zdravlje tjelesno i duševno, ozbiljnost, pouzdanost); 2. kojima je potplat istrošen na vanjskom rubu (originalnost djelovanja razuma, jaka fantazija, brza odluka, povremene stramputice); 3. potplat otrcan na nutarnjem rubu (bezbrižnost, nepažnja, zapušta vanjštinu, ne brine se za vanjski svijet); 4. jajolika

luknja ispod palca (energija, nepodmitljivost, brza i poštena odluka, nepokolebivost); 5. potplati i stražnji dio pete otrcani (nestalnost, podložnost, prisilni ili hiroviti rad, jednostavnost, naivnost); 6. vršci potplata i vanjski rub pete istrošeni (skeptik, sanjar, lagodnost, znatiželja! Eto! Nek je svega, pa nek je i toga — za promjenu!!

OPTIČKA VARKA

Kad je govor o »optičkim varkama«, na red dolaze oči naše, koje su, jelde? — tako nepogrešive, da nema ni zbora o kakovoj prevari!? Kad velimo: »Pa to sam vidio svojim vlastitim očima!« to je za sve najuvjerljiviji dokaz nepobitne ispravnosti.

A ipak! — Oči, ta veza naša s vanjskim svijetom, ipak treba koji puta korekture.

Br. 1. Je li zbilja visina čitavog cilindra veća negoli širina oboda?

Br. 2 i 3. Nije li četverokut br. 2 viši od br. 3, a br. 3 širi od br. 2?

(Naše oko naime brže preleti vodoravne crte). — U kojem kvadratu ima više crta?

Br. 4. Da su linije a—b, c—d, e—f, g—h, i—k ravne, vjerujemo; a jesu li i paralelne? — Gledajući sa strane opažamo, da su uzorci simetrični. To je važno kod sastavljanja raznih robnih uresnih uzoraka.

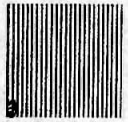

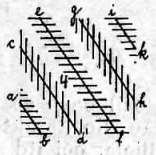

Br. 5. vara, kao da crte nisu paralelne.

Nisu li likovi **br. 6—8** nepravilni: prvi ishitren, drugi: utisnut, treći: ispupčan?

Br. 9. Vodoravne pruge s jednog ramena prema drugomu varaju. — Noge su uistinu ravne, a izgledaju iskrivljene.

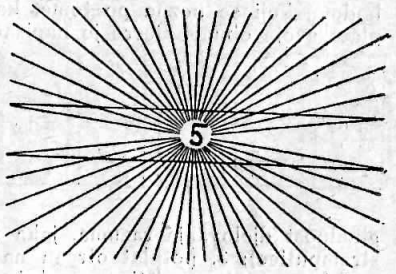

Br. 10. Čini se, kao da su kvadrati iskrivljeni, a kod

br. 11. kao da je špirala.

Br. 12. Točka je jednako udaljena od vrha trokuta i od podnice njegove. A naše oko to pobija.

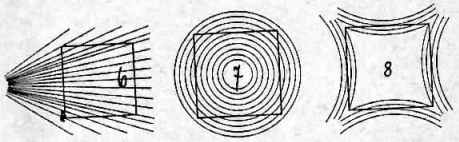

Br. 13. Baza obiju figura ima jednaku duljinu.

Br. 14. Oba pravca: a i b su jednako duga.

Br. 15. Polumjer kruga izgleda manji od okomice pokrajne figure.

Br. 16. Srednji kut lijevog lika čini se većim nego srednji kut desnoga lika.

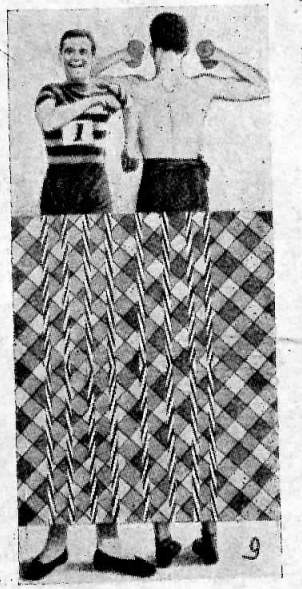

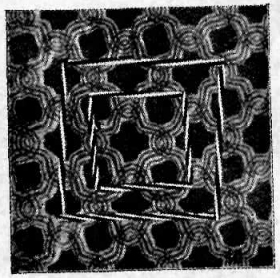

Br. 17. Koja je kružnica veća? Nisu li možda jednake?

Br. 18 i 19. Prozori su jednako veliki. Šire rezana stakla čine prozor zdepastijim, a dugoljasto rezana vitkim.

Br. 20. Čini se kao da su spojeni krugovi izbočeni, a ipak se obadva lanca nalaze u u pravcu (povučenom ispod odn. iznad niza koluta.

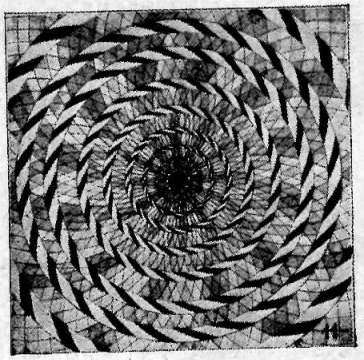

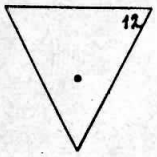

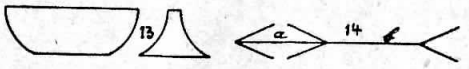

Br. 21. Pilji oštro 1 minutu u crnu točku, zatim prekrij zvijezdu bijelim papirom, i na

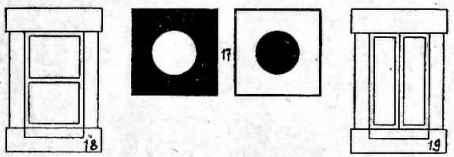

papiru ćeš opaziti **tamnu** zvijezdu na **bijeloj** plohi, dok umornost očiju ne popusti.

Br. 22. Gledaj dobro, i na križanjima bijelih polja zapazit ćeš mrlje. Pomiči taj lik sve bliže očima, i gle, prevladat će boja bijelih polja.

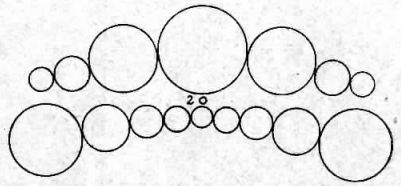

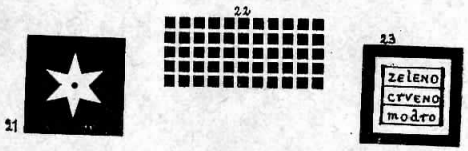

Br. 23. Daj označena polja namaži onom bojom, koja se traži, ili prelijepi bojadisanim papirićima, pilji dugo u bojadisani komad, izatoga pokrij bijelim papirom! Reci, koje boje vide umorne oči sada?

Opaska. Kod svih sličnih pokusa najbolje će biti, ako si na posebnom papiru sve (u većem mjerilu) nacrtaš i pokuse praviš, a ne u knjizi.

SEDAM SLOB. UMJETNOSTI (poslije 5. vijeka iza Is.):
1. gramatika, 2. retorika, 3. dijalektika (trivium); — 4. aritmetika, 5. geometrija, 6. astronomija, 7. muzika (quadrivium).

Indijski Ocean

Preletiš li okom plohom Indijskog Oceana, smjesta nailaziš na dva veća otoka. Jedan se priljubio uz Crni Kontinenat, a dijeli ga samo kanal Mozambique (400 km) od afričke obale. Drugi je odijeljen plitkim i hridovitim Palk tjesnacem od južnog obruba žarke Indije. Veo egzotičnosti i tajanstvenosti prekriva oba otoka, Madagaskar i Ceylon, pa ćemo bar aeroplanom preletjeti preko jednog i drugog, uzduž i popreko.

1. MADAGASKAR se zove »Crvenom Zemljom«, a to radi rastvorenog gnajsnog kamenja osobito u centralnom (vulkanskom) plateau. Ova crvena zemlja je neplodna. Ostali dio velikoga otoka, te nepregledne visoravni, obiluje bujnom tropskom vegetacijom: kao i primorski krajevi. Utroba zemaljska krije ovdje golema nalazišta zlata, srebra, dragog kamenja, žive, platine, bakra itd. Ugasli vulkan Tsiafajavona uzdiže se 2680 m visoko.

Madagaskar je francuska kolonija od god. 1896/7. Površina mjeri 627.327 km², a stanovnika imade 3.7 milijuna. Glavni grad je Tananarive s 94.000 žitelja. Zanimljivi taj otok dugačak je 1448 km, a širok 482 km.

Ovaj su »Crveni dragulj« otkrili Portugalci god. 1500. Do francuske okupacije gospodarilo je na srednjoj visoravni Imeriji inteligentno pleme HOVA (malajsko-polinezijskog podrijetla), koje danas broji preko 1 milijun duša. Drugo pleme (crnačkog izgleda) su SAKALAVI, prasjedioci otoka (neki tvrde, da su prešli s afričke [illegible] ovamo). Ako je u davnini Afrika bila povezana s Madagaskarom, Indijom i Sunda otočjem, onda bi se mogle lakše razjasniti gdjekoje nejasnoće. Osťatak žiteljstva sačinjavaju većinom doseljenici iz Indije i Melanezije: MADAGASI (MADAGAŠI), šarolika mješavina s navedenim plemenima.

SEDAM SVJETSKIH ČUDESA (dakako starog vijeka):
1. Piramide u Egiptu,
2. Viseći vrtovi Semiramidini u Babilonu,
3. Babilonski toranj (odn. Svjetionik na otoku Faru pred Aleksandrijom),
4. Fidijin Zeusov kip u Olimpiji,
5. Artemidin hram u Efezu,
6. Mauzolej (grobnica) u Halikarnasu,
7. Kolos (Apolov kip) na otoku Rodu.

SEDAM STAROGRČ. MUDRACA (prema Platonu):
Kleobúlos (Rod), Solon (Atena), Chilon (Sparta), Píttakos (Mitilena), Thales (Milet), Bias (Priena), Periándros (Korint).

A kako je s katoličkom crkvom na Madagaskaru? — Već sv. Vinko Paulski šalje nekolicinu svojih misionara amo. No to bijahu prolazni pokušaji. U 19. stoljeću nagrnuše engleski protestanti, a katoličke se misije nisu smjele ni da maknu s mjesta. Bilo je i progona n. pr. za vladavine kraljice Ranavalone. Istom njezin sin Radama II. dade slobodu katolicima i misionarima. Prvih 10 godina francuske okupacije poraste broj katolika od 40.000 na 180.000. Danas je broj dosegao skoro pola milijuna. Obraćenja bi bila još daleko brojnija, da protivucrkvena gibanja u Francuskoj nisu pogubno zapljuskivala i u kolonije.

Osim revnih vjerovjesnika Naše drage Gospe od La Salette (u Antsirabe) blagotvorno djeluju i Isusovci: potpomagani od uroženičkih svećenika, braće lajika i čč. sestara.

Članovi reda Družbe Isusove imadu danas svoja sjedišta u 2 podijeljenim biskupijama Tananarive i Fianarantsoa. U gradu Tananarive (preko 92.000 žitelja; rezidencija biskupa o. Stjepana Fourcadier-a S. I.) djeluju Isusovci u kolegiju sv. Mihovila, sjemeništu i rezidenciji; zatim imadu u Fianarantsoa (s posveć. biskupom o. Karlom Givelet-om na čelu): rezidenciju i kolegij sv. Josipa; napokon u Ambositra i Mananjary rezidencije.

2. CEYLON je brit. dominion od god. 1796. Jedan indijski pjesnik zove taj otok »Suzom starice Indije«, drugi opet »rajem zemaljskim«, Englezi pak »biserom«. I s pravom! Vegetacija je tropski-bujna. Velika su nalazišta biser školjki i dragog kamenja. — Podneblje je vruće i vlažno, no nije nezdravo. U prašumama se krije obilje medvjeda, leoparda, majmuna, slonova, bivola.

Površina 65.608 km². Žitelja 5.5 milijuna. Glavni grad Colombo s 249.000 stanovnika. — Od pamtivijeka sačinjavaju pučanstvo Ceylona tri najglavnije sastavine: **Veda** (samo još nekoliko hiljada), doseljenici s mora ili sa sjev. Indije: **Singalezi** (67 %) i s južne Indije prebačeni **Tamuli** (25 %), ostali su bijelci i mješanci. Od Singaleza su kršćani $^1/_{10}$, od Tamula $^1/_8$; preostali su hinduisti i budisti. Muhamedanskih Indo-arapa, »Moro« zvanih, ima 7 %. — Singalezi su finih i lijepih i pravilnih crta, višeg uzrasta negoli Vedi. Kao u Indiji tako i ovdje na otoku izabiru se djevojčice od najranijih nogu za službu u hramu, osobito za bajadere (plesačice) kod vjerskih svečanosti i obreda.

Kad je naš poznati bengalski misionar o. Antun Vizjak doputovao na Ceylon dan pred Badnjak god. 1925., pohodio je najprije grad Colombo. Evropska je četvrt posijana raskošnim vilama, perivojima, nasadima i šetalištima, dočim urođenička četvrt krije u sebi sve dobre i slabe strane istočnjačkog dijela grada. Iz Colomba vuče te željeznica prema Kandy-u ponajprije kroz primitivna i milovidna naselja Singaleza, zatim sve dublje u kamen i krš, dok konačno opet ne ugledaš guste palmove šume i sam Kandy (35.000 stan.). Jureći autom prema Papinskom Sjemeništu, kojim upravljaju Isusovci,

gledaš divne panorame: krasno, umjetno kandy-sko jezero, utisnuto u tropsku raskoš i šarenilo; budistički hram kraj jezera, gdje se čuva u zlatnoj škrinjici »zub« boga Buddhe; dvorac singaleskih kraljeva; prekrasni botanički vrt Paradenija, koji slovi kao najljepši na čitavom Istoku. — Na povratku iz Kandy-a prema Polgahawe prošao je naš o. A. Vizjak i kraj t. zv. »klisure iznenađenja«. Vlak naime vozi preko jedne odsječene stijene, koja zijeva okomito 300 m u ponor.

Katolicizam je proživio na Ceylonu burnu prošlost. Uspješno su djelovali već u prvoj polovici XVI. vijeka pa dalje: Franjevci, Dominikanci, Augustinci, Isusovci. Iza izgona Isusovaca god. 1760. raspadale su se pomalo sve bujne misije, koje su još g. 1717. brojile preko 400 crkava na otoku. Ukinućem kaznenih zakona (1806) procvao je i napredovao novom svježinom katolicizam. Početkom ovoga stoljeća bilo je već oko 280.000 katolika, a danas je taj broj porasao na 400.000.

Od svega 5 biskupija djeluju danas Isusovci u 2 biskupije: Galle i Trincomali. U gradu Galle (40.000 žitelja) je rezidencija biskupska (preuzv. g. o. Nikola Laudatio S. I.) i veliki kolegij sv. Alojzija. Osim toga imadu sjedišta svoga djelovanja u više mjesta ove biskupije (Balangoda, Dehigapitiya, Deniyaya, Ganegama, Hambantota, Hewadiwela, Hiniduma, Kandy, Kegalle, Matara, Rakwana, Ratnapura, Tangalle, Utuwankanda i Yatiyantota). — U biskupiji Trincomale (biskup: preuzv. g. o. Vedastus Robichez S. I.) vode kolegij sv. Mihovila u Batticaloa, a djeluju i u Trincomale, Tandavanveli, Puliyadikudah, Talankudah, Kalmunai, Sorikalmunai, Tannamuinai, Muthur.

● Sveučilištarac Hubert Shaddix iz Atene proračunao je (uzevši dakako, sebe za podlogu!), da jedan osrednji sveučilištarac pročita diljem 4 godina studija 450 milja riječi, ako se stave jedna uz drugu. Onaj, koji je primio diplomu, piše preko 6 milijuna riječi, a posjeti 2.304 razreda (classes). — Za ovih 4 god. popije 125 galoma (1 galon: 4.54 lit.) mlijeka, 75 galona kave, oko 2.25 t hrane; nadalje potroši 54 funte sapuna, 9 funti zubne paste; pješači 3.000 milja, prospava 7.680 sati, prosjedi 12.000 sati. — Slažu li se i tvoji računi s ovim?

KRASNO USPJELA OPERACIJA. — Jedan izvanredan slučaj dogodio se prigodom jedne operacije. Srce je prestalo kucati, a liječnik je srce opet oživio svojim načinom liječenja. Sad se je deselio nešto slično s 22 godišnjom Daisy Allen, o čemu se raspisale londonske novine. Bolesnica imađaše ozbiljne poteškoće sa srcem, a liječio ju je dr. Justin Bailey. U prvoj polovici aprila o. g. pozvan je hitno k bolesnici, koja je imala izgled pravog mrtvaca, a srce je prestalo kucati. Dr. Bailey pruži smjesta koramin-injekciju u srce i pokuša s umjetnim disanjem. Iza nekoliko minuta otpoče srce da kuca. Miss Allen odvezu odmah u sanatorij, i liječnici misle, da će se pacijentica posve oporaviti.

O pravoj operaciji srca čitali smo već u više navrata. Samo u jednom broju »Neues Wiener Journal-a« od 12. aprila o. g. (str. 29) iznesena su odmah 2 slučaja šivanja teško povrijeđenog srca. I to s uspjehom.

UKRASI

Svaki đak mora (barem privatno) učiti, a svaki naobraženi čovjek mora znati: biraniji i kićeniji način pisanja i govora, i u prozi i u pjesništvu (kod čitanja, slušanja, ocjenjivanja!). Naše narodne pjesme vrve krasnim tropima i figurama, pjesničkim ukrasima, na kojima nam mnogi zavide.

Evo ovdje ukratko najglavnije nakite RIJEČI i IZRAZA! Svakomu će dobro doći, a gdjekojemu možda i pomoći: baš u naše moderno doba.

I. TROPI (trepo, grč., obrnuti) se tiču pojedinih **riječi.**

1. **Metafora** (translatio): Prijenos pojma pomoću slikovite prispodobe.
   N. pr. Večer života. Bure strastiju. Noć je vani slijepa i gluha.
2. **Metonimija** (denominatio): Izmjena prave imenice s drugom, koja je s onom u uskoj vezi.
   N. pr. Što je, brate, moje uzdisanje? Žuć ga izjeda. Čuvaj obraza.
3. **Sinekdoha** (comprehensio): Zamjena riječi nejednakih veličina.
   N. pr. Kinez je pobijedio. Od tebe mi trista jada (tj. nebrojeno). Tko popali naše bijele dvore? (mjesto jednine!).
4. **Antonomazija** (pronominatio): Vlastito se ime nadomješta njegovim predikatom.
   N. pr. Sigetski junak (mjesto: Nikola Šubić). Gromovnik se zagrozi.

II. FIGURE (lat.) se odnose na **izraze,** a ne riječi.

A. SLOVNIČKE figure:

1. **Brahilogija** (brevilocutio): Suživanje ili skraćivanje rečenica.
   N. pr. Pametniji nego ti (tj. nego si ti pametan). Steče što i on (tj. što je i on stekao).
2. **Elipsa** (emissio): Prešućuje riječ(i), koje se mogu nadopuniti iz same veze.
   N. pr. Reci koju (tj. riječ). Ako u goru (tj. podeš), vuci (su ondje).
3. **Hen-dia-diojn** (grč.: jedno s dva!): Jedan se pojam izrazuje dvima jednako važnim izrazima.
   N. pr. Prosipa riznicu i blago. Pokrij ga pločom i kamenom.
4. **Sinonimija** (commoratio): Udružuju se riječi istog značenja.
   N. pr. Nađe zgodu i priliku. Naiđe na skitnicu i protuhu.
5. **Tautologija** (interpretatio): Udružuju se izrazi istoga značenja.
   N. pr. Neće imat ni groba ni ukopa. Dan osvane i ograne sunce.
6. **Pleonazam** (abundantia): Snabdjevanje nekako suvišnim izrazima.
   N. pr. Večer večerati. Vazda do vijeka. Očima te pogleda.
7. **Zeugma** (ligatio, adnexio): Jedan se glagol odnosi na više imenica, premda pripada samo jednoj.
   N. pr. Sijevaju munje i gromovi. Skrene oči i desnicu svoju.

B. GOVORNIČKE figure RIJEČI:

1. **Iteracija** (iteratio): Iste se riječi ili izrazi opetuju
   a) na početku ili u sredini: **anafora,**
   b) na koncu: **epifora,**
   c) oboje skupa: **simploka,**
   d) uzastopce: **anadiploza** (geminatio).
   N. pr. Reci, gdje si čarne dvore motrio!
   Reci, gdje si vilenjake motrio!
   Reci, gdje si kolo vila motrio! —
   Zaman, zaman, sve je pusta, pusta sanja!
2. **Asindeton** (dissolutio): ako se izostavlja:
   Polisindeton (multiiugum): ako se stavlja jedna te ista spojna čestica kod nizanja niječi, izraza ili rečenica.
   N. pr. Samo viči, samo tuci, samo vuci, jalov ti je posô sav.
   Đače radi, uči, piše, riše, i prolazi dobro.
3. **Aliteracija i asonancija:** Gomilanje sličnih suglasnika odnosno samoglasnika.
   N. pr. Ispod vedah oštro oko sokolovo. Zaigraše dobre konje poljem.
4. **Epiteton** (appositum) ornans: Ukrasni pridavnici.
   N. pr. Sviloruna ovca. Tankovrha jela.
5. **Onomatopeja:** Izraz se oponaša zgodno izabranom riječi.
   N. pr. Tko hrče, ne srče. Ljuto pisnu kao guja ljuta.
6. **Ironija** (irrisio, illusio): Zlorado se kaže protivno od onoga, šta se misli.
   N. pr. Muha orala volu na rogu stojeći. Vješt ko magare kantanju. Da ga zemlja ne vuče k sebi, poletio bi. (Poslovica za oholicu).
7. **Sarkazam** (exarcebatio): Zloradim smiješkom u oči gleda, za srce pak ujeda.
   N. pr. Blago tebi, kad si lud (Posl.). Pobij zube, pa lezi u kolijevku (Posl.; mnogo mladi nego što je). Pristoji mu ko svinji sedlo (Posl.).
8. **Litota** (deminutio): Smanjivanje istine u većoj mjeri.
   N. pr. Nisi junak, brate moj (tj. mjesto: rđa si!). Nije roda plemenita (tj. mjesto: prostačina!).
9. **Hiperbola** (superlatio): Čedno uvećavanje istine.
   N. pr. Jablan se diže nebu pod oblake. Ni koliko bi muha na peru ponijela.
10. **Korekcija:** Opoziva se, što se prividno bez razmišljanja reklo.
    N. pr. Čitav Zagreb, što rekoh? cijela se Evropa čudi tebi.
11. **Emfaza:** Izričeš običnu riječ, a tražiš dublji smisao.
    N. pr. Ne budi dijete! Ponesi se muževno!
12. **Perifraza** (circumlocutio): Pravi se pojam izrazuje nepravim riječima.
    N. pr. Brezova mast čudesa tvori. Potkivati bez klinaca riječima (tj. po tabanima udarati).

C. GOVORNIČKE figure MISLI:

1. **Antiteza** (contrapositum): Spajanje pojmova oprečnog značenja.
   N. pr. Čuvaj bijele novce za crne dane. Ide mudro, progovara ludo.
2. **Oksimoron** (acutifatuum): Spajanje riječi oprečnog smisla.
   N. pr. Puno praznine. Mudra budala. Stari dječak.

3. **Ep-aukseza** (incrementum): Po smislu govor postepeno raste (klimaks) ili opada (antiklimaks).
N. pr. Prva j' srića u cvitu savita, a druga je u suzam' salita, a treća je čemerom nalita. — Zakukaše do tri kukavice: Jedna kuka, nikad ne prestaje; druga kuka, jutrom i večerom; treća kuka, kad joj na um padne.

4. **Aposiopeza** (reticentia, interruptio): Započeti se govor prekida.
N. pr. Čuj, nabrojit ću zasluge njegove! Evo . . ., no pođimo radije dalje.

5. **Paradokson** (sustentatio): Na kraju presenećuje nečim nenadanim.
N. pr. Ne bojim se, ali me ljuto . . . strah.

6. **Komparacija** (similitudo): Ispoređivanjem se bistri pojam.
N. pr. Drži riječ ko rešeto vodu. Pouzdan ko vrbov klin. Ciknu Marko kao gorsko zvijere.

7. **Personifikacija** (effiguratio): Neživo nastupa kao živa osoba.
N. pr. Rosa silna ko da nebo plače. Posramit će se mjesec i zastidjet će se sunce.

8. **Eufemizam:** Blažim se izrazom prikriva nešto neugodno, odvratno.
N. pr. Udari ga još par puta, dok je njega s dušom rastavio.

9. **Paronomazija** (annominatio): Slično zvuče, razno znače.
N. pr. Lažni svijete, moj lijepi cvijete. Što nije gledati, nije ni glodati.

OLIMPIJADE

U davnini održavale su se u staroj Grčkoj od god. 776 pr. Krista do 373 god. posl. Kr., svake 4. godine, u čast bogu Zevsu junačke igre u Olimpiji (u Elidi na Peloponesu, gdje se nalazi glasoviti Zevsov kip od Fidije). Po olimpijadama brojahu Grci godine. Utakmice su se priređivale: atletske i umjetničke (pjesništvo, glazba).

Danas se slave Olimpijade u novom ruhu, u starom duhu. Na prijedlog i pod predsjedanjem barona de Coubertina međunarodnom komiteu: obnovljene su olimpijske igre u formi internacionalnih sportskih natjecanja: god. 1896 u Ateni, g. 1900 u Parizu, g. 1904 u St. Louisu (prigodom svjetske izložbe), g. 1908 u Londonu, g. 1912 u Stockhomu, g. 1920 (za vrijeme rata su izostale!) u Anversu, g. 1924 u Parizu, g. 1928 u Amsterdamu, g. 1932 u Los Angelesu, a ove god. slavi se XI. Olimpijada u Berlinu.

U svim sportskim granama i igrama, i u umjetnosti smiju se takmičiti samo amateri (t. j. oni, koji se bave ne zvanično ili radi zarade, nego iz ljubavi prema stvari i iz razonode). I kod nas je, u Zagrebu, osnovan Olimpijski Odbor (g. 1909) sa zadatkom, da priprema nastup sportista za olimpijske igre.

XI. Olimpijada (god. 1936) otpočela je dne 20. jula u 10 sati u Olimpiji sa svečanom predigrom. Sa Kronosovog brda dan je znak trubljama. Na taj se znak ode 15 djevojaka prema antiknom stadionu, gdje zapale olimpijsku vatru pomoću sunčanih zraka i neke vrsti leća. Ritmičkim koracima zapute se zatim prema Heraklesovom oltaru i Altisu, da se na novosagrađenoj menzi užge olimpijska buktinja.

Iza kratkih govora predsjednika općine (Pirgosa) državnog podtajnika (Georopulosa) i otpravnika njem. poslanstva u Ateni (dra. Pistora) recitovalo je 60 mladića u zboru: prve dvije strofe Pindarove osme olimpijske ode. Iza recitacije izgovara jedan od mladića olimpijsku zakletvu. Na novogrčkom i francuskom jeziku čita se de Coubertinova poslanica. Vladika iz Pirogosa blagosivlje sve prisutne, a školska omladina pjeva grčku himnu.

Sa Kronosovog brijega ponovno se čuje trublje zvuk. U 12 sati o podne odjekne topovski hitac. Na dani znak potrči prvi grčki trkač Konstantin Kondilis u pravcu Tripolisa:
sa zapaljenom zubljom. Stafetni trkač (teklić) nosi sa sobom poslanicu baruna de Coubertina i maslinovu grančicu. To je predigra same XI. Olimpijade, kako ju je zamislio glavni tajnik u Berlinu dr. Karl Diem. Stafetna trka traje 12 dana. Trkači se izmjenjuju a pretrčat će svega 3055 km kroz 7 država: Grčku (1108km), Bugarsku (238 km), Jugoslaviju (575km), Mađarsku (386 km), Austriju (219 km), Čehoslovačku (282km),i konačno Njemačku. —

Prenašanje užgane zublje u stafetama nema samo biljeg sportskog nego i simboličkog značenja: međunarodne saradnje oko oplemenjivanja tijela i duha (mens sana in corpore sano!), manifestacije bratstva i uzajamne sloge među narodima.

(Opširniji i točniji prikaz samih olimpijskih natjecanja kanimo iznijeti u slijedećem godištu »Runolista«).

S OTVORENOM KABINOM.

Sa specijalno izgrađenim aeroplanom digao se talijanski pilot Donati (god. 1934) u visinu od 14.480 m. No ruski avijatičar Kokkinaki popeo se u otvorenoj kabini 14.575 m visoko (god. 1935) i u toj visini ostao punih 10 min. Počevši od 12. kilometra iziskivala je svaka stotina metara neobično naprezanje. Termometar pokazivaše minus 60 stup. Cel. Spuštao se s iskopčanim motorom i tako doveo avion u vertikalan položaj. Vrijeme toga rekordnog leta iznosilo je 62 minute.

IZ UREDNIŠTVA

Prvo godište kalendara »Runolista« (g. 1936) moralo se istom predstaviti svojoj cij. čitalačkoj publici. No sada to otpada, jer premnogi ga poznaju barem po imenu i sadržaju, a mnogi ga opet zavoliše: čitajući i drugima preporučujući. —

Kraj sve pomnje potkradoše se ipak neke manjkavosti, koje će svaki sam lako ispraviti n. pr. kod površine sunca (str. 23) ispala je iza brojke riječca »milijuna« itd. Kod nabrajanja ženskih redova u nas (str. 191) treba dodati veoma ugledan i zaslužan red »Kćeri Božje Ljubavi«.

★

Budući da svi, koje zanima »Runolist«, imaju pri ruci I. godište od g. 1936., to smo ovdje izostavili sve statistike i podatke, da ih ne opetujemo bez potrebe (Pošt. tarife za inozemstvo nešto su promijenjene), a mjesto toga uvrstismo više drugog gradiva, to više, što je prema želji mnogih nešto povećan i format. Tko želi zanimljivo I. godište »R.«, može ga još dobiti uz običnu prodajnu cijenu od 8 Din. po komadu. —

I u ovom novom »Runolistu« nalazi se prilično materijala za »bistre glave«. Enigmatika i zadaci su moderan sport! Sva rješenja neka se šalju uredništvu »RUNOLISTA«. Imena onih, koji će najviše i najbolje riješiti zagonetke i zadatke, otisnut će se u dojdućem godištu istaknutim slovima na vidnom mjestu pod časnim naslovom: »BISTRE GLAVE«, i odmah poslati najnovije godište na dar. Označit ćemo — kao moderni intelektualni športaši: i *bodove* (za svaku zagonetku po 2 »boda«, a za svaki drugi zadatak, naročito pod rubrikom »za bistre glave«, po 4 »boda«). Dakle naprijed! —

Svi eventualni predlozi, prilozi, opaske literarne vrijednosti šalju se:

Uredništvu »Runolista«, ZAGREB, I/147.

KAZALO

Članci

Dva logora i zastave 72
Kakvo vrijeme 74
Katastrofa na moru 78
Zračna plovidba 79
Tragika u zraku 83
S padobranom dolje 88
Pilot i br. 13 92
Luđak u avionu 93
Pučinom morskom 100
Nasipi i zaustave 103
»Lijepa naša« 106
Sportska senzacija 112
Sportski album 114
Na vrh Himalaje 118
Sport 121
Heroizam (P. Damian) 125
Po izbor-zbor 128
Zagrebačka statistika 130
Abesinija (najnov. pov.) 134
Čarobna vrpca 136
Zvjezdice 142
Čovjek i globus 156
Majčina ljubav 161
Otrovna guja 162
Dva fenomena 164
Odakle gromovi 166
O cirkusu 167
Senzacija u umjetnosti 169
Lomača u kazalištu 171
15.000 lubanja 172
»Moderna« kultura 173
Dva đavla k tomu 174
Tajne Svetih otoka 176
Za naprednjake 179
Vražji otoci 183
Marksist. taktika 186
»Kozmetika« ptica 187
Kemijski rat 190
Idoli. Ideali 194
Naša država u brojkama . . . 196
Obraćenja 201
»Znanstveni rad« 202
Pozor! Pozor! 204
Gigantska riznica 215
Gigantski mostovi 217
Piramide i tajne 220
Nastup 225
Pisanje i stil 229
Horoskop 232
O noktima 236
Hirologija 240
Skarpologija 243
Optička varka 244
Indijski Ocean 247
Ukrasi 250
Olimpijade 252

Kraći podaci

Telefoni 23
Rimske crkve itd. 23
Sigurnost u Londonu 23
Avionske pruge 27
Orijaški vodovod 27
Ford u USA 27
Kat. Crkva u Franc. 31
Broj radio stanica 31
Najml. šef stanice 31
Iskaz o Suezu 35
Maršalu Fochu 35
Helenin kip 35
Automob. nezgode u USA . . . 39
Ptice pjevice u Italiji 39
Bijeli dijamanat 43
Radium u Čsl. 43
Izdav. knjiga u Engl. 43
Zbirka krmećih repova 43
Manevri u USA 47
Southampton 47
Najveća konjska utrka 47
Japanska carevina 51
Holandija (katolici) 51
Izvoz auta iz Njem. 51
Slika iz maraka 55
Rim (industr.) 55
Los Angeles (parfumi) 55
Nezaposlenost 59
Najveće orgulje 59
Prva vojnička glazba 63

Glazb. u Čsl. 63
Nutarnji dug velesila 67
Najnoviji popis puč. 72
Riječi engl. jezika 73
Aerodromi na pučini 85
Golemo uzletište 86
Internac. radio emisija 86
Radio s brojčanicom 86
Robot u avionu 91
Stewardesse u zraku 91
Čovjek leti 92
Balon bez posade 95
Sa 6 prstiju 95
Prvi let »Hindenburgov« 95
Presveto u avionu 96
Prvi aerovlak 96
Raketna pošta 96
Koncerat u zraku 96
Operacija u zraku 97
Iz Londona na Istok 97
Graf Zeppelin 97, 98
U školu s avionom 97
Pod vodom daleko 102
Šeik biser-otočja 102
Smrt je gluha i slijepa 104
»Plava vrpca« 104
Sigurno ste čitali, da 110
Najv. automob. izložba 111
Utrka kroz pustinju 113
Plesači pod vodom 119
Rekord i razočaranja 122
S guslama u grob 123
Pisac rekorder 123
Novi šahovi 124
Starost drveća, životinja 132
Novi mikrofon 139
Filmski grad (Rim) 139
Plaće starova 139
Radio (Djeca pjevaju!) 140
Morzeov alfabet 140
Vatik. jub. (časnik itd.) 155
Vjerujem u crkvu katol. 156
Rekord službe 157
Grčke klas. igre 160
Ampere Andre 160
Naklada engl. novina 160
Drvo sa 17 vrsti voćaka 160
New York: Babilon 160
Nova repatica 160
Dužnici USA 160
Devet Muza 163
Iz Londona u Indiju 166
Polarni krajevi zdravi 175
Olimpijsko zvono 185
Skand. nar. pjesme 188
Glasov. u Njem. 188
Nadomješt. šaptaoca 188
Žaruljice u moru 188
Najm. emis. stanica 188
Čudnov. novčanica 189
Najbrži putn. avion 192
Hoover Eduard 201
Čudna stanica 202
Naranče, pšen., sled 202
Fenomenalno pamćenje 205
Dvorac šutnje 206
Tibet 206
Suho ljeto, blaga zima 206
Slikar bez ruku 207
Najdulja zmija 208
Najplodniji novelista 208
Kontrola petrol. (DN) 209
Salve Reg. (grč., lat.) 210
Papinski novac 211
Triumf radio-tehnike 212
Sv. Misa pod vodom 213
Novi tip aeroplana 213
U par redaka 214
More tjera mlin 216
Spuštanje čamaca 216
Najveći teleskop 218
Pariske podzemne želj. 219
Novi sueski prokop 219
Lond. zabavni lokal 219
Umjetna munja 225
Živa žarulja 226
Sedam svjetskih čud. 247
Sedam mudraca 247
Operacija srca 249
U otvorenoj av. kabini 253

Pjesme,

šale, enigmatika. —

Prijatelj za cio život

je dobro glazbalo. Svatko može naučiti svirati na kojem god instrumentu bez učitelja, pošto velika svjetska firma Meinel & Herold svakome **posve besplatno** daje poučnu knjižicu: **»Kako postajem dobar svirač«.** Samo glazbalo dobijte kod nje **vanredno jeftino,** jer ovdje kupujete **izravno iz tvornice** odn. tvorn. skladišta.

Harmonike	od Din	59.—,	gitare	od Din	128.—
violine	„ „	65.—,	tambure	„ „	60.—
mandoline	„ „	90.—,	klarineti	„ „	142.—

Potpuno jamstvo za svako glazbalo koje dobijete 8 dana na pokus. Izmjena dopuštena.

BESPLATNO dobijete ilustrovani cjenik dosta je jedna kartica na:

MEINEL & HEROLD d. s. o. j. sklad.
tvornice glazbala MARIBOR, broj 216.

Klišeje
PRVORAZREDNE KVALITETE
IZRADJUJE CINKOGRAFIJA
UNIVERSAL
TELEFON 29-97
ZAGREB PALMOTIĆEVA 25

S. Molnar, prof.:

KOJI JE PRAVI UZROK SMRTI?

Za uzrok smrti navode se obično razne bolesti i nesreće. Kaže se tako: »Umro je od upale pluća« ili »Umro je od uboda nožem«, i t. d. No ako točnije proučimo pojavu smrti, naročito s medicinskog gledišta, tada bismo kao pravi uzrok svakoj smrti smjeli nazvati samo jednu pojavu: Taj pravi uzrok je: prestanak izmjene tvari u čovječjem tijelu.

Svaka smrt naime nastupa tako, što po život važni organi ne zadobe više svježu krv. Ako n. pr. čovjek kod nesrećnog slučaja iskrvari, to onda mozak ne primajući krv, koje više nema u tijelu, ne prima više niti one potrebne tvari iz krvi, s kojima se hrani. Nadalje živčane stanice ne mogu izlučiti u krv nepotrebne i škodljive tvari, koje se neprestano stvaraju. Jer je tako onemogućena izmjena tvari, to mozak, odnosno živčane stanice otruju same sebe i uginu, što drugim riječima naznačuje smrt. Sasvim isto se zbiva kad nakon neke bolesti prestane srce s radom pa se zaustavi kolanje krvi u tijelu.

Izmjena tvari je dakle za održavanje života najvažniji uslov. Tu izmjenu tvari podržaje normalan optok krvi. Kod svakog liječenja zato je veoma potrebno paziti na uredan optok krvi i pravilnu izmjenu tvari. Znanstveno je ustanovljeno da najprikladnije u tom pravcu djeluju naravni biljni ljekovi, jer je njihovo djelovanje blago i mnogostruko. Naročito povoljno uređuje ispravnu izmjenu tvari Hersan-čaj. Hersan-čaj je sastavljen iz 15 vrsta ljekovitih bilja. Zato Hersan čaj odlično pomaže kod mnogih oboljenja, a to je velika prednost.

Upoznavajući tako sve točnije uzrok smrti, biti ćemo sve više sposobni produljiti svoj život. No ne smijemo zaboraviti da produženje života ili izlječenje od bolesti imademo zahvaliti i onim marljivim učenjacima, koji su pronašli i proučili djelovanje ljekovitog bilja. Među takove vrijedne učenjake spada i Dr. W. Pearson, liječnik u Indiji, koji je sastavio Hersan-čaj na temelju dugogodišnjih svojih iskustava.

Jedna veoma važna knjiga za svačije kućanstvo besplatno

Danas je dužnost svakoga da štedi. Zato je dobro imati pri ruci točan pregled cijena svekolike robe za kućanstvo, da bi uvijek znali, koja bi se roba mogla nabaviti. Takva je knjiga katalog Kastnera i Oehlera, koji sa 104 strane ilustrovanog sadržaja pruža iscrpan pregled robe uz najniže cijene. Za dobrotu naslikane robe jamči trg. kuća koja već više od pola stoljeća poslužuje na desetke hiljada zadovoljnih mušterija.

Pišite dakle i Vi još danas jednu kartu po besplatni katalog na adresu:

KASTNER I OEHLER

najveća trg. i otpremna kuća u državi

ZAGREB, Ilica 4.

Želite li

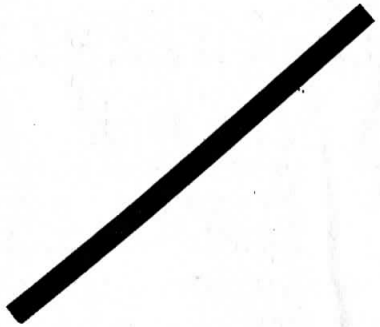

UDOBAN DOM

Izaberite

POKUĆTVO KRULJAC

ZAGREB Telefon 94-82. Jurišićeva ul. 3.

Svaka Vaša želja, biti će ispunjena!!

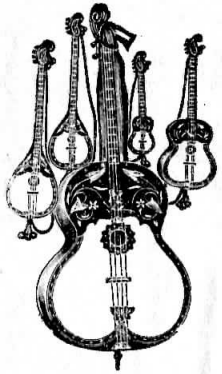

NAJBOLJE TAMBURE

Sremske Farkaševe vrsti te majstorske gitare i mandoline uz jamstvo preporuča
Svjetska rukotvornica tambura

STJEPAN M. GILG

SISAK br. 162. Jugoslavija

Nabavite novi veliki ilustrovani cijenik tambura, kojeg svakome na zahtjev šaljemo badava. Odlikovan sa 3 zlatne kolajne i diplome.

DRAG. ROŽIĆ I SIN

TVORNICA GUMBA,
ŽNORA I POSAMENTERIJA

ZAGREB

UTEMELJ. 1838. ● UL. PAVLA RADIĆA 22 ● TELEFON 63-73

ZDRAVLJE

HERSAN ČAJ

pomoću ljekovitih svojstava bilja upotrebom »*Hersan-čaja*« mješavine naročitih ljekovitih biljki po propisu Doktora R. W. Pearsona šefa liječnika u Bengaliji (Engl. Indija).

Dugogodišnjim iskustvom ustanovljena je vrijednost »*Hersan čaja*« i to sa nedvojbenim uspjehom kod oboljenja: ovapnjenja arterija, bolesti kolanja krvi, ženskih bolesti, bolova kod menstruacije (mijena mjesečnog pranja), migrene, reumatizma, bolesti bubrega, bolesti jetara, smetnja u želucu, otrovanja, zatvorenosti, gihta, crevnih oboljenja, haemorrhoida, općenitom i prenaglom debljanju, te proti žgaravici. — »*Hersan čaj*« dobiva se u svim apotekama. Poučnu knjižicu i uzorak šalje Vam badava:

»RADIOSAN« Zagreb, Dukljaninova ul. 1.

Reg. S. br. 14.001 1935.

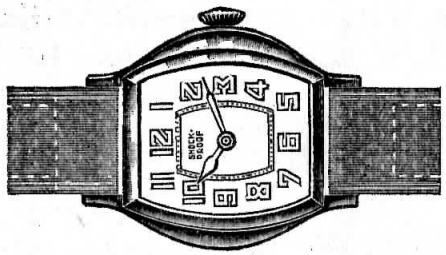

Zahtjevajte

besplatno i prosto od poštarine

veliki ilustrovani cjenik za ure, zlatnu i srebrnu robu od svjetski poznate firme

H. Suttner, Ljubljana broj 92.

Vlastita tvornica satova u Švicarskoj.

čuditi ćete se

niskim cijenama! Žepne ure već od Din **38.—** na više. Budilice već od Din **44.—** dalje i Ure narukvice poč. od Din **98.—**

Uz pismenu garanciju!

CERTO DOLINA
SAVRŠENA KAMERA

FOTOGRAFIRATI NIJE TEŠKO! A NIJE NI SKUPO

kad sve nabavite kod najveće stručne tvrtke foto-veletrgovina

Griesbach i Knaus Zagreb, Jurišićeva 1

Veliki ilustrovani cjenik na zahtjev besplatno. Uputa u fotografiju Din. 16.—.

C i j e n a: 8 Din.

Uredništvo i Uprava »Runolista«:

ZAGREB, I. — Pošt. pretinac 147